& S. 4
e. 2
c. 2
t. 1

~~Litt. A. N. 4 lib.~~

Litt. A. N. 16. lib. 2

~~Litt. B. N. 4 lib. 4~~

Es de la Bozeria de este convento de nro p. s. Aug.n de cordova

NOVVM TESTAMENTVM GRAECVM,

CVM vulgata interpretatione Latina Græci contextus lineis inſerta : Quæ quidem interpretatio cùm à Græcarum dictionum proprietate diſcedit, ſenſum, videlicet, magis quàm verba exprimens, in margine libri eſt collocata: atque alia BEN. ARIÆ MONTANI HISPALENSIS operâ è verbo reddita, ac diuerſo characterum genere diſtincta, in eius eſt ſubſtituta locum.

ACCESSERVNT *& huic editioni Libri Græcè ſcripti,* [redacted] *cum interlineari interpretatione Latina ex Bibliis Complutenſibus deprompta.*

Aurelio Allobrogum

Excudebat Petrus de la Rouiere.

CIↃ IↃC IX.

Por commiſſion de los señores Inquiſidores de Sevilla corregi eſta biblia conforme al nuevo indice expurgatorio en 13 dias de otubre de 1613 años.

Fr. gonçalo Cervantes. Mo.

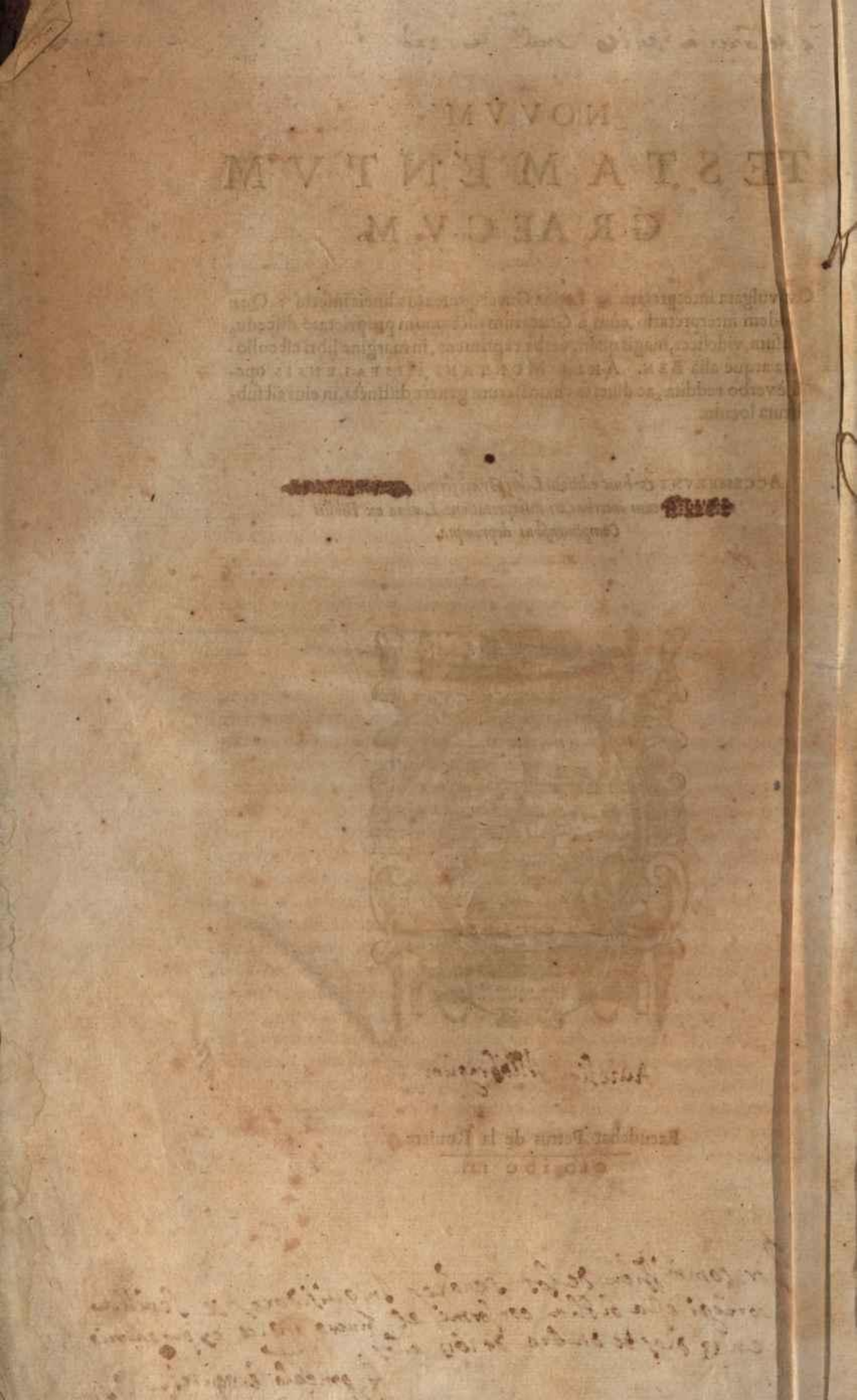

BENEDICTI ARIÆ MONTANI HISPALENSIS, IN NOVI TESTAMENTI GRÆCI LATINAM INTERPRETATIONEM E VERBO EXPRESSAM, AD CHRISTIANVM LECTOREM PRÆFATIO.

VM nihil in nobis ſit, quod Chriſtianæ Reipub. iamdiu non conſecrauerimus; meritò omnem ſtudiorum, actionúmque noſtrarum rationem, ad publicam vtilitatem ſemper referendam eſſe duximus. Cuius quidem rei præter officij noſtri conſçientiam, qua fruimur, Deum etiam ipſum teſtem appellamus: quem nihil omnino, quantumuis mentis humanæ tenebris obuolutum, & in deprauati hominum ingenij latebris deliteſcens, vnquam latere poteſt; & qui, nō ſolùm, eorum quæ aut dicta, aut facta ſunt, verùm etiam eorum quæ in mentem hominibus veniunt, teſtis eſt & iudex. Cùm verò ex ſacroſancta eius doctrina didicerimus, nihil lucis nobis ineſſe quod eius beneficio acceptum referre non debeamus: atque adeò, cùm eius etiam præceptis moneamur, vt qua in re fratribus prodeſſe poſſumus, iiſdem noſtra ope & auxilio nunquam deſimus: vtique elaborādum eſt nobis, vt quod quiſque donum à ſummo illo rerum omnium Opifice acceperit, id & diligenter, & fideliter cum cæteris communicet. Quod quidem in primis nobis ſemper fuit propoſitum. Pro ea enim, ſi qua in nobis eſt, doctrina (quæ quidem quàm ſit exigua ingenuè agnoſcimus) Chriſtianæ Reip. vtilitati, propenſo animo, ac totis, quod aiunt, viribus, noſtris laboribus ſemper conſultum eſſe voluimus. Qua in re non propriæ exiſtimationis & honoris, verùm communis Chriſtianorum vtilitatis rationem habuimus. Atque hac de cauſa non multum laborauimus ad quot & quàm magnos viros noſtri labores peruenturi eſſent, ſed an ex iis aliquod emolumentum Chriſtiani homines percipere poſſent. Hac enim in parte, neque huius neque illius gratię aut dignitati inſeruientes, humilioribus æquè ac potentioribus, & tam iis qui indigent vt nutricum more manſum eis in os inſeratur, quàm iis quibus ſolidior cibus præbendus eſt, nos deuinctos eſſe agnoſcimus, ſiquidem omni hominum

generi abundè à nobis ſatis fieri cupimus. quocunq; enim tẽpore, aut quacunque in re aliquid Chriſtianis vtile à nobis pręſtari poſſe intelligemus, nullis neque laboribus neq; vigiliis vnquam parcemus. Cùm igitur noſtram illam diligentiam (patere, Lector, & concede, vt hoc vocabulo noſtram illam operam nominemus) in veteri Teſtamento ex Hebraica veritate in Latinam linguam conuertendo (quæ interpretatio in illo ſacrorum Bibliorum regio Apparatu conſpicitur) omnium eruditorum ſuffragio probatam eſſe conſpiceremus: doctiſſimorum Theologorum ſententia idem à nobis in Nouo Teſtamento præſtandum eſſe intelleximus, nempè vt omnia ad Græci contextus phraſim expenderentur. Hac enim ratione pariter adiuuari poſſunt ij qui ex Græcis theſauris noua, atque ij qui ex Hebræis vetera proferre parant. Quamuis enim hac tempeſtate multò plures Theologos Græcè quàm Hebraicè doctos in Europa paſſim reperias; attamen nec etiam eorũ exiguus eſt numerus qui neutram linguam tenent: qui cùm videant harum linguarum cognitionem nõ ſine magna difficultate acquiri poſſe; ne earum fructu omnino careant, vtriuſq; idiotiſmis (quos vocant) id eſt, loquendi proprietatibus libentes aſſueſcere, eaſque ſibi familiares reddere percupiunt: vt hoc modo vtriuſque idiomatis vim multò minori negotio conſequantur. Sed vt tandem ad rem veniamus, vulgatam illam Noui Teſtamenti interpretationẽ, qua iam multis ſæculis, & etiamnum vtitur Romana Eccleſia, cæteris quę hodierno die extant, omnibus ſemper anteponẽ dã duximus. Hæc enim ſine dubio, & grauiſſima & tutiſſima omnium eſt. Cùm verò interdum orationis difficultas poſtulabat, vt ab ea recederetur: id ita à nobis eſt præſtitum, vt non eam corrigamus, cęteriſve poſtponamus, ſed potius aliarum adiumento eam explicemus. Idque cùm in veteri Teſtamento faciendũ eſſe duximus, tum verò maximè in nouo, in quo Græca in Latinam linguam maiori cum proprietate, quàm è cęteris linguis, conuerti potuerunt. Nam hęc duo linguarum genera cognatione quadam & affinitate quodammodo inter ſe coniunguntur. Accidit tamen interdum vt Græca phraſis nimiùm à Latini ſermonis proprietate diſcedat. tunc ita ſententiæ rationem habuimus, vt Græca molliori & faciliori locutione, prout res poſtulare videbatur, reddiderimus. Atq; hac de cauſa multò facilius fore putauimus, Vulgatam editionem in nouo Teſtamento ad verbum Græco contextui annectere, quàm eam Hebraico inſerere. Hebraici enim ſermonis proprietatem plurimùm à Latina locutione diſtare palàm eſt: Græci verò non item. Atq; ideo qui in Hebraicis verbum pro verbo Latinè reddere ſtudet, is neceſſe habet magnam copiam idiotiſmorum cõparare. Alioqui Latinis qui Hebraicè neſciunt, Latina obſcuriora dabit, quã ſi iiſdem mera Hebraica offerret. Ea verò quæ ex Græcis de verbo redduntur, quamuis parum aut nihil cum ſoluta oratione Latina habent commune; cum poëtica tamen locutione non ineleganter ſubinde cõueniunt. Cùm igitur nullo maiori ſtudio teneamur, quàm vt ſtudioſorum vtilitati conſulamus, & eorũ ſtudia quantum per nos præſtari poteſt, promoueamus: atque vt doctiſſimis viris, quorum honeſtiſſimo deſiderio non potuimus non ſatisfacere, hac etiam in parte morem geramus: ad exemplum eius laboris quem ſumpſimus in examinanda veteris Teſtamẽti interpretatione à Sante Pagnino conſcripta, in nouo etiam Teſtamento vulgatam editionem in ſtudioſorum gratiam Græco contextui inſeruimus, & Græcam phraſim Latinè ad verbum reddidimus. qui labor eruditis, vt opinor, non ingratus, rudioribus verò nõ ſolùm vtilis, verùm etiam neceſſarius erit. Qui enim ex fontibus vtriuſque linguæ, Hebrææ ſcilicet

cet & Græcæ, tantum haurire cupit quod ei ſatis ſit ad ſacræ Scripturæ libros intelligendos, huc accedat. Poterit enim, ſi ſaltem mediocrem adhibeat diligentiam, intra decem menſes, aut etiam citiùs, vtriuſque ſermonis Græci & Hebraici cognitionem haud exiguam conſequi. His quoque accedit multorum locorum interpretatio, quæ Vulgatæ editioni addita ad ſententiæ explicationem plurimùm confert. Itaque noſtram noui Teſtamenti Latinam interpretationem inter Græci contextus lineas deſcribendam curauimus, vt quælibet dictio Latina ſuæ Græcæ ſubſcriptæ reſponderet. Cùm verò vulgata non à ſententia quidem (id enim nuſquam ferè accidit) ſed à dictionum Græcarum proprietate recedit, ea ſuis characteribus, hoc eſt, Romanis in margine collocata, noſtram interpretationem ad verbum redditam, Italicis characteribus, in illius locum ſubſtituimus; ita vt integram vulgatam reliquerimus, & Græca de verbo expreſſerimus. Præterea vt linguæ Græcæ tironibus adiumento eſſemus, & eos moleſto labore ſubleuaremus, difficiliora themata verborum Græcorum à nobis in margine adnotata ſunt. Cùm verò tanto oneri noſtros humeros impares eſſe cognoſcamus, atque ideò ipſi nobis de noſtra induſtria non tantum polliceamur, quin interdum minùs aptè aut concinnè quàm par fuit aliquid nos enuntiaſſe fateamur: tuum certè erit, Lector, noſtris laboribus ita fauere, vt æquum te iudicem, hac in parte præbeas. neque enim laudem cuius nunquam fuimus cupidi, nobis tribui, ſed veniam concedi poſtulamus: ſi qua in re omnibus non ſatisfecerimus. Neque etiam dubitamus quin hîc quædam fortaſſis occurrant, ex quibus aliquis primo aſpectu offenſionem accipere poſſit: atque ideo aliqua de totius noſtræ interpretationis ratione hoc loco ſubiicere non pigebit, quibus inſtitutum noſtrum aperiemus, & eorum quæ à nobis, hoc potiùs modo quàm illo prolata ſunt, rationem ſimul reddemus. Ac primùm quidem nobis propoſitum non fuit Vulgatam ac veterem editionem corrigere, aut emendare: eam enim, vt ſuprà diximus, cæteris omnibus ſemper præferendam duximus, ſi modò integra illa quidem & incorrupta haberi poſſit: ſed noſtrum fuit inſtitutum Græcam phraſim quàm aptiſſimè exprimere. Præterea hoc quoque, candide Lector, te admonitum volumus, occurrere interdum verba aliqua quæ non ſolùm tempore, ac modo, verùm etiam voce ipſa in noſtra hac interpretatione mutata ſunt. Quod quidem ad alterutrum ex duabus hiſce rationibus, aut ad maiorem, ſcilicet, Veteris editionis explicationem, aut ad ſupplementum ſententiæ in Græca lectione obſeruatæ referri volumus. Sæpè enim accidit, vnius Græci vocabuli vim non poſſe vna altera Latina dictione propriè explicari, ſed duas, aut etiam plures dictiones Latinas ad exprimendam Græcæ illius vocis proprietatem requiri. Id cùm occurrit, Vetus illa editio vnicam vocẽ Latinam adhibet, quæ vnicam illam Græcam reddat: nos verò cùm videamus id non ſatis commodè fieri, neque vnica illa dictione Latina Græcum illud vnicũ vocabulum explicari, aliud apponimus, quod quidem coniunctum cum eo quod habetur ex vulgata in margine, planiorem omnino, ac faciliorem reddit ſenſum. Exempli gratia: Legitur apud Paulum ad Epheſ. 4. 19. ἀπηλγηκότες, quod vetus Interpres vertit, *deſperantes*, idque rectiſſimè: nos verò adiecimus, *dedolentes*: vtrumque enim ſi attentiùs conſideretur, verbi Græci naturam & vim explicat: vt ex doctorum virorum conſcriptis in D. Paulum commentariis, apertiùs cognoſci poterit. Quædam verò Græca verba conſultò reli-

quimus, qualia sunt illa, *Presbyter*, *diaconus*, atque his similia; non quidem quòd ea sint dilucidiora iis quæ leguntur in Veteri editione, sed vt doceamus indoctos, & imperitos calumniatores, huiusmodi voces à sacrosancta Romana Ecclesia, non temerè, vt ipsi volunt, fuisse vsurpatas, nimirum quæ in sacris libris frequentes occurrant. Interdũ etiam quędam mutauimus, non quòd ea meliùs à nobis reddi posse existimaremus, sed vt nobis semper similes essemus in reddendis vbique ad verbum Græcis dictionibus. Ex qua vertendi similitudine & cõstantia, explicatio Lectoribus ex multorum locorum collatione facilior erit. Verbi gratia, licet hæc dictio προσευχὴ *orationem* etiam significet, & ideò vetus Interpres, cui satis est textus Græci sententiam reddere, interdum *preces*, interdum *orationem* reddat: nos, nostri instituti seruandi gratia, vbique *preces* vertimus. Quod quidem obseruauimus etiam in verbis *Auctoritas* & *Potestas*, atque in aliis compluribus. Nonnunquam etiam, vt quædam dilucidiùs distinguerentur & explicarentur, nonnulla mutauimus, quæ alioqui non ita aptè & commodè explicari posse videbantur. Exempli causa, δύναμις Latinè reddi solet *virtus*: nos *efficacitatem* vertimus: non quòd *virtus* significet aliquid distinctum, aut diuersum ab *efficacitate*: sed quia dictio hæc *virtus* Latinè enuntiata, respondet duabus his vocibus Græcis δύναμις & ἀρετὴ, quarum dictionum significationes nihil habent inter se commune, sed earum altera planè quid diuersum ab altera sonat. quoties igitur δύναμιν reperimus, *efficacitatem* vel *efficientiam* vertimus. *Potentia* enim Latinè aliud est. Illud etiam quenquam latere nolumus, nos vt verbi Græci veram & germanam significationem, ac ἐνεργείαν redderemus, coactos interdum fuisse nouis & fictis vocabulis vti (quæ licentia nobis, vt opinor, concedenda est) vt illud ad Philipp. 3.4. πεποίθησιν quod *confisibilitatem* vertimus, id est, arrogantiæ, & confidentiæ materiam, vt discrimen constituerimus inter πεποίθησιν, & confidentiam: hæc enim vitium est, & apud Latinos plerumque in malam partem sumitur, & ab hac Apostolus erat omnino alienus Articulos Græcos Latinis pronominibus aliquando expressimus, nempe cùm aliquid significanter indicant. Atque hac etiam in parte, vt in cæteris quas commemorauimus, veterem Interpretem secutisumus. Is enim, prout res postulare videbatur, eodem modo articulos reddidit, vt 2. Petr. 2.22. τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, habet: *Illud veri prouerbij*. In iis verò locis, in quibus sententia erat alioqui per se clara & euidens, articuli interpretationem omisimus. Illud autem omnibus Græcæ linguæ peritis notum nos etiam constanter asserimus, nempe articulorum vsum vnam ex potissimis, & significantissimis linguæ Græcæ partibus esse: adeò vt Latinus sermo eorum proprietatem non dicam imitari, sed ne vix quidem vllis verbis assequi queat. Ac multò etiam minus illam temporum in coniugationibus verborum, vbertatem, & præsertim illum Participiorum leporem, & admirabilem quandam vim Aoristorum & Futurorum. Facti enim alicuius præteriti Participia propriè reddi nequeunt, nisi cum verborum ambage, & impropria quadam translatione, quæ plerumque Græcam phrasim labefactat. Quod cùm sæpiùs animaduerteret vetus Interpres, ea tempora, si modò id per Latini sermonis rationem licebat, aliis Latinis verbis reddidit: sin minùs, omissis verbis Græcę locutionis, eius sententiam Latinè expressit: ita vt sępius eius interpretatio, non ad verbum, sed sententiam accipienda sit. At verò cùm à nobis id negotij susceptum esset, vt & Latinè, & quàm aptissimè omnia ad

locutionis proprietatem expenderentur, Græca Participia Latinis expressimus, vt hac ratione verbum verbo, & modus modo responderet. Cuius verò temporis illa Participia sint, satis admonuimus, cùm vulgatæ editionis verba, quæ id demonstrant, in margine collocauimus. Pleraque sunt alia, ac penè infinita, quæ ex lingua Græca minùs feliciter in Latinam conuerti possunt, siquidem pondus, ac vis Græcæ dictionis reddenda sit. Quam ob rem quod sacræ Scripturæ studiosis de discenda Hebraica lingua, saltem quod ad intelligendas temporum ac modorum varietates, ac proprietates satis sit, consilium damus; idem in Græcis quoque capiẽdum, admonemus, & studiosos omnes vt id faciant, quantùm possumus, hortamur. Certò enim affirmamus nunquam fore, vt ipsos huius laboris pœniteat. Neque ad eam rem nostros labores inutiles fore credimus. Nec dubitamus quin piis viris, ac veræ disciplinæ cupidis, quorum consilio nos & hortatu tot & tantos in hoc opere labores consumpsimus, nostrum hoc consilium valde probetur. Quod si ea quæ in re tam ardua & difficili præstitimus, longè inferiora sunt iis quę Christianę Reip. exhibere cuperemus; tuum erit, Lector, tuis studiis, & diligentia ea quæ à nobis requiri poterunt, duplici ratione compensare: quarum altera est, vt huius linguæ cognitionem ita tibi compares, vt nostra diligentia amplius non egeas. Altera, vt veterem editionẽ cum Græcis exemplaribus ita cõferas, vt ex vtriusque diligenti & accurata collatione sacræ Scripturæ sensum, & Spiritus sancti, à quo hæc sunt profecta, mẽtem & sententiam tandem assequare. Speramus verò nos, si modò nostris votis annuat Deus, cuius gloriæ & honori tantùm inseruire cupimus, aliquid edituros, quod, hac potissimùm in parte, omnibus studiosis, atque adeò toti Reip. Christianæ plurimum adiumenti afferre poterit: siquidem nihil nobis est antiquius, quàm vt Deo, & Ecclesiæ, in qua nati, & educati sumus, debita pietatis officia, quantum possumus, pręstemus. Ea verò mente nõ sumus, vt nostra hæc Latina interpretatio separata à Greco contextu, in cuius gratiam à nobis elaborata est, ab aliquo vnquam excudatur: cùm hoc à multis grauissimis & doctissimis viris, qui in vertẽdis sacræ Scripturæ libris extremam manum imposuerunt, feliciter pręstitum sit; in quorum laboribus cuiuis acquiescendum esse existimamus. id verò maximè cùm vulgatę editionis vsum, vt suprà diximus, omni hominum generi vtilissimum & commodissimum esse iudicemus. Vale in Christo. Datum Antverpiæ, Cal. Augusti.

S. IESV CHRISTI EVANGELII
LATINA INTERPRETATIO, QVAM
AD GRÆCI IDIOMATIS RATIONEM
EXPENDEBAT BEN. ARIAS
Montanus Hiſpalenſis.

Euangelium ſecundùm Matthæum.

CAPVT PRIMVM.

LIBER generationis Ieſu Chri-
ΙΒΛΟΣ γενέσεως ἰησοῦ χρί- 1
ſti, filij Dauid, filij Abraham.
στοῦ, υἱοῦ δαβὶδ, υἱοῦ ἀβραάμ.
Abraham genuit Iſaac. Iſaac
ἀβραὰμ ἐγέννησε τὸν ἰσαάκ. ἰσαὰκ 2
autem genuit Iacob. Iacob autē
δὲ ἐγέννησε τὸν ἰακώβ. ἰακὼβ δὲ
genuit Iudam & fra-
ἐγέννησε τὸν ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελ-
tres eius. Iudas autem genuit Phares, & Zaram de
φοὺς αὐτοῦ. ἰούδας δὲ ἐγέννησε τὸν φαρὲς, καὶ τὸν ζαρὰ ἐκ τῆς 3
Thamar. Phares autem genuit Eſron. Eſron autem genuit
θαμάρ. φαρὲς δὲ ἐγέννησε τὸν ἑσρώμ. ἑσρὼμ δὲ ἐγέννησε τὸν
Aram. Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autem
αἀρὰμ. αἀρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀμιναδάβ. ἀμιναδὰβ δὲ 4
genuit Naaſſon. Naaſſon autem genuit Salmon.
ἐγέννησε τὸν ναασσών. ναασσὼν δὲ ἐγέννησε τὸν σαλμών.
Salmon autem genuit Booz de Rachab. Booz autem ge-
σαλμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν βοὲζ ἐκ τῆς ῥαχάβ. βοὲζ δὲ ἐγέν- 5
nuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Ieſſe.
νησε τὸν ὠβὴδ ἐκ τῆς ῥούθ. ὠβὴδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰεσσαί.
Ieſſe autem genuit Dauid regem. Dauid autem rex
ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησε τὸν δαβὶδ τὸν βασιλέα. δαβὶδ δὲ ὁ βασι- 6
genuit Salomonem ex ‖ Vrix. Salomon autē
λεὺς ἐγέννησε τὸν σολομῶντα ἐκ τῆς τοῦ οὐρίου. σολομὼν δὲ 7
genuit Roboam. Roboam autem genuit Abiam. Abia autē
ἐγέννησε τὸν ῥοβοάμ. ῥοβοὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀβιά. ἀβιὰ δὲ
genuit Aſa. Aſa autem genuit Ioſaphat. Ioſaphat
ἐγέννησε τὸν ἀσά. ἀσὰ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσαφάτ. ἰωσαφὰτ 8
autem genuit Ioram. Ioram autem genuit Oziam.
δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωράμ. ἰωρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ὀζίαν.
Ozias autem genuit Ioatham. Ioatham autem genuit
ὀζίας δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωάθαμ. ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησε τὸν 9
Achaz. Achaz autem genuit Ezeciam. Ezecias autem ge-
ἄχαζ. ἄχαζ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐζεκίαν. ἐζεκίας δὲ ἐγέν- 10
nuit Manaſſen. Manaſſes autem genuit Amon. Amon
νησε τὸν μανασσῆ. μανασσῆς δὲ ἐγέννησε τὸν ἀμών. ἀμὼν
autem genuit Ioſiam. Ioſias autem genuit Iechoniam
δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσίαν. ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν ἰεχονίαν 11
& fratres eius, in tranſmigratione Babylonis. ‖ *Poſt*
καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος. μετὰ 12
autem tranſmigrationem Babylonis, Iechonias genuit Salathiel.
δὲ τὴν μετοικεσίαν βαβυλῶνος, ἰεχονίας ἐγέννησε τὸν σαλαθιήλ.
Salathiel autem genuit Zorobabel. Zorobabel autem ge-
σαλαθιὴλ δὲ ἐγέννησε τὸν ζοροβαβέλ. ζοροβαβὲλ δὲ ἐγέν- 13
nuit Abiud. Abiud autem genuit Eliacim. Eliacim
νησε τὸν ἀβιούδ. ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλιακείμ. ἐλιακεὶμ
autem genuit Azor. Azor autem genuit Sadoc.
δὲ ἐγέννησε τὸν ἀζώρ. ἀζὼρ δὲ ἐγέννησε τὸν σαδώκ. 14
Sadoc autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud.
σαδὼκ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀχείμ. ἀχεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλιούδ.
Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit
ἐλιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλεάζαρ. ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησε τὸν 15
Matthan. Matthan autem genuit Iacob. Iacob autem
ματθάν. ματθὰν δὲ ἐγέννησε τὸν ἰακώβ. ἰακὼβ δὲ 16
genuit Ioſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Ieſus,
ἐγέννησε τὸν ἰωσὴφ τὸν ἄνδρα μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη ἰησοῦς,
dictus Chriſtus. Omnes itaque generationes ab Abraham
ὁ λεγόμενος χριστός. πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ ἀβραὰμ 17
vſque ad Dauid, generationes quatuordecim: & à Dauid vſque ad tranſ-
ἕως δαβὶδ, γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ δαβὶδ ἕως τῆς μετοι-
migrationem Babylonis, generationes quatuordecim: & à tranſmigra-
κεσίας βαβυλῶνος, γενεαὶ δεκατέσσαρες. καὶ ἀπὸ τῆς μετοικε-
tione Babylonis vſque ad Chriſtum, generationes quatuordecim.
σίας βαβυλῶνος ἕως τοῦ χριστοῦ, γενεαὶ δεκατέσσαρες.
‖ *At Ieſu Chriſti* generatio ſic erat: ¶ *Deſponſata enim*
τοῦ δὲ ἰησοῦ χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν· μνηστευθείσης γὰρ τῆς 18
matre eius Maria Ioſeph, * *ante conuenire ipſos*, in-
μητρὸς αὐτοῦ μαρίας τῷ ἰωσὴφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς, εὑ-
uenta eſt in vtero habens de Spiritu ſancto. Ioſeph autem vir
ρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ 19
eius. ¶ *infans exiſtens, & ‖ non volens eam exemplum facere*, vo-
αὐτῆς, δίκαιος ὢν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβου-

luit occultè dimittere eam. Hæc autem eo cogi-
λήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμη- 20
tante, ecce angelus Domini * *per ſomnium* apparuit ei, dicens,
θέντος, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ, λέγων,
Ioſeph fili Dauid, * *ne timeas* accipere Mariam coniu-
ἰωσὴφ υἱὸς δαβὶδ, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν μαριὰμ τὴν γυναῖ-
gem tuam. ‖ *nam* in ea ¶ *genitum*, de Spiritu eſt ſancto.
κά σου. τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν, ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου.
Pariet autem filium: & vocabis nomen eius, Ieſum. Ipſe
τέξεται δὲ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἰησοῦν· αὐτὸς 21
enim * *ſaluabit* populum ſuum à peccatis eorum. (Hoc autem
γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. τοῦτο δὲ 22
totum factum eſt vt adimpleretur ‖ dictum ¶ à Domino per Pro-
ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προ-
phetam, dicentem: Ecce virgo in vtero habebit, & pariet
φήτου, λέγοντος. ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξε- 23
filium, & vocabunt nomen eius Emmanuel: quod eſt inter-
ται, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐμμανουὴλ, ὅ ἐστι μεθερμη-
pretatum, Nobiſcum Deus.) *Excitatus* autem Ioſeph à
νευόμενον, μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. διεγερθεὶς δὲ ὁ ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ 24
ſomno, fecit ſicut præcepit ei angelus Domini: &
ὕπνου, ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου· καὶ
accepit coniugem ſuam. Et non cognoſcebat eam,
παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν, 25
donec peperit filium ſuum primogenitum: & vocauit
ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐκάλεσε τὸ
nomen eius Ieſum.
ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν.

CAP. II. β'.

* *At Ieſu natus* in Bethlehem Iudæ, in die-
1 Τοῦ δὲ ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν βηθλεὲμ τῆς ἰουδαίας, ἐν ἡμέ-
bus Herodis regis, ecce Magi ab ‖ *Orientibus accesſerunt*
ραις ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο
in Hieroſolymam, Dicentes: Vbi eſt ¶ natus * rex
2 εἰς ἱεροσόλυμα, λέγοντες, ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν
Iudæorum? vidimus enim eius ſtellam in Oriente, & veni-
ἰουδαίων; εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθο-
mus adorare eum. Audiens autem Herodes rex, tur-
3 μεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. ἀκούσας δὲ ἡρώδης ὁ βασιλεὺς, ἐτα-
batus eſt, & omnis Hieroſolyma cum illo. Et congregans
ράχθη, καὶ πᾶσα ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ. καὶ συναγαγὼν
omnes principes Sacerdotum, & Scribas populi, ſciſcitabatur
πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐπυνθάνετο
ab eis vbi Chriſtus naſceretur. At illi dixerunt ei: In Beth-
4 παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ χριστὸς γεννᾶται. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ἐν βηθ-
lehem Iudæ. ſic enim ſcriptum eſt per Prophetam:
λεὲμ τῆς ἰουδαίας· οὕτω γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου.
Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in * *du-*
6 καὶ σὺ βηθλεὲμ γῆ ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγε-
cibus Iuda: ex te enim exiet dux, qui regat
μόσιν ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅς τις ποιμανεῖ
populum meum Iſrael. Tunc Herodes clàm ‖ *vocans*
7 τὸν λαόν μου τὸν ἰσραήλ. τότε ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς
Magos, perquiſiuit ab eis tempus *apparuitis* ſtellæ ¶.
μάγους, ἠκρίβωσε παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος.
Et mittens eos in Bethlehem, dixit: * *Euntes* diligen-
8 καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς βηθλεὲμ, εἶπε, πορευθέντες ἀκρι-
ter *explorate* de puero: ‖ *cùm autem* inueneritis, renuntiate
βῶς ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν δὲ εὕρητε, ἀπαγγείλατέ
mihi, vt & ego veniens adorem eum. ¶ *Illi autem au-*
μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. οἱ δὲ ἀκού-
9 *dientes* regem, * *profecti ſunt.* & ecce ſtella quâ viderat in
σαντες τοῦ βασιλέως, ἐπορεύθησαν· καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ ὃν εἶδον ἐν
Oriente, antecedebat eos, vſque dum veniens ſtaret ſuprà vbi erat
τῇ ἀνατολῇ, † προῆγεν αὐτοὺς, ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ
puer. Videntes autem ſtellam, gauiſi ſunt ‖ *gaudium magnum*
παιδίον. ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα, ἐχάρησαν χαρᾷ μεγάλῃ σφό-
10 valde. Et ¶ *venientes in* domum, inuenerunt puerum
δρα. καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν, εἶδον τὸ παιδίον
11 cum Maria matre eius. Et procidentes adorauerunt eum.
μετὰ μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ † πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ.
& * *aperientes* *theſauros ſuos*, obtulerunt ei mu-
καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, † προσήνεγκαν αὐτῷ δῶ-
nera, aurum, & thus, & myrrham. Et ‖ *reſponſo*
12 ρα, χρυσὸν, καὶ λίβανον, καὶ σμύρναν. καὶ χρηματισθέντες

* in ſomnis

* noli timere

‖ quod enim ¶ natum eſt.

* ſaluum facies

‖ quod ¶ eſt

Exurgens

¶ qui vocatur.

‖ ea quæ fuit

‖ Expoſ.

‖ Chriſti autem ¶ Cùm eſſet deſponſata mater eius Maria

* antequàm conuenirent,

¶ cùm eſſet iuſtus ‖ nollet eam traducere.

* Cùm ergo natus eſſet Ieſus

‖ Oriente venerunt ¶ qui * eſt

* principibus

‖ vocatis Magis, diligenter didicit

¶ quæ apparuit eis

* Ite, & interrogate

‖ &

¶ Qui cùm audiſſent

* abierunt.

† προάγω

‖ Gaudio magno

¶ intrantes

† πίπτω.

† apertis theſauris ſuis,

† προσφέρω

‖ reſponſo accepto

in somnis, ne redirent ‖ reuersi sunt * Qui cùm recessissent
secundùm somnium, non reflectere ad Herodem, per aliam viam ‖ re-
κατ' ὄναρ, μὴ ἀνακάμψαι πρὸς ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνε-
cesserunt in regionem suam. * Recessu autem
13 χώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. ἀναχωρησάντων δὲ
‖ apparuit in somnis
ipsis, ecce angelus Domini ‖ apparet per somnium Ioseph,
αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ ἰωσὴφ,
‖ Surge, & † ἐγείρω
dicens: ‖ Excitatus accipe puerum & matrem eius,
λέγων, † ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ,
§ futurum * εἰμὶ
& fuge in Aegyptum: & esto ibi vsq; dum dicam tibi. § Futurus est
καὶ φεῦγε εἰς αἴγυπτον, καὶ * ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἴπω σοί· μέλλει
* vt ‖ quærat
enim * Herodes ‖ quærere puerum ad perdendum eum.
γὰρ ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον, τοῦ ἀπολέσαι αὐτό.
‖ Qui consurgens
‖ Is autem excitatus, accepit puerum & matrem eius,
14 ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ
nocte, & secessit in Aegyptum. Et erat ibi vsque ad
νυκτὸς, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς αἴγυπτον.
15 καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς
§ quod * est
obitum Herodis: vt adimpleretur § dictum * à Domino per
τελευτῆς ἡρώδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ
Prophetam dicentem: Ex Aegypto vocaui filium meum.
προφήτου, λέγοντος, ἐξ αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.
Tunc Herodes videns quoniam illusus esset à Magis, iratus est
16 τότε ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη
‖ erant
valdè: & mittens occidit omnes pueros qui ‖ in Beth-
λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν βηθ-
lehem, & in omnibus finibus eius, à bimatu & infrà,
λεέμ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, ἀπὸ διετοῦς, καὶ κατωτέρω,
‖ exquisierat
secundum tempus quod ‖ perquisiuit à Magis. Tunc adimpletum est
κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων.
17 τότε ἐπληρώθη
§ quod * est
§ dictum * per Ieremiam Prophetam, dicentem: Vox in Ra-
τὸ ῥηθὲν ὑπὸ ἱερεμίου τοῦ προφήτου, λέγοντος·
18 φωνὴ ἐν ῥα-
ma audita est, ploratus, & vlulatus & eiulatus multus, Rachel
μᾷ ἠκούσθη, θρῆνος, καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολὺς, ῥαχὴλ
‖ filios
plorans ‖ natos suos, & noluit consolari, quia
κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι
‖ Defuncto
non sunt. ‖ Desinente autem Herode, ecce angelus
οὐκ εἰσί.
19 τελευτήσαντος δὲ τοῦ ἡρώδου, ἰδοὺ ἄγγελος
‖ in somnis apparuit.
Domini § secundùm somnium apparet Ioseph in Aegypto, dicens:
κυρίου κατ' ὄναρ φαίνεται τῷ ἰωσὴφ ἐν αἰγύπτῳ, λέγων·
* Surge, &
* Excitatus accipe puerum, & matrem eius, &
20 ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ
‖ defuncti ‖ qui quærebant § Qui consurgens
vade in terram Israël. ‖ mortui sunt enim ‖ quærentes animam
πορεύου εἰς γῆν ἰσραήλ. τεθνήκασι γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν
pueri. § Ille autem excitatus accepit puerum &
τοῦ παιδίου.
21 ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν
matrem eius, & venit in terram Israel. Audiens autem
μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν ἰσραήλ.
22 ἀκούσας δὲ
quòd Archelaus regnaret in Iudæa pro Herode patre
ὅτι ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ τῆς ἰουδαίας ἀντὶ ἡρώδου τοῦ πατρὸς
* Et admonitus in somnis.
suo, timuit illo ire. * Responsus autem secundùm somnium,
αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν. χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ,
§ habitauit
secessit in partes Galilææ. Et veniens § commi-
ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς γαλιλαίας.
23 καὶ ἐλθὼν κατῴ-
‖ ciuitate quæ vocatur ‖ adimpleretur quod * est § Quoniam
grauit in ‖ ciuitatem dictam Nazareth: vt ‖ impleretur dictum *
κησεν εἰς πόλιν λεγομένην ναζαρέτ· ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν
per Prophetas, § Quòd Nazaræus vocabitur.
διὰ τῶν προφητῶν, ὅτι ναζωραῖος κληθήσεται.

CAP. III. γ'.

* venit
In autem diebus illis * accedit Ioannes Ba-
1 Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται ἰωάννης ὁ βα-
ptista prædicans in deserto Iudææ. Et dicens,
πτιστὴς, κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς ἰουδαίας.
2 καὶ λέγων,
‖ Pœnitentiam agite: appropinquabit ‖ de quo dictum est per Esaiam Prophetam, dicentem: § Parate
‖ Pœnitemini: appropinquauit enim regnum cælorum. Hic enim
μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.
3 οὗτος γάρ
est ‖ pronuntiatus ab Esaia Propheta, dicente: Vox clamantis
ἐστιν ὁ ῥηθεὶς ὑπὸ ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος· φωνὴ βοῶντος
in deserto, § Expedite viam Domini, rectas facite
ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς
* vestimentum de
semitas eius. Ipse autem Ioannes habebat * indumentum suum è
τρίβους αὐτοῦ.
4 αὐτὸς δὲ ὁ ἰωάννης εἶχε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ
‖ camelorum, ‖ lumbos suos:
pilis ‖ cameli, & zonam pelliceam circa ‖ lumbum suum:
τριχῶν καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ·
esca autem eius erat locustæ & mel siluestre. Tunc exibat
ἡ δὲ τροφὴ αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον.
5 τότε ἐξεπο-
ad eum Hierosolyma, & omnis Iudæa, & omnis
ρεύετο πρὸς αὐτὸν ἱεροσόλυμα, καὶ πᾶσα ἡ ἰουδαία, καὶ πᾶσα ἡ
§ regio circa Iordanem.
§ circum vicinia Iordanis. Et baptizabantur in Iordane ab
περίχωρος τοῦ ἰορδάνου.
6 καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ ἰορδάνῃ ὑπ'
eo, confitentes peccata sua. Videns autem multos
αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.
7 ἰδὼν δὲ πολλοὺς
Pharisæorum & Sadducæorum venientes ad baptismum
τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα
* Progenies ὑποδείκνυμι ‖ ventura
suum, dixit eius: * Genimina viperarum, quis demonstrauit vobis
αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς † ὑπέδειξεν ὑμῖν
fugere à ‖ futura ira? Facite ergo fructum
φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;
8 ποιήσατε οὖν καρπὸν
‖ velitis § intra vos
dignum pœnitentia. Et ne ‖ arbitremini dicere § in vobisipsis:
ἄξιον τῆς μετανοίας.
9 καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς,
* potens est
Patrem habemus Abraham. dico enim vobis, quoniam * potest Deus
πατέρα ἔχομεν τὸν ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται ὁ θεὸς
‖ filios § enim
de lapidibus istis suscitare ‖ natos Abrahæ. Iam § verò
ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ ἀβραάμ.
10 ἤδη δὲ
‖ posita est;
& securis ad radicem arborum ‖ adiacet. Omnis ergo arbor
καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται. πᾶν οὖν δένδρον

‖ quæ non facit § excidetur, * mittetur.
‖ non faciens fructum bonum, § exciditur, & in ignem * iacitur.
μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.
Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam. qui autem post
11 ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν. ὁ δὲ ὀπίσω
‖ venturus est, ‖ dignus
me ‖ veniens, fortior me est: cuius non sum ‖ idoneus
μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μου ἐστὶν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ
calceamenta portare, ipse vos baptizabit in Spiritu
ὑποδήματα βαστάσαι, αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι
sancto & igni. Cuius ventilabrum in manu sua, & permun-
ἁγίῳ καὶ πυρί.
12 οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακα-
dabit aream suam, & congregabit triticum suum in hor-
θαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀπο-
§ paleas autem σβέννυμι
reum: § at paleam comburet igni inextinguibili.
θήκην· τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ † ἀσβέστῳ.
* venit
Tunc * accedit Iesus à Galilæa in Iordanem
13 τότε παραγίνεται ὁ ἰησοῦς ἀπὸ τῆς γαλιλαίας εἰς τὸν ἰορδάνην
‖ vt baptizaretur ‖ Ioannes autem
ad Ioannem, ‖ baptizari ab eo. ‖ At Ioannes
14 πρὸς τὸν ἰωάννην, τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰωάννης
§ Ego à te debeo
prohibebat eum, dicens: § Ego vsum habeo à te baptizari,
διεκώλυεν αὐτὸν, λέγων· ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι,
* ei:
& tu venis ad me? Respondens autem Iesus dixit * ad
15 καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπε πρὸς
‖ modò: ‖ decet nos
eum, Sine ‖ interim: sic enim ‖ decens est nobis implere omnem
αὐτὸν, ἄφες ἄρτι· οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν
§ iustitiam. * dimisit ‖ autem ‖ confestim
§ iustificationem. Tunc * dimittit eum. Et baptizatus ‖ Iesus,
16 δικαιοσύνην. τότε ἀφίησιν αὐτόν. καὶ βαπτισθεὶς ὁ ἰησοῦς,
ascendit ‖ statim de aqua: Et ecce aperti sunt ei cæli,
ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος, καὶ ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοὶ,
& vidit spiritum Dei descendentem sicut columbam, & ve-
καὶ εἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ ἐρ-
§ se.
nientem super § eum. Et ecce vox de cælis, dicens:
χόμενον ἐπ' αὐτόν.
17 καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν, λέγουσα·
* mihi
Hic est Filius meus dilectus, in quo * complacui.
οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

CAP. IV. δ'.

‖ ductus est
Tunc Iesus ‖ actus est in desertum à Spiritu,
1 Τότε ὁ ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος,
‖ vt tentaretur § cùm ieiunasset quadraginta diebus
‖ tentari à diabolo. Et § ieiunans dies quadra-
2 πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου. καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσα-
* quadraginta noctibus, postea
ginta, & * noctes quadraginta, postremum esuriit.
ράκοντα, καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, ὕστερον ἐπείνασε.
‖ ei:
Et accedens ei tentator, dixit ‖: Si filius es Dei,
3 καὶ προσελθὼν αὐτῷ ὁ πειράζων, εἶπεν, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ,
‖ Qui
dic vt lapides isti panes fiant. ‖ Ille autem respondens,
4 εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς,
dixit: Scriptum est, Non in pane solo viuet homo,
εἶπε· γέγραπται, οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος,
§ quod procedit de ore
sed in omni verbo § exeunte per os Dei.
ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ.
* assumpsit
Tunc * assumit eum diabolus in sanctam ciuitatē, &
5 τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ
statuit eum super pinnaculum templi: Et dicit ei: Si filius
6 ἵστησιν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ. καὶ λέγει αὐτῷ, εἰ υἱὸς
‖ mittere
es Dei, ‖ deiice teipsum deorsum. Scriptum est enim, Quia angelis
εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω. γέγραπται γὰρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις
suis mandabit de te, & in manibus tollent te, ne fortè
αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε
‖ offendas
‖ impingas ad lapidem pedem tuum. Ait illi Iesus:
7 προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου. ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς,
Rursum scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum.
πάλιν γέγραπται. οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου.
§ assumpsit
Iterum § assumit eum diabolus in montem excelsum
8 πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν
valdè; & ostendit ei omnia regna mundi, &
λίαν, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου, καὶ
* dixit
gloriam eorum: & * dicit ei: Hæc omnia tibi dabo,
9 τὴν δόξαν αὐτῶν· καὶ λέγει αὐτῷ. ταῦτα πάντα σοι δώσω,
si cadens adoraueris me. Tunc dicit ei Iesus:
10 ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς,
‖ Vade
‖ Abi post me Satana. scriptum est enim, Dominum Deum tuum
ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ. γέγραπται γὰρ, κύριον τὸν θεόν σου
‖ reliquit
adorabis, & illi soli seruies. Tunc ‖ dimittit
11 προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. τότε ἀφίησιν
eum diabolus. & ecce angeli accesserunt, & ministrabant ei.
αὐτὸν ὁ διάβολος. καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλθον, καὶ διηκόνουν αὐτῷ.
§ Cùm audisset παραδίδωμι
§ Audiens autem Iesus quòd Ioannes traditus esset, secessit in
12 ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς ὅτι ἰωάννης † παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς
* relicta ciuitate Nazareth, veniens & habitauit
Galilæam: Et * relinquens Nazareth, veniens commigra-
13 τὴν γαλιλαίαν· καὶ καταλιπὼν τὴν ναζαρὲτ, ἐλθὼν κατῴκη-
uit in Capharnaum maritimam, in finibus Zabulon &
σεν εἰς καπερναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν, ἐν ὁρίοις ζαβουλὼν καὶ
‖ quod dictum est
Nephthalim: Vt adimpleretur ‖ pronuntiatum per Esaiam Prophetam,
14 νεφθαλείμ· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἡσαΐου τοῦ προφήτου,
dicentem: Terra Zabulon & terra Nephthali, viam maris.
15 λέγοντος. γῆ ζαβουλὼν καὶ γῆ νεφθαλείμ, ὁδὸν θαλάσσης,
‖ trans § qui sedebat
‖ vltra Iordanem Galilæa gentium Populus § sedens
16 πέραν τοῦ ἰορδάνου, γαλιλαία τῶν ἐθνῶν. ὁ λαὸς ὁ καθήμενος
* vmbræ
in tenebris, vidit lucem magnam: & sedentibus in regione * &
ἐν σκότει, εἶδε φῶς μέγα· καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ
‖ indè
vmbra mortis, lux orta est eis. Ex ‖ tunc cœpit
σκιᾷ θανάτου, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.
17 ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ
‖ pœnitentiam agite: appropinquabit
Iesus prædicare, & dicere: ‖ Pœnitemini: appropinquauit enim regnum
ἰησοῦς κηρύσσειν, καὶ λέγειν, μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία
τῶν οὐρα-

cælorum, Circumambulans autem Iesus iuxta mare
τῶν οὐρανῶν. Περιπατῶν δὲ ὁ Ἰησοῦς παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς 18
* qui vocatur Petrus.
Galilææ, vidit duos fratres, Simonem * dictum Petrum,
Γαλιλαίας, εἶδε δύο ἀδελφούς, Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον,
‖ rete
& Andream fratrem eius, mittentes ‖ verriculum in
καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν
mare:(erant enim piscatores.) Et ait illis: Venite post
θάλασσαν· ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς. Καὶ λέγει αὐτοῖς, Δεῦτε ὀπίσω 19
⁋ fieri § At
* relictis retibus
me, & faciam vos ⁋ piscatores hominum. § Illi autē continuò * dimit-
μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων. Οἱ δὲ εὐθέως ἀφέν- 20
tentes retia, secuti sunt eum. Et procedens indè,
τες τὰ δίκτυα, ἠκολούθησαν αὐτῷ. Καὶ προβὰς ἐκεῖθεν, 21
vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioannem
εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφούς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ Ἰωάννην
fratrem eius in naui cum Zebedæo patre eorum,
τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν,
‖ reficientes
‖ resarcientes retia sua: & vocauit eos.
καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν· καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς.
⁋ relictis retibus & patre,
Illi autem statim ⁋ dimittentes nauiculam & patrem suum, se-
οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν, ἠκο- 22
cuti sunt eum. Et circuibat totam Galilæam Iesus,
περιάγω
λούθησαν αὐτῷ. Καὶ †περιῆγεν ὅλην τὴν Γαλιλαίαν ὁ Ἰησοῦς, 23
docens in synagogis eorum, & prædicans Euan-
διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγ-
§ languorem,
gelium regni: & sanans omnem § morbum & omnem
γέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν
* opinio.
infirmitatem in populo. Et abiit * auditio eius in totam
μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. Καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην 24
Syriam. & obtulerunt ei omnes malè haben-
τὴν Συρίαν. καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχον-
‖ languoribus & tormentis comprehensos, & qui dæmonia habebant,
tes, variis ‖ morbis, & torminibus comprehensos, & dæmo-
τας, ποικίλαις νόσοις, καὶ βασάνοις συνεχομένους, καὶ δαιμο-
niacos, & lunaticos, & paralyticos: & cura-
νιζομένους, καὶ σεληνιαζομένους, καὶ παραλυτικούς· καὶ ἐθερά-
uit eos. Et secutæ sunt eum turbæ multæ ⁋ de
πευσεν αὐτούς. Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς 25
⁋ de
Galilæa, & Decapoli, & ⁋ Hierosolymis, & ⁋ Iudæa,
Γαλιλαίας, καὶ Δεκαπόλεως, καὶ Ἱεροσολύμων, καὶ Ἰουδαίας,
& ⁋ trans Iordanem.
καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

CAP. V. ε.

§ cùm sedisset, accesserunt ad eum
Videns autem turbas, ascendit in montem: & § sedente
Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καὶ καθίσαντος 1
eo, aduenerunt illi discipuli eius. Et aperiens
αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Καὶ ἀνοίξας τὸ 2
os suum, docebat eos, dicens: Beati pauperes
στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτούς, λέγων· Μακάριοι οἱ πτωχοὶ 3
spiritu, quoniā ipsorum est regnum cælorum.
τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.
* qui lugent,
Beati * lugentes, quia ipsi consolabuntur.
παρακαλέομαι
Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ †παρακληθήσονται. 4
Beati mites, quoniam ipsi ‖ hæreditabunt terram.
‖ possidebunt
Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν. 5
⁋ qui esuriunt & sitiunt
Beati ⁋ esurientes & sitientes iustitiam, quoniam
Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι 6
ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi
αὐτοὶ χορτασθήσονται. Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ 7
§ misericordiam consequentur.
§ misericordia afficientur. Beati mundi corde, quoniam ipsi
ἐλεηθήσονται. Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν 8
Deum videbunt. Beati pacifici, quoniam ipsi filij Dei
Θεὸν ὄψονται. Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ 9
* qui persecutionem patiuntur.
vocabuntur. Beati * persecutione affecti propter iustitiam,
διώκομαι
κληθήσονται. Μακάριοι οἱ †δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, 10
quoniā ipsorū est regnum cælorum. Beati estis, cùm
ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Μακάριοί ἐστε, ὅταν 11
‖ vobis, ⁋ vos,
maledixerint ‖ vos, & persecuti fuerint ⁋, & dixerint omne malum verbum
ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς, καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα
aduersum vos mentientes, propter me. Gaudete & exultate,
καθ' ὑμῶν †ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ. Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, 12
§ copiosa est
quoniam merces vestra § multa in cælis. sic enim persecuti sunt
ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. οὕτω γὰρ ἐδίωξαν τοὺς
* qui fuerunt
‖ quòd si sal euanuerit,
Prophetas * illos ante vos. Vos estis sal terræ. ‖ si
προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν. Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς. ἐὰν 13
autem sal infatuatum sit, in quo salietur? ad nihilum valet vltrà,
μωραίνομαι
δὲ τὸ ἅλας †μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι,
⁋ nisi vt mittatur foras, & conculcetur.
⁋ si non eiici foras, & conculcari ab hominibus.
εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω, καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.
Vos estis lux mundi: non potest ciuitas abscondi
Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι 14
supra montem posita. Neque accendunt lucernam, & ponunt eam
ἐπάνω ὄρους κειμένη. Οὐδὲ καίουσι λύχνον, καὶ τιθέασιν αὐτὸν 15
§ vt luceat
* qui sunt
sub modio, sed super candelabrum, § & lucet omnibus * in
ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν
domo. Sic luceat lux vestra coram ho-
λάμπω
τῇ οἰκίᾳ. Οὕτω †λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀν- 16
‖ bona
minibus, vt videant vestra ‖ pulchra opera, & glorificent
θρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν
⁋ est. Nolite putare.
Patrem vestrum qui in cælis ⁋. Ne putetis quoniam veni
πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον 17
§ soluere
§ dissoluere Legem aut Prophetas: non veni dissoluere,
καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι,
‖ transeat
sed adimplere. Amen quippe dico vobis, Donec ‖ prætereat
ἀλλὰ πληρῶσαι. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ 18

cælum, & terra, iota vnum, aut vnus apex non præteribit
ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἕν, ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ
à Lege, donec omnia fiant. Qui ergo soluerit vnum
19 ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται. Ὃς ἐὰν οὖν †λύσῃ μίαν
λύω
⁋ mandatorum istorum minimorum, & docuerit sic homi-
⁋ de mādatis istis minimis,
τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώ-
nes, minimus vocabitur in regno cælorum. qui
πους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. ὃς
autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno
δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ
cælorum. Dico enim vobis, § quòd si non abundauerit iu-
§ quia nisi
20 τῶν οὐρανῶν. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δι-
stitia vestra plus * Scribarum & Pharisæorum, non
* quàm
καιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ
intrabitis in regnum cælorum. Audistis quia ‖ pronuntiatū est
‖ dictum
21 εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη
antiquis, Non occides. qui autem occiderit, * obnoxius erit
* reus
τοῖς ἀρχαίοις, Οὐ φονεύσεις· ὃς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται
iudicio. Ego autem dico vobis, quia omnis § irascens
§ qui irascitur
22 τῇ κρίσει. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ
fratri suo inconsulto, * obnoxius erit iudicio. qui autem dixerit
* reus
ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῆ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ
fratri suo Raca, ‖ obnoxius erit ⁋ consessui. qui autem dixerit
‖ reus
⁋ concilio.
§ reus
* gehennæ
ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ
Fatue, § obnoxius erit * in gehennam ignis. Si ergo of-
23 μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. Ἐὰν οὖν προσ-
fers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia
φέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ
frater tuus habet aliquid aduersum te: Relinque ibi munus tuum
24 ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου
ante altare, & vade priùs reconciliare
ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ
fratri tuo, & tunc veniens ‖ offer munus tuum.
‖ offeres
ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου.
Esto ⁋ benesentiens aduersario tuo citò, dum es in via
⁋ consentiens
25 Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ
cum eo: ne fortè te tradat aduersarius iudici, &
μετ' αὐτοῦ, μήποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ
iudex te tradat ministro, & in § custodiam coniiciaris.
§ carcerem mittaris.
κριτής σε παραδῷ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ.
Amen dico tibi, non exies indè, donec reddas
26 ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν
nouissimum quadrantem. Audistis quia * pronuntiatū est antiquis,
* dictum
27 ἔσχατον κοδράντην. Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις,
Non mœchaberis. Ego autem dico vobis, quia omnis ‖ conspiciens mulie-
‖ qui viderit
28 Οὐ μοιχεύσεις. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖ-
rem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in
κα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν
corde suo. ⁋ Si autem oculus tuus dexter scanda-
⁋ Quòd si
29 τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδα-
lizat te, erue eum, & proiice abs te. § confert enim tibi vt
§ expedit
λίζει σε, ἔξελε αὐτόν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα
pereat vnum membrorū tuorum, * & non totum corpus tuum ‖ coniiciatur
* quàm
‖ mittatur
ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου †βληθῇ
βάλλω
in gehennam. Et si dextera tua manus scandalizat te, ab-
30 εἰς γέενναν. Καὶ εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκ-
scinde eam, & proiice abs te: ⁋ confert enim tibi vt pereat
⁋ expedit
κοψον αὐτήν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται
vnū mēbrorū tuorū, § & non totum corpus tuum * coniiciatur in gehennam.
§ quàm * eat
ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν.
‖ Pronuntiatū est autē, quòd quicunque ⁋ absoluerit vxorem suam, det
‖ Dictum
⁋ dimiserit
31 Ἐρρέθη δὲ ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω
§ libellū repudij.
ei § repudium. Ego autem dico vobis, quia * quicunque absoluerit
* omnis qui dimiserit
32 αὐτῇ ἀποστάσιον. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ
vxorem suam, excepta ‖ ratione fornicationis, facit eam mœ-
‖ caussa
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοι-
chari: & qui ⁋ absolutam duxerit, adulterat.
⁋ dimissam
χᾶσθαι· καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται.
Iterum audistis quia § pronuntiatum est antiquis: Non periurabis:
§ dictum
33 Πάλιν ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· Οὐκ ἐπιορκήσεις·
reddes autem Domino iuramenta tua. Ego autem dico vobis,
34 ἀποδώσεις δὲ τῷ Κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν,
non iurare omninò, neque * in cælo, quia thronus est Dei:
* per cælum,
μὴ ὀμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ·
Neque ‖ in terra, quia scabellum est pedum eius: neque
‖ per terram,
35 μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε
⁋ in Hierosolyma, quia ciuitas est magni regis:
⁋ per Hierosolymam
εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως·
Neque § in capite tuo iuraueris, quia non potes vnum
§ per caput tuum
36 μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν
capillum album aut nigrum facere. Sit autem sermo vester,
34 τρίχα λευκὴν ἢ †μέλαιναν ποιῆσαι. Ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν,
μέλας
* Etiā, etiam, non, non: quod autē ‖ abundans his, à malo est.
* Est, est,
‖ his abundantius est,
ναί, ναί, οὒ οὔ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων, ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν.
Audistis quia ⁋ pronuntiatū est, Oculum pro oculo, & den-
⁋ dictum
38 †Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, Ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόν-
ἀκούω
tem pro dente. Ego autem dico vobis, non § subsistere
§ resistere
39 τα ἀντὶ ὀδόντος. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ἀντιστῆναι
malo: sed * quicunque te percusserit in dexteram tuam maxillam,
* si quis
* præbe
‖ alteram,
⁋ ei qui vult tecum in iudicio contendere,
τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγόνα,
* verte illi & ‖ aliam. Et ⁋ volenti tibi iu-
40 στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. Καὶ τῷ θέλοντί σοι κρι-

dicitur parari, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium.
θῆναι, καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον.

§ mille passus, * alia
Et quicunque te angariauerit § milliare vnum, vade cum illo * duo.
καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο. 41

|| Qui petit à te, da ei: & volenti
|| Petenti te, da: & volentem à te mutuare,
τῷ αἰτοῦντί σε, δίδου· καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι, 42

ρ dictum
ne auertaris. Audistis quia ρ pronuntiatum est, Diliges proximum
μὴ ἀποστραφῇς. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον 43
tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis, Diligite
μισέω
σου, καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε 44
inimicos vestros, benedicite maledicentes vos: bene
τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς

§ his qui oderunt * persequentibus & calumniātibus
facite § odientibus vos: & orate pro * insistantibus
ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεα-
tibus vos, & insectantibus vos. Vt sitis filij
ζόντων ὑμᾶς, καὶ διωκόντων ὑμᾶς· ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ 45

|| est, qui ρ oriri facit
Patris vestri qui in cælis ||, quia solem suum ρ producit
πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει
super malos & bonos, & pluit *super iustos & iniustos.
ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.

§ diligitis eos qui diligunt
Si enim § dilexeritis diligentes vos, quam mercedē
ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν 46

* habebitis? || hoc ρ fratres § amplius ἀδελφοῖς * hoc || &
* habetis? nonne & publicani || idem faciunt? Et si salutaueritis
ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι; καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε 47
ρ amicos vestros tantùm, quid § abundans facitis? nonne & ethnici
τοὺς φίλους ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι
* sic faciunt? Estote ergo vos perfecti, sicut || Pater
οὕτω ποιοῦσιν; ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ 48

ρ cœlestis
vester, ρ qui in cælis, perfectus est.
ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τέλειός ἐστι.

CAP. VI. ς'.

§ ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis: alioquin
Attendite § misericordiam vestram non facere ante
Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν 1
homines ad spectari eis: si autem non, mercedē
τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε, μισθὸν

* habebitis || est.
non * habetis apud Patrem vestrum qui in cælis ||.
οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

ρ noli tubacanere
Cùm ergo facis eleemosynam, ρ ne tuba clanxeris ante
ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν 2
te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis & in
σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν

§ honorificentur
vicis, vt § glorificentur ab hominibus. amen
ταῖς ῥύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ἀμὴν

* receperunt
dico vobis, * excipiunt mercedem suam. Te autem facien-
λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σοῦ δὲ ποιοῦν- 3
te eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat

γινώσκω || abscondito:
τος ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ
dextera tua: Vt sit tua eleemosyna in || secreto:
δεξιά σου· ὅπως ᾖ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· 4

ρ qui videt in abscondito,
& Pater tuus ρ videns in secreto, ipse reddet tibi
καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, αὐτὸς ἀποδώσει σοι

§ oratis, non eritis
in manifesto. Et cùm § adores, non eris sicut
ἐν τῷ φανερῷ. καὶ ὅταν προσεύχῃ, οὐκ ἔσῃ ὥσπερ οἱ 5

* qui
hypocritæ, * quia amant in synagogis, & in
ὑποκριταὶ, ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ ἐν ταῖς

|| videantur ab
angulis platearum stantes orare, vt || appareant
γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν φανῶσι

ρ receperunt
hominibus. amen dico vobis, ρ quod excipiunt mercedem
τοῖς ἀνθρώποις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν

§ oraueris,
suam. Tu autem cùm § adores, intra in cubiculum tuum,
αὐτῶν. σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, 6

* clauso ostio, ora § in abscondito:
& * claudens ostium tuum, adora Patrem tuum qui § in
καὶ κλείσας τὴν θύραν σου, πρόσευξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν

|| qui videt in abscondito,
secreto: & Pater tuus || conspiciens in secreto, red-
τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώ-

ρ nolite multum loqui,
det tibi in apparenti. Orantes autem ρ ne inania
σει σοι ἐν τῷ φανερῷ. προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολο- 7

§ putant
loquamini, sicut ethnici: § arbitrantur enim quòd in multiloquio
γήσητε, ὥσπερ οἱ ἐθνικοί· δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ

* Nolite ergo assimilari eis: scit
suo exaudientur. * Ne igitur assimilemini eis: nouit enim
αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδε γὰρ 8

εἰσακούομαι
|| quid opus sit vobis, antequam petatis
Pater vester || quorum vsum habetis, ante vos petere eum.
ὁ πατὴρ ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν.

ρ vos orabitis: § es
Sic ergo ρ adorate vos: Pater noster qui § in cæ-
οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς· πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρα- 9
lis, sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum:
νοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· 10
Fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in terra.
γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς·

* post præsentem, ad verbum vertendū censeo, non sine magno mysterio.
Panem nostrum * superstantialem da nobis hodie.
τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον. 11
Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus
καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν 12

|| inducas
debitoribus nostris. Et ne || inferas nos in ten-
τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πει- 13
tationem, sed libera nos à malo. * Quoniam tuum est
ρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. * ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ
regnum, & potentia, & gloria, in secula, amen.
βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

*Animaduerte, Lector, hanc clausulā non esse de textu, quamuis in Græcis exemplaribus reperiatur, & à Chrysostomo super Matthæum hom. 20 exponatur. Ab nonnullis enim eam textui insertam vel ex eo probatur, quòd Græci etiam hodierna die dicunt Sacerdoti tantùm licere hæc verba proferre. Ita enim, inquiunt, respondere solitus est in missa, quando chorus dixit. Sed libera nos à malo. Huc accedit quòd nullus veterum Latinorum interpretum, huius clausulæ meminit.

Si enim dimiseritis hominibus *lapsus eorum, * peccata
14 ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν,
dimittet & vobis Pater vester cælestis ||. || delicta vestra.
ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος.
Si autē non dimiseritis hominibus lapsus ipsorum,
15 ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν,
nec Pater vester dimittet ρ lapsus vestros. ρ vobis peccata vestra.
οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.
Cùm autem ieiunatis, § ne fiatis sicut hypocritæ, * ob- § nolite fieri * tristes. Exterminant
16 ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ, σκυ-
tristati. obscurant enim facies suas, vt
θρωποί. ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως
appareant hominibus ieiunantes. amen dico vobis, quia
φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι
recipiunt mercedem suam. || receperunt
ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.
Tu autem ρ ieiunans, vnge tuum caput, & fa- ρ cùm ieiunas,
17 σὺ δὲ νηστεύων, ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ πρό-
ciem tuam laua: § Vt ne appareas hominibus ie- § Ne videaris
18 σωπόν σου νίψαι· ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νη-
iunans, sed Patri tuo qui in * secreto: & Pater tuus * abscondito:
στεύων, ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου
|| videns in secreto, reddet tibi in manifesto. || qui videt in abscondito,
ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.
ρ Ne thesaurizate vobis thesauros in terra, vbi ærugo & ρ Nolite thesaurizare
19 μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ
tinea § exterminat, & vbi fures * perfodiunt, & furantur. § demolitur, * effodiunt,
βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι, καὶ κλέπτουσι·
Thesaurizate autem vobis thesauros in cælo, vbi neque
20 θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε
ærugo, neque tinea || exterminat, & vbi fures non effodiunt, || demolitur,
σὴς, οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν,
nec furantur. Vbi enim est thesaurus ρ vester, ρ tuus,
21 οὐδὲ κλέπτουσιν. ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν,
ibi § erit & cor * vestrum. § est * tuum.
ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν.
Lucerna corporis || est oculus ρ. si igitur ocu- || tui ρ tuus.
22 ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλ-
lus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit.
μός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται.
Si autem oculus tuus § malus fuerit, totum corpus tuum tenebro- § nequam
23 ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτει-
sum erit. si ergo lumen quod in te*, tenebræ sunt ||, tenebræ quantæ ρ? * est || ipsæ ρ erunt?
νὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ, σκότος ἐστὶ, τὸ σκότος πόσον;
Nemo potest duobus dominis seruire: aut enim vnum § oderit, § odio habebit,
24 οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει,
& alterum diliget: aut vnum * amplexabitur, & alterum || de- * sustinebit, || contemnet.
καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου κα-
spiciet. non potestis Deo seruire & mammonæ.
ταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμμωνᾷ.
ρ Propter hoc dico vobis, ne § anxiemini animæ vestræ quid ρ Ideo § soliciti sitis
25 διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί
manducetis, & quid bibatis: neque corpori vestro quid indua-
φάγητε, καὶ τί πίητε· μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν, τί ἐνδύ- ἐνδύομαι
mini. nonne anima plus est * esca, & corpus * quàm esca,
σησθε. οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ
|| indumento? Inspicite in volatilia cæ- || plus quàm vestimentum? Respicite
26 ἐνδύματος; ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐ-
li, quoniam non ρ seminant, neque metunt, neque con- ρ serunt,
ρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνά-
gregant in horreis, & Pater vester cælestis pascit
γουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει
illa. nonne vos magis § excellitis illis? § pluris estis
αὐτά. οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν;
Quis autem * ex vobis anxiatus potest adiicere ad * vestiā in cogitās
27 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν προστίθημι
staturam suam cubitum vnum? Et || circa vestimentum quid anxiamini? || de vestimentis quid soliciti estis? Considerate
28 ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα; καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε;
Obseruate lilia agri quomodo ρ augentur: non § fatigātur, neque ρ crescunt: § laborant
καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ
nent. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni
29 νήθει. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ ὁ σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ
gloria sua * amictus est sicut vnū || istorum. Si ρ autem fœnum * coopertus || ex istis. ρ enim
30 δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων. εἰ δὲ τὸν χόρτον
agri § hodie * existens, & cras in clibanum || iniectum, περιβάλλω
τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ § quod * est, || mittitur,
Deus sic ρ circumornat, non multò magis vos, § exiguæ fidei? ρ vestit, quanto magis
θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;
* Ne igitur anxiemini, dicentes: Quid māducabimus, aut quid bibemus, § modicæ
31 μὴ οὖν μεριμνήσητε, λέγοντες, τί φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν, ἀμφιέννυμι
aut || quid circumamiciemur? Omnia enim hæc gentes inquirunt. * Nolite ergo soliciti esse
32 ἢ τί περιβαλώμεθα; πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ· || quo operiemur?
ρ Nouit enim Pater vester cælestis § quòd opus habetis horum omnium. ρ Scit
οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων. § quia his omnibus indigetis.
Quærite * autem primùm regnum Dei & || iustificationem * ergo || iustitiam
33 ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην
eius, & hæc omnia ρ adponentur vobis. § Ne igitur anxie- ρ adiicientur
34 αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. μὴ οὖν μερι- § Nolite ergo soliciti esse in crastinum: crastinus enim dies solicitus erit sibiipsi: sufficit
mini in cras: nam cras curabit sua ipsius,
μνήσητε εἰς τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς·
sufficiens diei malitia sua.
ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

CAPVT

CAP. VII. ζ.

*Nolite iudicare, & non iudicabimini.
*Ne iudicate, vt non iudicemini.
μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε. 1
In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini: & in qua mensura mensi
ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε· καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ με- 2
‖ vides
fueritis, remetietur vobis. Quid autem ‖ intueris festucam
τρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος 3
ᵽ & trabem in oculo tuo non vides?
quæ in oculo fratris tui, ᵽ at in tuo oculo
τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ
§ dicis
trabem non animaduertis? Aut quomodo § dices fratri tuo: Sine
δοκὸν οὐ κατανοεῖς; ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, ἄφες 4
* est
eiiciam festucam de oculo tuo, & ecce trabs * in
ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ
oculo tuo? Hypocrita, eiice primùm trabem de
ὀφθαλμῷ σου; ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ 5
‖ videbis
oculo tuo: & tunc ‖ intueberis eiicere festucam de
ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ
ᵽ Nolite dare
oculo fratris tui. ᵽ Ne detis sanctum canibus,
τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου. μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσί, 6
neque mittatis margaritas vestras ante porcos,
μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων,
§ [illegible]
ne fortè conculcent eas in pedibus suis, & § conuer-
μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ στραφέν-
si dirumpant vos. Petite, & dabitur vobis: quærite, &
τες ῥήξωσιν ὑμᾶς. αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ 7
ᵽ qui petit,
inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. Omnis enim ᵽ petens,
εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν, 8
§ qui quærit,
accipit: & § quærens, inuenit: & pulsanti aperietur.
λαμβάνει· καὶ ὁ ζητῶν, εὑρίσκει· καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται.
Aut quis est ex vobis homo, quem si petierit filius suus
ἢ τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ 9
panem, nunquid lapidem *indet ei? Aut & si piscem petierit,
ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, 10
* porriget ‖ cum sitis mali,
nunquid serpentem* indet ei? Si ergo vos ‖ mali existentes, nostis
μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες, οἴδατε 11
data bona dare filiis vestris, quanto magis
δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ
ᵽ est
Pater vester qui in cælis ᵽ, dabit bona petentibus se?
πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;
Omnia ergo quæcunque vultis vt faciant vobis homines,
πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, 12
§ Hæc
ita & vos facite illis. § Sic enim est Lex & Pro-
οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προ-
phetæ. Intrate per angustam portam; quia lata porta
φῆται. εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη 13
* est quæ ducit
& spatiosa via* ducens ad perditionem, & multi
καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί
‖ qui intrant ᵽ arcta θλίβομαι
sunt ‖ ingredientes per eam. Quàm angusta porta, & ᵽ stri-
εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς. τί στενὴ ἡ πύλη καὶ †τεθλιμ- 14
§ est quæ ducit * inueniunt
cta via § ducens ad vitam, & pauci sunt qui * in-
μένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρί-
uenientes eam. Attendite verò à falsis prophetis,
σκοντες αὐτήν. προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, 15
‖ vestimentis
qui veniunt ad vos in ‖ indumentis ouium, intrinsecus
οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν
ᵽ cognoscetis
autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum ᵽ agnoscetis
δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες. ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε 16
§ de * vuas
eos. Nunquid colligunt § à spinis * vuam, aut de tribu-
αὐτούς. μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλήν, ἢ ἀπὸ τριβό-
lis ficus? Sic omnis arbor bona, fructus bonos facit.
λων σῦκα; οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθόν, καρποὺς καλοὺς ποιεῖ· 17
‖ mala autem
‖ at cariosa arbor, fructus malos facit. Non potest
τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον, καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. οὐ δύναται 18
ᵽ autem § mala, bonos fructus
ᵽ arbor bona, fructus malos facere, neque arbor § cariosa
δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν
* quæ non facit ‖ bonū, excidetur
fructus pulchros facere. Omnis arbor * non faciens fructum ‖ pul-
καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν κα- 19
ᵽ mittetur. Igitur
chrum, exciditur, & in ignem ᵽ iniicitur. Itaque ex fructibus
λόν, ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. ἄραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν 20
§ cognoscetis
eorum § agnoscetis eos. Non omnis * dicens mihi, Domine, Do-
αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, κύριε, κύ- 21
‖ qui facit
mine, intrabit in regnum cælorum: sed ‖ faciens vo-
ριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέ-
ᵽ est, ipse intrabit in regnum cælorum.
luntatem Patris mei qui in cælis ᵽ. Multi dicent mihi in illa
λημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. πολλοὶ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ 22
die: Domine, Domine, nonne § tuo nomine prophetauimus, &
τῇ ἡμέρᾳ, κύριε, κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ
§ in
§ tuo nomine dæmonia eiecimus, & § tuo nomine
τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι
‖ virtutes
‖ efficientias multas fecimus? Et tunc confitebor illis,
δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, 23
ᵽ Quia § discedite γινώσκω
ᵽ Quod nunquam noui vos. § abscedite à me omnes
ὅτι οὐδέποτε †ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ
* qui operamini ‖ qui ᵽ assimilabitur § sapienti,
* operantes iniquitatem. Omnis ergo ‖ quicunque audit mea verba
ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν. πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους 24
hæc, & facit ea, ᵽ assimilabo illum viro § prudenti, qui
τούτους, καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις
οἰκοδομέω
ædificauit domum suam super petram: Et descendit plu-
†ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν· καὶ κατέβη ἡ βρο- 25
* irruerunt in domum illam, προσπίπτω
uia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & *procubuerunt
χή, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ †προσέπεσον

domui illi, * & non cecidit. fundata erat enim super petram.
τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε· *τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.
θεμελιόω
Et omnis *audiens mea verba hæc, & non ‖ faciens ea,
26 καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς,
* qui audit ‖ facit ᵽ similis erit
ᵽ assimilabitur viro stulto, qui ædificauit domum suam
†ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
ὁμοιόομαι
super arenam: Et descendit pluuia, & venerunt flumina, &
27 ἐπὶ τὴν ἄμμον· καὶ κατέβη ἡ βροχή, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοί, καὶ
§ irruerunt in domum illam.
flauerunt venti, & § proruerunt domui illi, & cecidit.
ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ †προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσε·
προσκόπτω
& fuit casus illius magnus. Et factum est, cùm consummasset
28 καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη. καὶ ἐγένετο, ὅτε συνετέλεσεν ὁ
* ruina eius magna. ‖ verba hæc, admirabantur
Iesus ‖ sermones hos, stupebant turbæ super doctri-
Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, †ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδα-
ἐκπλήσσομαι
na eius. Erat enim docens eos ᵽ vt auctoritatem habens, & non
29 χῇ αὐτοῦ. ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ
ᵽ sicut potestatē
sicut Scribæ §.
ὡς οἱ γραμματεῖς.
§ eorum & Pharisæi.

CAP. VIII. η.

* Cùm autem descendisset
* Descendente autem eo de monte, secutæ sunt eum turbæ
1 Καταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι
multæ. Et ecce leprosus veniens adorabat eum, dicens:
2 πολλοί. καὶ ἰδοὺ λεπρὸς ἐλθὼν, προσεκύνει αὐτῷ, λέγων,
‖ vis, potes
Domine, si ‖ velis, efficax es me mundare. Et extendens
3 κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι. καὶ ἐκτείνας τὴν
manum, tetigit eum Iesus, dicens: Volo. mundare. Et
χεῖρα, †ἥψατο αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς, λέγων, θέλω· καθαρίσθητι. καὶ
ἅπτομαι
confestim mundata est eius lepra. Et ait illi Iesus:
4 εὐθέως ἐκαθαρίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,
ᵽ vade, ostende te
Vide nemini dixeris: sed ᵽ abi, teipsum ostende Sacerdoti, &
ὅρα μηδενὶ εἴπῃς· ἀλλ' ὕπαγε· σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ
§ præcepit
offer munus quod § attribuit Moyses, in testimonium
†προσένεγκε τὸ δῶρον, ὃ προσέταξε Μωσῆς, εἰς μαρτύριον
προσφέρω
illis. *Introeunte autem ipso in Capernaum, accessit
5 αὐτοῖς. εἰσελθόντι δὲ αὐτῷ εἰς Καπερναούμ, προσῆλθεν
* Cùm autem introisset Capharnaum.
ad eum Centurio, ‖ appellans eum, & dicens: Domine,
6 αὐτῷ ἑκατόνταρχος, παρακαλῶν αὐτόν, καὶ λέγων, κύριε,
‖ rogans
puer meus iacet in domo paralyticus, ᵽ vehementer discru-
ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς βασανι-
ᵽ & malè torquetur.
ciatus. Et ait illi Iesus: Ego § veniens curabo eum.
7 ζόμενος. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν.
§ veniam, &
Et respondens Centurio, ait: Domine, non sum * idoneus vt
8 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος ἔφη, κύριε, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα
* dignus
meum sub tectum intres: sed tantùm dic verbo, & sanabitur
μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς· ἀλλὰ μόνον εἰπὲ λόγῳ, καὶ †ἰαθήσεται
ἰάομαι
puer meus. ‖ Etenim ego homo sum sub ᵽ auctoritatem habens
9 ὁ παῖς μου. καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν ἔχων
‖ Nam & ᵽ potestate constitutus
sub meipsum milites: & dico huic, Vade, & vadit:
ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας· καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται·
§ alio,
& § alij, Veni, & venit. & seruo meo, fac hoc, & facit.
καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.
* se dixit
Audiens autem Iesus, miratus est: & ait sequentibus*: Amen
10 ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς, ἐθαύμασε· καὶ εἶπε τοῖς ἀκολουθοῦσιν, ἀμὴν
‖ non εὑρίσκω
dico vobis, ‖ neque in Israel tantam fidem inueni. Dico
11 λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν †εὗρον. λέγω
ᵽ oriente & occidente *ἥκω,
autē vobis, quòd multi ab ᵽ orientibus & occidentibus venient, & re-
δὲ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν *ἥξουσι, καὶ †ἀνα-
†ἀνακλίνομαι
cumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob in regno
κλιθήσονται μετὰ Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαάκ, καὶ Ἰακὼβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν
cælorum. Filij autem regni eiicientur in tenebras
12 οὐρανῶν. οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ
§ stridor
exteriores: ibi erit fletus & § fremitus dentium.
ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς, καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.
* Vade,
Et dixit Iesus Centurioni: * Abi: & sicut credi-
13 καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ ἑκατοντάρχῳ, ὕπαγε· καὶ ὡς ἐπίστευ-
‖ ex illa ἰάομαι
disti, fiat tibi. Et sanatus est puer eius ‖ in hora illa.
σας, γενηθήτω σοι· καὶ †ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.
ᵽ cùm venisset
Et ᵽ ingressus Iesus in domum Petri, vidit socrum
14 καὶ εἰσελθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρου, εἶδε τὴν πενθερὰν
eius iacentem & febricitantem. Et tetigit manum
15 αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν· καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς
eius, & dimisit eam febris: & surrexit, & ministrabat ei.
αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός· καὶ †ἠγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτῷ.
ἐγείρω
Vespere autem facto, obtulerunt ei dæmoniacos
16 ὀψίας δὲ γενομένης, προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους
§ dæmonia habentes. * curauit ‖ quod ᵽ est
multos §, & eiiciebat spiritus verbo: & omnes malè
πολλούς, καὶ ἐξέβαλε τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ πάντας τοὺς κακῶς
habentes *sanabat: Vt adimpleretur ‖ dictum ᵽ per Isaiam
17 ἔχοντας ἐθεράπευσεν· ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου
Prophetam, dicentem: Ipse infirmitates nostras accepit, &
τοῦ προφήτου, λέγοντος, αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε, καὶ
§ nostras
ægrotationes § portauit. Videns autem Iesus multas turbas circum
18 τὰς νόσους ἐβάστασεν. ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους περὶ
* discipulos ire trans fretum
se, iussit *abire in vlterius. Et accedens
19 αὐτόν, ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν. καὶ προσελθὼν
vnus Scriba, ait illi: Magister, sequar te
εἷς γραμματεύς, εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι
quocunque ieris. Et dicit ei Iesus: Vulpes
20 ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, αἱ ἀλώπεκες
‖ nidos
foueas habent, & volucres cæli ‖ umbracula:
φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις·

§ suum
Filius autem hominis non habet vbi caput § reclinet.
ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.
* de discipulis
Alius autem * discipulorum eius ait illi: Domine, permit-
ἕτερος δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ, κύριε, ἐπίτρε- 21
§ me ρ ire
te || mihi primùm ρ abire & sepelire patrem meum.
ψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν, καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου.
§ Iesus autem
|| At Iesus ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos
ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἀκολούθει μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς 22
sepelire suos mortuos. Et ascendente eo in nauiculā,
θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς. καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον, 23
secuti sunt eum discipuli eius. Et ecce motus ma-
ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέ- 24
* nauicula operiretur
gnus factus est in mari, ita vt * nauiculam operiri sub
γας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ
|| accesserunt ad eum
fluctibus: ipse verò dormiebat. Et || accedentes
τῶν κυμάτων· αὐτὸς δὲ ἐκάθευδε. καὶ προσελθόντες οἱ 25
ρ &
discipuli eius, ρ suscitauerunt eum, dicentes: Domine, salua nos,
μαθηταὶ αὐτοῦ, ἤγειραν αὐτόν, λέγοντες, κύριε, σῶσον ἡμᾶς,
§ Iesus
* modicæ
perimus. Et dicit eis §: Quid timidi estis * exiguæ fidei?
ἀπολλύμεθα. καὶ λέγει αὐτοῖς, τί δειλοί ἐστε ὀλιγόπιστοι; 26
Tunc surgens imperauit ventis & mari, &
τότε ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσσῃ, καὶ
|| Porrò
facta est tranquillitas magna. || At homines mirati sunt,
ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν, 27
dicentes: Qualis est hic, quia & venti & mare
λέγοντες, ποταπός ἐστιν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα
ρ cùm venisset Iesus transfretum
§ Gerasenorum
* habentes dæmonia.
* ὑπαντάω
|| nemo posset
obediunt ei? Et ρ venienti ipsi in vlterius in
ὑπακούουσιν αὐτῷ; καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ πέραν εἰς τὴν 28
regionem § Gergesenorum, occurrerunt ei duo * dæmoniaci
χώραν τῶν γεργεσηνῶν, * ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι
de monumentis exeuntes, sæui nimis, ita vt || non valere
ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι, χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν
quenquam transire per viam illam. Et ecce clamauerunt,
τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης. καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν, 29
dicentes: Quid nobis & tibi Iesu fili Dei? Venisti huc ante tempus
λέγοντες, τί ἡμῖν καὶ σοί ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ; ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ
ρ non
torquere nos? Erat autem ρ longè ab illis grex
βασανίσαι ἡμᾶς; ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη 30
§ Dæmones autē rogabant.
porcorum multorum pascens. § Verùm dæmones appellabant
χοίρων πολλῶν βοσκομένη. οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν 31
* hinc, mitte nos
eum, dicentes: Si eiicis nos*, permitte nobis, abi-
αὐτόν, λέγοντες, εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελ-
|| Ite. At
re in gregem porcorum. Et ait illis, || Abite.
θεῖν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑπάγετε· 32
ρ porcos.
Illi autem exeuntes, abierunt in ρ gregem porcorum. Et ecce
οἱ δὲ ἐξελθόντες ἀπῆλθον εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων· καὶ ἰδοὺ
§ magno impetu abiit
§ irruit totus grex porcorum per præceps in mare,
ὥρμησε πᾶσα ἡ ἀγέλη τῶν χοίρων κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασ-
& mortui sunt in aquis. Pastores autem fugerunt,
σαν, καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασιν. οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον, 33
* hæc
|| de his qui dæmonia habuerant
ρ obuiam.
& venientes in ciuitatem, nunciauerunt * omnia, & || illa quæ
καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν πάντα, καὶ τὰ τῶν
dæmoniacorum. Et ecce tota ciuitas exiit ρ in
δαιμονιζομένων. καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς 34
§ viso eo, rogabant
occursum Iesu. Et § videntes eum, appellabant vt
συνάντησιν τῷ ἰησοῦ. καὶ ἰδόντες αὐτόν, παρεκάλεσαν ὅπως
* μεταβαίνω
transiret à finibus eorum.
* μεταβῇ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

CAP. IX. θ.

* Iesus
|| transfretauit
ρ suam.
Et ascendens * in nauiculam, || traiecit & venit in propriam
Καὶ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον, διεπέρασε, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν 1
ciuitatem ρ. Et ecce offerebant ei paralyticum in lecto
πόλιν. καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης 2
iacentem. Et videns Iesus fidem illorum, dixit Para-
βεβλημένον. καὶ ἰδὼν ὁ ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπε τῷ παρα-
* θαρσέω
† ἀφίημι
lytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.
λυτικῷ, * θάρσει τέκνον, † ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.
§ de Scribis
* intra se:
|| cùm vidisset
Et ecce quidam § Scribarum dixerunt * in seipsis: Hic bla-
καὶ ἰδού τινες τῶν γραμματέων εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, οὗτος βλα- 3
sphemat. Et || videns Iesus cogitationes eorum, dixit:
σφημεῖ. καὶ ἰδὼν ὁ ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν, 4
Vt quid vos cogitatis mala in cordibus vestris?
ἵνα τί ὑμεῖς ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;
ρ tibi
Quid enim est facilius, dicere: Dimittuntur ρ tua pec-
τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρ- 5
§ Surge,
* quia habet potestatem
|| dimittendi
cata: an dicere: § Erigere, & ambula? Vt autem sciatis * quòd
τίαι· ἢ εἰπεῖν, ἔγειραι, καὶ περιπάτει; ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι 6
auctoritatem habet Filius hominis in terra || remittere pec-
ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρ-
ρ Surge,
* αἴρω
§ vade,
* surrexit, &
cata: tunc ait paralytico: ρ Erectus tolle tuum lectum.
τίας· τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ, ἐγερθεὶς * ἆρόν σου τὴν κλίνην,
& § abi in domum tuam. Et * erectus abiit in domum
καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ ἐγερθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον 7
suam. Videntes autem turbæ, timuerunt, & glorificauerunt
αὐτοῦ. ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι, ἐθαύμασαν, καὶ ἐδόξασαν τὸν 8
|| qui dedit potestatem
ρ cùm transiret inde
Deum, || dantem auctoritatem talem hominibus.
θεόν, τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις.
Et ρ præteriens Iesus illinc, vidit hominem sedentem
Καὶ παράγων ὁ ἰησοῦς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον 9
§ nomine
in telonio, Matthæum § dictum: & ait illi: Se-
ἐπὶ τὸ τελώνιον, ματθαῖον λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ, ἀκο-

quere me. & surgens secutus est eum. Et factum est
10 λούθει μοι. καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. καὶ ἐγένετο
eo discumbente in domo, & ecce multi publicani & pecca-
αὐτοῦ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρ-
tores venientes, discumbebant cum Iesu, & discipulis
τωλοὶ ἐλθόντες, * συνανέκειντο τῷ ἰησοῦ, καὶ τοῖς μαθηταῖς
* συγκειμαι
eius. Et videntes Pharisæi, dicebant discipulis eius:
11 αὐτοῦ. καὶ ἰδόντες οἱ φαρισαῖοι, εἶπον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,
Quare cum publicanis & peccatoribus manducat Magister
διατί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος
vester? At Iesus audiens, ait illis: Non * vsum habent
* est opus valentibus.
12 ὑμῶν; ὁ δὲ ἰησοῦς ἀκούσας, εἶπεν αὐτοῖς· οὐ χρείαν ἔχουσιν
valentes medico, sed malè || habentes. Euntes autem
|| habentibus
13 οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. πορευθέντες δὲ
discite quid est, Misericordiā volo, & non sacrificiū. Non enim veni voca-
μάθετε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν. οὐ γὰρ ἦλθον καλέ-
re iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Tunc
14 σαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. τότε
ρ adeunt eum discipuli Ioannis, dicentes: Quare
ρ accesserunt ad
προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ ἰωάννου, λέγοντες, διατί ἡ-
nos & Pharisæi ieiunamus frequenter, discipuli autem tui
μεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι νηστεύομεν πολλά, οἱ δὲ μαθηταί σου
non ieiunant? Et ait illis Iesus: Nunquid possunt
15 οὐ νηστεύουσι; καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, μὴ δύνανται οἱ
filij sponsi lugere quamdiu cum illis est sponsus?
υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστὶν ὁ νυμφίος;
Venient autem dies, cùm auferetur ab eis sponsus, &
* ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, ὅταν † ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ
* ἐλεύθω
† ἀπαίρω
tunc ieiunabunt. Nemo autem § iniicit immissionem panni
§ immittit commissuram
* tollit
16 τότε νηστεύσουσιν. οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους
rudis in vestimentum vetus: * aufert enim plenitudinem eius à
ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· αἴρει γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ
vestimento, & peior scissura fit. Neque mittunt vinum
17 τοῦ ἱματίου, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται. οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον
nouum in vtres veteres: || si autem minus, rumpuntur vtres, &
|| alioquin
νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήγνυνται οἱ ἀσκοί, καὶ ὁ
vinum ρ effluit, & vtres pereunt. sed mittunt vinum
ρ effunditur
οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον
nouum in vtres nouos, & ambo conseruantur.
νέον εἰς ἀσκοὺς καινούς, καὶ ἀμφότερα * συντηροῦνται.
* συντηρέομαι
Hæc illo loquente § eis, ecce princeps vnus * veniens,
§ ad eos.
* accessit, &
|| Domine,
18 ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς, ἰδοὺ ἄρχων εἷς ἐλθών,
adorabat eum, dicens: || Quòd filia mea modò defuncta
προσεκύνει αὐτῷ, λέγων, ὅτι ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτη-
est: sed ρ veniens impone manum tuam super eam, & viuet.
ρ veni,
σεν· ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες τὴν χεῖρά σου ἐπ' αὐτήν, καὶ ζήσεται.
Et surgens Iesus sequebatur eum, & discipuli eius.
19 καὶ ἐγερθεὶς ἰησοῦς, ἠκολούθησεν αὐτῷ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.
Et ecce mulier § sanguisflua duodecim annis, * accedens re-
§ quæ sanguinis fluxum patiebatur
* accessit || &
ρ intra se
20 καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἱμορροοῦσα δώδεκα ἔτη, προσελθοῦσα ὄπι-
trò, || tetigit fimbriam vestimenti eius. Dicebat enim ρ in
21 σθεν, ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. ἔλεγε γὰρ ἐν
seipsa: Si tantùm tetigero vestimentum eius, § seruabor.
§ salua ero.
ἑαυτῇ, ἐὰν μόνον ἅψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι.
At Iesus conuersus, & videns eam, dixit: Confide filia,
22 ὁ δὲ ἰησοῦς ἐπιστραφείς, καὶ ἰδὼν αὐτήν, εἶπε, θάρσει θύγατερ,
fides tua * seruauit te. Et || seruata est mulier ρ ab hora illa.
* te saluam fecit.
|| salua facta est
ρ ex illa hora.
§ cum venisset
* vidisset
ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.
Et § veniens Iesus in domum Principis, & * videns
23 καὶ ἐλθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος, καὶ ἰδὼν τοὺς
tibicines, & turbam tumultuantem, Dicit illis: Rece-
24 αὐλητάς, καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμενον, λέγει αὐτοῖς, ἀναχω-
dite: non enim mortua est puella, sed dormit. Et deri-
ρεῖτε· οὐ γὰρ ἀπέθανε τὸ κοράσιον, ἀλλὰ καθεύδει· καὶ * κατε-
* καταγελάω
|| Et cùm
† ἐκβάλλομαι
debant eum. || Cùm verò eiecta esset turba, ρ ingressus appre-
25 γέλων αὐτοῦ. ὅτε δὲ † ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκρά-
hendit manum eius §, & surrexit puella. Et exiit
ρ intrauit, & tenuit
§ Et dixit, Puella surge.
26 τησε τῆς χειρὸς αὐτῆς· καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον. καὶ ἐξῆλθεν
fama hæc in vniuersam terram illam. Et transeunte
27 ἡ φήμη αὕτη εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην. καὶ παράγοντι
inde Iesu, secuti sunt eum duo cæci, clamantes,
ἐκεῖθεν τῷ ἰησοῦ, ἠκολούθησαν αὐτῷ δύο τυφλοί, κράζοντες,
& dicentes: Miserere nostri fili Dauid. * Venienti autē in domum,
* Cùm autem venisset
28 καὶ λέγοντες, ἐλέησον ἡμᾶς υἱὲ δαβίδ. ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν,
accesserunt ad eum cæci. Et dicit eis Iesus: Creditis
προσῆλθον αὐτῷ οἱ τυφλοί· καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, πιστεύετε
|| quod possum hoc facere ρ? Dicunt ei: Vtique Domine.
|| quia hoc
ρ vobis?
ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; λέγουσιν αὐτῷ, ναὶ κύριε.
Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundùm fidem vestram
29 τότε ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, λέγων, κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν
fiat vobis. Et aperti sunt eorum oculi: &
30 γενηθήτω ὑμῖν. καὶ * ἀνεῴχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί· καὶ
* ἀνοίγω
comminatus est illis Iesus, dicens: Videte ne quis sciat.
ἐνεβριμήσατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λέγων· ὁρᾶτε μηδεὶς γινωσκέτω.
Illi autem exeuntes diffamauerunt eum in tota terra illa.
31 οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ.
Illis autem egressis, ecce obtulerunt ei homi-
32 αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδοὺ προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρω-
nem mutum § dæmoniacum. Et eiecto dæmo-
§ dæmonium habentem.
33 πον κωφὸν δαιμονιζόμενον. καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαιμο-
nio, locutus est mutus: & miratæ sunt turbæ, dicentes:
νίου, ἐλάλησεν ὁ κωφός· καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι, λέγοντες,
οὐδέποτε

nusquam apparuit sic in Israel. Pharisæi autem
οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ ἰσραήλ. οἱ δὲ φαρισαῖοι 34
dicebant: In principe dæmoniorum eiicit dæmones.
ἔλεγον, ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.
Et circumibat Iesus ciuitates omnes & castella,
καὶ περιῆγεν ὁ ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, 35
docens in synagogis eorum. & prædicans Euan-
διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγ-
gelium regni, & curans omnem languorem, & omnem
γέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν
infirmitatem *in populo.* Videns autem turbas, miser-
μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους †ἐσπλαγ- 36
tus est *de* eis, quia erant vexati, & * *dispersi* sicut
χνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν * ἐσκυλμένοι, καὶ ἐρριμμένοι ὡσεὶ
oues non habentes pastorem. Tunc dicit discipulis
πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα. τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς 37
suis: Messis quidem multa, operarij autem pauci.
αὐτοῦ, ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι.
‖ *Supplicate* ergo ¶ *domino* messis, vt § *emittat* opera-
† δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ὅπως ἐκβάλῃ ἐργά- 38
rios in messem suam.
τας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

†σπλαγχνίζομαι
* iacentes
* σκύλλω
‖ Rogare
¶ dominum
§ mittat
† δέομαι

CAP. X. I.

Et * *aduocans* duodecim ‖ *discipulos suos,* dedit
Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδω- 1
illis potestatem spirituum immundorum, vt ¶ *eiicere*
κεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε ἐκβάλλειν
eos, & § *curare* omnem languorem, & omnem infirmitatem.
αὐτά, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν.
Duodecim autem Apostolorum nomina sunt hæc: Pri-
τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστι ταῦτα· πρῶ- 2
mus, Simon * *dictus* Petrus, & Andreas frater eius;
τος σίμων ὁ λεγόμενος πέτρος, καὶ ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ·
Iacobus Zebedæi, & Ioannes frater eius.
ἰάκωβος ὁ τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ·
Philippus & Bartholomæus, Thomas & Matthæus publica-
φίλιππος καὶ βαρθολομαῖος. θωμᾶς καὶ ματθαῖος ὁ τελώ- 3
nus, ‖ Iacobus Alphæi, & *Lebbæus super vocatus* Thaddæus:
νης· ἰάκωβος ὁ τοῦ ἀλφαίου, καὶ λεββαῖος ὁ ἐπικληθεὶς θαδδαῖος·
Simon ¶ *Cananites,* & Iudas Iscariotes, qui & § *tradens*
σίμων ὁ κανανίτης, καὶ ἰούδας ἰσκαριώτης, ὁ καὶ παραδοὺς 4
eum. Hos duodecim * *legauit* Iesus, ‖ *denun-*
αὐτόν. τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ ἰησοῦς, παραγ- 5
cians eis, dicens: In viam gentium ne abieritis, & in
γείλας αὐτοῖς, λέγων, εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς
¶ *ciuitatem* Samaritanorum ne intraueritis. § *Ite autem magis*
πόλιν σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθητε. πορεύεσθε δὲ μᾶλλον 6
ad oues * *perditas* domus Israel.
πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου ἰσραήλ.
Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appropinquauit re-
πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε, λέγοντες, ὅτι †ἤγγικεν ἡ βασι- 7
gnum cælorum. Infirmos curate: leprosos mun-
λεία τῶν οὐρανῶν. ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, λεπροὺς κα- 8
date, mortuos suscitate, dæmones eiicite. gratis ac-
θαρίζετε, νεκροὺς ἐγείρετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε· δωρεὰν ἐλά-
cepistis, gratis date. ‖ *Ne possideatis* aurum, neque argentum,
βετε, δωρεὰν δότε. μὴ κτήσησθε χρυσόν, μηδὲ ἄργυρον, 9
neque ¶ *æs* in zonis vestris. Non peram in § *viam,*
μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν· μὴ πήραν εἰς ὁδόν, 10
neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam: dignus
μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ῥάβδους· ἄξιος
enim * operarius ‖ *alimento* suo *est.* In quamcunq; autem ciuitatē aut ca-
γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστιν. εἰς ἣν δ᾽ ἂν πόλιν ἢ κώ- 11
stellum intraueritis, interrogate quis in ea dignus sit: & ibi
μην εἰσέλθητε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστι· κἀκεῖ
manete donec exeatis. Intrantes autem in domum,
μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε. εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, 12
salutate eam, dicentes: Pax domui huic.
ἀσπάσασθε αὐτήν, λέγοντες, εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ.
Et si quidem fuerit domus digna, ¶ *ingrediatur* pax vestra super
καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, εἰσελθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ᾽ 13
eam: si autem non fuerit digna, pax vestra *ad vos* § *con-*
αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπι-
*uertatur**. Et ‖ *qui* non receperit vos, neque audierit
στραφήτω. καὶ ὃς ἐὰν μὴ δέξηται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς 14
sermones vestros, exeuntes ¶ domo vel ciuitate *illa,*
λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης,
excutite puluerem § *pedum vestrorum.* Amen dico
†ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν. ἀμὴν λέγω 15
vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die
ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῇ σοδόμων καὶ γομόρρων ἐν ἡμέρᾳ
iudicij, quàm ciuitati illi. Ecce ego mitto vos sicut
κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς 16
oues in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes,
πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων. γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις,
& simplices sicut columbæ. Cauete autem ab ho-
καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί. προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀν- 17
minibus. Tradent enim vos in * *consessus,* & in syna-
θρώπων· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συνα-
gogis suis flagellabunt vos. Et ad præsides *autem*
γωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς. καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ 18

* conuocatis
‖ discipulis suis,
¶ eiicerent
§ curarent
* qui dicitur
‖ &
¶ Chananæus,
§ tradidit
* misit
‖ præcipiens
¶ ciuitates
§ sed potius
* quæ perierunt
ἐγγίζω
‖ Nolite possidere
¶ pecuniam,
§ viæ.
* est ‖ cibo
¶ veniet
§ reuertetur
* ad vos.
‖ quicunque
¶ foras de
§ de pedibus vestris.
ἐκτινάσσω
* conciliis

& reges ‖ *agemini* propter me, in testimonium illis
καὶ βασιλεῖς †ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς
& gentibus. Cùm autem tradent vos, ¶ *ne anxie-*
19 καὶ τοῖς ἔθνεσιν. ὅταν δὲ παραδιδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνή-
mini quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis in *illa* * hora
σητε πῶς, ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ
quid § *loquemini.* Non enim vos estis * *loquentes,* sed
20 τί λαλήσετε. οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ
spiritus Patris vestri ‖ *loquens* in vobis. Tradet
21 πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. παραδώσει
autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & in-
δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον· καὶ †ἐπα-
surgent ¶ *nati* in parentes, & morte afficient eos.
ναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.
Et eritis § *inuisi ab omnibus* propter nomen meum.*Veru
22 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ
permanens in finem, hic ‖ *seruabitur.* Cùm autem ¶ *insequen-*
23 ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. ὅταν δὲ διώκω-
tur vos in ciuitate ista, fugite in aliam. Amen
σιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην. ἀμὴν
enim dico vobis, non § *finietis* ciuitates Israel, donec
γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ ἰσραήλ, ἕως ἂν
veniat Filius hominis. Non est discipulus super magistrum,
24 ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκα-
nec seruus super dominum suum: Sufficit disci-
25 λον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. ἀρκετὸν τῷ μα-
pulo vt sit sicut magister eius, & * *seruus* sicut do-
θητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύ-
minus eius. Si patremfamiliàs Beelzebub vocauerunt, quanto
ριος αὐτοῦ. εἰ τὸν οἰκοδεσπότην βεελζεβοὺλ ἐπεκάλεσαν, πόσῳ
magis domesticos eius? Ne ergo timueritis eos. Nihil
26 μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ; μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς. οὐδὲν
enim est ‖ *occultum,* quod non ¶ *reuelabitur:* & § *abditum,*
γάρ ἐστι †κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται· καὶ κρυπτόν,
quod non * *sciatur.* Quod dico vobis in tenebris, dicite in
27 ὃ οὐ γνωσθήσεται. ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ
lumine: & quod in ‖ *aurem* auditis, prædicate super ¶ *domos.*
φωτί· καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμάτων.
Et § *ne timeatis ab occidentibus* corpus: *at*
28 καὶ μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ
animam * non ‖ *valentium* occidere: ¶ *timete autem magis*
ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι· φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν
potentem & animam & corpus perdere in § *gehenna.*
δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ.
Nonne duo passeres asse væneunt? & vnus ex illis non ca-
29 οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ †πε-
det super terram sine Patre vestro. Vestri autem &
30 σεῖται ἐπὶ τὴν γῆν, ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν. ὑμῶν δὲ καὶ
capilli capitis omnes numerati sunt. * *Ne ergo*
31 αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσί. μὴ οὖν
timeatis: multis passeribus ‖ *præstatis* vos. Omnis ergo qui
32 φοβηθῆτε, πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς. πᾶς οὖν ὅστις
confitebitur *in* me coram hominibus, confitebor
ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω
& ego ¶ *in eo* coram Patre meo qui in cælis §.
κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.
Qui autem negauerit me coram hominibus, nega-
33 ὅστις δ᾽ ἂν †ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσο-
bo eum & ego coram Patre meo qui in cælis *.
μαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.
‖ *Ne arbitremini quòd veni iacere pacem* in terram: non ve-
34 μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλ-
ni ¶ *iacere* pacem, sed gladium. Veni enim § *diuidere*
35 θον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. ἦλθον γὰρ διχάσαι
hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem
ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς
suam, & nurum aduersus socrum suam: Et inimici
36 αὐτῆς, καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς. καὶ ἐχθροὶ τοῦ
hominis, domestici eius. * *Diligens* patrem aut matrem
37 ἀνθρώπου, οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ. ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα
§ *super* me, non est me dignus: & ‖ *amans* filium aut filiam
ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα
super me, non est me dignus. Et qui non ¶ *capit* cru-
38 ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυ-
cem suam, & sequitur *post* me, non est me dignus.
ρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.
§ *Inueniens* animam suam, perdet illam: & * *perdens*
39 ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ ἀπολέσας
animam suam propter me, inueniet eam. ‖ *Suscipiens*
40 τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν. ὁ δεχόμενος
vos, me ¶ *suscipit:* & qui me § *suscipiens, suscipit mittentem*
ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαν-
me. * *Recipiens* Prophetam in ‖ *nomen* Prophetæ, mer-
41 τά με. ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μι-
cedem Prophetæ ¶ *capiet:* & § *recipiens* iustum in * *nomen*
σθὸν προφήτου λήψεται. καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα
iusti, mercedem iusti ¶ *capiet.* Et quicunque § *potauerit vnum*
42 δικαίου, μισθὸν δικαίου †λήψεται. καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα
minimorum istorum poculum frigidæ tantùm, in * *nomen* discipuli
τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον, εἰς ὄνομα μαθητοῦ,
Amen dico vobis, non perdet mercedem suam.
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

‖ ducemini
ἄγομαι
¶ nolite cogitare
§ loquamini.
* qui loquimini
‖ qui loquitur
ἐπανίστημι
¶ filij
§ odio omnibus hominibus
* qui autem perseuerauerit vsque
‖ saluus erit.
¶ persequentur
διώκω
§ consummabitis
* seruo
‖ opertum.
¶ reueletur:
§ occultum,
†καλύπτομαι
* sciatur.
‖ aure
¶ tecta.
§ nolite timere eos qui occidunt
* autem
‖ possunt
¶ sed potius timete eum qui potest
§ gehennam.
πίπτω
* Nolite ergo timere:
‖ meliores estis
¶ eum § est.
ἀρνέω
* est.
‖ Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere.
¶ mittere,
§ separare
* Qui amat
§ plus quàm
‖ qui amat
¶ accipit
§ Qui inuenit
* qui perdiderit
‖ Qui recipit
¶ recipit:
§ recipit, recipit eum qui misit
* Qui recipit
‖ nomine
¶ accipiet:
§ qui recipit
* nomine
‖ accipiet.
λαμβάνω
§ potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ
* nomine

CAP.

CAP. XI. ια.

Et factum est cùm * finiisset Iesus ‖ constituens duode-
Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς διατάσσων τοῖς δώδε- 1
cim discipulis* suis, transiit indè ‖ docere & præ-
κα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κη-
dicare in ciuitatibus eorum. § At Ioannes audiens in
ρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν. ὁ δὲ ἰωάννης ἀκούσας ἐν 2
carcere opera Christi, mittens duos * discipulorum
τῷ δεσμωτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ χριστοῦ, πέμψας δύο τῶν μαθητῶν
suorum, ait illi: Tu es ‖ veniens, an alium expe-
αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ· σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδο- 3
ctamus? Et respondens Iesus, ait illis: Euntes
κῶμεν; καὶ † ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες 4
renuntiate Ioanni quæ ‖ auditis & videtis: Cæci vi-
ἀπαγγείλατε ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε· τυφλοὶ ἀνα- 5
dent, & claudi § circumambulant, leprosi mundantur, &
βλέπουσι, καὶ χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, καὶ
surdi audiunt, mortui resurgunt, & pauperes euangelizantur.
κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται.
Et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me.
καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. 6
* His autem euntibus, cœpit Iesus dicere ‖ turbis
τούτων δὲ πορευομένων, ἤρξατο ὁ ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις 7
de Ioanne: Quid existis in desertum ‖ spectare? arun-
περὶ ἰωάννου, τί * ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλα-
dinem à vento agitatam? Sed quid existis videre?
μον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; 8
hominem in mollibus § vestimentis circumamictum? Ecce
ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις † ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ τὰ
* mollia ferentes in domibus regum sunt.
μαλακὰ φοροῦντες, ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν.
Sed quid existis videre? Prophetam? ‖ Utique, dico vobis, &
ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; προφήτην; ναί, λέγω ὑμῖν, καὶ 9
‖ abundantius Propheta. Hic enim est de quo scriptum est:
περισσότερον προφήτου. οὗτος γάρ ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται, 10
Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui
ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς
præparabit viam tuam ante te. Amen dico
κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. ἀμὴν λέγω 11
vobis, non § excitatus est in natis mulierum maior Ioanne
ὑμῖν, οὐκ * ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων ἰωάννου
Baptista. * Verùm minor ‖ in regno cælorum
τοῦ βαπτιστοῦ. ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν,
maior illo est. ‖ A verò diebus Ioannis Baptistæ vsque
μείζων αὐτοῦ ἐστιν. ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως 12
nunc, regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt
ἄρτι, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν
illud. Omnes enim Prophetæ & Lex vsque ad Ioannem
αὐτήν. πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος ἕως ἰωάννου 13
prophetauerunt. Et si vultis recipere, ipse est Elias
προεφήτευσαν. καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν ἠλίας ὁ 14
§ futurus venire. * Habens aures ‖ audire, audiat.
μέλλων ἔρχεσθαι. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. 15
Cui autem ‖ assimilabo generationem istam? Similis est pueris
τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην; ὁμοία ἐστὶ παιδίοις 16
in foro sedentibus, § & acclamantibus sociis suis,
ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσι τοῖς ἑταίροις αὐτῶν,
Et dicentibus: Tibia sonuimus vobis, & non saltastis: lamen-
καὶ λέγουσιν, ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρηνή- 17
tauimus vobis, & non planxistis. Venit enim Ioannes neque
σαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε. ἦλθε γὰρ ἰωάννης μήτε 18
manducans, neque bibens: & dicunt, Dæmonium habet. Venit
ἐσθίων, μήτε πίνων· καὶ λέγουσι, δαιμόνιον ἔχει. ἦλθεν 19
Filius hominis manducans & bibens, & dicunt, Ecce ho-
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν, ἰδοὺ ἄν-
mo * edax & vinipotator, publicanorum amicus & peccatorum.
θρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν.
Et iustificata est sapientia à filiis ‖ ipsius. Tunc cœpit
καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς. τότε ἤρξατο 20
exprobrare ‖ ciuitates, in quibus factæ sunt plurimæ § efficacitates
ὀνειδίζειν τὰς πόλεις, ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖσται δυνάμεις
eius, quia non * pœnituissent. Væ tibi ‖ Chorazin, Væ tibi Beth-
αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν. οὐαί σοι χοραζίν, οὐαί σοι βηθ- 21
saida, quia si in Tyro & Sidone factæ essent ‖ efficacitates
σαϊδά, ὅτι εἰ ἐν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ
factæ in vobis, olim in § sacco & cinere * pœnituissent.
γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν.
Cæterùm dico vobis, Tyro & Sidoni remissius erit in
πλὴν λέγω ὑμῖν, τύρῳ καὶ σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡ- 22
die iudicij, quàm vobis. Et tu Capharnaum, ‖ quæ vsque ‖ cæ-
μέρᾳ κρίσεως, ἢ ὑμῖν. καὶ σὺ καπερναοὺμ ἡ ἕως τοῦ οὐ- 23
lum § altepofita, vsque * infernum ‖ demitteris. quia si in Sodo-
ρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου † καταβιβασθήσῃ· ὅτι εἰ ἐν σοδό-
mis factæ fuissent ‖ efficacitates factæ in te, mansissent
μοις ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοί, ἔμειναν ἂν
vsque § hodie. Cæterùm dico vobis, * quod terræ Sodomorū
μέχρι τῆς σήμερον. πλὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι γῇ σοδόμων 24
remissius erit in die iudicij, quàm tibi. In illo
ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ σοί. ἐν ἐκείνῳ 25
tempore respondens Iesus, dixit: Confiteor tibi,
τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν, ἐξομολογοῦμαί σοι,

*consummasset
‖ præcipiens
‖ vt doceret & prædicaret
§ Ioannes autem cùm audisset in vinculis.
* de discipulis suis,
‖ qui venturus es
† ἀποκρίνω
‖ auditis & vidistis.
§ ambulant,
* illis autem abeuntibus,
‖ ad turbas
‖ videre?
* ἐξέρχομαι
§ vestitum?
† ἀμφιέννυμι
* qui mollibus vestiuntur
‖ Etiam
‖ plusquam Prophetam.
§ surrexit inter natos
* ἐγείρομαι
* qui autem
‖ est
‖ A diebus autem
§ qui venturus est
* Qui habet
‖ audiendi,
‖ similem æstimabo
§ qui clamantes coæqualibus dicunt: Cecinimus
* vorax
‖ suis.
‖ ciuitatibus,
§ virtutes
* egissent pœnitentiam.
‖ Corozaim,
‖ virtutes quæ factæ sunt
§ cilicio
* pœnitentiam egissent. Veruntamen
‖ nunquid
‖ in
§ exaltaberis?
* in
‖ descendes.
‖ virtutes quæ factæ sunt in te, fortè
† καταβιβάζω.
§ in hanc diem.
* Veruntamen
* quia

Pater, Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc
πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι † ἀπέκρυψας ταῦτα
à sapientibus & ‖ intelligentibus, & reuelasti ea ‖ imbecillis.
ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις.
Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te.
26 ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου.
Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. Et nemo § a-
27 πάντα μοι † παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου. καὶ οὐδεὶς ἐπι-
gnoscit Filium, nisi Pater: neque Patrem quis * agnoscit,
γινώσκει τὸν υἱόν, εἰ μὴ ὁ πατήρ· οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει,
nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare.
εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.
Venite ad me omnes ‖ laborantes, & onerati ‖,
28 δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες, καὶ † πεφορτισμένοι,
& ego § recreabo vos. Tollite iugum meum super vos.
29 κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς,
& discite à me, quia mitis sum & humilis corde:
καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ.
& inuenietis requiem animabus vestris. * Nam iugum meum
30 καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. ὁ γὰρ ζυγός μου
blandum, & onus meum leue est.
χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν.

CAP. XII. ιβ.

In illo tempore abiit Iesus ‖ Sabbatis
1 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, ἐπορεύθη ὁ ἰησοῦς τοῖς σάββασι
per sata: ‖ at discipuli eius esurierunt, & cœperunt
διὰ τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο
vellere spicas, & manducare. § Verùm Pharisæi videntes, dixerunt
2 τίλλειν στάχυας, καὶ ἐσθίειν. οἱ δὲ φαρισαῖοι ἰδόντες, εἶπον
ei: Ecce discipuli tui faciunt quod non licet facere * in Sab-
αὐτῷ, ἰδοὺ οἱ μαθηταί σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν σαβ-
bato. Ille verò dixit eis: Non legistis quid fecerit Dauid
3 βάτῳ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ † ἀνέγνωτε τί ἐποίησε δαβίδ,
quando esuriit ipse & qui cum eo ‖? Quomodo intrauit in
4 ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν
domum Dei, & panes propositionis comedit, quos non ‖ licitū
οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἐξὸν
erat ei edere, neque his qui cum eo §, nisi Sacerdotibus solis?
ἦν αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις;
Aut non legistis in Lege, quia Sabbatis Sacerdotes
5 ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς
in * sacro Sabbatum violant. & ‖ inculpati sunt?
ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον † βεβηλοῦσι, καὶ ἀναίτιοί εἰσι;
Dico autem vobis, ‖ quòd sacro maior est hîc.
6 λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι τοῦ ἱεροῦ μείζων ἐστὶν ὧδε.
Si autem sciretis quid est, Misericordiam volo, & non sacrificium, nun-
7 εἰ δὲ ἐγνώκειτε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ
quam condemnassetis § inculpatos, Dominus enim est * Sab-
8 ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους. κύριος γάρ ἐστι τοῦ σαβ-
bati Filius hominis. Et ‖ transiens inde, venit
9 βάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν, ἦλθεν
in synagogam eorum. Et ecce homo erat manum
10 εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν. καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν τὴν χεῖρα
habens aridam: & interrogabant eum, dicentes: Si licet
ἔχων ξηράν· καὶ † ἐπηρώτησαν αὐτόν, λέγοντες, εἰ ἔξεστι τοῖς
Sabbatis curare? vt accusarent eum.
σάββασι θεραπεύειν; ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.
Ipse autem dixit illis: Quis erit ex vobis homo qui ‖ habebit
11 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς † ἕξει
ouem vnam: & si ceciderit hæc Sabbatis in foueam,
πρόβατον ἕν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον,
nonne § apprehendet eam & eriget? Quanto * igitur præstat ho-
12 οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ; πόσῳ οὖν διαφέρει ἄν-
mo oue? Itaque licet Sabbatis bene facere.
θρωπος προβάτου; ὥστε ἔξεστι τοῖς σάββασι καλῶς ποιεῖν.
Tunc ait homini exsiccatam habenti ma-
13 τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἐξηραμμένην ἔχοντι τὴν χεῖ-
num: Extende manum tuam. Et extendit: & restituta est
ρα, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. καὶ ἐξέτεινε· καὶ ἀπεκατεστάθη
‖ sana, sicut altera. ‖ At Pharisæi consilium capiebant
14 ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη. οἱ δὲ φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον
aduersus eum, § exeuntes vt eum perderent. * At Iesus
15 κατ' αὐτοῦ ἐξελθόντες, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν. ὁ δὲ ἰησοῦς
cognoscens, recessit indè: & ‖ secutæ sunt eum ‖ turbæ mul-
γνούς, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν· καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολ-
tæ, & curauit eos omnes. Et § increpauit eos
16 λοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας· καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς
vt ne manifestum eum facerent. Vt adimpleretur * pronuntiatum
17 ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν. ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν
per Esaiam Prophetam, dicentem: Ecce puer meus quem
18 διὰ ἠσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος. ἰδοὺ ὁ παῖς μου, ὃν
elegi: dilectus meus, in quo * delectata est anima mea. Ponam
† ᾑρέτισα· ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου. θήσω
Spiritum meum super eum, & iudicium gentibus ‖ annuntiabit.
τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ.
Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in pla-
19 οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς πλα-
teis vocem eius. ‖ Calamum contritum non con-
20 τείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ. κάλαμον συντετριμμένον οὐ † κα-
fringet, & linum fumigans non extinguet, donec eiiciat § in victoriam
τεάξει, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος
τὴν κρίσιν.

ἀποκρύπτω
‖ prudentibus,
‖ paruulis.
§ nouit
† παραδίδωμι
* nouit,
‖ qui laboratis,
‖ estis,
φορτίζομαι
§ reficiam
* Iugum enim meum suaue est,
‖ Sabbato
‖ Discipuli autem eius esurientes,
§ Pharisæi autem
* Sabbatis. At ille
ἀναγινώσκω
‖ erant:
‖ licebat
§ erant,
* templo
‖ sine crimine
βεβηλόω,
‖ quia templo
§ innocentes,
* etiam
‖ cùm indè transisset,
ἐπερωτέω
‖ habebit
ἔχω
§ tenebit & leuabit eam?
* magis melior est
‖ sanitati
‖ Exeuntes autem Pharisæi, consilium faciebant
§ quomodo
* Iesus autē sciens
‖ secuti
‖ multi,
§ præcepit eis
* quod dictum est
* bene complacuit animæ meæ.
αἱρετίζω
‖ nuntiabit
‖ Arundinem quassatam
κατάγω
§ ad

iudicium Et * nomini eius gentes sperabunt.
τὴν κρίσιν. καὶ † τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσι. 21
Tunc ‖ allatus est ei dæmoniacus, cæcus &
τότε * προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος, τυφλὸς καὶ 22
mutus: & curauit eum, ita vt cæcum & mutum & ρ loqui
κωφός· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὥστε τὸν τυφλὸν καὶ κωφὸν καὶ λαλεῖν
& videre. Et stupebant omnes turbæ, & dicebant: Nunquid
καὶ βλέπειν. καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι, καὶ ἔλεγον, μήτι 23
hic est ille Christus filius Dauid? ″ At Pharisæi audien-
οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς Δαβίδ; οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαν- 24
tes, dixerunt: Hic non eiicit dæmones, * si non in Beelze-
τες εἶπον, οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζε-
bub principe dæmoniorum. Sciens autem Iesus co-
βοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων. εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐν- 25
gitationes eorum, dixit eis: Omne regnum diuisum
θυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς, πᾶσα βασιλεία † μερισθεῖσα
contra se, desolabitur: & omnis ciuitas vel domus diuisa
καθ᾽ ἑαυτῆς, ἐρημοῦται· καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα
contra se, non stabit. Et si satanas satanam e-
καθ᾽ ἑαυτῆς, οὐ σταθήσεται, καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν ἐκ- 26
iicit, ‖ in seipsum diuisus est: quomodo ergo stabit regnum eius?
βάλλει, ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ;
Et si ego in Beelzebub eiicio dæmones, filij
καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ 27
vestri in quo eiiciunt? ρ Propter hoc ipsi vestri erunt iudices.
ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν ἔσονται κριταί.
Si autem ego in spiritu Dei eiicio dæmones, igitur
εἰ δὲ ἐγὼ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα 28
peruenit in vos regnum Dei. Aut quomodo potest
† ἔφθασεν ἐφ᾽ ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ἢ πῶς δύναταί 29
quisquam intrare in domum fortis, & vasa eius di-
τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρ-
ripere, ″ si non primum alligauerit fortem, & tunc domum illius
πάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον † δήσῃ τὸν ἰσχυρόν, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
diripiet? * Non existens mecum, contra me est: & qui nō
διαρπάσει; ὁ μὴ ὢν μετ᾽ ἐμοῦ, κατ᾽ ἐμοῦ ἐστι· καὶ ὁ μὴ 30
congregat mecum, spargit. ‖ Propter hoc dico vobis:
συνάγων μετ᾽ ἐμοῦ, σκορπίζει. διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, 31
Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus:
πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις· ἡ
ρ verùm Spiritus blasphemia, non remittetur hominibus.
δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία, οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις.
Et quicunque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur
καὶ ὃς ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται 32
ei: qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur
αὐτῷ· ὃς δ᾽ ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται
ei neque in ″ nunc seculo, neque in futuro.
αὐτῷ οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.
Aut facite arborem * pulchram, & fructum eius ‖ pulchrum:
ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον καλόν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν· 33
aut facite arborem ρ cariosam, & fructum eius ″ cariosum: ex
ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρόν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν· ἐκ
enim fructu arbor agnoscitur.
γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται.
Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui * mali
γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ 34
existentes? ex enim abundantia cordis os loquitur.
ὄντες; ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ.
Bonus homo de bono thesauro ‖ eiicit
ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει 35
bona: & malus homo, de malo thesauro ‖ e-
ἀγαθά· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκ-
iicit mala. Dico autem vobis, ″ quod omne verbū otiosum
βάλλει τὰ πονηρά. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργόν, 36
quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem
ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσιν περὶ αὐτοῦ λόγον
in die iudicij. Ex enim verbis tuis iustificaberis, & ex
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου † δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ 37
verbis tuis condemnaberis. Tunc responderunt * quidam
τῶν λόγων σου * καταδικασθήσῃ. τότε ἀπεκρίθησάν τινες 38
‖ Scribarum & Pharisæorum, dicentes: Magister, volumus
τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, λέγοντες· διδάσκαλε, θέλομεν
à te signum videre. ρ Ille autem respondens ait illis:
ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, 39
Generatio mala & adultera signum ″ appetit: & signum non da-
γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ· καὶ σημεῖον οὐ δο-
bitur ei, * si non signum Ionæ Prophetæ.
θήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.
Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti ‖ tres dies &
ὥσπερ γὰρ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ 40
tres noctes: sic erit Filius hominis in corde
τρεῖς νύκτας· οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς
terræ tres dies & tres noctes. Viri Niniuitæ ″ resur-
γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. ἄνδρες Νινευῖται † ἀναστή- 41
gent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam:
σονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν·
quia * pœnituerunt in prædicationem Ionæ: & ecce plus ‖ Iona hîc.
ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ· καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε.
Regina Austri ρ excitabitur in iudicio cum generatione
βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς 42
ista: & condemnabit eam: quia venit à finibus terræ
ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτήν· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς

* in nomine
ἐν
‖ oblatus est ei dæmoniū habens
προσφέρομαι
ρ loqueretur & videret
″ Pharisæi autem
* nisi
μερίζω
‖ aduersus se
ρ Ideo
φθάνω
″ nisi prius
δέω
* Qui non est
‖ Ideo
ρ Spiritus autem
″ hæc
* bonam,
‖ bonam,
ρ malam,
″ malum: siquidem ex
* cùm sitis mali?
‖ profert
″ quoniam
† δικαιόομαι
* ei
* καταδικάζομαι.
‖ de Scribis & Pharisæis,
ρ Qui
″ quærit
* nisi
‖ tribus diebus & tribus noctibus:
″ surgent
ἀνίστημι
* pœnitentiam egerunt in prædicatione
‖ quàm Ionas
ρ surget

audire sapientiam Salomonis: & ecce plus ′ Salomon hîc.
ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶντος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶντος ὧδε.
Cùm autem immundus spiritus exierit ab homine,
43 ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου,
ambulat per * inaquosa loca, quærens requiem, & non in-
διέρχεται δι᾽ ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὑ-
uenit. Tunc dicit: Reuertar in domum meam vnde ex-
44 ρίσκει. τότε λέγει, ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν ἐξ-
iui. Et veniens inuenit ‖ vacantem, scopis ρ purgatam, &
ῆλθον. καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σχολάζοντα, σεσαρωμένον, καὶ
ornatam. Tunc vadit, & assumit
45 † κεκοσμημένον. τότε πορεύεται, καὶ παραλαμβάνει
″ cum se septem alios spiritus nequiores seipso & intran-
μεθ᾽ ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελ-
tes habitant ibi: & fiunt nouissima hominis illius
θόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου
priora prioribus. Sic erit & generationi huic * nequam.
χείρονα τῶν πρώτων. οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.
Adhuc autem eo loquente ‖ turbis, ecce mater &
46 ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ
fratres eius stabant foris, quærentes ei loqui.
ἀδελφοὶ αὐτοῦ † εἱστήκεισαν ἔξω, ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι.
Dixit autē quidam ei: Ecce mater tua & ′ fratres tui
47 εἶπε δέ τις αὐτῷ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου
foris stant, quærentes ρ tibi loqui. At ipse respondens
48 ἔξω ἑστήκασι, ζητοῦντές σοι λαλῆσαι. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
ait dicenti sibi: Quæ est mater mea, & qui sunt
εἶπε τῷ εἰπόντι αὐτῷ, τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ
fratres mei? Et extendens manum suam in di-
49 ἀδελφοί μου; καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μα-
scipulos suos, dixit: Ecce mater mea & fratres mei. Quicunq;
θητὰς αὐτοῦ, εἶπεν· ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. ὅστις
enim fecerit voluntatem Patris mei qui in cœlis ″, ipse
γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτός
meus frater, & soror, & mater est.
μου ἀδελφός, καὶ ἀδελφή, καὶ μήτηρ ἐστίν.

′ quàm
* loca arida,
‖ eam
ρ mundatam
κοσμέω
″ secum
* pessimæ
‖ ad turbas
ἵστημι
ρ te alloqui
″ est.

CAP. XIII. ιγ.

In verò die illo exiens Iesus de domo,
1 Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς οἰκίας,
sedebat * secundùm mare. Et congregatæ sunt ad eum
2 ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν. καὶ † συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν
turbæ multæ, ita vt ipsum in nauiculam ‖ ascendentem sedere: &
ὄχλοι πολλοί, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι· καὶ
omnis turba in littore stabat. Et locutus est eis
3 πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἱστήκει. καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς
multa in parabolis, dicens: Ecce exiit ρ seminator
πολλὰ ἐν † παραβολαῖς, λέγων· ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ
seminare. Et ′ in seminare ipsum, hæc quidem ceciderunt secus
4 σπείρειν. καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτόν, ἃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν
viam, & venerunt volucres *, & comederunt ea.
ὁδόν, καὶ ἦλθε τὰ πετεινά, καὶ κατέφαγεν αὐτά.
Alia autem ceciderunt in petrosa, vbi non habebant terrā mul-
5 ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολ-
tam: & continuò exorta sunt, ‖ propter non habere altitudinē terræ.
λήν, καὶ εὐθέως * ἐξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς.
Sole autem orto, æstuauerunt: & ρ propter non habere
6 ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος † ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν
radicem, exaruerunt. Alia autem ceciderūt in spinas, &
7 ῥίζαν, * ἐξηράνθη. ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ
′ insurrexerunt spinæ, & suffocauerunt ea. Alia autē ceciderunt
8 ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι, καὶ † ἀπέπνιξαν αὐτά. ἄλλα δὲ ἔπε-
runt in terram bonam, & dabant fructum, * hoc centum, hoc autem
σεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλήν, καὶ ἐδίδου καρπόν, ὃ μὲν ἑκατόν, ὃ δὲ
sexaginta, hoc autem triginta. ‖ Habens aures audire, audiat.
9 ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.
Et accedentes discipuli, dixerunt ei: Quare in para-
10 καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταί, εἶπον αὐτῷ, διατί ἐν παρα-
bolis loqueris eis? ρ Ille autem respondens ait illis: Quia
11 βολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι
vobis datum est nosse mysteria regni cœlorum:
ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν,
illis autem non est datum. ′ Quisquis enim habet, dabitur ei, &
12 ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ
abundabit. qui autē non habet, & quod habet auferetur ab eo.
† περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ.
* Propter hoc in parabolis eis loquor, ‖ quod videntes non
13 διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ
vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt:
βλέπουσι, καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ συνιοῦσιν·
Et ρ readimpletur eis prophetia Esaiæ, ′ dicens:
14 καὶ ἀναπληροῦται αὐτοῖς ἡ προφητεία Ἡσαΐου, ἡ λέγουσα·
Auditu audietis, & non intelligetis: & * intuentes intuebimini,
ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέψετε,
& non videbitis. Incrassatum est enim cor populi huius,
15 καὶ οὐ μὴ ἴδητε. † ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου,
& auribus grauiter audierunt, & oculos suos clauserunt:
καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν,
nequando videant oculis, & auribus audiant, &
μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ
corde intelligant, & conuertantur, & sanem eos.
καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.

* secus
συνάγω
‖ adscendens sederet:
ρ qui seminat
παραβάλλω
′ dum seminat, quædam ceciderunt
* cœli
‖ quia non habebant
ἐξανατέλλω
ρ quia non habebant radicem, aruerunt.
† καυματίζομαι
* ξηραίνομαι
″ creuerunt
† ἀποπνίγω
* aliud centesimū aliud sexagesimū aliud tricesimū:
‖ Qui habet aures audiendi,
ρ Qui
′ Qui
περισσεύομαι
* Ideo
‖ quia
ρ adimpletur in
′ dicentis:
* videntes videbitis.
παχύνω

Vestri autem beati oculi, quia *intuentur, & aures
ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοί, ὅτι βλέπουσι, καὶ τὰ ὦτα 16
vestra, quia audiunt. Amen quippe dico vobis, quia multi Pro-
ὑμῶν, ὅτι ἀκούει. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προ- 17
phetæ & iusti cupierunt ‖ *intueri quæ intuemini*, & non viderũt:
φῆται καὶ δίκαιοι * ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον·
& audire quæ auditis, & non audierunt. Vos ergo audi-
καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν. ὑμεῖς οὖν ἀκού- 18
te parabolam seminantis. Omnis ℣ *audientis*
σατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπείραντος. παντὸς ἀκούοντος τὸν 19
verbum regni, & non *intelligentis*, venit malus, & ra-
λόγον τῆς βασιλείας, καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς, καὶ ἁρ-
pit * seminatum in corde eius: hic est qui secus
πάζει τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν
viam seminatus‖. Qui autem super petrosa seminatus‖, hic est qui
ὁδὸν σπαρείς. ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν 20
verbum ℣ *audiens*, & continuò cum gaudio *sumens* illud:
λόγον ἀκούων, καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν·
Non habet autem radicem in seipso, sed temporalis est: fa-
οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστι· γενο- 21
ta autem tribulatione *aut* persecutione propter verbum, ‖*statim* scanda-
μένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδα-
lizatur. Qui autem *in spinis* seminatus", hic est qui
λίζεται. ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν 22
verbum * *audiens*, & ‖*anxietas* seculi istius, & ℣ *deceptio*
λόγον ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ
diuitiarum suffocat verbum, & "*infructuosus fit*.
πλούτου συμπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.
Qui verò in terram * *pulchram* seminatus‖ hic est qui verbum
ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον 23
* *audiens & intelligens: quique fructum fert*, & facit, hoc quidẽ * *centum*,
ἀκούων καὶ συνιεὶς· ὃς δὴ καρποφορεῖ, καὶ ποιεῖ, ὁ μὲν ἑκατὸν,
hoc autem‖ *sexaginta hoc verò* ℣ *triginta*. Aliam parabolam
ὁ δὲ ἑξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα. ἄλλην παραβολὴν 24
proposuit illis, dicens: ℣ *Assimilatum est* regnum cælorum
παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων· ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
homini *seminanti pulchrum* semen in agro suo.
ἀνθρώπῳ σπείραντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ·
‖*In vero dormire* homines, venit eius inimicus,
ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους, ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς, 25
& ℣ seminauit zizania in medio tritici, & abiit.
καὶ ἐσπειρε ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου, καὶ ἀπῆλθεν.
Cùm autem *creuit* herba, & fructum * *fecit*, tunc apparuerũt
ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος, καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνη 26
& zizania. Accedentes autem serui patrisfamilias,
καὶ τὰ ζιζάνια. προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου, 27
dixerunt ei: Domine, nonne ‖ *pulchrum* semen seminasti in tuo
εἶπον αὐτῷ, κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ
agro? Vnde ergo habet zizania? ℣ *Ille vero* ait illis: Inimicus
ἀγρῷ; πόθεν οὖν ἔχει ζιζάνια; ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς, ἐχθρὸς 28
homo hoc fecit. "*At serui* dixerunt ei: Vis igitur
ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν. οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ· θέλεις οὖν
* *abeuntes colligamus eos*? ‖ *Ille vero* ait: Non: ne fortè col-
ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά; ὁ δὲ ἔφη, οὔ· μήποτε συλ- 29
ligentes zizania, eradicetis simul ℣ *eis* triticum.
λέγοντες τὰ ζιζάνια, ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον.
Sinite crescere vtraque vsque ad messem: &
ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφότερα μέχρι τοῦ θερισμοῦ· καὶ 30
in tempore messis dicam messoribus: Colligite primùm
ἐν καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς, συλλέξατε πρῶτον
zizania, & alligate ea in fasciculos, ad comburen-
τὰ ζιζάνια, καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δεσμὰς, πρὸς τὸ κατακαυ-
dum *eis*: "*At triticum* congregate in horreum meum.
σαι αὐτά· τὸ δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.
Aliam parabolam proposuit eis, dicens: Simile est
ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων· ὁμοία ἐστὶν 31
regnum cælorum grano sinapis, quod accipiens homo
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος
seminauit in agro suo. Quod * *minus* quidem est omnibus
ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. ὃ μικρότερον μὲν ἐστι πάν- 32
nium seminum: cùm autem creuerit, maius omnibus
των τῶν σπερμάτων· ὅταν δὲ * αὐξηθῇ, μεῖζον πάντων τῶν
oleribus est, & fit arbor, ita vt ℣ *venire* volucres
λαχάνων ἐστὶ, καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε καταλεῖν τὰ πετεινὰ
cæli, & "*umbracula facere* in ramis eius.
τοῦ οὐρανοῦ, καὶ † κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.
Aliam parabolam locutus est eis: Simile est re-
ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασι- 33
gnum cælorum fermento, quod * *accipiens* mulier abscondit in
λεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς
farinæ satis tribus, ‖*vsqueque* fermentatum est totum.
ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον. ταῦτα πάντα 34
Hæc omnia locutus est Iesus in parabolis ℣ *turbis*: & sine "*pa-*
ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις, καὶ χωρὶς πα-
rabola non loquebatur eis: Vt impleretur * *pronuntiatũ* per
ραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς· ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ 35
Prophetam, dicentem: Aperiam in parabolis os meum,
τοῦ προφήτου, λέγοντος· ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου,
eructabo abscondita à constitutione mundi.
*ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.
Tunc ‖*dimittens turbas*, venit in domum Iesus: &
τότε ἀφεὶς τοὺς ὄχλους, ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ὁ Ἰησοῦς, καὶ 36

accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes: ℣ *Explica* nobis
προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, φράσον ἡμῖν τὴν
parabolam zizaniorum agri. "*Ille verò* respondens
παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς 37
ait *illis*, * *Seminans pulchrum* semen, est Filius ho-
εἶπεν αὐτοῖς, ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα, ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
minis. ‖*At ager* est mundus. ℣ *Verùm pulchrum* semen
θρώπου· ὁ δὲ ἀγρός ἐστιν ὁ κόσμος. τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, 38
hi sunt filij regni. "*At zizania sunt filij*
οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας. τὰ δὲ ζιζάνιά εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ
mali. *At inimicus seminans ea*, est diabolus.
πονηροῦ. ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτὰ, ἐστὶν ὁ διάβολος. 39
At messis, consummatio seculi est. ‖*At messores*, an-
ὁ δὲ θερισμὸς, συντέλεια τοῦ αἰῶνός ἐστιν· οἱ δὲ θερισταὶ, ἄγ-
geli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania, & igni
γελοί εἰσιν. ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια, καὶ πυρὶ 40
comburuntur: sic erit in consummatione seculi.
καίεται· οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος.
Mittet Filius hominis angelos suos, & col-
ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλ- 41
ligent de regno eius omnia scandala, &
λέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα, καὶ τοὺς
℣ *facientes* iniquitatem: Et mittent eos in caminum
ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν· καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον 42
ignis. Ibi erit fletus & "*"fremitus* dentium.
τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.
Tunc iusti fulgebunt sicut Sol in regno
τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ 43
Patris eorum. * *Habens aures audire*, audiat.
τοῦ πατρὸς αὐτῶν. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.
Iterum simile est regnum cælorum thesauro abscon-
πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμ- 44
dito in agro: quem ‖*inuenieras* homo abscondit, & præ
μένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὑρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψε, καὶ ἀπὸ τῆς
gaudio illius vadit, & vniuersa quæ habet vendit, & emit
χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει, καὶ πάντα ὅσα ἔχει πωλεῖ, καὶ ἀγοράζει
agrum illum. Iterum simile est regnum cælorum
τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον. πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν 45
homini negotiatori, quærenti bonas margaritas:
ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ, ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας·
℣ *Qui inuenierit vnam pretiosam margaritam*, abiens vendidit
ὃς εὑρὼν ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην, ἀπελθὼν πέπρακε
omnia quæ habuit, & emit eam.
πάντα ὅσα εἶχε, καὶ ἠγόρασεν αὐτόν.
Iterum simile est regnum cælorum sagenæ * *iactæ*
πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ 47
in mare, & ex omni genere * *cogenti*.
εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ.
Quam, cùm impleta esset, ‖ *producentes super* litus, &
ἣν, ὅτε ἐπληρώθη, ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν, καὶ
sedentes, ℣ *collegerunt pulchra in receptacula*, *at vltiosa*
καθίσαντες, συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ
foras eiecerunt. Sic erit in consummatione seculi:
ἔξω ἔβαλον. οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος· 49
exibunt angeli, & "*segregabunt* malos de medio
οἱ ἄγγελοι, καὶ ἀφορίσουσι τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου
iustorum: Et * *proiicient* eos in caminum ignis.
τῶν δικαίων, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· 50
ibi erit fletus & ‖*fremitus* dentium.
ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.
Dicit illis Iesus: Intellexistis hæc omnia? Dicunt
λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, συνήκατε ταῦτα πάντα; λέγουσιν
ei, ℣ *Vtique Domine*. *Is autem dixit illis*: *Propter hoc* omnis Scri-
αὐτῷ, ναὶ κύριε. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, διὰ τοῦτο πᾶς γραμ- 52
ba doctus in regnum cælorum, similis est
ματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὅμοιός ἐστιν
homini patrisfamilias, qui "*eiicit* de thesauro suo
ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ
noua & vetera. Et factum est, cùm consummasset Iesus
καινὰ καὶ παλαιά. καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς 53
parabolas istas, transiit inde. Et veniens in
παραβολὰς ταύτας, * μετῆρεν ἐκεῖθεν. καὶ ἐλθὼν εἰς 54
patriam suam, docebat eos in * *synagoga* eorum,
τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν,
ita vt ‖ *obstupescerẽt ipsos, & dicere*: Vnde huic sapientia
ὥστε ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς, καὶ λέγειν, πόθεν τούτῳ ἡ σοφία
hæc, & ℣ *efficacitates*? Nonne hic est fabri filius?
αὕτη, καὶ αἱ δυνάμεις; οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; 55
Nonne mater eius dicitur Maria, & fratres eius Ia-
οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριὰμ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰα-
cobus, & "*Ioses*, & Simon, & Iudas? Et sorores eius,
κωβὸς, καὶ Ἰωσῆς, καὶ Σίμων, καὶ Ἰούδας; καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ 56
nonne omnes apud nos sunt? Vnde ergo huic ista omnia?
οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσι; πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα;
Et scandalizabantur in eo. "*At Iesus* dixit eis: Non
καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι 57
est Propheta ‖*inhonoratus*, & *non* in patria sua, & in do-
ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ οἰ-
mo sua. Et non fecit ibi ℣ *efficacias* multas, propter
κίᾳ αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς, διὰ 58
incredulitatem illorum.
τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

CAP.

* ident
‖ videre quæ videtis.
ἐπιθυμέω
℣ qui audit
" intelligit,
* quod est
‖ est,
℣ audit,
" accipit
* &
‖ continuò
" est in spinis,
* audit,
‖ solicitudo
℣ fallacia
" sine fructu efficitur.
* bonam
‖ est,
" audit, & intelligit, & fructum affert:
* aliud centesimum,
‖ aliud sexagesimum,
℣ aliud trieesimũ.
" Simile factum
* qui seminauit bonum
‖ cùm autem dormirent
℣ super
" cremisset
* fecisset
‖ bonum
℣ Et
" Serui autem
* imus, & colligimus
‖ Et
℣ cum eis &
" triticum autem
ἐρεύγομαι
‖ dimissis turbis,
Edissere
" Qui
* Qui seminat bonum
‖ Ager autem
℣ bonum verò
" Zizania autem filij sunt nequam.
* Inimicus autem qui seminauit
‖ Meliores etiam
℣ Etiam. At illis: Ideo
" profert
℣ eos qui faciunt
" stridor
* Qui habet aures audiendi,
‖ qui inuenit
℣ Inuenta autem vna pretiosa margarita, abiit, &
‖ missæ
* piscium congreganti.
" separabiunt.
ἐξέρχομαι
* mittent
‖ stridor
℣ virtutes
" elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt.
* Iesus autem
‖ sine honore, nisi
℣ virtutes
" Ioseph,

CAP. XIIII. ιδ.

In illo tempore audiuit Herodes Tetrarcha
1 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ἡρώδης ὁ τετράρχης τὴν
famam Iesu: Et ait pueris suis: Hic est Ioan-
2 ἀκοὴν Ἰησοῦ· καὶ εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ, οὗτός ἐστιν Ἰωάν-
* ideo virtutes
ἐνεργέω
‖ Herodes enim tenuit Ioannem, & alligauit
ρ carcerem,
† δέω
* τίθημι
nes Baptista: ipse surrexit à mortuis, & * propter hoc
νης ὁ Βαπτιστής· αὐτὸς * ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ
efficacia operantur in eo. ‖ Nam Herodes apprehendens
δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ. ὁ γὰρ Ἡρώδης κρατήσας 3
Ioannem, vinxit eum, & posuit in ρ custodia, propter Hero-
τὸν Ἰωάννην, † ἔδησεν αὐτὸν, καὶ * ἔθετο ἐν φυλακῇ διὰ Ἡρω-
diadem vxorem Philippi fratris sui.
διάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ.
Dicebat enim illi Ioannes: Non licet tibi habere eam.
ἔλεγε γὰρ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης, οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν. 4
ᵃ populum.
Et volens illum occidere, timuit ᵃ turbam: quia sicut Pro-
καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προ- 5
* Die autem natalis
phetam eum habebant. * Natalitiis autem agendis Herodis,
φήτην αὐτὸν εἶχον. γενεσίων δὲ ἀγομένων τοῦ Ἡρώδου, 6
saltauit filia Herodiadis in medio: & placuit
ἀρέσκω
ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ, καὶ * ἤρεσε τῷ
‖ pollicitus est
Herodi. Vnde cum iuramento ‖ spopondit ei dare quodcunque
Ἡρώδῃ. ὅθεν μεθ᾽ ὅρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν 7
ρ ab eo.
ᵃ At
* præmonita
προβιβάζω
postulasset ρ. ᵃ Illa verò * præinstructa à matre sua: Da
αἰτήσηται. ἡ δὲ * προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς· δός 8
mihi, inquit, hic in disco caput Ioannis Baptistæ.
μοι, φησὶν, ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.
‖ iuramentum autem, & eos qui pariter recumbebant.
* λυπέομαι
Et contristatus est rex: propter verò ‖ iuramenta, & simul
καὶ * ἐλυπήθη ὁ βασιλεύς· διὰ δὲ τοὺς ὅρκους, καὶ τοὺς συνα- 9
accumbentes iussit dari. ρ Et mittens deca-
νακειμένους ἐκέλευσε δοθῆναι. καὶ πέμψας ἀπεκε- 10
ρ Misitque & decollauit
ᵃ carcere
† φέρω
‖ illa
pitauit Ioannem in ᵃ custodia. Et allatum est ca-
φάλισε τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ. καὶ † ἠνέχθη ἡ κε- 11
put eius in disco, & datum est puellæ: & ‖ attulit
φαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ, καὶ ἤνεγκε τῇ
matri suæ. Et accedentes discipuli eius,
μητρὶ αὐτῆς. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, 12
ρ eius,
αἴρω
ᵇ Quod cùm audisset
tulerunt corpus ρ, & sepelierunt illud. & venientes nunciauerunt
* ἦραν τὸ σῶμα, καὶ ἔθαψαν αὐτό· καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν
Iesu. ᵇ Et audiens Iesus, secessit inde in
τῷ Ἰησοῦ. καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν 13
* seorsum: & cùm audissent
‖ pedestres
nauicula in desertum locum * priuatim. & audientes turbæ,
πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ᾽ ἰδίαν. καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι,
secutæ sunt eum ‖ pedibus de ciuitatibus.
ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων.
ρ misertus est eis:
ᵇ languidos
Et exiens Iesus vidit multam turbam: & ρ visceribus affectus est
καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς εἶδε πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη 14
erga eos: & curauit ᵇ ægrotos eorum.
ἐπ᾽ αὐτοῖς, καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀῤῥώστους αὐτῶν.
Vespere autem facto, accesserunt ad eum discipuli eius,
ὀψίας δὲ γενομένης, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, 15
* Desertus
‖ dimitte
ρ castella, emant
dicentes: * Solitarius est locus, & hora iam præteriit: ‖ ab-
λέγοντες, ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρῆλθεν· ἀπό-
solue turbas, vt abeuntes in ρ vicos, mercentur
λυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας, ἀγοράσωσιν
ᵃ Iesus autem
sibi escas. ᵃ At Iesus dixit eis: Non
ἑαυτοῖς βρώματα. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐ 16
* habent necesse ire:
* vsum habent abire: date illis vos manducare.
χρείαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.
‖ Responderunt
ρ nisi
‖ Illi autem dicunt ei: Non habemus hic ρ si non quinque panes,
οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ, οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους, 17
ρ Qui ait eis:
& duos pisces. ᵖ Ille autem ait: Afferte mihi illos huc.
καὶ δύο ἰχθύας. ὁ δὲ εἶπε, φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε. 18
* cùm iussisset turbam
‖ fœnum, acceptis quinque panibus & duobus piscibus, aspiciens
ἀνακλίνομαι
ρ fregit, &
ᵃ discipuli autem
Et * iubens turbas discumbere super ‖ fœna,
καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους * ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοὺς χόρτους, 19
accipiens quinque panes, & duos pisces suspiciens in
λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς
cælum, benedixit: & ρ frangens dedit discipulis
τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς τοὺς
panes: ᵃ at discipuli turbis. Et mãducauerunt omnes,
ἄρτους· οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. καὶ ἔφαγον πάντες, 20
* reliquias
& saturati sunt: & tulerunt * redundans fragmentorum duo-
καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων δώ-
‖ Manducantium autem fuit numerus quinque millia virorum, exceptis mulieribus & paruulis:
decim cophinos plenos. ‖ At edentes fuerunt viri
δεκα κοφίνους πλήρεις. οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες 21
ferè quinquemillia, præter mulieres & pueros.
ὡσεὶ πεντακισχίλιοι, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.
Et statim compulit Iesus discipulos suos ascende-
καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆ- 22
ρ trans fretum, donec dimitteret
re in nauiculam, & præcedere eum ρ in vlteriora, vsquequo ab-
ναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπο-
ᵃ dimissa turba,
solueret turbas. Et ᵃ absoluens turbas, ascendit
λύσῃ τοὺς ὄχλους. καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ἀνέβη 23
* solus
in montem * priuatim orare. Vespere autem facto, solus
εἰς τὸ ὄρος κατ᾽ ἰδίαν προσεύξασθαι. ὀψίας δὲ γενομένης, μόνος
‖ Nauicula autem in medio mari iactabatur
erat ibi: ‖ Verùm nauicula iam medium maris erat, ve-
ἦν ἐκεῖ. τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν, βα- 24
xata à fluctibus: erat enim contrarius ventus.
σανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος.
ρ venit
Quarta autem vigilia noctis, ρ abiit ad eos Ie-
τετάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς, ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰη- 25

sus, ᵃ circumambulans super mare. Et videntes eum
26 σοῦς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης. καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ
ᵃ ambulans
* ambulantem,
ταράττω
‖ Quia
discipuli super mare * circumambulantem, turbati sunt,
μαθηταὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν περιπατοῦντα, * ἐταράχθησαν,
dicentes: ‖ Quòd phantasma est. & præ timore clamauerunt.
λέγοντες, ὅτι φάντασμά ἐστι· καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν.
ρ Statimque
ᵃ Habete fiduciam
ρ Statim autem locutus est eis Iesus, dicens: ᵃ Confidite:
27 εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων, θαρσεῖτε·
ᵃ nolite timere.
ego sum: ᵃ ne metuatis. Respondens autem ei Petrus,
28 ἐγώ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε. ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος,
dixit: Domine, si tu es, iube me ad te venire super
εἶπε, κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με πρός σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ
* At ipse
aquas. * Ipse verò ait: Veni. & descendens de nauicula Pe-
29 ὕδατα. ὁ δὲ εἶπεν, ἐλθέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ Πέ-
‖ vt veniret
trus, ambulabat super aquam, ‖ venire ad Iesum.
τρος, περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα, ἐλθεῖν πρὸς τὸν Ἰησοῦν.
ρ Videns
‖ & cùm cœpisset mergi,
ᵃ saluum me fac.
ρ Intuitus verò ventum validum, timuit: ‖ & incipiens
30 βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν, ἐφοβήθη· καὶ ἀρξάμενος
demergi, clamauit, dicens: Domine, ᵃ serua me.
καταποντίζεσθαι, ἔκραξε, λέγων, κύριε, σῶσόν με.
* apprehendit
Et continuò Iesus extendens manum, * excepit eum,
31 καὶ εὐθέως ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἐπελάβετο αὐτοῦ,
‖ Modicæ fidei, quare
διστάζω
& ait illi: ‖ Exiguæ fidei, ad quid dubitasti?
καὶ λέγει αὐτῷ, ὀλιγόπιστε, εἰς τί * ἐδίστασας;
ρ cùm ascendissent in nauiculam, cessauit
Et ρ ascendentibus illis in nauigium, quieuit ventus.
32 καὶ ἐμβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος.
ᵃ nauicula erant, venerunt &
* cùm trãsfretassent,
‖ Genesar.
ρ cùm cognouissent
ᵃ regionem
Qui autem in ᵃ nauigio, venientes adorauerunt eum, dicen-
33 οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ, ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, λέγον-
tes: Verè Dei filius es. Et * transfretantes venerunt in
34 τες, ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ. καὶ διαπεράσαντες ἦλθον εἰς
terram ‖ Gennesareth. Et ρ cognoscentes eum viri
35 τὴν γῆν Γεννησαρέτ. καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ
loci illius, miserunt in vniuersam ᵃ circumviciniam illam: &
τόπου ἐκείνου, ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην· καὶ
* obtulerunt
* attulerunt ei omnes malè habentes.
προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας·
‖ rogabant
Et ‖ adpellabant eum, vt vel solùm tangerent fimbriam
36 καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν μόνον ἅψωνται τοῦ κρασπέδου
ρ salui facti sunt.
vestimenti eius. Et quicunq; tetigerunt, ρ perseruati sunt.
τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. καὶ ὅσοι ἥψαντο, διεσώθησαν.

CAP XV. ιε.

ᵃ accesserunt ad Iesum
Tunc ᵃ accedunt Iesu ab Hierosolymis Scri-
1 Τότε προσέρχονται τῷ Ἰησοῦ οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων γραμ-
bæ & Pharisæi, dicentes: Quare discipuli tui
2 ματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, λέγοντες· διατί οἱ μαθηταί σου
transgrediuntur traditionem seniorum? non enim lauant
παραβαίνουσι τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; οὐ γὰρ νίπτονται
manus suas, cùm panem manducant. Ipse autem respondens
3 τὰς χεῖρας αὐτῶν, ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
ait illis: Quare & vos transgredimini mandatum Dei,
εἶπεν αὐτοῖς, διατί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ,
* dixit,
propter traditionem vestram? Nam Deus * mandauit, dicens:
4 διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν; ὁ γὰρ θεὸς ἐνετείλατο, λέγων·
‖ Qui maledixerit
Honora patrem & matrem: &, ‖ Maledicens patri vel
τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα· καὶ ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ
ρ moriatur.
matri, morte ρ finiatur. Vos autem dicitis: Quicunq;
5 μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω. ὑμεῖς δὲ λέγετε, ὃς ἂν
ᵃ quodcunq; est
* tibi proderit;
dixerit patri vel matri, Munus ᵃ quod si ex me, * iuueris.
εἴπῃ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί, δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς·
Et non honorificabit patrem suum aut matrem suam: &
6 καὶ οὐ μὴ τιμήσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ· καὶ
ἀκυρόω
‖ bene
irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram.
* ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν.
Hypocritæ, ‖ pulchrè prophetauit de vobis Esaias, dicens:
7 ὑποκριταί, καλῶς προεφήτευσε περὶ ὑμῶν Ἡσαΐας, λέγων·
Appropinquat mihi populus hic ore suo, & labiis
8 ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ τοῖς χείλεσί
ρ autem
me honorat: at cor ρ eorum longè abest à me.
με τιμᾷ· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόῤῥω ἀπέχει ἀπ᾽ ἐμοῦ.
ᵃ Sine causa
* &
ᵃ Frustrà autem colunt me, docentes doctrinas *, man-
9 μάτην δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐν-
‖ conuocatis ad se turbis,
ρ quod intrat in os, coinquinat
data hominum. Et ‖ aduocans turbam,
10 τάλματα ἀνθρώπων. καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον,
dixit eis: Audite & intelligite: Non ρ intrans
11 εἶπεν αὐτοῖς, ἀκούετε καὶ συνίετε· οὐ τὸ εἰσερχόμενον
ᵃ quod procedit
in os communem facit hominem: sed ᵃ egressum ex
εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον· ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ
* coinquinat
ore, hoc * communem facit hominem. Tunc accedentes
12 τοῦ στόματος, τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. τότε προσελθόντες
‖ quia
ρ audito verbo hoc
ᵃ At
discipuli eius, dixerunt ei: Scis ‖ quod Pharisæi ρ audien-
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπον αὐτῷ, οἶδας ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκού-
tes sermonem, scandalizati sunt? ᵃ Ille autem respondens,
13 σαντες τὸν λόγον, ἐσκανδαλίσθησαν; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς,
ait: Omnis plantatio, quam non plantauit Pater meus cælestis,
εἶπε, πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος,
* cæci sunt, &
ἐκριζόω
‖ si cæco ducatum præstet.
ρ cadunt.
ᵃ Edissere
* ἐμπίπτω
† φράζω
eradicabitur Sinite illos: * duces sunt cæci cæ-
14 * ἐκριζωθήσεται. ἄφετε αὐτούς. ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυ-
corum. cæcus autem ‖ cæcum si per viam ducat, ambo in foueam
φλῶν. τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον
ρ incident. Respondens autem Petrus, dixit ei: ᵃ Explica
15 * ἐμπεσοῦνται. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, εἶπεν αὐτῷ, † φράσον

nobis parabolam istam. At* Iesus dixit: Adhuc &
ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτην. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἀκμὴν καὶ 16
vos ‖ inintelligentes estis? Nondum p consideratis quòd omne * ingrediens
ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; οὔπω νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ εἰσπορευό- 17
in os, in ventrem *cedit, & in secessum
μενον εἰς τὸ στόμα, εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς ἀφεδρῶνα
‖ eiicitur? At exeuntia de ore, de
ἐκβάλλεται; τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος, ἐκ τῆς 18
corde p prodeunt, & illa communem faciunt hominem.
καρδίας ἐξέρχεται, κἀκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.
De enim corde exeunt *ratiocinationes malæ, homicidia,
ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, 19
adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ.
μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι·
Hæc sunt *communem facientia hominem. ‖ Verùm illotis mani-
ταῦτά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. τὸ δὲ ἀνίπτοις χερ- 20
bus manducare p non communem facit hominem. Et egressus indè
σὶ φαγεῖν, οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν 21
Iesus, secessit in partes Tyri & Sidonis.
ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος.
Et ecce mulier quædam Chananæa à finibus illis egres-
καὶ ἰδοὺ γυνὴ τις Χαναναία ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐκείνων ἐξελ- 22
sa, clamauit ei, dicens: Miserere mei Domine fili Da-
θοῦσα, ἐκραύγασεν αὐτῷ λέγουσα, ἐλέησόν με κύριε υἱὲ Δα-
uid: filia mea malè *dæmonizatur. Ille autem non re-
βίδ, ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται. ὁ δὲ οὐκ ἀπε-
spondit ei verbum. Et accedentes discipuli eius, roga-
κρίθη αὐτῇ λόγον. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, †ἠρώ- 23
bant eum, dicentes: *Absolue eam, quia clamat post nos.
των αὐτόν, λέγοντες, ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν.
Ipse autē respondens, ait: Non ‖ legatus sum p non ad oues
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβα- 24
p perditas domus Israel. *Illa autem veniens adorabat
τα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ. ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνει 25
eum, dicens: Domine, *succurre mihi. Qui vero respondens, ait:
αὐτῷ, λέγουσα, κύριε, βοήθει μοι. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, 26
Non est ‖ pulchrum sumere panem filiorum, & p iacere
οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς
catellis. Illa autem ait: Utique Domine: *etenim catelli
κυναρίοις. ἡ δὲ εἶπε, ναὶ κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια 27
edunt de micis *cadentibus de mensa
ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν
dominorum suorum. Tunc respondens Iesus, ait illi:
κυρίων αὐτῶν. τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῇ, 28
O mulier, magna ‖ tua fides: fiat tibi sicut vis. & sanata est
ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γενηθήτω σοι ὡς θέλεις. καὶ ἰάθη
filia eius p ab hora illa.
ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.
Et *transiens inde Iesus, venit *iuxta mare
καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς, ἦλθε παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς 29
Galilææ. & ascendens in montem, sedebat ibi.
Γαλιλαίας. καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος, ἐκάθητο ἐκεῖ.
Et ‖ adierunt eum turbæ multæ habentes p cum seipsis
καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν 30
mutos, cæcos, claudos, *mancos, & alios multos: & pro-
χωλούς, τυφλούς, κωφούς, κυλλούς, καὶ ἑτέρους πολλούς, καὶ ἔρ-
iecerunt eos ad pedes *Iesu, & curauit
ριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐθεράπευσεν
eos. Ita vt ‖ turbas mirari aspicientes mutos
αὐτούς. ὥστε τοὺς ὄχλους θαυμάσαι βλέποντας, κωφοὺς 31
loquentes, debiles sanos, claudos ambulantes, & cæcos
λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς, χωλοὺς περιπατοῦντας, καὶ τυφλοὺς
p aspicientes: & glorificabant Deum Israel.
βλέποντας· καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν Ἰσραήλ.
*At Iesus aduocans discipulos suos, ait:
ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπε· 32
Visceribus commoueor super turbam: quia iam dies tres ad-
σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσ-
manent mihi, & non habent quid māducent: *& absoluere eos
μένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι· καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς
ieiunos ‖ non volo, nequando deficiant in via.
νήστεις οὐ θέλω, μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ.
Et dicunt ei discipuli eius: Vnde p nobis in deserto
καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ 33
panes *tot, vt saturare turbam tantam?
ἄρτοι τοσοῦτοι, ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον;
Et ait illis Iesus: Quot panes habetis? ‖ Illi autē dixerūt:
καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, πόσους ἄρτους ἔχετε; οἱ δὲ εἶπον, 34
Septem, & paucos pisciculos. Et præcepit *turbis recum-
ἑπτά, καὶ ὀλίγα ἰχθύδια. καὶ ἐκέλευσε τοῖς ὄχλοις ἀναπε- 35
bere super terram. Et accipiens septem panes & pisces,
σεῖν ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας, 36
‖ gratias agens fregit, & dedit discipulis suis. p at
εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· οἱ δὲ
discipuli turbæ. Et comederunt omnes, & saturati sunt.
μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ· καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν. 37
Et *tulerunt redundantiam fragmentorum, septem sportas plenas.
καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων, ἑπτὰ σπυρίδας πλήρεις.
*At vescentes erant quatuor mille homines, præter mulie-
οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες, χωρὶς γυναι- 38
res & pueros. Et ‖ absoluens turbas, ascendit in
κῶν καὶ παιδίων. καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ἐνέβη εἰς 39

Margin: * ille | ‖ sine intellectu | p intelligitis, quia | * quod intrat | * vadit, | ‖ emittitur? Quæ autem procedunt | p exeunt, & ea coinquinant | * cogitationes | * quæ coinquinăt | ‖ Non lotis autem | p non coinquinat | * à dæmonio vexatur. Qui | ἐρωτάω | * Dimitte | sum missus, nisi | p quæ perierunt | * At illa venit, & adorauit | * adiuua me. | ‖ bonum | p mittere canibus. At illa dixit: Etiā | * nam & | * quæ cadunt | ‖ est | p ex | * cùm transisset | * secus | ‖ accesserunt ad | p secum | * debiles, | * eius, | ‖ turbæ mirarentur videntes | p videntes: & magnificabant | * Iesus autem cōuocatis discipulis suis, dixit: Misereor turbæ, quia triduo iam perseuerant mecum, | * & dimittere | ‖ nolo. | p ergo | * tantos, vt saturemus | ‖ At illi | * turbæ, vt discumberent | ‖ & | p & discipuli dederunt populo. | * quod superfuit de fragmentis, tulerunt | * Erant autem qui manducauerunt quatuor millia hominum, extra paruulos & mulieres | ‖ dimissa turba,

p nauigium, & venit in fines *Magdala.
τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια Μαγδαλά.

CAP. XVI. ιϛ.

Et *accedentes Pharisæi & Sadducæi ten-
1 Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι πειρά-
tantes, ‖ rogauerunt eum p signum de cælo *ostendere
ζοντες, ἐπηρώτησαν αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδεῖξαι
eis. *Is autem respondens, ait illis: Vespere facto,
2 αὐτοῖς. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὀψίας γενομένης,
dicitis: ‖ Serenitas: rubet enim cælum. Et mane, Hodie
3 λέγετε, εὐδία· πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός. καὶ πρωΐ, σήμερον
tempestas: p rubet enim triste cælum. Hypocritæ, illam *
χειμών· πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός. ὑποκριταί, τὸ
quidem faciem cæli nostis diiudicare: *at signa
μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν· τὰ δὲ σημεῖα
temporum non potestis? Generatio mala & adultera si-
4 τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε; γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς ση-
gnum ‖ inquirit: & signum non dabitur ei, p si non signum
μεῖον ἐπιζητεῖ· καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον
Ionæ Prophetæ. & *relinquens eos, abiit.
Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. καὶ καταλιπὼν αὐτούς, ἀπῆλθε.
Et *venientes discipuli eius ‖ in vlterius littus, obliti sunt
5 καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν, ἐπελάθοντο
panes p sumere, ‖ At Iesus dixit illis: Intuemini &
6 ἄρτους λαβεῖν. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ὁρᾶτε καὶ
*attendite à fermento Pharisæorum & Sadducæorum.
προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.
* Illi vero ratiocinabantur in seipsis, dicentes: Quia panes non
7 οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς, λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ
accepimus. Sciens autem Iesus, dixit illis: Quid ‖ ratiocina-
8 ἐλάβομεν. γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, τί διαλογί-
mini in vobisipsis, exiguæ fidei, quia panes non p sumpsistis?
ζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε;
Nondum intelligitis neque recordamini quinque *panes quin-
9 οὔπω νοεῖτε οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεν-
que millium*, & quot cophinos sumpsistis? Neque septem
10 τακισχιλίων, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε; οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ
‖ panes quatuor millium p, & quot sportas sumpsistis?
ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε;
*Quomodo nō intelligitis quia non de pane dixi vobis *attendere
11 πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ περὶ ἄρτου εἶπον ὑμῖν προσέχειν
à fermento Pharisæorum & Sadducæorum?
ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων;
Tunc intellexerunt, quia non dixerit ‖ attendere à fermento
12 τότε †συνῆκαν ὅτι οὐκ εἶπε προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τοῦ
p panis, sed à doctrina Pharisæorum & Sadducæorum.
ἄρτου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.
*Veniens autem Iesus in partes Cæsareæ Philippi,
13 ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Καισαρείας τῆς Φιλίππου,
*interrogabat discipulos suos, dicens: Quem me dicunt ho-
†ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων, τίνα με λέγουσιν οἱ ἄν-
mines esse, filium hominis? ‖ Illi vero dixerūt, p Hi quidē Ioan-
14 θρωποι εἶναι, τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; οἱ δὲ εἶπον, οἱ μὲν Ἰωάν-
nem Baptistam, alij autem Eliam, alij verò Hieremiam, aut vnū
νην τὸν βαπτιστήν· ἄλλοι δὲ Ἠλίαν· ἕτεροι δὲ Ἱερεμίαν, ἢ ἕνα
Prophetarum. Dicit illis: Vos autē quem me dicitis esse?
15 τῶν προφητῶν. λέγει αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;
Respondens autem Simon Petrus, dixit: Tu es Christus filius
16 ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος, εἶπε, σὺ εἶ ὁ Χριστός, ὁ υἱὸς
Dei viui. Et respondens ‖ Iesus, dixit
τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν
ei: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & sanguis non
17 αὐτῷ, μακάριος εἶ Σίμων Βὰρ Ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ
reuelauit tibi, sed Pater meus qui in cælis p.
ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
Et ego autem tibi dico, quia tu es Petrus, & super hanc
18 κἀγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ
petram ædificabo meam ecclesiam: & portæ inferi non præ-
πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατι-
ualebunt *ei. Et dabo tibi claues regni
19 σχύσουσιν αὐτῆς. καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας
cælorum. Et quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum * in
τῶν οὐρανῶν· καὶ ὃ ἐὰν †δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν
cælis: & quodcunq; solueris super terram, erit solutum * in
τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν
cælis. Tunc præcepit discipulis suis, vt
20 τοῖς οὐρανοῖς. τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα
nemini dicerent quia ipse esset Iesus Christus.
μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ Χριστός.
‖ Ex tunc cœpit Iesus ostendere discipulis suis,
21 ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,
quia oporteret eum abire in Hierosolymam, & multa pati
ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ παθεῖν
à Senioribus, & principibus Sacerdotū, & Scribis, & oc-
ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμματέων, καὶ †ἀπο-
cidi, & tertia die p excitari.
κτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.
Et assumens eum Petrus, cœpit increpare
22 καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν
illum, dicens: *Clemens tibi Domine: non erit tibi hoc.
αὐτῷ λέγων, ἵλεώς σοι κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο.

Margin: p nauiculam: | * Magedan. | * accesserunt ad eum | ‖ & p vt ostenderet | * At ille | ‖ Serenum erit, rubicundum est | p rutilat | * ergo | * signa autem | ‖ quærit, | p nisi | * relictis illis, | * cùm venissent | ‖ trans fretum. | p accipere. | ‖ Qui | * cauete | * At illi cogitabāt inter se, | ‖ cogitatis inter vos modicæ | p habetis | * panum, & | * hominum. | ‖ panum, & | p hominum. | * Quare | * Cauete | ‖ cauendum | συνίημι | p panum. | * Venie | * ‖ | ἐρωτάω | ‖ At | p Alij | * ex Prophetis. | * Iesus: | ‖ autem | p est. | * aduersus eam. | δέω | * & | ‖ Exinde | ἀποκτείνομαι | p resurgere. | * Absit à te.

*Qui
*Is vero conuersus, dixit Petro, Vade post me Satana:
ὁ δὲ στραφεὶς εἶπε τῷ πέτρῳ, ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ, 23
‖ sunt,
scandalum mihi es: quia non sapis ea quæ Dei ‖, sed ea quæ
σκάνδαλόν μου εἶ· ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν
hominum. Tunc Iesus dixit discipulis suis:
ἀνθρώπων. τότε ὁ ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, 24
Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, &
εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ
tollat crucem suam, & sequatur me.
ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι.
ᵖ saluam facere
Qui enim voluerit animam suam ᵖ seruare, perdet eam:
ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· 25
qui autem perdiderit animam suam propter me, inueniet eam.
ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν.
* prodest homini
Quid enim *iuuatur homo, si mundum vniuersum lucretur,
τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, 26
* animæ verò suæ detrimentum patiatur? ‖ commutationem pro anima sua?
*at animam suam mulctetur? Aut quam dabit homo ‖ per-
τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀν-
mutationem animæ suæ? Futurus est enim Filius ho-
τάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν- 27
ᵖ venturus est
minis ᵖ venire in gloria Patris sui cum angelis
θρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων
* opera
suis: & tunc reddet vnicuique secundùm *actionem eius.
αὐτοῦ· καὶ τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ.
* de hîc stantibus
Amen dico vobis, sunt quidam *hîc stantium, qui
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες 28
non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis
οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
venientem in regno suo.
ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

CAP. XVII. ιζ'.

Et post dies sex assumit Iesus Petrum, &
Καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ ἰησοῦς τὸν πέτρον, καὶ 1
Iacobum, & Ioannem fratrem eius: & ducit illos
ἰάκωβον, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς
‖ seorsum:
in montem excelsum ‖ priuatè: Et transfiguratus est an-
εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν. καὶ μετεμορφώθη ἔμ- 2
te eos: & resplenduit facies eius sicut Sol:
προσθεν αὐτῶν· καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος,
ᵖ autem
* alba sicut nix.
at vestimenta eius facta sunt *candida vt lux.
τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς.
Et ecce apparuerunt illis Moyses & Elias, cum eo col-
καὶ ἰδοὺ ὤφθησαν αὐτοῖς μωσῆς καὶ ἠλίας, μετ' αὐτοῦ συλ- 3
* ad Iesum:
loquentes. Respondens autem Petrus, dixit *Iesu: Do-
λαλοῦντες. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος, εἶπε τῷ ἰησοῦ, κύ- 4
‖ bonum
mine, ‖ pulchrum est nos hic esse: si vis, faciamus hic tria
ριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· εἰ θέλεις, ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς
ᵖ tabernacula,
ᵖ vmbracula, tibi vnum, & Moysi vnum, *& vnum Eliæ.
σκηνὰς, σοὶ μίαν, καὶ μωσῇ μίαν, καὶ μίαν ἠλίᾳ.
Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbrauit eos.
ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς. 5
Et ecce vox de nube, dicens: Hic est filius meus
καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ
* mihi bene complacui.
dilectus, in quo *bene acquieui ipsum audite.
ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε.
Et audientes discipuli, ceciderunt in *faciem suam,
καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ, ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, 6
* accessit
& timuerunt valde. Et *accedens Iesus,
καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα. καὶ προσελθὼν ὁ ἰησοῦς, 7
‖ &
ᵖ dixitque eis:
* nolite timere.
* nisi
‖ tetigit eos, ᵖ & ait: Surgite, & *ne metuite.
ἥψατο αὐτῶν, καὶ εἶπεν, ἐγέρθητε, καὶ μὴ φοβεῖσθε.
Leuantes autem oculos suos, neminem viderût, *si non
ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδένα εἶδον, εἰ μὴ 8
Iesum solum. Et descendentibus illis de monte,
τὸν ἰησοῦν μόνον. καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, 9
præcepit illis Iesus, dicens: Nemini dixeritis visionem,
ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λέγων, μηδενὶ εἴπητε τὸ ὅραμα,
donec filius hominis à mortuis resurgat.
ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.
Et interrogauerunt eum discipuli eius, dicentes: Quid ergo
καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, τί οὖν 10
Scribæ dicunt, quòd Eliam oporteat venire primùm?
οἱ γραμματεῖς λέγουσιν, ὅτι ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;
‖ ille
ᵖ venturus est, & restituet
At ‖ Iesus respondens, ait eis: Elias quidem ᵖ venit
ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς, ἠλίας μὲν ἔρχεται 11
primùm, & instaurabit omnia. Dico autem vobis, quia
πρῶτον, καὶ ἀποκαταστήσει πάντα. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι 12
Elias iam venit, & non cognouerunt eum: sed fecerunt
ἠλίας ἤδη ἦλθε, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν, ἀλλ' ἐποίησαν
* passurus est
in eo quæcunque voluerunt. Sic & filius hominis *futurus est pa-
ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν· οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πά-
ti ab eis. Tunc intellexerunt discipuli, quia de
σχειν ὑπ' αὐτῶν. τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ, ὅτι περὶ 13
* dixisset
‖ cùm venisset
Ioanne Baptista *dixit eis. Et ‖ venientibus eis
ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς. καὶ ἐλθόντων αὐτῶν 14
ᵖ genibus prouolutus ante eum,
ad turbam, accessit ad eum homo ᵖ genuspetens ipsum,
πρὸς τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος γονυπετῶν αὐτὸν,
Et dicens: Domine, miserere meo filio, quia lunaticus est
καὶ λέγων, κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱόν, ὅτι σεληνιάζεται 15
* Nam
& malè patitur: *sæpe enim cadit in ignem, & crebrò
καὶ κακῶς πάσχει. πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις

* obtuli
in aquam: Et *attuli eum discipulis
16 εἰς τὸ ὕδωρ. καὶ προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς
tuis, & non potuerunt eum curare.
σου, καὶ οὐκ † ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι.
δύναμαι
Respondens autem Iesus, ait: O generatio incredula & peruer-
17 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν, ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμ-
‖ quousque erò vobiscum? vsquequo patiar
ᵖ Afferte huc illũ ad me.
sa, ‖ vsque quando erò cum vobis? vsque quando tolerabo vos?
μένη, ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν;
ᵖ Ferte mihi illum huc. Et increpauit illum Iesus:
18 φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε. καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς,
& exiit ab eo dæmonium: & curatus est puer
καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον, καὶ † ἐθεραπεύθη ὁ παῖς
θεραπεύομαι
accesserunt
ex hora illa. Tunc *accedentes discipuli
19 ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ
* ad Iesum secreto:
‖ Quare
*Iesu priuatim, dixerunt: ‖ Propter quid nos non potuimus
τῷ ἰησοῦ κατ' ἰδίαν, εἶπον, διὰ τί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν
eiicere illum? At Iesus dixit illis: Propter increduli-
20 ἐκβαλεῖν αὐτό; ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, διὰ τὴν ἀπι-
tatem vestram. Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem sicut gra-
στίαν ὑμῶν. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκ-
ᵖ dicetis
num sinapis, ᵖ denuntiabitis monti huic, Transi hinc
κον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ, μετάβηθι ἐντεῦθεν
illuc, & transibit: & nihil impossibile erit vobis.
ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται· καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν.
* nisi per orationem & ieiunium.
Hoc autem genus non eiicitur, *si non in oratione & ieiunio.
21 τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.
Conuersantibus
Versantibus autem eis in Galilæa, dixit illis
22 ἀναστρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, εἶπεν αὐτοῖς ὁ
* tradendus est
Iesus: Futurus est Filius hominis *tradi in manus
ἰησοῦς, μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας
hominum. Et occident eum, & tertia die
23 ἀνθρώπων· καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
‖ resurget.
‖ excitabitur. Et contristati sunt vehementer.
ἐγερθήσεται. καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.
ᵖ Et cùm venissent Capharnaum,
* qui
* accipiebant ad Petrum,
‖ ei:
ᵖ Venientibus autem illis in Capernaum, accesserunt* di-
24 ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς καπερναοὺμ, προσῆλθον οἱ τὰ δί-
drachma *sumentes Petro, & dixerunt ‖: Magister
δραχμα λαμβάνοντες τῷ πέτρῳ, καὶ εἶπον, ὁ διδάσκαλος
vester non soluit didrachma? Ait, Etiam. Et cùm intrasset
25 ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα; λέγει, ναί. καὶ ὅτε εἰσῆλθεν
in domum, præuenit eum Iesus, dicens: Quid tibi
εἰς τὴν οἰκίαν, † προέφθασεν αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, λέγων, τί σοι
φθάνω
ᵖ tributum
videtur, Simon? reges terræ à quibus accipiunt ᵖ tributa
δοκεῖ, σίμων; οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσι τέλη,
vel censum? à filiis suis, an ab alienis?
ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων;
* Et ille dixit
*Dicit ei Petrus: Ab alienis. Dixit illi
26 λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος, ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. ἔφη αὐτῷ ὁ
Iesus: Ergo liberi sunt filij. Vt autẽ non scan-
27 ἰησοῦς, ἄραγε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί. ἵνα δὲ μὴ σκαν-
* vade
‖ &
dalizemus eos, *Vadens ad mare, ‖ mitte ha-
δαλίσωμεν αὐτοὺς, πορευθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν, βάλε ἄγκι-
ᵖ eum piscem qui primus ascenderit,
* aperto ore
mum: & ᵖ ascendentem primum piscem, tolle; & *aperiens
στρον, καὶ τὸν ἀναβαίνοντα πρῶτον ἰχθὺν ἆρον. καὶ ἀνοίξας
os eius, inuenies staterem: illum sumens, da eis
τὸ στόμα αὐτοῦ, εὑρήσεις στατῆρα. ἐκεῖνον λαβὼν, δὸς αὐτοῖς
pro me & te.
ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.

CAP. XVIII. ιη'.

* ad Iesum,
In illa hora accesserunt discipuli *Iesu, di-
1 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ, λέ-
‖ putas,
centes: Quis ‖ nam maior est in regno cælorum?
γοντες, τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν;
ᵖ paruulum,
Et aduocans Iesus ᵖ puerulum, statuit eum in
2 καὶ προσκαλεσάμενος ὁ ἰησοῦς παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν
* nisi
medio eorum. Et dixit, Amen dico vobis, *si non conuersi
3 μέσῳ αὐτῶν· καὶ εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στρα-
* paruuli, non
fueritis, & efficiamini sicut *puerli, nequaquam intrabitis in
φῆτε, καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν
‖ sicut paruulus
regnum cælorum. Quicunq; ergo humiliauerit seipsum ‖ vt
4 βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὅστις οὖν ταπεινώσῃ ἑαυτὸν ὡς
puerulus iste, hic est maior in regno cælorum.
τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν·
ᵖ paruulum
Et qui susceperit ᵖ puerulum talem vnum in nomine meo,
5 καὶ ὃς ἐὰν δέξηται παιδίον τοιοῦτον ἓν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,
* de pusillis istis qui in me credunt expedit
me suscipit: Qui autem scandalizauerit vnum *paruorum horum
6 ἐμὲ δέχεται. ὃς δ' ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων
credentium in me, confert ei vt suspendatur mola
τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος
* profundum
asinaria in collo eius, & demergatur in *pelago
ὀνικὸς ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει
maris. Væ mundo à scandalis.
7 τῆς θαλάσσης. οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων.
‖ vt veniant
Necesse enim est ‖ venire scandala: veruntamen væ ho-
ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα. πλὴν οὐαὶ τῷ ἀν-
mini illi per quem scandalum venit.
θρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται.
Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde
8 εἰ δὲ ἡ χείρ σου, ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον
ᵖ eum, & proiice
* bonum
ᵖ ea, & iace abs te: *pulchrum tibi est ingredi ad vitam
αὐτὰ, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. καλόν σοι ἐστὶν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν

* debilem, ‖ mitti
claudum vel mancum, quàm duas manus vel duos pedes habentem, ‖ iaci
χωλὸν ἢ κυλλὸν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα, βληθῆναι
in ignem æternum. Et si oculus tuus scanda-
εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδα- 9
ᵖ proiice ″ bonum * vnum oculum habentem
lizat te, erue eum, & ᵖ iace abs te: ″ pulchrum tibi est * vno-
λίζει σε, ἔξελε αὐτὸν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. καλόν σοι ἐστὶ μονό-
culum in vitam intrare, quàm duos oculos habentem
φθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα
‖ mitti ᵖ Videte ne contemnatis vnum ex his pusillis:
‖ iaci in gehennam ignis. ᵖ Attendite ne de-
βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. ὁρᾶτε μὴ κατα- 10
spiciatis vnum paruulorum horum: dico enim vobis, quia ange-
φρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγε-
″ semper vident
li eorum in cælis ″ per omne · aspiciunt * faciem
λοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ
* est.
Patris mei qui in cælis*. Venit enim Filius hominis
πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου 11
‖ quod perierat.
saluare ‖ perditum. Quid vobis videtur? si fuerint alicui
σῶσαι τὸ ἀπολωλός. τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γένηταί τινι 12
homini centum oues, & errauerit vna ex eis, nonne
ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα, καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ
ᵖ relinquit ″ & vadit quærere eam quæ errauit? * contigerit vt inueniat
ᵖ relinquens nonaginta nouem in montibus, ″ vadens quærit
ἀφεὶς τὰ ἐννενηκονταεννέα ἐπὶ τὰ ὄρη, πορευθεὶς ζητεῖ τὸ
errantem? Et si * fiat inuenire eam, amen dico
πλανώμενον; καὶ ἐὰν γένηται εὑρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέγω 13
vobis, quia gaudet super eam magis, quàm super nonaginta nouem
ὑμῖν, ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐννενηκονταεν-
‖ quæ non errauerunt.
‖ non aberrantibus. Sic non est voluntas
νέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις. οὕτως οὐκ ἔστι θέλημα 14
ᵖ est,
ante Patrem vestrum qui in cælis ᵖ, vt pereat vnus
ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται εἷς
* de pusillis istis.
* paruulorum horum, Si autem peccauerit in te frater
τῶν μικρῶν τούτων. ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός 15
tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum.
σου, ὕπαγε, καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου·
Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum.
ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου.
″ te * adhibe tecum
Si autem ″ non audierit, * assume cum te adhuc vnum vel duos,
ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο, 16
vt in ore duorum testium vel trium stet omne verbum.
ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα.
ᵖ Quòd si non audierit
ᵖ Si autem neglexerit eos, dic ecclesiæ: si autem &
ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς 17
″ non audierit,
ecclesiam ″ neglexerit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.
ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.
Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis super terram, erunt li-
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δε- 18
* &
gata * in cælo: & quæcunque solueritis super terram, erunt
δεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται
soluta * in cælo. Iterum dico vobis, quia si
λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. πάλιν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν 19
‖ ex vobis
duo ‖ vestrûm consenserint super terram de omni re
δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος
quamcunque petierint, fiet illis à Patre meo
οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρός μου
ᵖ est. ″ congregati
qui in cælis ᵖ. Vbi enim sunt duo vel tres ″ coacti in
τοῦ ἐν οὐρανοῖς. οὗ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς 20
meo nomine, ibi sum in medio eorum.
τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν.
Tunc accedens ad eum Petrus, dixit: Domine, quoties
τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ Πέτρος, εἶπε, κύριε, ποσάκις 21
peccabit in me frater meus, & dimittam ei? vsque
ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως
septies? Dicit illi * Iesus: Non dico tibi, vsque septies,
ἑπτάκις; λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, οὐ λέγω σοι, ἕως ἑπτάκις, 22
* septies. Ideo
sed vsque septuagies * septem. Propter hoc assimilatum est
ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά. διὰ τοῦτο ὡμοιώθη 23
‖ ponere
regnum cælorum homini regi, qui voluit ‖ conferre
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησε συνᾶραι
ᵖ Et cùm cœpisset rationem ponere
rationem cum seruis suis. ᵖ Incipiente verò ipso confer-
λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναί- 24
″ qui debebat ei decem millia talenta.
re, oblatus est ei vnus ″ debitor decies mille talentorum.
ρειν, προσηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων.
* Cùm autem non haberet vnde redderet,
* Non habente autem illo reddere, iussit eum dominus
μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος 25
eius venundari, & vxorem eius, & filios, &
αὐτοῦ πραθῆναι, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὰ τέκνα, καὶ
″ ille.
omnia quæ habebat, & reddi. Procidens autem seruus ″,
πάντα ὅσα εἶχε, καὶ ἀποδοθῆναι. πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος, 26
‖ Patientiã habeto
adorabat eum, dicens: Domine, ‖ longanimis esto erga me,
προσεκύνει αὐτῷ, λέγων, κύριε, μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί,
ᵖ Misertus
& omnia tibi reddam. ᵖ Commotus visceribus autem dominus
καὶ πάντα σοι ἀποδώσω. σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ 27
″ dimisit * debitum
serui illius, ″ absoluit eum, & * mutuum dimisit ei.
δούλου ἐκείνου, ἀπέλυσεν αὐτόν, καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ.
‖ de conseruis suis,
Egressus autem seruus ille, inuenit vnum ‖ conseruorum
ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων 28
* tenens
suorum, qui debebat ei centum denarios: & ᵖ apprehendens eum
αὐτοῦ, ὃς ὤφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας αὐτὸν
ᵖ quod * Et
suffocabat, dicens: Redde mihi ″ siquid debes. * Procidens ergo con-
ἔπνιγε, λέγων, ἀπόδος μοι εἴ τι ὀφείλεις. πεσὼν οὖν ὁ σύν- 29
seruus eius ad pedes eius, rogabat eum, dicens:
δουλος αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, παρεκάλει αὐτόν, λέγων,

‖ Longanimis esto in me, & omnia reddam tibi. ‖ Patientiam habe
μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι.
Ille autem noluit: sed ᵖ abiens coniecit eum in ″ cu- ᵖ abiit, & misit
30 ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυ- ″ carcerem,
stodiam, donec redderet debitum. Videntes autem
31 λακήν, ἕως οὗ ἀποδῷ τὸ ὀφειλόμενον. ἰδόντες δὲ οἱ
conserui eius * facta, contristati sunt valdè: & ‖ ve- * quæ fiebant,
σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα, ἐλυπήθησαν σφόδρα. καὶ ἐλ- ‖ & venerunt, & narrauerunt
nientes declarauerunt domino suo omnia ᵖ facta. ᵖ quæ facta fuerant.
θόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ αὐτῶν πάντα τὰ γενόμενα.
Tunc ″ aduocans illum dominus suus, ‖ dicit illi: ″ vocauit
32 τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ, ‖ & ait
Serue nequam, omne debitum illud dimisi tibi, quoniã
δοῦλε πονηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ
* aduocasti me: Nonne ‖ oportuit & te misereri conserui * rogasti
33 παρεκάλεσάς με. οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν ‖ ergo
tui, sicut & ego tui misertus sum? Et iratus dominus eius,
34 σου, ὡς καὶ ἐγώ σε ἠλέησα; καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ,
tradidit eum tortoribus, quoadvsque redderet vniuersum
παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῷ πᾶν τὸ
debitum ei. Sic & Pater meus cælestis
35 ὀφειλόμενον αὐτῷ. οὕτω καὶ ὁ πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος
faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de
ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ
cordibus vestris lapsus eorum.
τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐτῶν.

CAP. XIX. ιθ'.

Et factum est cùm consummasset Iesus sermones istos,
1 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους,
ᵖ transtulit se à Galilæa, & venit in fines Iudææ ᵖ migrauit
μετῆρεν ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας
trans Iordanem. Et secutæ sunt eum turbæ multæ.
2 πέραν τοῦ Ἰορδάνου· καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί.
& curauit eos ibi. Et accesserunt ad eum
3 καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ. καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ
Pharisæi tentantes eum, & dicentes ei: Si licet
Φαρισαῖοι πειράζοντες αὐτόν, καὶ λέγοντες αὐτῷ, εἰ ἔξεστιν
homini ″ absoluere vxorem suam * iuxta omnem causam? ″ dimittere
ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν; * quacunque ex causa?
Qui verò respondens, ait eis: Non legistis, quia ‖ faciens ‖ qui fecit hominem
4 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ὁ ποιήσας,
ab initio, masculum & feminam fecit eos? Et dixit,
5 ἀπ' ἀρχῆς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς; καὶ εἶπεν,
Propter hoc dimittet homo patrem, & matrem,
ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέ-
& adhærebit vxori suæ: & erunt duo
ρα, καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο
in ᵖ carnem vnam: Itaque ″ non amplius sunt duo, sed caro vna. ᵖ carne vna
6 εἰς σάρκα μίαν· ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία. ″ iam
Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.
ὃ οὖν ὁ θεὸς † συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. συνζεύγνυμι
Dicunt illi: Quid ergo Moyses mandauit dare libellum
7 λέγουσιν αὐτῷ, τί οὖν Μωσῆς ἐνετείλατο δοῦναι βιβλίον
* discessionis, & absoluere eam? Ait illis: ‖ Quòd Moyses * repudij, & dimittere?
8 ἀποστασίου, καὶ ἀπολῦσαι αὐτήν; λέγει αὐτοῖς, ὅτι Μωσῆς ‖ Quoniam
ad duritiam cordis vestri, permisit vobis ᵖ absoluere ᵖ dimittere
πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν, ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολῦσαι
vxores vestras: ab initio autem non ″ factum est ita. ″ fuit sic,
τὰς γυναῖκας ὑμῶν· ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτω.
Dico autem vobis: Quia quicunq; * absoluerit vxorem suam, ‖ non * dimiserit
9 λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, μὴ ‖ nisi ob fornicationem,
super fornicatione, & duxerit aliam, mœchatur: & ᵖ dimissam ᵖ qui
ἐπὶ πορνείᾳ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται· καὶ ὁ ἀπολελυμένην
″ ducens, mœchatur. Dicunt ei discipuli eius: ″ duxerit,
10 γαμήσας, μοιχᾶται. λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,
Si ita est causa hominis cum vxore, non * con- * expedit
εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός, οὐ συμ-
fert nubere. ‖ Ille verò dixit illis: Non omnes capiunt ‖ Qui
11 φέρει γαμῆσαι. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οὐ πάντες χωροῦσι τὸν
verbum istud, sed quibus datum est. Sunt enim eunuchi, qui
12 λόγον τοῦτον, ἀλλ' οἷς δέδοται. εἰσὶ γὰρ εὐνοῦχοι, οἵτινες
de vtero matris nati sunt sic: & sunt eunuchi, qui
ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτω· καί εἰσιν εὐνοῦχοι, οἵτινες
ᵖ castrati sunt ab hominibus: & sunt eunuchi, qui ᵖ facti
εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· καί εἰσιν εὐνοῦχοι, οἵτινες
castrauerunt seipsos propter regnum cælorum. ″ po- ″ Qui potest
εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνά-
tens capere, capiat. Tunc oblati sunt ei
13 μενος χωρεῖν, χωρείτω. τότε προσηνέχθησαν αὐτῷ
* pueruli, vt manus imponeret eis, & oraret. At * paruuli,
παιδία, ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς, καὶ προσεύξηται· οἱ δὲ
Discipuli ‖ increpabant eos. ᵖ At Iesus ait: Sinite ‖ autem
14 μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἄφετε ᵖ Iesus verò ait eis:
″ puerulos, & ne prohibete eos venire ad me: nam ″ paruulos & nolite eos prohibere
τὰ παιδία, καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖν πρός με· τῶν γὰρ * enim
talium est * regnum cælorum. Et ‖ imponens eis ‖ cùm imposuisset
15 τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς
manus, abiit indè. Et ecce vnus accedens,
16 τὰς χεῖρας, ἐπορεύθη ἐκεῖθεν. καὶ ἰδοὺ εἷς προσελθὼν,
ait illi: Magister bone, quid boni faciam, vt habeam
εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ἀγαθὸν ποιήσω, ἵνα ἔχω
ζωὴν

* Qui || interrogas de bono? vnus est bonus,
vitam æternam? * Ipse vero dixit ei: Quid me || dicis bonum?
ζωὴν αἰώνιον; ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, τί με λέγεις ἀγαθόν; 17
nemo bonus, si non vnus, Deus. Si autem vis ingredi ad
οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός. εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς
vitam, serua mandata. Dicit illi: Quæ?
τὴν ζωήν, τήρησον τὰς ἐντολάς. λέγει αὐτῷ, ποίας; 18
ρ autem * homicidium facies, * facies furtum || falsum testimonium dices:
At Iesus ρ dixit: hoc, Non * occides, Non adulterabis, Non * furaberis,
ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε, τό, οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις,
Non || falso testaberis: Honora patrem tuum & matrem
οὐ ψευδομαρτυρήσεις· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα 19
tuam: &, Diliges proximum tuũ sicut teipsum.
σου· καί, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν·
Dicit illi adolescens: Omnia hæc custodiui
λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος, πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην 20
ρ mihi deest?
à iuuentute mea: quid adhuc ρ deficio? Ait illi Iesus: Si
ἐκ νεότητός μου· τί ἔτι ὑστερῶ; ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, εἰ 21
* quæ habes
vis perfectus esse, vade, vende * tuam substantiam, &
θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ
da pauperibus: & habebis thesaurum in cælo: & veni, se-
δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο ἀκο-
* Cùm audisset
quere me. * Audiens autem adolescens verbum, abiit
λούθει μοι. ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον, ἀπῆλθε 22
tristis: erat enim habens possessiones multas.
λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.
|| autem
At Iesus || dixit discipulis suis: Amen dico vobis, quia
ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι 23
difficilè diues intrabit in regnum cælorum.
δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.
ρ Et
ρ Iterum autem dico vobis, facilius est camelum per fo-
πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν, εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυ- 24
* cælorum
ramen acus transire, quam diuitem in regnum * Dei
πήματος ῥαφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
* Auditis || his
intrare. * Audientes autem || discipuli eius, mirabantur
εἰσελθεῖν. ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐξεπλήσσοντο 25
* poterit ρ saluus esse?
valdè, dicentes: Quis ergo * potest ρ seruari?
σφόδρα, λέγοντες, τίς ἄρα δύναται σωθῆναι;
Aspiciens autem Iesus, dixit illis: Apud homines
ἐμβλέψας δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, παρὰ ἀνθρώποις 26
hoc impossibile est: apud autem Deum omnia possibilia sunt.
τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι, παρὰ δὲ θεῷ πάντα δυνατά ἐστι.
Tunc respondens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliqui-
τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος, εἶπεν αὐτῷ, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκα- 27
mus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis?
μεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν;
* autem * qui
At Iesus * dixit illis: Amen dico vobis, quòd vos *
ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὑμεῖς οἱ 28
|| estis
secuti || me in regeneratione, cum sederit Filius
ἀκολουθήσαντές μοι ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς
ρ sede maiestatis
hominis in ρ throno gloriæ suæ, sedebitis & vos super
τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ
* sedes
duodecim * thronos, iudicantes duodecim tribus Israel.
δώδεκα θρόνους, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ.
Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut pa-
καὶ πᾶς ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ πα- 29
* filios,
trem, aut matrem, aut vxorem, aut * natos, aut agros propter
τέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγρούς, ἕνεκεν τοῦ
nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam
ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον
|| possidebit
|| hæreditabit. Multi autem erunt primi, nouissimi: &
κληρονομήσει. πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι, ἔσχατοι· καὶ 30
nouissimi, primi.
ἔσχατοι, πρῶτοι.

CAP. XX. κ'.

Simile enim est regnum cælorum homini patri-
Ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκο- 1
ρ primo manè
familiàs, qui exiit ρ cum diluculo conducere operarios in
δεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρωῒ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς
* Conuentione * facta
vineam suam. * Conueniens autẽ * cum operariis ex
τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ 2
|| diurno,
denario || diem, misit eos in vineam suam.
δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.
Et egressus circa tertiam horam vidit alios stantes in
καὶ ἐξελθὼν περὶ τὴν τρίτην ὥραν, εἶδεν ἄλλους ἑστῶτας ἐν 3
foro otiosos: Et illis dixit: Abite & vos in
τῇ ἀγορᾷ ἀργούς· κἀκείνοις εἶπεν, ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς 4
ρ meam,
vineam ρ: & quod fuerit iustum, dabo vobis.
τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον, δώσω ὑμῖν.
* autem exiit
Illi autem abierunt. Iterum * exiens circa sextam & nonam
οἱ δὲ ἀπῆλθον. πάλιν ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐννάτην 5
* &
horam, * fecit similiter. Circa verò vndecimam horam
ὥραν, ἐποίησεν ὡσαύτως. περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν 6
|| exiit, &
|| exiens, inuenit alios stantes otiosos, & dicit illis:
ἐξελθών, εὗρεν ἄλλους ἑστῶτας ἀργούς, καὶ λέγει αὐτοῖς,
ρ tota die
Quid hic statis ρ totam diem otiosi?
τί ὧδε ἑστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί;
Dicunt ei: Quia nemo nos mercede conduxit. Dicit eis:
λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. λέγει αὐτοῖς, 7
* meam:
Ite & vos in vineam *, & quod fuerit iustum sumetis.
ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον λήψεσθε.
* Cùm sero autem factum esset,
* Vespere autem facto, dicit dominus vineæ pro-
ὀψίας δὲ γενομένης, λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπι- 8

curatori suo: Voca operarios, & redde illis
τρόπῳ αὐτοῦ, κάλεσον τοὺς ἐργάτας, καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν
mercedem, incipiens à nouissimis vsque ad primos.
μισθόν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων.
|| Cùm venissent ergo ρ venerant, * singulos denarios
|| Et venientes qui circa vndecimam horam ρ acceperunt * singuli denarium.
9 καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν, ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον.
* & || autem ρ singulos denarios.
Venientes autem * primi, arbitrati sunt quòd plus essent accepturi: &
10 ἐλθόντες δὲ οἱ πρῶτοι, ἐνόμισαν ὅτι πλείονα λήψονται· καὶ
acceperũt || & ipsi ρ singuli denarium. * Accipientes autem murmu-
11 ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον. λαβόντες δὲ ἐγγόγ-
* Et
rabant aduersus patremfamiliàs, Dicentes: Quòd hi nouissimi
12 γυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου, λέγοντες, ὅτι οὗτοι οἱ ἔσχατοι
* vna hora || qui portauimus
* vnam horam fecerunt: & pares nobis illos fecisti, || por-
μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας, τοῖς βα-
ρ æstus.
tantibus pondus diei, & ρ æstum.
στάσασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν καύσωνα.
* At ille
* Ille verò respondens dixit vni eorum: Amice, non facio iniuriã tibi:
13 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἑνὶ αὐτῶν, ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε.
* ex || est,
nonne * denario conuenisti mecum? Tolle quod tuum || &
14 οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι; ἆρον τὸ σὸν, καὶ
ρ vade.
ρ abi. volo autem * huic nouissimo dare sicut & tibi.
ὕπαγε. θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί.
Aut non licet mihi facere quod volo * in meis? an ocu-
15 ἢ οὐκ ἔξεστί μοι ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς; εἰ ὁ ὀφθαλ-
* nequam
lus tuus * malus est, quia ego bonus sum?
μός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι;
Sic erunt nouissimi, primi: & primi, nouissimi.
16 οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι, πρῶτοι· καὶ οἱ πρῶτοι, ἔσχατοι.
Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.
πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.
Et ascendens Iesus in Hierosolymam, assumpsit
17 καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, παρέλαβε τοὺς
|| secretò,
duodecim discipulos || priuatim in via, & ait illis:
δώδεκα μαθητὰς κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς·
Ecce ascendimus in Hierosolymam, & Filius hominis
18 ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
tradetur principibus Sacerdotũ & Scribis, & condemna-
παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι· καὶ κατακρι-
bunt eum morte: Et tradent eum Gentibus
19 νοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ· καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν
ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum: & tertia
εἰς τὸ ἐμπαῖξαι, καὶ μαστιγῶσαι, καὶ σταυρῶσαι· καὶ τῇ τρίτῃ
die resurget. Tunc accessit ad eum mater
20 ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν
filiorum Zebedæi cum filiis suis adorans & petens aliquid
υἱῶν Ζεβεδαίου, μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσά τι
ρ Qui
ab eo. ρ Ille verò dixit ei: Quid vis? Ait illi:
21 παρ' αὐτοῦ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, τί θέλεις; λέγει αὐτῷ,
* ad dexterã tuam
Dic vt sedeant hi duo filij mei, vnus * à dextris tuis,
εἰπὲ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου, εἷς ἐκ δεξιῶν σου,
* ad sinistram
& vnus * à sinistris in regno tuo.
καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.
Respondens autem Iesus, dixit: Nescitis quid petatis. Potestis
22 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν, οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε
|| bibiturus sum?
bibere calicem quem ego || futurus sum bibere? & baptisma quo ego
πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν; καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ
baptizor, baptizari? Dicunt ei: Possumus.
βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; λέγουσιν αὐτῷ, δυνάμεθα.
Et ait illis: Quidem calicem meum bibetis, & baptisma
23 καὶ λέγει αὐτοῖς, τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα
ρ sedere autem ad dexteram meam & sinistram, * vobis
quo ego baptizor, baptizabimini: ρ at sedere à dextris
ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε· τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν
meis & à sinistris meis, non est meum dare *, sed quibus pa-
μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοί-
ἀγανακτέω
ratum est à Patre meo. Et audientes decem, in-
24 μασται ὑπὸ τοῦ πατρός μου. καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα, † ἠγα-
* Iesus autem vocauit eos ad se, &
dignati sunt de duobus fratribus. * Verùm Iesus aduo-
25 νάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν. ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλε-
cans eos, ait: Scitis quia principes Gentium do-
σάμενος αὐτούς, εἶπεν, οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν, κα-
|| qui maiores sunt, ρ in eos * inter vos: * inter vos maior
minantur eorum: & || magni potestatem exercent ρ eorum.
τακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.
Non ita vero erit * in vobis: sed quicunque voluerit * in vobis magnus
26 οὐχ οὕτως δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας
|| inter vos
fieri, sit vester minister: Et qui voluerit || in vobis esse
27 γενέσθαι, ἔστω ὑμῶν διάκονος· καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι
ρ erit
primus, ρ sit vester seruus. Sicut Filius hominis
28 πρῶτος, ἔστω ὑμῶν δοῦλος. ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
non venit ministrari, sed ministrare, & dare
οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν
* redemptionem
animam suam * pretium redemptionis pro multis.
ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.
Et egredientibus illis ab Iericho, secuta est eum
29 καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ Ἱεριχώ, ἠκολούθησεν αὐτῷ
turba multa. Et ecce duo cæci sedentes secus
30 ὄχλος πολύς. καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν
* audierunt quia Iesus transiret: &
viam, * audientes quod Iesus præteriret, clamauerunt, dicentes:
ὁδόν, ἀκούσαντες ὅτι Ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν, λέγοντες,
|| autem
Miserere nostri Domine fili Dauid. At turba || incre-
31 ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς Δαβίδ. ὁ δὲ ὄχλος ἐπετί-
ρ At
pabat eos vt tacerent. ρ Illi vero magis clamabant, di-
μησεν αὐτοῖς, ἵνα σιωπήσωσιν. οἱ δὲ μεῖζον ἔκραζον, λέ-
γοντες,

*stetit ‖ &
centes: Miserere nostri Domine fili Dauid. Et * stans Iesus ‖,
κράζοντες, ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς δαβίδ. καὶ στὰς ὁ ἰησοῦς 32
ρ vt
vocauit eos, & ait: Quid vultis ρ faciam vobis?
ἐφώνησεν αὐτοὺς, καὶ εἶπε, τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν;
Dicunt illi: Domine, vt aperiantur nostri oculi.
λέγουσιν αὐτῷ, κύριε, ἵνα ἀνοιχθῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί. 33
* Misertus eorum
* Visceribus commotus autem Iesus, tetigit oculos eorum. &
σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν· καὶ 34
* viderunt
confestim * respexerunt eorum oculi: & secuti sunt eum.
εὐθέως ἀνέβλεψαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

CAP. XXI. κά.

‖ Hierosolymis,
Et cùm appropinquassent ‖ in Hierosolymam, & venissent in Bethphage
Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἦλθον εἰς βηθφαγὴ 1
ρ Oliueti,
ad montem ρ Oliuarum, tunc Iesus misit duos discipulos,
πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τότε ὁ ἰησοῦς ἀπέστειλε δύο μαθητὰς,
* castellum quod contra vos est:
Dicens eis: Ite in * vicum qui aduersum
λέγων αὐτοῖς, πορεύθητε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι 2
vos: & statim inuenietis asinam alligatam, & pullum cum
ὑμῶν, καὶ εὐθέως εὑρήσετε ὄνον δεδεμένην, καὶ πῶλον μετ'
*soluite &
ea, * soluentes adducite mihi. Et si quis vobis dixerit
αὐτῆς, λύσαντες ἀγάγετέ μοι. καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ 3
‖ his opus habet, & confestim
aliquid, dicite quia Dominus ‖ eorum vsum habet: statim autem di-
τι, ἐρεῖτε, ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει· εὐθέως δὲ ἀπο-
ρ quod dictum est
mittet eos. Hoc autē totum factum est, vt adimpleretur ρ effa-
στελεῖ αὐτούς. τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥη- 4
tum per Prophetam, dicentem: Dicite filiæ
θὲν διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος· εἴπατε τῇ θυγατρὶ 5
* sedens
Sion: Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, & * insidens
σιὼν, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πραῢς, καὶ ἐπιβεβηκὼς
super asinam, & pullum filium subiugalis. Euntes autem
ἐπὶ ὄνον, καὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου. πορευθέντες δὲ οἱ 6
* fecerunt sicut præcepit
discipuli, * & facientes sicut praeordinauit illis Iesus,
μαθηταὶ, καὶ ποιήσαντες καθὼς προσέταξεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς,
Adduxerunt asinam, & pullum: & imposuerunt super eos
ἤγαγον τὴν ὄνον, καὶ τὸν πῶλον, καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω αὐτῶν 7
‖ eum sedere fecerunt.
vestimenta sua, & ‖ insedit desuper eos.
τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐπεκάθισεν ἐπάνω αὐτῶν.
ρ autem
At plurima ρ turba strauerunt sua vestimenta in via:
ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος ἔστρωσαν ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ· 8
alij autem cædebant ramos de arboribus, & sternebant in
ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων, καὶ ἐστρώννυον ἐν
* Turbę autē quæ præcedebant, & quæ sequebantur,
via. * At turbæ præcedentes & sequentes
τῇ ὁδῷ. οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες, καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες 9
clamabant, dicentes: Hosanna filio Dauid: benedictus
ἔκραζον, λέγοντες, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ δαβίδ, εὐλογημένος ὁ
* qui venit.
* veniens in nomine Domini, Hosanna in altissimis.
ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.
‖ cùm intrasset
σείομαι
Et ‖ intrante eo in Hierosolymam, commota est vniuersa ciui-
καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς ἱεροσόλυμα, † ἐσείσθη πᾶσα ἡ πό- 10
ρ Populi autem
tas, dicens: Quis est hic? ρ At turbæ dicebant: Hic
λις λέγουσα, τίς ἐστιν οὗτος; οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον, οὗτός 11
est Iesus Propheta, qui à Nazareth Galilææ.
ἐστιν ἰησοῦς ὁ προφήτης ὁ ἀπὸ ναζαρὲτ τῆς γαλιλαίας.
Et intrauit Iesus in templum Dei: & eiiciebat om-
καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐξέβαλε πάν- 12
* ementes
nes vendentes & * mercantes in templo, & men-
τας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ τὰς τρα-
sas nummulariorum euertit, & cathedras ven-
πέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψε, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πω-
dentium columbas. Et dicit eis: Scriptum est:
λούντων τὰς περιστεράς· καὶ λέγει αὐτοῖς, γέγραπται, ὁ 13
Domus mea, domus orationis vocabitur: vos autem illam feci-
οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιή-
stis speluncam latronum. Et accesserunt ad eum cæci
σατε σπήλαιον λῃστῶν. καὶ προσῆλθον αὐτῷ τυφλοὶ 14
& claudi in templo, & sanauit eos.
καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.
Videntes autē principes Sacerdotum & Scribæ mirabilia
ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ θαυμάσια 15
quæ fecit, & pueros clamantes in templo, & dicentes:
ἃ ἐποίησε, καὶ τοὺς παῖδας κράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ λέγοντας,
ἀγανακτέω
Hosanna filio Dauid, indignati sunt: Et dixerunt ei:
ὡσαννὰ τῷ υἱῷ δαβίδ, † ἠγανάκτησαν, καὶ εἶπον αὐτῷ, 16
ρ autem dixit
Audis quid isti dicunt? At Iesus * dicit eis: Vtique. nun-
ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν; ὁ δὲ ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, ναί. οὐ-
quam legistis, Quia ex ore infantium & lactentium
δέποτε ἀνέγνωτε, ὅτι ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων
‖ relictis illis, ρ foras
perfecisti laudem? Et ‖ relinquens ipsos, abiit ρ extra
κατηρτίσω αἶνον; καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς, ἐξῆλθεν ἔξω 17
* ibique mansit.
ciuitatem in Bethaniam, * & diuersatus est ibi.
τῆς πόλεως εἰς βηθανίαν, καὶ ηὐλίσθη ἐκεῖ.
Manè autem reuertens in ciuitatem, esuriit.
πρωΐας δὲ ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν, ἐπείνασε. 18
* fici arborem
Et videns * ficum vnam secus viam, venit ad eam: &
καὶ ἰδὼν συκῆν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἦλθεν ἐπ' αὐτὴν, καὶ 19
‖ nisi
εὑρίσκω
nihil inuenit in ea, ‖ si non folia tantùm: & ait illi:
οὐδὲν † εὗρεν ἐν αὐτῇ, εἰ μὴ φύλλα μόνον. καὶ λέγει αὐτῇ,
ρ nascatur in sempiternum.
Nunquam ex te fructus ρ fiat in sæculum. & arefacta est
μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ * ἐξηράνθη
continuò ficulnea. Et videntes discipuli, mirati
παραχρῆμα ἡ συκῆ. καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ, ἐθαύ- 20

sunt, dicentes: Quomodo continuò aruit ficus?
μασαν, λέγοντες, πῶς παραχρῆμα † ἐξηράνθη ἡ συκῆ; ξηραίνομαι
Respondens autem Iesus, ait eis: Amen dico vobis, si
21 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν
habueritis fidem, & non hæsitaueritis, non solùm * quod ficus facietis, * de ficulnea
ἔχητε πίστιν, καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε·
sed etsi monti huic dixeritis, * Tollere, & iactare in * Tolle, & iacta
ἀλλὰ κἂν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε, ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν
mare, fiet. Et omnia quæcunque petieritis in
22 θάλασσαν, γενήσεται. καὶ πάντα ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν
oratione, credentes accipietis.
τῇ προσευχῇ πιστεύοντες, λήψεσθε.
Et ‖ venienti ipsi in templum, accesserunt ρ ei docenti ‖ cùm venisset ρ ad eum docentē
23 καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ ἱερὸν, προσῆλθον αὐτῷ διδάσκοντι
principes Sacerdotū, & seniores populi, dicentes: In qua
οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ, λέγοντες, ἐν ποίᾳ
* auctoritate hæc facis? & quis tibi dedit * auctoritatem hanc? * potestate * potestatem
ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, καὶ τίς σοι ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν ταύτην;
Respondens autem Iesus, dixit eis: Interrogabo vos & ego
24 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ
sermonē vnū: quem si dixeritis mihi, & ego vobis dicam in qua ‖ auctori- ‖ potestate
λόγον ἕνα· ὃν ἐὰν εἴπητέ μοι, κἀγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ ἐξου-
tate hæc facio. Baptismus Ioannis vnde erat? è
25 σίᾳ ταῦτα ποιῶ. τὸ βάπτισμα ἰωάννου πόθεν ἦν; ἐξ
cælo, an ex hominibus? ρ Illi autem ratiocinabantur apud seipsos, ρ At illi cogitabant inter se,
οὐρανοῦ, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ διελογίζοντο παρ' ἑαυτοῖς,
dicentes: Si dixerimus, è cælo. dicet nobis, Quare ergo non
λέγοντες, ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν, διατί οὖν οὐκ
credidistis illi? Si autem dixerimus, ex hominibus, time-
26 ἐπιστεύσατε αὐτῷ; ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, φοβού-
mus turbam. omnes enim habent * Ioannem sicut Prophetam.
μεθα τὸν ὄχλον. πάντες γὰρ ἔχουσι τὸν ἰωάννην ὡς προφήτην.
Et respondentes Iesu, dixerunt: Nescimus. Ait illis
27 καὶ ἀποκριθέντες τῷ ἰησοῦ, εἶπον, οὐκ οἴδαμεν. ἔφη αὐτοῖς
& ipse: Nec ego dico vobis in qua * auctoritate hæc facio.
καὶ αὐτὸς, οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.
Quid autē vobis videtur? Homo quidam habebat * natos duos: & ac-
28 τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπός τις εἶχε τέκνα δύο· καὶ προσ-
cedens ρ primo, dixit: Fili, vade, hodie operare in
ελθὼν τῷ πρώτῳ, εἶπε, τέκνον, ὕπαγε, σήμερον ἐργάζου ἐν
vinea mea. Ille autem respondens, ait: Nolo.
29 τῷ ἀμπελῶνί μου. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐ θέλω.
Postea autē pœnitentia * affectus, abiit. Et accedens * motus
30 ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς, ἀπῆλθε. καὶ προσελθὼν τῷ
* alteri, dixit similiter. ‖ Ille verò respondens, ait: ρ Ego Domine. * autem ad alterū ‖ At ille ρ Eo
δευτέρῳ, εἶπεν ὡσαύτως. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἐγὼ κύριε.
& non * abiit. Quis ex duobus fecit voluntatem * iuit.
31 καὶ οὐκ ἀπῆλθε. τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησε τὸ θέλημα τοῦ
patris? Dicunt ei, Primus. Dicit illis Iesus:
πατρός; λέγουσιν αὐτῷ, ὁ πρῶτος. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς,
Amen dico vobis, * quod publicani & meretrices ‖ præeunt * quia ‖ præcedunt vos
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν
vos in regnum Dei. Venit enim ad vos
32 ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ἦλθε γὰρ πρὸς ὑμᾶς
Ioannes in via iustitiæ, & non credidistis ei: At
ἰωάννης ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· οἱ δὲ
publicani ρ & meretrices crediderunt ei. vos autem videntes * non ρ autem * nec pœnitentiā habuistis * vt crederetis
τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ. ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ
pœnituistis postea, * ad credendum ei.
μετεμελήθητε ὕστερον, τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.
Aliam parabolam audite: Homo quidam erat paterfa-
33 ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε. ἄνθρωπός τις ἦν οἰκοδε-
miliàs, qui plantauit vineam, & sepem ‖ ei circum- ‖ circundedit ei
σπότης, ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέ-
posuit, & fodit in ea torcular, & ædificauit turrim, &
θηκε, καὶ ὤρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον, καὶ
locauit eam agricolis: & peregrè profectus est.
ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν.
Cum autē appropinquasset tempus fructuum, ρ legauit seruos ρ misit
34 ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλε τοὺς δούλους
suos ad agricolas * accipere fructus eius. * vt acciperent
αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς, λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ.
Et accipientes agricolæ * seruos eius, ‖ hunc quidem cæcide- * apprehēsis seruis
35 καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὃν μὲν ἔδει-
runt, ‖ hunc verò occiderunt, ‖ illum verò lapidauerunt. ‖ alium
ραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν.
* Rursum legauit alios seruos plures prioribus: * Iterum misit
36 πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων·
& fecerunt illis similiter. ‖ Posterius autem misit ad ‖ Nouissimè
37 καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως. ὕστερον δὲ ἀπέστειλε πρὸς
eos filium suum, dicens: Verebuntur filium meum.
αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, λέγων, † ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου. ἐντρέπω
At agricolæ ρ videntes filium, dixerunt * in seipsis: Hic est ρ autem * intra se
38 οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν, εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, οὗτός ἐστιν
hæres: venite, occidamus eum, & * obtineamus * habebimus
ὁ κληρονόμος, δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ κατάσχωμεν
hæreditatem eius. Et ‖ sumentes eiecerunt eum ‖ apprehensum
39 τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ. καὶ λαβόντες ἐξέβαλον αὐτὸν
extra vineam. & occiderunt. Cùm ergo venerit
40 ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, καὶ ἀπέκτειναν. ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ
dominus vineæ, quid faciet agricolis illis?
κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις;
λέγουσιν

Aiunt illi: Malos malè perdet ipsos, & vi-
λέγουσιν αὐτῷ, κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτοὺς, καὶ τὸν ἀμπε- 41
neam * locabit aliis agricolis, qui reddant ei
λῶνα ἐκδώσει ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ
‖ fructus in temporibus suis. Dicit illis Iesus:
τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 42
Nunquam legistis in Scripturis: Lapidem quem reprobauerunt
οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν
ædificantes, hic factus est in caput anguli? A Do-
οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ κυ-
mino factum est istud: & est mirabile in oculis nostris.
ρίου ἐγένετο αὕτη· καὶ ἐστὶ θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν.
Propter hoc dico vobis, quòd sublatum à vobis regnum
διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀφαιρεθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ 43
Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.
θεοῦ, καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς.
Et cadens super lapidem istum, conquassabitur: super quem
καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον, συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν 44
verò ceciderit, comminuet eum. Et audientes principes Sacerdotũ
δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν. καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς 45
& Pharisæi parabolas eius, cognouerunt quòd de ipsis
καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ, ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν
diceret. Et quærentes eum *prehendere, timuerunt
λέγει. καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι, ἐφοβήθησαν τοὺς 46
turbas: quoniam sicut Prophetam eum habebant.
ὄχλους, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.

CAP. XXII. κβ'.

Et respondens Iesus, iterum dixit eis in para-
Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς ἐν παρα- 1
bolis, dicens: Simile factum est regnum cælorum ho-
βολαῖς, λέγων· ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀν-
mini regi, qui fecit nuptias filio suo:
θρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ·
Et misit seruos suos vocare ‖ vocatos ad nuptias: & nolebant venire.
καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους· καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν. 3
Iterum misit alios seruos, dicens: Dicite ‖ vocatis: Ecce prandium meum parani, tauri mei &
πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους, λέγων, εἴπατε τοῖς κε- 4
κλημένοις· ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμασα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ
altilia occisa, & omnia *expedita. venite ad nuptias.
σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἕτοιμα. δεῦτε εἰς τοὺς γάμους.
Illi autem ‖ negligentes abierunt, alius quidem in propriũ agrum,
οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, 5
ille verò ad mercaturam suam: At reliqui prehendentes
ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ, οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες 6
seruos eius, ‖ cõtumelijs affecerunt, & occiderunt.
τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὕβισαν, καὶ ἀπέκτειναν.
Audiens autem rex ille, iratus est: & *missens
ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος, ὠργίσθη· καὶ πέμψας τὰ 7
exercitus suos, perdidit homicidas illos, & ciuitatem
στρατεύματα αὐτοῦ, ἀπώλεσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους, καὶ τὴν πόλιν
illorum ‖ incendit. Tunc ait seruis suis: Quidem
αὐτῶν ἐνέπρησε. τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ, ὁ μὲν 8
nuptiæ expeditæ sunt: qui autem vocati, non fuerunt digni.
γάμος ἕτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι.
Ite ergo ad compitia viarum, & quoscunque
πορεύεσθε, οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἂν 9
inueneritis, vocate ad nuptias. Et egressi
εὕρητε, καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. καὶ ἐξελθόντες οἱ 10
serui ‖ illi in vias, congregauerunt omnes quos inuenerunt,
δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς, συνήγαγον πάντας ὅσους εὗραν,
malosque & bonos: & impletæ sunt nuptiæ discumbentium.
πονηρούς τε καὶ ἀγαθοὺς· καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακείμενων.
Ingressus autem rex ‖ spectare discumbentes, * vidit
εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους, εἶδεν 11
ibi hominem non vestitum ‖ indumento nuptiarum.
ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου·
Et ait illi: Amice, quomodo intrasti huc, non habens ve-
καὶ λέγει αὐτῷ, ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔν- 12
stem nuptialẽ? Ille verò ore occlusus est. Tunc dixit rex
δυμα γάμου; ὁ δὲ † ἐφιμώθη. τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς 13
ministris: Ligantes eius manus & pedes, tollite eum, &
διακόνοις, δήσαντες αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας ἄρατε αὐτὸν, καὶ
eijcite in tenebras exteriores: ibi erit fletus
ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
& * fremitus dentium. Multi enim sunt vocati, pauci
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι 14
verò electi. Tunc abeuntes Pharisæi, consilium
δὲ ἐκλεκτοί. τότε πορευθέντες οἱ φαρισαῖοι, συμβούλιον 15
‖ sumpserunt vt eum illaquearent in sermone. Et mittunt
ἔλαβον, ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ. καὶ ἀποστέλλουσιν 16
ei discipulos suos cum Herodianis, dicentes: Ma-
αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν ἡρωδιανῶν, λέγοντες, διδά-
gister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate
σκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ
doces: & non est cura tibi de aliquo: non enim respicis in
διδάσκεις· καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς
faciem hominum: Dic ergo nobis, quid tibi videtur?
πρόσωπον ἀνθρώπων· εἰπὲ οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ; 17

Licet dare censum Cæsari, an non? Cognoscens autem Iesus
ἔξεστι δοῦναι κῆνσον καίσαρι, ἢ οὔ; γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς
*nequitiam eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ
τὴν πονηρίαν αὐτῶν, εἶπε, τί με πειράζετε ὑποκριταί;
Ostendite mihi numisma census. ‖ Illi verò obtulerunt
δείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου. οἱ δὲ προσήνεγκαν
ei denarium. Et ait illis: Cuius imago hæc, &
αὐτῷ δηνάριον. καὶ λέγει αὐτοῖς, τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη, καὶ
superscriptio? Dicunt ei, Cæsaris. Tunc ait illis:
ἡ ἐπιγραφή; λέγουσιν αὐτῷ, καίσαρος. τότε λέγει αὐτοῖς,
Reddite ergo quæ * Cæsaris, Cæsari: & quæ * Dei, Deo.
ἀποδοτε οὖν τὰ καίσαρος, καίσαρι· καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ.
Et audientes mirati sunt: & ‖ relinquentes eum, abierunt.
καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν· καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.
In illo die accesserunt ad eum Sadducæi, qui
ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ σαδδουκαῖοι, οἱ λέ-
cent non esse resurrectionẽ: & interrogauerunt eum, Dicentes:
γοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες.
Magister, Moyses dixit: Si quis mortuus fuerit non habẽs genitos,
διδάσκαλε, μωσῆς εἶπεν, ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα,
ob affinitatem ducet frater eius vxorem illius, & suscitabit
ἵνα γαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀνα-
semen fratri suo. Erant autem apud nos
στήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν
septem fratres: & primus vxore ducta, ‖ obijt: & non
ἑπτὰ ἀδελφοί· καὶ ὁ πρῶτος, γαμήσας ἐτελεύτησε· καὶ μὴ
habens semen, reliquit vxorem suam fratri suo.
ἔχων σπέρμα, ἀφῆκε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.
Similiter & secundus, & tertius, vsque ad septem.
ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν ἑπτά.
Postremum autẽ omnium defuncta est & mulier. In ergo resurrectione,
ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή. ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει,
cuius * septem erit vxor? omnes enim habuerunt eam.
τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή; πάντες γὰρ ἔχουν αὐτήν.
Respondens autem Iesus, ait illis: Erratis, nescientes
ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες
Scripturas, neque * efficaciam Dei. In enim resurrectione
τὰς γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ. ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει
neque nubent, neque ‖ dantur nuptui, sed sicut angeli Dei in
οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι τοῦ θεοῦ ἐν
cælo sunt. De autem resurrectione mortuorum, non legistis
οὐρανῷ εἰσιν. περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, οὐκ ἀνέγνωτε
effatum vobis à Deo, dicente: Ego sum Deus
τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, λέγοντος,
Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob? Non est Deus,
ἀβραὰμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαὰκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ; οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς,
Deus mortuorum, sed viuentium. Et audientes turbæ,
θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων. καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι,
percellebantur in doctrina eius. At Pharisæi
ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. οἱ δὲ φαρισαῖοι
audientes quòd ‖ occlusi os Sadducæis, conuenerunt
ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσε τοῖς σαδδουκαίοις, συνήχθησαν
in idipsum. Et interrogauit vnus ex eis Legis doctor, ten-
ἐπὶ τὸ αὐτό. καὶ ἐπηρώτησεν ἐξ αὐτῶν νομικὸς, πει-
tans eum, & dicens: Magister, quod mandatũ magnũ
ράζων αὐτὸν, καὶ λέγων. διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη
in Lege? At Iesus ait illi: Diliges Dominum
ἐν τῷ νόμῳ; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ, ἀγαπήσεις κύριον τὸν
Deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua, & in
θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἐν
tota ‖ cogitatione tua. Hoc est primum & magnum mandatũ.
ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου. αὕτη ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή.
Secundum autem simile huic: Diliges proximum tuum sicut
δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς
teipsum. In his duobus mandatis vniuersa Lex *
σεαυτόν. ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος
& Prophetæ pendent. ‖ Conclusa autem Pharisæis,
καὶ οἱ προφῆται κρέμαται. συνηγμένων δὲ τῶν φαρισαίων,
interrogauit eos Iesus, Dicens: Quid vobis videtur de
ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, λέγων, τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ
Christo? cuius filius est? dicunt ei, Dauid.
χριστοῦ; τίνος υἱός ἐστι; λέγουσιν αὐτῷ, τοῦ δαβίδ.
Ait illis: Quomodo ergo Dauid in spiritu Dominum eum
λέγει αὐτοῖς, πῶς οὖν δαβὶδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν
vocat, dicens: Dixit Dominus Domino meo: Sede
καλεῖ, λέγων· εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου
à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum
ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν † θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον
pedum tuorum? Si ergo Dauid vocat eum Dominum,
τῶν ποδῶν σου; εἰ οὖν δαβὶδ καλεῖ αὐτὸν κύριον,
quomodo filius eius est? Et nemo poterat ei respon-
πῶς υἱός αὐτοῦ ἐστι; καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτῷ ἀποκρι-
dere verbum: neque ausus fuit quisquam ex illa die
θῆναι λόγον· οὐδὲ ἐτολμήσε τις ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας
interrogare eum amplius.
ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐκέτι.

CAP. XXIII. κγ'.

Tunc Iesus locutus est ad turbas, & discipulis suis,
Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησε τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, 1
Dicens: Super Moysi cathedram sederunt Scri-
λέγων, ὅτι ἐπὶ μωσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμμα-

bæ & Pharisæi. Omnia ergo quæcunque dixerint vobis ser-
τεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι. πάντα οὖν ὅσα ἂν εἴπωσιν ὑμῖν τη- 3
*nolite facere: uare, seruate & facite: secundum verò opera eorum *ne facite:
ρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε· κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε·
dicunt enim, & non faciunt. Alligant enim onera grauia
λέγουσι γὰρ, καὶ οὐ ποιοῦσι. δεσμεύουσι γὰρ φορτία βαρέα 4
& importabilia, & imponunt in humeros hominum:
καὶ δυσβάστακτα, καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων·
‖ digito autem suo nolunt ‖at digito ipsorum non volunt mouere ea.
τῷ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινῆσαι αὐτά.
ρ vt videantur Omnia verò opera sua faciunt ρ ad spectari
πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς 5
*enim hominibus. dilatant *verò phylacteria sua, & ma-
ἀνθρώποις. πλατύνουσι δὲ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν, καὶ με-
gnificant fimbrias vestimentorum suorum.
γαλύνουσι τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν.
autem Amántque primos recubitus in cœnis, &
φιλοῦσί τε τὴν πρω[illegible]κλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις, καὶ τὰς 6
primas cathedras in [illegible]nagogis, Et salutationes
πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς 7
‖ foro, in ‖foris, & vocari ab hominibus, Rabbi, Rabbi.
ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ῥαββί ῥαββί.
ρ nolite vocari Vos autē ρ ne vocemini Rabbi: vnus enim est vester *do-
* magister ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ῥαββί. εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ καθη- 8
ctor Christus. omnes autem vos fratres estis.
γητὴς ὁ χριστός. πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε.
*nolite vocare vobis Et patrem *ne vocetis vestrum super terram: vnus enim est
καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἷς γάρ ἐστιν ὁ 9
‖ est. Pater vester qui in cœlis‖. Nec vocemini ρdo-
ρ magistri: quia magister vester vnus est πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μηδὲ κληθῆτε καθη- 10
ctores: vnus enim vester est doctor, Christus.
γηταί· εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστιν ὁ καθηγητὴς, ὁ χριστός.
* est Qui verò maior *vestrûm, erit vester minister.
ὁ δὲ μείζων ὑμῶν, ἔσται ὑμῶν διάκονος. 11
Qui autē exaltauerit seipsum, humiliabitur: & qui humiliauerit
ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται· καὶ ὅστις ταπεινώσει 12
seipsum, exaltabitur. Væ autē vobis Scribæ & Pha-
ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται. οὐαὶ δὲ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρι- 13
*orationes longas risæi hypocritæ: quia comeditis domus viduarum, & præ-
σαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προ-
‖ amplius textu prolixa orantes: propter hoc accipietis ‖ abundantius
φάσει μακρὰ προσευχόμενοι· διὰ τοῦτο λήψεσθε περισσότερον
iudicium: Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ:
κρίμα. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, 14
quia clauditis regnum cælorum ante homines:
ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων·
vos enim non intratis, nec introeuntes sinitis
ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε
intrare. Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypo-
εἰσελθεῖν. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑπο- 15
ρ vt faciatis critæ: quia circuitis mare & aridam, ρ facere
κριταὶ, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν, ποιῆσαι
vnum proselytum: & cùm fuerit factus, facitis eum filium gehennæ,
ἕνα προσήλυτον· καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης,
*duplo quàm vos *dupliciorem vobis. Væ vobis duces cæci, ‖ dicentes:
‖ qui dicitis: διπλότερον ὑμῶν. οὐαὶ ὑμῖν ὁδηγοὶ τυφλοὶ, οἱ λέγοντες, 16
* per templum, Quicūq; iurauerit *in templo, nihil est: qui autem iurauerit in
ὃς ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ ναῷ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ᾽ ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ
‖ debitor est. auro templi, ‖debet. Stulti & cæci: quid enim maius
χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὀφείλει. μωροὶ καὶ τυφλοί· τίς γὰρ μείζων 17
ρ quod sanctificat est, aurum, aut templum ρ sanctificans aurum?
ἐστὶν, ὁ χρυσὸς, ἢ ὁ ναὸς ὁ ἁγιάζων τὸν χρυσόν;
Et, quicunq; iurauerit in altari, nihil est: quicunq; autē
καὶ ὃς ἐὰν ὀμόσῃ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ᾽ ἂν 18
iurauerit in dono quod *super illud, debet.
* est ὀμόσῃ ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει.
Stulti & cæci: quid enim maius*, donum, an alta-
μωροὶ καὶ τυφλοί· τί γὰρ μεῖζον, τὸ δῶρον, ἢ τὸ θυσιαστή- 19
‖ quod sanctificat re ‖sanctificans donum? ρergo iurans in alta-
ρ Qui ergo iurat ριον τὸ ἁγιάζον τὸ δῶρον; ὁ οὖν ὀμόσας ἐν τῷ θυσια- 20
* sunt. ri, iurat in eo, & in omnibus quæ super illud*.
στηρίῳ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ.
*quicunque iurauerit Et *iurans in templo, iurat in illo, & in ‖habi-
‖ eo qui habitat in ipso. καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ ναῷ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν τῷ κατοι- 21
ρ qui iurat tante illud. Et ρ iurans in cælo, iurat in
κήσαντι αὐτόν· καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ, ὀμνύει ἐν τῷ 22
* eo qui sedet throno Dei, & in *sedente super eum.
θρόνῳ τοῦ θεοῦ, καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ.
Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ: quia de-
οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι ἀπο- 23
cimatis mentham, & anethum, & cyminum, & reli-
δεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον, καὶ τὸ ἄνηθον, καὶ τὸ κύμινον· καὶ ἀφή-
quæ ‖ sunt quistis* grauiora ‖ Legis, iudicium, & misericordiam, &
κατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν, καὶ τὸν ἔλεον, καὶ τὴν
fidem. hæc oportuit facere, & illa non omittere.
πίστιν. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι.
ρ autem Duces cæci, excolantes culicem, at camelum ρ
ὁδηγοὶ τυφλοὶ, οἱ διϋλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον 24
glutientes. Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypo-
καταπίνοντες. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑπο- 25
* est calicis & paropsidis, critæ: quia mundatis quod deforis *poculi & pati-
κριταὶ, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψί-

næ, intus autē *plena sunt ex rapina & ‖iniustitia. * pleni estis ‖ immunditiis.
δος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἁρπαγῆς καὶ ἀδικίας.
Pharisæe cæce, munda prius quod intus ρ poculi, ρ est calicis & paropsidis,
26 φαρισαῖε τυφλὲ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου,
& patinæ, vt fiat &*quod deforis *ipsorum mundum. *id *est
καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθαρόν.
Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ: quia ‖ assi- ‖ similes estis
27 οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι παρο-
milamini sepulchris dealbatis, quæ à foris quidem apparent
μοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται
ρ speciosa: intus verò plena sunt ossibus mortuorum, & omni *im- ρ hominibus
ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν, καὶ πάσης ἀκα- * spurcitia:
munditia: Sic & vos à foris quidem paretis ho-
28 θαρσίας. οὕτω καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀν-
minibus iusti: intus autē pleni estis hypocrisi & iniquitate.
θρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεστοί ἐστε ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας.
Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ: quia ædi-
29 οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι οἰκο-
ficatis sepulchra Prophetarum, & ornatis monumenta
δομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν, καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα
iustorum: Et dicitis: quod Si fuissemus in diebus
30 τῶν δικαίων· καὶ λέγετε, ὅτι εἰ ἤμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν
patrum nostrorum, non essemus *communicatores eorum in sanguine * socij
πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἤμεθα κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι
Prophetarum. Itaque ‖ testamini vobismetipsis, quia filij estis ‖ testimonio estis
31 τῶν προφητῶν. ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι υἱοί ἐστε τῶν
ρ occidentium Prophetas. Et vos implete ρ eorum qui occiderunt
32 φονευσάντων τοὺς προφήτας. καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ
mensuram patrum vestrorum. Serpentes, genimina viperarum,
33 μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν,
quomodo fugietis à iudicio gehennæ? *Propter hoc ecce * Ideo dico vobis
34 πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης; διὰ τοῦτο ἰδοὺ
ego mitto ad vos Prophetas, & sapientes, & Scri-
ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας, καὶ σοφοὺς, καὶ γραμ-
bas: & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex illis
ματεῖς· καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε, καὶ σταυρώσετε, καὶ ἐξ αὐτῶν
flagellabitis in synagogis vestris, & persequemini de ci-
μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν, καὶ διώξετε ἀπὸ πό-
uitate in ciuitatem: Vt veniat super vos omnis sanguis iustus,
35 λεως εἰς πόλιν· ὅπως ἔλθῃ ἐφ᾽ ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον,
*effusus‖ super terram, à sanguine Abel iusti, *qui ‖est
ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος ἄβελ τοῦ δικαίου,
vsque ad sanguinem Zachariæ filij Barachiæ, quem occidistis in-
ἕως τοῦ αἵματος ζαχαρίου υἱοῦ βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε με-
ter templum & altare. Amen dico vobis, quod
36 ταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι
venient hæc omnia *super generationem istam.
ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.
Hierusalem, Hierusalem ρ occidens Prophetas, & ρ quæ occidis
37 ἱερουσαλὴμ, ἱερουσαλὴμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ
*lapidans legatos ad ipsam, quoties vo- *lapidas eos qui ad te missi sunt,
λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτὴν, ποσάκις ἠθέ-
lui supercongregare filios tuos, quemadmodum congregat
λησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ἐπισυνάγει
gallina pullos suos sub alas, & *non voluistis? * noluistis
ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε;
Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.
38 ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος.
Dico enim vobis: Non me videbitis ‖ à nunc, donec dicatis: ‖ amodo,
39 λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μή με ἴδητε ἀπ᾽ ἄρτι, ἕως ἂν εἴπητε,
Benedictus ρ veniens in nomine Domini. ρ qui venis
εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

CAP. XXIIII. κδ'.

Et egressus Iesus ibat de templo: & accesserunt
1 Καὶ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ· καὶ προσῆλθον
discipuli eius *ostendere ei ædificationes templi. * vt ostenderent
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ.
*At Iesus dixit illis: *Non intuemini hæc omnia? * Ipse autem respondens
2 ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐ βλέπετε ταῦτα πάντα; ‖Videtis
Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis super lapidem, qui
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ † ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς ἀφίημι
non ρ dissoluetur. Sedente autem eo super montem ρ destruatur.
3 οὐ καταλυθήσεται. καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν
*Oliuarum, accesserunt ad eum discipuli *priuatim, dicentes: *Olineti,
ἐλαιῶν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ᾽ ἰδίαν λέγοντες, *secretò,
Dic nobis, quando hæc erunt? & quod signum ‖ tuæ præsen- ‖aduentus tui,
εἰπὲ ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρου-
tiæ & consummationis seculi? Et respondens
4 σίας, καὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ
Iesus, dixit eis: Videte ne quis vos seducat:
ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ·
Multi enim venient in nomine meo, dicentes: Ego
5 πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ἐγώ
sum Christus: & multos seducent.
εἰμι ὁ χριστός· καὶ πολλοὺς πλανήσουσι.
ρ Futuri estis autem audire bella, & auditiones bellorum: ρ Audituri enim estis prælia &
6 μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους, καὶ ἀκοὰς πολέμων· opiniones præliorum,
Videte ne turbemini: oportet enim *omnia fieri. sed nondum est *hæc
ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι. ἀλλ᾽ οὔπω ἐστὶ
finis. *Excitabitur enim gens in gentem, & regnum * Consurges
7 τὸ τέλος. ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία
ἐπὶ βα-

ρper
in regnum: & erunt fames, & pestilentiæ, & terræmotus *secundū
ἐπὶ βασιλείαν· καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ λοιμοί, καὶ σεισμοὶ κατὰ
‖initia sunt
loca. Omnia autem hæc ‖initium dolorum.
τόπους. πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων. 8
Tunc tradent vos in tribulationem, & occident
τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλῖψιν, καὶ ἀποκτενοῦσιν 9
vos: & eritis odio habiti ab omnibus gentibus, propter no-
ὑμᾶς· καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν, διὰ τὸ ὄνο-
ρscandalizabūtur
men meum. Et tunc ρoffendentur multi: & inuicem
μά μου. καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοί, καὶ ἀλλήλους 10
tradent, & odio habebunt inuicem. Et multi pseu-
παραδώσουσι, καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους. καὶ πολλοὶ ψευ- 11
*surgent,
doprophetæ *excitabuntur, & seducent multos.
δοπροφῆται ἐγερθήσονται, καὶ πλανήσουσι πολλούς.
*quoniam abundabit iniquitas,
Et *propter multiplicari iniquitatem, refrigescet charitas
καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν 12
‖perseuerauerit vsque
ρsaluus erit.
multorum. Qui autem ‖permanens in finem, hic ρseruabitur.
πολλῶν. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. 13
*vniuerso orbe,
Et prædicabitur hoc Euangelium regni in *vniuersa
καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ 14
habitata, in testimonium omnibus gentibus: & tunc veniet
οἰκουμένῃ, εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι· καὶ τότε ἥξει τὸ
*consummatio.
*finis. Cum ergo videritis abominationem desolationis,
τέλος. ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, 15
‖quæ dicta est
ρqui legit
‖effatam à Daniele propheta, stantem in loco sancto, (ρle-
τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ· ὁ ἀνα-
*sunt,
gens intelligat) Tunc qui in Iudæa * fugiant ad
γινώσκων νοείτω· τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν ἐπὶ 16
* & qui in tecto,
montes. * Qui super domum, non descendat tollere
αἴρω καὶ αἴρομαι
τὰ ὄρη· ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβαινέτω † ἆραι 17
‖aliquid de domo
‖quæ de æde sua: Et qui in agro, non reuertatur
τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ· καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, μὴ ἐπιστρεψάτω 18
ρtunicam suam.
* prægnantibus, & nutrientibus
retrò tollere ρvestem suam. Væ autem* in vtero haben-
ὀπίσω ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχού- 19
tibus, & lactantibus in illis diebus.
σαις, καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις·
*in hyeme, vel
Orate autem vt non fiat fuga vestra *hyeme,
προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος, 20
neque in Sabbato: Erit enim tunc tribulatio magna, qualis
μηδὲ ἐν σαββάτῳ· ἔσται γὰρ τότε θλῖψις μεγάλη, οἵα 21
non fuit ab initio mundi vsque modò, neque non fiet.
οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου, ἕως τοῦ νῦν, οὐδ' οὐ μὴ γένηται.
‖nisi breuiati
ρsalua
Et ‖si non contracti fuissent dies illi, non fuisset ρseruata
καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη 22
*sed propter
* breuiabuntur
omnis caro: *propter autem electos * contrahentur dies
πᾶσα σάρξ· διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι
‖est
illi. Tunc si quis vobis dixerit: Ecce hîc ‖Christus, aut
ἐκεῖναι. τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ Χριστός, ἢ 23
ρnolite credere: Surgent
illic: ρne credatis. Excitabuntur enim pseudochristi &
ὧδε· μὴ πιστεύσητε. ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ 24
pseudoprophetæ: & dabunt signa magna & prodigia,
ψευδοπροφῆται· καὶ δώσουσι σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα,
*in errorem inducant (si fieri potest) etiam electi.
ita vt *seducere, si possibile, & electos.
ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.
Ecce prædixi vobis.
ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν. 25
*nolite exire:
Si ergo dixerint vobis: Ecce in deserto est, *ne exeatis:
ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστί, μὴ ἐξέλθητε· 26
‖penetralibus, nolite credere.
ecce in ‖conclauibus, ne credatis. Sicut enim fulgur
ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ 27
ρOriente, & paret vsque in Occidentem:
exit ab ρOrientibus, & apparet vsque Occidentes: ita erit
ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν· οὕτως ἔσται
*aduentus
& *præsentia filij hominis. Vbicunque enim fuerit
καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ὅπου γὰρ ἐὰν ᾖ τὸ 28
*corpus, ‖&
*cadauer illuc congregabuntur ‖ aquilæ. Statim autem post
πτῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἀετοί. εὐθέως δὲ μετὰ 29
tribulationem dierum illorum, Sol obscurabitur, & Luna
τὴν θλῖψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη
non dabit lumen suum, & stellæ cadent de cæ-
οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐ-
ρvirtutes
*commouebūtur:
lo, & ρefficacia cælorum *concutientur.
ρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται.
Et tunc parebit signum filij hominis in cæ-
καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐ- 30
lo: & tunc plangent omnes tribus terræ, & videbunt
ρανῷ· καὶ τότε κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, καὶ ὄψονται τὸν
filium hominis venientem in nubibus cæli cum
υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ, μετὰ
* virtute multa & maiestate
‖mittet
* efficacia & gloria multa. Et ‖legabit angelos
δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους 31
suos cum tuba & voce magna: & congregabunt
αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος καὶ φωνῆς μεγάλης, καὶ ἐπισυνάξουσι
electos eius à quatuor ventis, à summis cælo-
τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρων οὐρα-
ρad terminos
* Ab arbore autem fici,
rum vsque ρextrema eorum. *A verò ficu discite para-
νῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν. ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παρα- 32
bolam: cùm iam ramus eius fuerit tener, & folia
βολήν· ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς γένηται ἁπαλός, καὶ τὰ φύλλα
*nata, scitote
‖est
*germinauerint, scitis quia prope ‖ æstas; Ita & vos, cùm
ἐκφύῃ, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος· οὕτω δὲ ὑμεῖς, ὅταν 33
videritis hæc omnia, scitote quia prope est in ianuis,
ἴδητε ταῦτα πάντα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.

Amen dico vobis, ρnon præteribit generatio hæc, donec
ρquia
34 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν
omnia ista fiant. Cælum & terra *præteri-
*transibunt:
35 πάντα ταῦτα γένηται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ * παρελεύ-
παρέρχομαι
bunt: verùm verba* mea non præteribunt. De autem die-
* autem
36 σονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. περὶ δὲ τῆς ἡμέρας
illa & hora nemo scit, neque angeli cælorum,
ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν,
‖si non Pater meus solus. Sicut autem ρdies Noë,
‖nisi
ρin diebus
37 εἰ μὴ ὁ πατήρ μου μόνος. ὥσπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε,
ita erit & aduentus Filij hominis.
οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.
Sicut enim erat in diebus ante diluuium,
38 ὥσπερ γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ,
comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes, vsque ρqua
ρad eum diē quo
τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ ἐκγαμίζοντες, ἄχρι ἧς
die intrauit Noe in arcam: Et non cognouerunt
39 ἡμέρας εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν· καὶ οὐκ ἔγνωσαν
donec venit diluuium, & tulit omnes; ita erit &
ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυσμός, καὶ ἦρεν ἅπαντας· οὕτως ἔσται καὶ ἡ
*præsentia Filij hominis. Tunc duo erunt in
*aduentus
40 παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ
agro: vnus *assumitur, & vnus ‖relinquitur. Duæ molentes
* assumetur
‖ relinquetur.
41 ἀγρῷ· ὁ εἷς παραλαμβάνεται, καὶ ὁ εἷς ἀφίεται. δύο ἀλήθουσαι
in mola: vna assumetur, & vna relinquetur.
ἐν τῷ μύλωνι· μία παραλαμβάνεται, καὶ μία ἀφίεται.
ρVigilate ergo: quia nescitis qua hora Dominus vester
ρDuo in lecto: vnus assumetur, & vnus relinquetur.
42 γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν
*venit. Illud autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias
*venturus est.
43 ἔρχεται. ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης
qua *custodia fur ‖venit, vigilaret vtique, & non fineret
*hora
‖venturus esset,
ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν εἴασε
perfodi domum suam. ρPropter hoc & vos estote
ρideo
44 διορυγῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε
parati, quia qua hora *non putatis Filius hominis venturus est.
*nescitis
ἕτοιμοι, ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.
Quisnam est fidelis seruus & prudens, quem constituit
45 τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν
dominus suus super familiam suam, *ad dandum illis
*vt det
ὁ κύριος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι αὐτοῖς τὴν
cibum in tempore? Beatus seruus ille, quem ‖veniens
‖cùm venerit
46 τροφὴν ἐν καιρῷ; μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν
dominus eius, inuenerit facientem sic. Amen dico vobis,
47 ὁ κύριος αὐτοῦ, εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως. ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
quoniā super ρomnibus substantiis suis constituet eum.
ρ omnia bona sua
ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.
Si autem dixerit malus seruus ille in corde suo:
48 ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ,
*Tardat dominus meus venire: Et cœperit percutere con-
* Moram facit
49 χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν· καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς συν-
seruos*, edere autem & ‖bibere cum ebriosis:
*suos, manducet
‖bibat,
δούλους, ἐσθίειν δὲ καὶ πίνειν μετὰ τῶν μεθυόντων·
Veniet dominus serui illius in die qua non ρexpectat,
ρsperat,
50 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ,
& in hora qua *non scit: Et diuidet eum,* &
*ignorat:
* partemque
51 καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει· καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ
partem eius cum hypocritis ponet: illic erit fletus,
μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμός,
& stridor dentium.
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

CAP. XXV. κε.

Tunc ‖similabitur regnum cælorum decem virginibus:
‖simile erit
1 Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις,
quæ accipientes lampadas suas, exierunt ρin occur-
ρ obuiam sponso & sponsæ.
αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάν-
sum sponsi. Quinque autem erant ex eis prudentes,
2 τησιν τοῦ νυμφίου. πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρόνιμοι,
& quinque fatuæ. *Quæ fatuæ *sumentes
*Sed quinque
*acceptis lampadibus,
3 καὶ αἱ πέντε μωραί. αἵτινες μωραὶ λαβοῦσαι τὰς
lampadas suas, non sumpserunt secum oleum.
λαμπάδας ἑαυτῶν, οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον.
Verùm prudentes ‖acceperunt oleum in vasis suis
‖verò
4 αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν,
cum lampadibus suis. ρTardante autem sponso,
ρ Moram autem faciente sponso,
5 μετὰ τῶν λαμπάδων αὐτῶν. χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου,
dormitauerunt omnes, & dormierunt. Media autē nocte, clamor
6 ἐνύσταξαν πᾶσαι, καὶ ἐκάθευδον. μέσης δὲ νυκτὸς, κραυγὴ
factus est: Ecce sponsus venit: exite *in occursum eius.
*obuiam ei.
γέγονεν, ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται· ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ.
Tunc surrexerunt omnes virgines illæ: & ornauerunt
7 τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι, καὶ ἐκόσμησαν
lampadas suas. At fatuæ* sapientibus
* autem
8 τὰς λαμπάδας αὐτῶν. αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις
dixerunt: Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ
εἶπον, δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν
extinguuntur. Responderunt autem prudentes, dicentes: Ne fortè
9 σβέννυνται. ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι, λέγουσαι, μήποτε
non sufficiat nobis & vobis: ite autem potiùs ad ven-
οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς πω-
dentes, & emite vobisipsis.
λοῦντας, καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς.

*Abeuntibus autem illis mercari, venit sponsus: &
ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ 10
||expeditæ intrauerunt cum eo ad nuptias, & clausa est
ἕτοιμοι εἰσῆλθον μετ᾽ αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ † ἐκλείσθη ἡ
ianua. ℘Posterius verò veniunt & reliquæ virgines, dicentes:
θύρα. ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι, λέγουσαι, 11
Domine, Domine, aperi nobis. "Ille verò respondens, ait: Amen
κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἀμὴν 12
dico vobis, *non noui vos. Vigilate itaque: quia nescitis
λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε 13
diem neque horam, in qua Filius hominis venit.
τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.
Sicut enim homo peregrè proficiscens, vocauit || proprios ser-
ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν, ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους δού- 14
uos, & tradidit illis ℘substantias suas:
λους, καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ·
Et "huic quidem dedit quinque talenta, *illi autem duo, *illi verò vnū:
καὶ ᾧ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἕν· 15
vnicuique secundum propriam ℘facultatem: & peregrè profectus est statim.
ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, καὶ ἀπεδήμησεν εὐθέως.
"Profectus autem* quinque talenta accipiens, operatus est in
πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, εἰργάσατο ἐν 16
eis, & ℘fecit alia quinque talenta.
αὐτοῖς, καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τάλαντα.
Similiter & qui duo*, lucratus est & ipse alia duo.
ὡσαύτως καὶ ὁ τὰ δύο, ἐκέρδησε καὶ αὐτὸς ἄλλα δύο. 17
*Verùm vnum accipiens, abiens fodit in ||terra, & abscon-
ὁ δὲ τὸ ἓν λαβὼν, ἀπελθὼν ὤρυξεν ἐν τῇ γῇ, καὶ ἀπέκρυ- 18
dit pecuniam domini sui. Post verò ℘tempus multum
ψε τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ. μετὰ δὲ χρόνον πολὺν 19
venit dominus seruorum illorum, & "confert rationem
ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων, καὶ συναίρει λόγον
cum eis. Et accedens * quinque talenta ||accipiens,
μετ᾽ αὐτῶν. καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, 20
attulit alia quinque talenta, dicens: Domine, quinque
προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα, λέγων, κύριε, πέντε
talenta mihi tradidisti: ecce alia quinque talenta lucra-
τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρ-
tus sum super illis. Ait vero illi dominus eius: ℘Euge serue
δησα ἐπ᾽ αὐτοῖς. ἔφη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, εὖ, δοῦ- 21
ne bone & fidelis, "super pauca fuisti fidelis, super multa te con-
λε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε κατα-
stituam: *ingredere in gaudium domini tui.
στήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.
||Accedens autem & qui duo talenta ℘accipiens, dixit: Do-
προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα λαβὼν, εἶπε, κύ- 22
mine, duo talenta mihi tradidisti: ecce alia duo talenta
ριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα
lucratus sum super illis. Ait illi dominus eius: ℘Bene, serue
ἐκέρδησα ἐπ᾽ αὐτοῖς. ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, εὖ, δοῦλε 23
bone & fidelis, "super pauca fuisti fidelis, super multa te consti-
ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε κατα-
tuam: *ingredere in gaudium domini tui.
στήσω. εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.
Accedens autem & || vnum talentum ℘sumens, ait: Domine,
προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον εἰληφὼς, εἶπε, κύριε, 24
scio te quia durus es homo, "metens vbi non semi-
ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπει-
nasti, & *congregans vnde non sparsisti: Et ||timore perculsus ab-
ρας, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας· καὶ φοβηθεὶς ἀπελ- 25
iens abscondi talentum tuum in terra: ecce habes ℘tuum".
θὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ· ἴδε ἔχεις τὸ σόν.
Respondens autem dominus eius, dixit ei: Male serue &
ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ, πονηρὲ δοῦλε καὶ 26
piger, sciebas quia meto vbi non *seminaui, & congrego ||vnde
ὀκνηρὲ, ᾔδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω ὅθεν
non sparsi. Oportuit ergo te ℘iacere argentum meum
οὐ διεσκόρπισα· ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς 27
mensariis, & veniens ego recepissem vtique "meum *cum
τραπεζίταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν
vsura. Tollite itaque ab eo talentum, & date ||habenti
τόκῳ. ἄρατε οὖν ἀπ᾽ αὐτοῦ τὸ τάλαντον, καὶ δότε τῷ ἔχοντι 28
decem talenta. Nam habenti ℘omni dabitur, &
τὰ δέκα τάλαντα. τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται, καὶ 29
"augebitur: à vero non habente, & quod videtur habere, au-
περισσευθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, ἀρ-
feretur ab eo. Et inutilem seruum eiicite
θήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ· καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλλετε 30
in tenebras exteriores: illic erit fletus & *fremitus
εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς
dentium. Cùm autē venerit Filius hominis in
τῶν ὀδόντων. ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ 31
||gloria sua, & omnes sancti angeli cum eo, tunc sede-
δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ᾽ αὐτοῦ, τότε καθί-
bit super ℘throno gloriæ suæ: Et "cogentur ante
σει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ· καὶ συναχθήσονται ἔμπρο- 32
eum omnes gentes, & separabit eos abinuicem,
σθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφοριεῖ αὐτοὺς ἀπ᾽ ἀλλήλων,
sicut pastor segregat oues ab hœdis:
ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων·
Et statuet quidem oues à dextris suis, at hœdos*
καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια 33

* Dum autem irent emere, || quæ paratæ erāt κλείω ℘ Nouissimè " At ille * nescio || suos ℘ bona sua: " vni * alij ℘ virtutem: " Abiit * qui || acceperat, & ℘ lucratus est * acceperat, * Qui autem vnū acceperat, || terram, ℘ temporis " posuit * qui || acceperat, obtulit ℘ Euge, " quia * intra || Accessit ℘ acceperat, & ℘ Euge, " quia * intra || qui ℘ acceperat, * metis * congregas vbi || timens abij, & ℘ quod " est. * semino, || vbi ℘ committere pecuniam meam nummulariis, " quod * est || ei qui habet ℘ enim " abundabit: ei autem qui non habet, * stridor || maiestate ℘ sedem maiestatis congregabuntur * autem

à sinistris. Tunc dicet rex his qui à dextris eius*:
34 ἐξ εὐωνύμων. τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ,
Venite benedicti Patris mei, possidete pa-
δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοι-
ratum vobis regnum à ||fundamento mundi.
μασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.
Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & ℘po-
35 ἐπείνασα γὰρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐπο-
tastis me: hospes eram, & collegistis me: nudus, &
36 τίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με· γυμνὸς, καὶ
"amicuistis me: *ægrotaui, & visitastis me: in carcere
περιεβάλετέ με· † ἠσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλακῇ
eram, & venistis ad me. Tunc respondebunt ei
37 ἤμην, καὶ ἤλθετε πρός με. τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ
iusti, dicentes: Domine, quando te vidimus esurientem, &
οἱ δίκαιοι, λέγοντες, κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, καὶ
|| aluimus? vel sitientem, & ℘potauimus? Quando autē te vi-
38 † ἐθρέψαμεν; ἢ διψῶντα, καὶ ἐποτίσαμεν; πότε δέ σε εἴ-
dimus hospitem, & collegimus "? aut nudum, & *amicuimus?
δομεν ξένον, καὶ συνηγάγομεν; ἢ γυμνὸν, καὶ περιεβάλομεν;
|| Quando verò te vidimus infirmum, aut in carcere, & venimus
39 πότε δέ σε εἴδομεν ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθομεν
ad te? Et respondens rex dicet illis: Amen di-
40 πρός σε; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς, ἀμὴν λέ-
co vobis, ℘quatenus fecistis vni "horum fratrum meorum
γω ὑμῖν, ἐφ᾽ ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν
minimorum, mihi fecistis. Tunc dicet & his qui à sini-
41 ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύ-
stris*: ||Ite à me maledicti in ignem æter-
μων, πορεύεσθε ἀπ᾽ ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώ-
num, ℘præparatum diabolo & angelis eius.
νιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ.
Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare: sitiui, & non
42 ἐπείνασα γὰρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ οὐκ
"potastis me: Hospes eram, & non collegistis me:
43 ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με·
nudus, & non *amicuistis me: infirmus, & in carcere, & non
γυμνὸς, καὶ οὐ περιεβάλετέ με· ἀσθενὴς, καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐκ
visitastis me. Tunc respondebunt ei & ipsi, di-
44 ἐπεσκέψασθέ με. τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ καὶ αὐτοὶ, λέ-
centes: Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut ho-
γοντες, κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ ξέ-
spitē, aut nudum, aut infirmū, aut in carcere, & non ministrauimus tibi?
νον, ἢ γυμνὸν, ἢ ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διηκονήσαμέν σοι;
Tunc respondebit illis, dicens: Amen dico vobis: ℘quatenus
45 τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς, λέγων, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ᾽ ὅσον
non fecistis vni ℘horum minimorum, nec mihi fecistis.
οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε.
Et ibunt hi in supplicium æternum: at iusti*
46 καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον· οἱ δὲ δίκαιοι
in vitam æternam.
εἰς ζωὴν αἰώνιον.

CAP. XXVI. κς.

Et factum est, cùm consummasset Iesus omnes sermones
1 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς πάντας τοὺς λόγους
hos, dixit discipulis suis: Scitis quia post* duos
2 τούτους, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, οἴδατε ὅτι μετὰ δύο
dies Pascha, ||fit, & Filius hominis ℘traditur
ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται
ad crucifigi. Tunc congregati sunt principes Sacerdotū &
3 εἰς τὸ σταυρωθῆναι. τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ
Scribæ, & seniores populi in atrium
οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ
principis Sacerdotum," dicti Caiphas: Et *consultauerunt
4 ἀρχιερέως, τοῦ λεγομένου καϊάφα· καὶ συνεβουλεύσαντο
vt Iesum dolo ||apprehenderent, & occiderent.
ἵνα τὸν Ἰησοῦν δόλῳ κρατήσωσι, καὶ ἀποκτείνωσιν.
Dicebant autē: Non in ℘ festo, "vt ne tumultus *fiat in
5 ἔλεγον δὲ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ
populo. ||At Iesu existente in Bethania, in domo Simo-
6 λαῷ. τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ, ἐν οἰκίᾳ Σίμω-
nis leprosi, Accessit ad eum mulier alabastrum vn-
7 νος τοῦ λεπροῦ, προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον μύ-
guenti habens pretiosi, & effudit super caput ipsius
ρου ἔχουσα βαρυτίμου, καὶ κατέχεεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ
recumbentis. Videntes autem discipuli eius, indignati sunt,
8 ἀνακειμένου. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠγανάκτησαν,
dicentes: ℘Ad quid perditio hæc? Potuit enim istud vn-
9 λέγοντες, εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη; ἠδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύ-
guentum venundari multo, & dari pauperibus.
ρον † πραθῆναι πολλοῦ, καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς.
Sciens autem Iesus, * ait * illis: Quid "molestiam exhibetis
10 γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, τί κόπους παρέχετε τῇ
mulieri? opus enim bonum operata est in me. *Semper enim
11 γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ. πάντοτε γὰρ
pauperes habetis ||cum vobis, me autem non semper habetis.
τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ᾽ ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.
℘Iaciens enim hæc vnguentum hoc in corpus meum, ad
12 βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς
sepeliendum me fecit. Amen dico vobis, vbicunque
13 τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν
κηρυ-

*erunt: || constitutione ℘ dedistis mihi bibere. " operuistis * infirmus, ἀσθενέω * pauimus? ℘ dedimus tibi potum? τρέφω te? * cooperuimus te? * Aut || ℘ quamdiu " de his fratribus meis minimis, * erunt: || Discedite ℘ qui paratus est " dedistis mihi potum: * operuistis ℘ quamdiu ℘ de minoribus his. autem * biduum || fiet, ℘ tradetur vt crucifigatur. " qui dicebatur * consilium fecerunt || tenerent ℘ die " ne fortè * fieret || Cùm autem Iesus esset ℘ Vt πράω " molesti estis huic * Nam || vobiscum ℘ Mittens

prædicatū fuerit euangelium hoc in toto mundo, dicetur
κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο, ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται
& quod fecit hæc in memoriam eius.
καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

* abiit ‖ de ϙ qui dicebatur
Tunc *vadens vnus‖ duodecim, ϙdictus Iudas Isca-
14 τότε πορευθεὶς εἷς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος ἰούδας ἰσκα-
*Et ‖ illis:
riotes, ad principes Sacerdotum, *Ait‖: Quid vultis mihi dare,
15 ριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, εἶπε, τί θέλετέ μοι δοῦναι,
* At illi
& ego vobis * tradam eum? *Illi verò constituerunt ei triginta
κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα
argenteos. Et ex inde quærebat opportunitatē vt eum traderet.
16 ἀργύρια. καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτὸν παραδῷ.
‖ autem die ϙ ad Iesum,
At prima‖ Azymorum accesserunt discipuli ϙIe-
17 τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ ἰη-
su, dicentes ei: Vbi vis paremus tibi comedere
σοῦ, λέγοντες αὐτῷ, ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ
* At Iesus
Pascha; *Ille autem dixit: Ite in ciuitatem ad quendam,
18 πάσχα; ὁ δὲ εἶπεν, ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα,
& dicite ei: Magister dicit: Tempus meum propè
καὶ εἴπατε αὐτῷ, ὁ διδάσκαλος λέγει, ὁ καιρός μου ἐγγύς
est, apud te facio Pascha cum discipulis meis.
ἐστι, πρὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου.
* constituit
Et fecerunt discipuli sicut *coordinauerat illis Iesus:
19 καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς,
& parauerunt Pascha. Vespere autem facto, discumbebat*
20 καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. ὀψίας δὲ γενομένης, ἀνέκειτο
‖ discipulis suis.
cum duodecim‖. Et edentibus illis, dixit: Amen
21 μετὰ τῶν δώδεκα. καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, εἶπεν, ἀμὴν
ϙ vestrum
dico vobis, quia vnus ϙex vobis traditurus est me.
λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.
*singuli
Et contristati valde, cœperunt dicere ei *vnusquisque
22 καὶ λυπούμενοι σφόδρα, ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ ἕκαστος
* At ipse
eorum: Nunquid ego sum, Domine? *Is verò respondens, ait:
23 αὐτῶν, μήτι ἐγώ εἰμι, κύριε; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν,
‖ Qui intingit mecum manum in paropside,
‖ Intingens cum me in catino manum, hic me
ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός με
tradet. Quidem filius hominis vadit, sicut
24 παραδώσει. ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς
scriptum est de illo. Væ autem homini illi, per quem
γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ ὁ
Filius hominis traditur. bonum erat ei, si non natus
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται. καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεν-
fuisset homo ille. Respondens autem Iudas qui
25 νήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. ἀποκριθεὶς δὲ ἰούδας ὁ
ϙ tradidit
ϙtradens eum, dixit: Nunquid ego sum, Rabbi? Ait illi:
παραδιδοὺς αὐτόν, εἶπε, μήτι ἐγώ εἰμι, ῥαββί; λέγει αὐτῷ,
*Cœnantibus * accepit ‖ benedixit, ac ϙ deditque * suis,
Tu dixisti. *Edentibus autem eis. *accipiens Iesus
26 σὺ εἶπας. ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, λαβὼν ὁ ἰησοῦς τὸν
panem, & ‖benedicens, fregit, & ϙ dedit discipulis*, &
ἄρτον, καὶ εὐλογήσας, ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς, καὶ
*&
ait: Accipite, *comedite: Hoc est corpus meum.
εἶπε, λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου.
‖ gratias egit: &
Et accipiens calicem, & ‖gratiis actis, dedit illis,
27 καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς,
dicens: Bibite ex hoc omnes, Hic enim est sanguis
28 λέγων, πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά
ϙ effundetur
meus qui noui testamenti, qui pro multis ϙeffusus in
μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς
remissioné peccatorum. Dico autem vobis, quòd non bibam à
29 ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπ'
modò de hoc genimine vitis, vsque in diem
ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας
* vobiscum
illum cùm illud bibam *cum vobis nouum in regno
ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ
* Oliueti.
Patris mei. Et hymno dicto, exierunt in montem *Oliuarum,
30 πατρός μου. καὶ ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.
‖ scandalum patiemini
Tunc dicit illis Iesus: Omnes vos ‖ offendemini
31 τότε λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε
in me in nocte ista. Scriptum est enim: Percutiam pa-
ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. γέγραπται γάρ, πατάξω τὸν ποι-
storem, & dispergentur oues gregis.
μένα, καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα τῆς ποίμνης.
* Postquam autem resurrexero,
*Post autem excitari me, præcedam vos in Galilæam.
32 μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν.
* Et si
Respondens autem Petrus, ait illi: *Si & omnes scan-
33 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος, εἶπεν αὐτῷ, εἰ καὶ πάντες σκαν-
dalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor.
δαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι.
Ait illi Iesus: Amen dico tibi, quia in hac nocte,
34 ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτί,
‖ antequàm gallus cantet,
‖ante gallum vociferari, ter abnegabis me.
πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με.
ϙ tecum
Ait illi Petrus: Etiā si oportuerit me ϙcum te mori, non
35 λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος, κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή
te negabo. Similiter verò & omnes discipuli dixerunt.
σε ἀπαρνήσομαι. ὁμοίως δὲ καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον.
*quæ dicitur
Tunc venit cum illis Iesus in villam *dictam
36 τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον
* suis: ‖ donec vadem illuc, & orem.
Gethsemani, & dicit discipulis*: Sedete hîc, ‖vsquequo
γεθσημανῆ, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς, καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὗ
vadens oro illic.
ἀπελθὼν προσεύξωμαι ἐκεῖ.

ϙ Assumpto Petro, & duobus filiis
Et ϙassumens Petrum, & duos filios Zebedæi,
37 καὶ παραλαβὼν τὸν πέτρον, καὶ τοὺς δύο υἱοὺς ζεβεδαίου,
*mœstus esse,
cœpit contristari, & *grauissimè angi. Tunc ait illis:
38 ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. τότε λέγει αὐτοῖς,
*Sustinete
Vndique tristis est anima mea vsque ad mortem. *Manete hîc, &
περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. μείνατε ὧδε, καὶ
‖ mecum.
vigilate ‖ cum me. Et progressus pusillum, procidit
39 γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ. καὶ προσελθὼν μικρόν, ἔπεσεν
in faciem suam, orans, & dicens: Pater mi,
ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος, καὶ λέγων, πάτερ μου,
si possibile est, transeat à me calix iste. verùmtamen
εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο. πλὴν
non sicut ego volo, sed sicut tu. Et venit ad disci-
40 οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μα-
ϙ suos,
pulos ϙ, & inuenit eos dormientes: & dicit Petro:
θητάς, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας· καὶ λέγει τῷ πέτρῳ,
*mecum?
Sic non potuistis vna hora vigilare *cum me?
οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ;
Vigilate, & orate, vt non intretis in ten-
41 γρηγορεῖτε, καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πει-
*est, ‖ autem
tationem. Quidem spiritus promptus*, verùm caro ‖ infirma.
ρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.
ϙ abiit: &
Iterum ex secundo ϙabiens, orauit, dicens: Pater
42 πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθών, προσηύξατο λέγων, πάτερ
*nisi
mi, si non potest hic calix transire à me, *si
μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ, ἐὰν
* venit iterum, &
non illum bibam, fiat voluntas tua. Et *veniens
43 μὴ αὐτὸ πίω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου. καὶ ἐλθὼν
inuenit eos rursus dormientes: erant enim eorum ocu-
εὑρίσκει αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλ-
‖ relictis illis, *abiit
li grauati. Et ‖relinquens illos, *abiens ite-
44 μοὶ βεβαρημένοι. καὶ ἀφεὶς αὐτούς, ἀπελθὼν πά-
ϙ &
rum, ϙorauit ex tertio, eundem sermoné dicens.
λιν, προσηύξατο ἐκ τρίτου, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών.
Tunc venit ad discipulos suos, & dicit illis:
45 τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς,
*iam,
Dormite *cæterum, & requiescite: ecce appropinquauit hora,
καθεύδετε τὸ λοιπόν, καὶ ἀναπαύεσθε· ἰδοὺ, ἤγγικεν ἡ ὥρα,
& Filius hominis traditur in manus peccatorum.
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν.
*Surgite, ‖ qui me tradet,
*Excitamini, eamus: ecce appropinquauit‖ tradens me.
46 ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με.
ϙ de
Et adhuc eo loquente, ecce Iudas vnus ϙ duodecim venit,
47 καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθε,
*fustibus, missi
& cum eo turba multa cum gladiis & *lignis, à
καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, ἀπὸ
principibus Sacerdotū & senioribus populi.
τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ.
*Qui autem tradidit
*At tradens eum, dedit illis signum, dicens:
48 ὁ δὲ παραδιδοὺς αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον, λέγων,
‖ tenete
Quēcūq; osculatus fuero, ipse est: ‖prehendite eum.
ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι· κρατήσατε αὐτόν.
ϙ Aue
Et confestim accedens ad Iesum, dixit: ϙGaude Rabbi. Et
49 καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ ἰησοῦ, εἶπε, χαῖρε ῥαββί. καὶ
*Dixitque illi Iesus:
osculatus est eum. *At Iesus ait illi: Amice,
50 κατεφίλησεν αὐτόν. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἑταῖρε,
* ad quid venisti ‖ accesserunt, &
*in quo ades? Tunc ‖accedentes iniecerunt manus in
ἐφ' ᾧ πάρει; τότε προσελθόντες ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν
ϙ tenuerunt * ex his qui erant
Iesum, & ϙ prehenderunt eum. Et ecce vnus *eorum cum Iesu,
51 ἰησοῦν, καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. καὶ ἰδοὺ εἷς τῶν μετὰ ἰησοῦ
extendens manum, exemit gladium suum: &
ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἀπέσπασε τὴν μάχαιραν αὐτοῦ· καὶ
percutiens seruum principis Sacerdotum, amputauit eius auriculam.
πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον.
Tunc ait illi Iesus: Conuerte tuum gladium
52 τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀπόστρεψόν σου τὴν μάχαιραν
*qui acceperint,
in locum suum: omnes enim *accipientes gladium, in
εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν, ἐν
‖ peribunt. ἀποθνήσκω
gladio ‖ morientur. An putas quia non possum nunc
53 μαχαίρᾳ *ἀποθανοῦνται. ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι
ϙ rogare *modò
ϙaduocare Patrem meum, & exhibebit mihi *plus quàm
παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους ἢ
duodecim legiones angelorum? Quomodo ergo implebuntur
54 δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων; πῶς οὖν πληρωθῶσιν
Scripturæ, quia sic oportet fieri? In illa hora dixit
55 αἱ γραφαί, ὅτι οὕτω δεῖ γενέσθαι; ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν
Iesus turbis: Tanquā ad latronem existis cum gla-
ὁ ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαι-
*fustibus, καθέζομαι ‖ me tenuistis,
diis & *lignis, comprehendere me. quotidie apud vos se-
ρῶν καὶ ξύλων, συλλαβεῖν με. καθ' ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς †ἐκα-
debam docens in templo: & non ‖prehendistis me.
θεζόμην διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με.
Hoc autem totum factum est, vt adimplerentur Scripturæ Pro-
56 τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προ-
phetarum. Tunc discipuli omnes relicto eo fugerunt.
φητῶν. τότε οἱ μαθηταὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.
ϙ At illi
ϙ Illi verò tenentes Iesum, abduxerunt ad Caipham
57 οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν ἰησοῦν, ἀπήγαγον πρὸς καϊάφαν
principē Sacerdotum, vbi Scribæ & seniores con-
τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι συν-
* autem
uenerant. At Petrus *sequebatur eum à longè,
58 ἤχθησαν. ὁ δὲ πέτρος ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν,

* in atrium
vsque *aulam principis Sacerdotum. & ingressus intro, sedebat cum
ἕως τῆς αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως. καὶ εἰσελθὼν ἔσω, ἐκάθητο μετὰ
‖vt videret
Pautem
ministris, ‖videre finem. At principes Sacerdotū, P&
τῶν ὑπηρετῶν, ἰδεῖν τὸ τέλος. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ 59
* omne concilium
seniores, & *consessus omnis quærebant falsum testimonium
πρεσβύτεροι, καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν
*morti traderent:
contra Iesum, vt eum *morte afficerent: Et non inuenerūt.
κατὰ τοῦ ἰησοῦ, ὅπως αὐτὸν θανατώσωσι· καὶ οὐχ εὗρον· 60
‖ cùm multi falsi testes accessissent. Nouissimè autem venerunt
P Et *dixit:
‖& multis falsis testibus accedentibus, non inuenerunt. Postremò
καὶ πολλῶν ψευδομαρτύρων προσελθόντων, οὐχ εὗρον. ὕστερον
autem aduenientes duo falsi testes, PDixerunt: Hic *effatus est: Pos-
δὲ προσελθόντες δύο ψευδομάρτυρες, εἶπον, οὗτος ἔφη, δύνα- 61
* destruere
‖ post triduum
sum *dissoluere templum Dei, & ‖per tres dies reædi-
μαι καταλῦσαι τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδο-
ficare illud. Et surgens princeps Sacerdotum, ait illi:
μῆσαι αὐτόν. καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς, εἶπεν αὐτῷ, 62
Pad ea quæ isti aduersum te
Nihil respondes? Pquid isti te contra testificantur?
οὐδὲν ἀποκρίνῃ; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;
* autem
At Iesus *tacebat. Et respondens princeps Sacerdotum, ait
ὁ δὲ ἰησοῦς ἐσιώπα. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀρχιερεὺς, εἶπεν 63
illi: Adiuro te per Deum viuum, vt nobis dicas si
αὐτῷ, ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ
tu es Christus filius Dei. Dicit illi Iesus: Tu
σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, σὺ 64
dixisti. veruntamē dico vobis, à modò videbitis filium hominis
εἶπας. πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
*virtutis Dei,
sedentem à dextris *efficacitatis, & venientem in
καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν
‖ scidit
διαρρήγνυμι
nubibus cæli. Tunc princeps Sacerdotum ‖disrupit
νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. τότε ὁ ἀρχιερεὺς † διέρρηξε 65
P egemus testibus
vestimenta sua, dicens, quòd blasphemauit: quid adhuc Pvsum
τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, λέγων, ὅτι ἐβλασφήμησε. τί ἔτι χρείαν
habemus testium? Ecce nunc audistis blasphemiam eius.
ἔχομεν μαρτύρων; ἴδε νῦν ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ.
* At illi
Quid vobis videtur? *Illi verò respondentes, dixerunt: Reus mortis est.
τί ὑμῖν δοκεῖ; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, ἔνοχος θανάτου ἐστί. 66
*expuerunt
‖ colaphis eum ceciderunt:
Tunc *inspuerunt in faciem eius, & ‖colaphizauerunt eum.
τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν. 67
Ppalmas in faciē eius dederunt,
alij autem Ppercusserunt, Dicentes: Prophetiza nobis Christe, quis
οἱ δὲ ἐρράπισαν, λέγοντες, προφήτευσον ἡμῖν χριστὲ, τίς 68
* qui te percussit?
* verò
est *percutiens te? At Petrus* foris sedebat in atrio:
ἐστιν ὁ παίσας σε; ὁ δὲ πέτρος ἔξω ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ, 69
& accessit ad eum vna ancilla, dicens: Et tu eras cum
καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη, λέγουσα, καὶ σὺ ἦσθα μετὰ
‖ At ille
Iesu Galilæo. ‖Ille verò negauit coram omnibus,
ἰησοῦ τοῦ γαλιλαίου. ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν πάντων, 70
PExeunte autem illo ianuam,
dicens: Nescio quid dicis. PExeuntem autem illum in
λέγων, οὐκ οἶδα τί λέγεις. ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν εἰς τὸν 71
*ancilla:
*erant
vestibulum, vidit eum alia*: & ait his qui *ibi: Et hic erat
πυλῶνα, εἶδεν αὐτὸν ἄλλη, καὶ λέγει τοῖς ἐκεῖ, καὶ οὗτος ἦν
cum Iesu Nazareno. Et iterum negauit cum iura-
μετὰ ἰησοῦ τοῦ ναζωραίου. καὶ πάλιν ἠρνήσατο μεθ' ὅρ- 72
‖ Et post pusillū, accesserunt qui stabant, &
mento, quia non noui hominem. ‖Post paulum autem ac-
κου, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. μετὰ μικρὸν δὲ προσ- 73
cedentes stantes, dixerunt Petro: Verè & tu ex illis
ελθόντες οἱ ἑστῶτες, εἶπον τῷ πέτρῳ, ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν
P nam & loquela
es: Petenim loeutio tua manifestū te facit. Tunc cœpit
εἶ. καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ. τότε ἤρξατο 74
*detestari
*nouisset
*deuouere & iurare, quia non *noui hominem.
καταναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον.
‖ cantauit.
& continuò gallus ‖vociferatus est. Et recordatus est Petrus
καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησε. καὶ ἐμνήσθη ὁ πέτρος τοῦ 75
Pquod dixerat: Prius quàm gallus cantet,
verbi Iesu Pdicentis ei: Quòd ante gallum vociferari,
ῥήματος τοῦ ἰησοῦ εἰρηκότος αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι,
ter abnegabis me. Et egressus foras, fleuit amarè.
τρὶς ἀπαρνήσῃ με. καὶ ἐξελθὼν ἔξω, ἔκλαυσε πικρῶς.

CAP. XXVII. κζ'.

*inierunt
Manè autem facto, consilium *sumpserunt omnes principes
Πρωΐας δὲ γενομένης, συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ ἀρ- 1
Sacerdotum & seniores populi aduersus Iesum, vt eum
χιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ ἰησοῦ, ὅπως αὐτὸν
*vinctum adduxerunt eum
morti traderent. Et *ligantes eum abduxerunt, & tradi-
θανατώσωσι. καὶ δήσαντες αὐτὸν, ἀπήγαγον, καὶ παρέ- 2
derunt eum Pontio Pilato præsidi.
δωκαν αὐτὸν ποντίῳ πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι.
‖ qui eū tradidit,
P pœnitentiā ductus,
Tunc videns Iudas ‖qui tradens (fuit) eum, quòd damnatus esset, P pœ-
τότε ἰδὼν ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, ὅτι κατεκρίθη, μετα- 3
nitens, retulit triginta argenteos principibus Sacerdotū
μεληθεὶς, ἀπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσι,
& senioribus, Dicens: Peccaui tradens sanguinem
καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, λέγων, ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα 4
* iustum. At illi
*innoxium. Illi verò dixerunt: Quid ad nos? tu videris.
ἀθῷον. οἱ δὲ εἶπον, τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψει.
*proiectis argenteis
Et *proijciens argenteos in templo, recessit: & ab-
καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ, ἀνεχώρησε· καὶ ἀπελ- 5
‖ laqueo se suspendit.
Pautem
*acceptis argenteis,
*mittere
iens ‖se strangulauit. At principes PSacerdotū *accipientes argenteos,
θὼν ἀπήγξατο. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια, 6
dixerunt: Non licet *inijcere eos in corbanam: quia pretiū
εἶπον, οὐκ ἔξεστι βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν· ἐπεὶ τιμὴ
‖ Consilio autem inito, emerunt
sanguinis est. ‖Consilium autem sumentes, mercati sunt ex
αἵματός ἐστι. συμβούλιον δὲ λαβόντες, ἠγόρασαν ἐξ 7

Pperegrinorum.
illis agrum figuli, in sepulturam Pperegrinis.
αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις.
* Propter hoc
* Hacel dama, hoc est,
*Quapropter vocatus est ager ille, *Ager sanguinis, vsque
8 διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος, ἀγρὸς αἵματος, ἕως τῆς
‖ in hodiernum diem.
Pquod dictum est
‖hodie. Tunc impletum est Peffatum per Ieremiam Pro-
9 σήμερον. τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ ἱερεμίου τοῦ προ-
phetam, dicentem: Et acceperunt triginta argenteos pre-
φήτου, λέγοντος, καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τι-
τιμάομαι
tium appretiati, quem appretiauerunt à filiis Israel.
μὴν τοῦ † τετιμημένου, ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν ἰσραήλ.
Et dederunt eos in agrum figuli, sicut con-
10 καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συν-
* autem
stituit mihi Dominus. At Iesus *stetit ante præ-
11 έταξέ μοι κύριος. ὁ δὲ ἰησοῦς ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγε-
sidem: & interrogauit eum præses, dicens: Tu es rex
μόνος, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν, λέγων, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς
Iudæorum? At Iesus dixit illi: Tu dicis.
τῶν ἰουδαίων; ὁ δὲ ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ, σὺ λέγεις.
*cùm accusaretur
Et *in accusari ipsum à principibus Sacerdotum &
12 καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν
senioribus, nihil respondit. Tunc dicit illi
13 πρεσβυτέρων, οὐδὲν ἀπεκρίνατο. τότε λέγει αὐτῷ
‖aduersum te dicunt testimonia?
Pilatus: Non audis quanta ‖te contra testantur?
ὁ πιλάτος, οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυροῦσι;
P miraretur præses
Et non respondit ei ad vllum verbum, ita vt Pmira-
14 καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἓν ῥῆμα, ὥστε θαυμά-
ri præsidem vehementer.
ζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν.
* populo dimittere vnum
Per autē diē solennem consueuerat præses *absoluere vnum vinctum
15 κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν ἕνα δέσμιον τῷ
turba, quem voluissent. Habebant autē tunc vinctum insignem,
16 ὄχλῳ, ὃν ἤθελον. εἶχον δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον,
* qui dicebatur Barabbas.
Congregatis
‖dimittam
*dictum Barabbam. Coactis ergo illis, dixit
17 λεγόμενον βαραββᾶν. συνηγμένων οὖν αὐτῶν, εἶπεν
illis Pilatus: Quem vultis ‖absoluam vobis? Barabbam,
αὐτοῖς ὁ πιλάτος, τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν; βαραββᾶν,
P qui dicitur Christus?
an Iesum Pdictum Christum?
ἢ ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν;
Sciebat enim quòd per inuidiam tradidissent eum.
18 ᾔδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν.
*pro
Sedente autem illo *super tribunali, misit ad
19 καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἀπέστειλε πρὸς
eum vxor eius, dicens: Nihil tibi & iusto illi:
αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ, λέγουσα, μηδέν σοι καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ·
*visum
multa enim passa sum hodie per *somnia propter eum.
πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν.
‖ autem
P populis
πείθω
At principes ‖Sacerdotū & seniores persuaserunt Pturbis,
20 οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι † ἔπεισαν τοὺς ὄχλους,
*verò
vt peterent Barabbam, *a Iesum *perderent.
ἵνα αἰτήσωνται τὸν βαραββᾶν, τὸν δὲ ἰησοῦν ἀπολέσωσιν.
Respondens autem præses, ait illis: Quem vultis de
21 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν, εἶπεν αὐτοῖς, τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν
*dimittā
‖ At illi
duobus *absoluam vobis? ‖Illi verò dixerunt: Barabbam.
δύο ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον, βαραββᾶν.
P de Iesu, qui dicitur Christus?
Dicit ergo illis Pilatus: Quid igitur faciam PIesum di-
22 λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ πιλάτος, τί οὖν ποιήσω ἰησοῦν τὸν λε-
ctum Christum? Dicunt ei omnes: Crucifigatur.
γόμενον χριστόν; λέγουσιν αὐτῷ πάντες, σταυρωθήτω.
* Ait illis præses
*At illi magis
*At præses ait: Quid enim mali fecit? *Illi autem abundè
23 ὁ δὲ ἡγεμὼν ἔφη, τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ περισσῶς
clamabant, dicentes: Crucifigatur.
ἔκραζον, λέγοντες, σταυρωθήτω.
Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, sed magis tumul-
24 ἰδὼν δὲ ὁ πιλάτος ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον θόρυ-
‖ accepta aqua,
tus fieret, ‖sumens aquam lauit manus coram
βος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ
P populo,
Pturba, dicens: Innocens sum à sanguine iusti huius:
ὄχλου λέγων, ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου·
vos videritis. Et respondens vniuersus populus, dixit: San-
25 ὑμεῖς ὄψεσθε. καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς, εἶπε, τὸ αἷ-
*filios
guis eius super nos, & super *natos nostros.
μα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.
*dimisit
‖ Iesum autem flagellatum
Peis
Tunc *absoluit illis Barabbam: ‖At Iesum fla-
26 τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν βαραββᾶν, τὸν δὲ ἰησοῦν φρα-
gellans, tradidit P vt crucifigeretur. Tunc milites
27 γελλώσας, παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῇ. τότε οἱ στρατιῶται
* suscipientes
* congregauerunt
præsidis *assumentes Iesum in prætorium, *co-
τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόντες τὸν ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον, συν-
egerunt ad eum vniuersam cohortem. Et exuentes eum,
28 ήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν. καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν,
circundederunt ei chlamydem coccineam: Et plectentes co-
29 περιέθηκαν αὐτῷ χλαμύδα κοκκίνην· καὶ πλέξαντες στέ-
ronam de spinis, imposuerunt super caput eius, & arundi-
φανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ κάλα-
‖ flexo
nem in dextera eius: & genu ‖flectentes ante eum,
μον ἐπὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ· καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ,
P Aue
illudebant ei, dicentes: PGaude rex Iudæorum.
ἐνέπαιζον αὐτῷ, λέγοντες, χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.
*expuentes
Et *inspuentes in eum, acceperunt arundinem, & percu-
30 καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν, ἔλαβον τὸν κάλαμον, καὶ ἔτυ-
tiebant in caput eius.
πτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

Καὶ ὅτε

Et postquam illuserunt ei, exuerunt eum chlamydem:
καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα, 31
& induerunt eum vestimentis eius: & abduxerunt eum *ad
καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ· καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς
crucifigendum. Exeuntes autē, inuenerunt hominem Cy-
τὸ σταυρῶσαι. ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον κυ- 32
renæum, nomine Simonem: hunc angariauerunt, vt tolleret cru-
ρηναῖον, ὀνόματι σίμωνα· τοῦτον ἠγγάρευσαν, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυ-
cem eius. Et ‖venientes in locum ᵽdictum Gol-
ρὸν αὐτοῦ. καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον γολ- 33
gotha, 'qui est dictus Caluariæ locus: *Dederunt ei
γοθᾶ, ὅς ἐστι λεγόμενος κρανίου τόπος· ἔδωκαν αὐτῷ 34
bibere ‖acetum cum felle mixtum. Et ᵽgustans no-
πιεῖν *ὄξος μετὰ χολῆς † μεμιγμένον. καὶ γευσάμενος οὐκ
luit bibere. 'Crucifigentes verò eum, diuiserunt
ἤθελε πιεῖν. σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν, διεμερίσαντο τὰ 35
vestimenta eius, *iacientes sortem: vt impleretur ‖effatum à
ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ
Propheta: Dispertiti sunt vestimenta mea sibiipsis, & super
τοῦ προφήτου, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ
vestem meam ᵽiecerunt sortem.
τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον.
Et sedentes seruabant eum illic.
καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ. 36
Et imposuerunt super caput eius causam ipsius
καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ 37
scriptam: HIC EST IESVS
γεγραμμένην, ΟΥΤΟΣ ΕΣΤΙΝ ΙΗΣΟΥΣ
REX IVDÆORVM.
Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.
Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones, vnus à dextris, &
τότε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ δύο λῃσταὶ, εἷς ἐκ δεξιῶν, καὶ 38
vnus à sinistris. At prætereuntes ᵽ blasphe-
εἷς ἐξ εὐωνύμων. οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφή- 39
mabant eum, mouentes capita sua: Et dicentes:
μουν αὐτὸν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ λέγοντες, 40
'Dissoluens templum*, & in ‖tribus diebus ædificans, serua
ὁ καταλύων τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον
teipsum. Si filius es Dei, descende de cruce.
σεαυτόν. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.
Similiter verò & principes Sacerdotum illudentes cum Scri-
ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες μετὰ τῶν γραμμα- 41
bis, & senioribus, & Pharisæis, dicebant: Alios
τέων, καὶ πρεσβυτέρων, καὶ φαρισαίων, ἔλεγον, ἄλλους 42
ᵽseruauit, seipsum non potest 'seruare. Si rex Israel est, de-
ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι. εἰ βασιλεὺς ἰσραήλ ἐστι, κα-
scendat nunc de cruce, & *credemus in eo.
ταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ πιστεύσομεν ἐπ' αὐτῷ.
Confidit in Deo: liberet nunc eum, si vult eum.
πέποιθεν ἐπὶ τὸν θεὸν, ῥυσάσθω νῦν αὐτὸν, εἰ θέλει αὐτόν. 43
dixit enim, Quia Dei sum filius. ‖Id verò ipsum & latrones
εἶπε γὰρ, ὅτι θεοῦ εἰμι υἱός. τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ λῃσταὶ οἱ 44
ᵽconcrucifixi ipsi exprobrabant ei.
συσταυρωθέντες αὐτῷ, ὠνείδιζον αὐτῷ.
A autem sexta hora tenebræ factæ sunt super vniuersam terram,
ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, 45
vsque 'horam nonam. * Circa vero nonam horam clamauit
ἕως ὥρας ἐννάτης. περὶ δὲ τὴν ἐννάτην ὥραν ἀνεβόησεν 46
Iesus voce magna, dicens: Eli, Eli, lama sabachthani?
ὁ ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, ἠλὶ, ἠλὶ, λαμὰ σαβαχθανί;
hoc est: Deus meus, Deus meus, vt quid me dereliquisti?
τοῦτ' ἔστι, θεέ μου, θεέ μου, ἱνατί με ἐγκατέλιπες;
Quidā autē eorū illic ‖stantium audientes, dicebant: Quod Eliam
τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἑστώτων ἀκούσαντες, ἔλεγον, ὅτι ἠλίαν 47
vocat iste. Et continuò currens vnus ex eis, ᵽ& accipiens
φωνεῖ οὗτος. καὶ εὐθέως δραμὼν εἷς ἐξ αὐτῶν, καὶ λαβὼν 48
spongiam, 'implensque aceti, & circumponens arundini, potabat eum.
σπόγγον, πλήσας τε ὄξους, καὶ περιθεὶς καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτόν.
Verùm cæteri ‖dicebant: Sine, videamus an veniat Elias ᵽ liberaturus
οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον, ἄφες, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται ἠλίας σώσων 49
eum. At Iesus'' iterum clamans voce magna, emi-
αὐτόν. ὁ δὲ ἰησοῦς πάλιν κράξας φωνῇ μεγάλῃ, ἀφῆ- 50
sit spiritum. Et ecce * interexpansum templi
κε τὸ πνεῦμα. καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ 51
‖scissum est in duo, à sursum vsque deorsum: & terra mota est, &
*ἐσχίσθη εἰς δύο, ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω· καὶ ἡ γῆ † ἐσείσθη, καὶ
petræ ᵽ fissæ sunt: Et monumenta aperta sunt, &
αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν· καὶ τὰ μνημεῖα *ἀνεῴχθησαν, καὶ 52
multa corpora dormientium sanctorum 'excitata sunt.
πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη.
Et exeuntes de monumentis post * excitationem eius, vene-
καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ, εἰσῆλ- 53
runt in sanctam ciuitatem: & apparuerunt multis.
θον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς.
At Centurio‖, & qui cum eo ᵽseruantes Iesum,
ὁ δὲ ἑκατόνταρχος, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, τηροῦντες τὸν ἰησοῦν, 54
videntes 'terræmotum & facta, timuerunt valdè, di-
ἰδόντες τὸν σεισμὸν, καὶ τὰ γενόμενα, ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέ-
centes: Verè Dei filius erat iste. Erant autem ibi mulieres
γοντες, ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος. ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες 55
multæ à longè spectantes, quæ secutæ erant Iesum
πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ ἰησοῦ

* vt crucifigerent
‖ venerunt
ᵽ qui dicitur
'quod est
* Et
‖ vinum
ᵽ cùm gustasset
* οἶνον
† μίγνυμι
'Postquam autem crucifixerunt
* mittentes
‖ quod dictum est per Prophetam, dicentem: Diuiserunt sibi
ᵽ miserunt
ᵽ autem
'Vah qui destruis
* Dei,
‖ triduo illud reædificas: salua temetipsum.
ᵽ saluos fecit,
' saluum facere.
* credimus ei.
‖ Idipsum autem
ᵽ qui crucifixi erant cum eo, improperabant
' ad * Et
‖ stantes, &
ᵽ acceptam
'impleuit aceto: & imposuit
*& dabat ei bibere.
‖ verò
ᵽ liberans
'' autem
* velum
‖ scissum est in duas partes, à summo
* σχίζω
† σείομαι
ᵽ scissæ
* ἀνοίγω
'qui dormierant, surrexerunt.
* resurrectionem
‖ autem
ᵽ erant custodientes
' viso terræmotu, & his quæ fiebāt,

à Galilæa, ministrantes ei: *In quibus erat Ma-
56 ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, διακονοῦσαι αὐτῷ· ἐν αἷς ἦν μα-
ria Magdalene, & Maria Iacobi & ‖Iose mater, &
ρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ μαρία ἡ τοῦ ἰακώβου καὶ ἰωσῆ μήτηρ, καὶ
mater filiorum Zebedæi. ᵽSero autem facto, venit
57 ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν ζεβεδαίου. ὀψίας δὲ γενομένης, ἦλθεν
'homo diues ab Arimathæa, nomine Ioseph, qui &
ἄνθρωπος πλούσιος ἀπὸ ἀριμαθαίας, τοὔνομα ἰωσὴφ, ὃς καὶ
ipse discipulus erat Iesu. Hic * accedens Pi-
58 αὐτὸς ἐμαθήτευσε τῷ ἰησοῦ. οὗτος προσελθὼν τῷ πι-
lato, petiit corpus Iesu. Tunc Pilatus iussit
λάτῳ, ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. τότε ὁ πιλάτος ἐκέλευσεν
reddi corpus. Et ‖accipiens corpus Ioseph
59 ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα. καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ ἰωσὴφ
inuoluit illud ᵽsindone munda: Et posuit illud in
60 † ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι καθαρᾷ· καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν
nouo suo monumento, quod exciderat in petra: & 'ad-
τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ, ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ· καὶ προσ-
uoluens lapidem magnum *ostio monumenti, ‖abiit.
κυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου, ἀπῆλθεν.
Erat autem ibi Maria Magdalene, & altera Maria, seden-
61 ἦν δὲ ἐκεῖ μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη μαρία, καθή-
tes contra sepulchrum. ᵽVerùm postera die, quæ est
62 μεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου. τῇ δὲ ἐπαύριον, ἥτις ἐστὶ
post Parasceuen, 'coacti sunt principes Sacerdotū & Phari-
μετὰ τὴν παρασκευὴν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρι-
sæi ad Pilatum, Dicentes, Domine, *meminimus quia
63 σαῖοι πρὸς πιλάτον, λέγοντες, κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι
ille seductor dixit adhuc viuens: Post tres dies ‖excitor.
ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι.
Iube ergo ᵽmuniri sepulchrum vsque in tertium diem,
64 κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας,
ne 'quando venientes discipuli eius nocte, *furentur eum,
μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς, κλέψωσιν αὐτὸν,
& dicant plebi: ‖Excitatus est à mortuis: & erit nouissimus
καὶ εἴπωσι τῷ λαῷ, ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν· καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη
error peior priore. Ait vero illis Pilatus:
65 πλάνη χείρων τῆς πρώτης. ἔφη δὲ αὐτοῖς ὁ πιλάτος,
Habetis custodiam: ᵽabite, munite sicut scitis.
ἔχετε κουστωδίαν, ὑπάγετε, ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε.
Illi autem abeuntes munierunt sepulchrum, signantes
66 οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον, σφραγίσαντες
lapidem cum 'custodia.
τὸν λίθον μετὰ τῆς κουστωδίας.

* Inter quas
‖ Ioseph
ᵽ Cùm autem sero factum esset,
'quidam
*accessit ad Pilatum, &
‖ accepto corpore
ᵽ in
ἐντυλίσσω
'aduoluit saxum
* ad ostium ‖&
ᵽ Altera autem
'conuenerunt
* recordati sumus
‖ resurgam.
ᵽ custodiri
'fortè venient, *&
‖ Surrexit
ᵽ ite, custodite
'custodibus

CAP. XXVIII. κη.

Vespere autem *Sabbatorum lucescenti in vnam Sabbatorum,
1 Ὀψὲ δὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων,
venit Maria Magdalene, & altera Maria ‖spectatum
ἦλθε μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη μαρία, θεωρῆσαι τὸν
sepulchrum. Et ecce terræmotus factus est magnus. Angelus enim
2 τάφον. καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας. ἄγγελος γὰρ
Domini ᵽ descendens de cælo, 'accedens reuoluit
κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ, προσελθὼν † ἀπεκύλισε τὸν
lapidem ab ostio, & sedebat super eum.
λίθον ἀπὸ τῆς θύρας, καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ.
Erat autē aspectus eius sicut fulgur, & vestimentum eius candidum
3 ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν
sicut nix. Præ autem timore eius * concussi sunt seruantes,
4 ὡσεὶ χιών. ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες,
& facti sunt velut mortui. Respondens autem angelus, dixit
5 καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος εἶπε
mulieribus: ‖Ne metuite vos: scio enim quòd Iesum ᵽ cruci-
ταῖς γυναιξὶ, μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι ἰησοῦν τὸν ἐσταυ-
fixum quæritis: Non est hic. 'Excitatus est enim, sicut
6 ρωμένον ζητεῖτε. οὐκ ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη γὰρ, καθὼς
dixit. venite, *videte locum vbi ‖iacebat Dominus.
εἶπε. δεῦτε, ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ κύριος.
Et citò euntes dicite discipulis eius, quia surre-
7 καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι ἠγέρ-
xit à mortuis: & ecce ᵽprait vos in Galilæam:
θη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν·
ibi eum videbitis. ecce 'dixi vobis. Et * exeuntes
8 ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε· ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν. καὶ ἐξελθοῦσαι
citò de monumento cum timore & gaudio magno ‖cucurre-
ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης, ἔδρα-
runt nunciare discipulis eius. Cum autem irent renun-
μον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγ-
tiare discipulis eius, Et ecce Iesus occur-
9 γεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ὁ ἰησοῦς † ἀπήντη-
rit illis, dicens, ᵽGaudete. Illæ autem 'accedentes, prehen-
σεν αὐταῖς, λέγων, χαίρετε. αἱ δὲ προσελθοῦσαι, ἐκρά-
derunt eius pedes, & adorauerunt eum.
τησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ.
Tunc ait illis Iesus: * Ne timete: ite, nun-
10 τότε λέγει αὐταῖς ὁ ἰησοῦς, μὴ φοβεῖσθε· ὑπάγετε, ἀπαγ-
tiate fratribus meis, vt abeant in Galilæam,
γείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν γαλιλαίαν,
& ibi me videbunt. ‖Euntibus autem illis, ecce quidam
11 κἀκεῖ με ὄψονται. πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδού τινες
ᵽcustodia venientes in vrbem, nunciauerunt principibus Sa-
τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιε-
ρεῦσιν

*Sabbati quæ lucescit in prima Sabbati
‖ videre
ᵽ descendit, '&
ἀποκυλίζω
* exterriti sunt custodes,
‖ Nolite timere
ᵽqui crucifixus est,
' Surrexit
* &
‖ positus erat
ᵽ præcedet
'prædixi
* exierunt
‖ currentes
ἀπαντάω
ᵽ Auete
'accesserunt, & tenuerunt
*Nolite timere
‖ Quæ cùm abiissent,
ᵽ de custodibus venerunt in ciuitatem, &

* quæ facta fuerant.
ρεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. καὶ συναχθέντες μετὰ 12
senioribus, ‖ consiliumque accipientes, argenteos sufficientes
τῶν πρεσβυτέρων, συμβούλιόν τε λαβόντες, ἀργύρια ἱκανὰ
dederunt militibus, Dicentes: Dicite quia discipuli
ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις, λέγοντες, εἰπατε ὅτι οἱ μαθηταὶ 13
eius nocte ꝓ venientes, furati sunt eum nobis dormientibus.
αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες, ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων.
Et si auditum fuerit hoc à præside, nos suadebimus ei,
καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐτῷ, 14
& vos securos faciemus. ‖ Illi autem accipientes ar-
καὶ ὑμᾶς ἀμεριμνους ποιήσομεν. οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀρ- 15
gentos, fecerunt sicut erant edocti. Et diuulgatum est verbum
γύρια, ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος
* in hodiernum diem.
οὗτος παρὰ ἰουδαίοις, μέχρι τῆς σήμερον.
‖ autem ꝓ abferunt
At vndecim ‖ discipuli ꝓ profecti sunt in Galilæam,
οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν γαλιλαίαν, 16
in montem vbi constituerat illis Iesus.
εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς.
Et videntes eum, adorauerunt eum: quidã autem dubitauerunt.
καὶ ἰδόντες αὐτὸν, προσεκύνησαν αὐτῷ· οἱ δὲ ἐδίσταζαν. 17
Et accedens Iesus, locutus est eis, dicens: Data est
καὶ προσελθὼν ὁ ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς, λέγων, ἐδόθη 18
* potestas mihi omnis * auctoritas in cælo, & in terra.
μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ γῆς.
Euntes ergo docete omnes gentes: bapti-
πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτί- 19
* nomine zantes eos in * nomen Patris, & Filij, & sancti
ζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου
Spiritus: Docentes eos seruare omnia quæcũq;
πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα 20
* vobiscum sum omnibus diebus, mandaui vobis. Et ecce ego * cum vobis sum omnes
ἐνετειλάμην ὑμῖν. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς
dies, vsque ad consummationem seculi. Amen.
ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. ἀμήν.

Sancti Euangelij secundum Matthæum,

FINIS.

SECVNDVM MARCVM

ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ

SANCTVM EVANGELIVM.

ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

CAPVT PRIMVM. α.

INITIVM Euangelij Iesu Christi
ΡΧΗ τοῦ εὐαγγελίου ἰησοῦ χριστοῦ 1
filij Dei: Sicut scriptum est in
υἱοῦ τοῦ θεοῦ· ὡς γέγραπται ἐν τοῖς 2
* Esaia propheta: * Prophetis: Ecce ego mitto an-
προφήταις, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγ-
gelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam
γελόν μου πρὸ προσώπου σου ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου
ante te. Vox clamantis in deserto: Parate
ἔμπροσθέν σου. φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε 3
viam Domini, rectas facite semitas eius.
τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.
Fuit Ioannes baptizans in deserto, & prædicans ba-
ἐγένετο ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ κηρύσσων βά- 4
ptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.
πτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.
Et egrediebatur ad eum omnis Iudæa regio, &
καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ ἰουδαία χώρα, καὶ οἱ 5
‖ vniuersi: Hierosolymitæ ‖: & baptizabantur omnes in Iordane flumine
ἱεροσολυμῖται, καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ ἰορδάνῃ ποταμῷ
ab illo, confitentes peccata sua.
ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.
ꝓ Et ' zona pellicea
ꝓ Erat autem Ioannes vestitus pilis cameli, & ' zonam
καὶ ἦν ὁ ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου, καὶ ζώνην 6
coriaceam circa lumbos eius: & edens locustas &
δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ· καὶ ἐσθίων ἀκρίδας καὶ
* edebat. mel siluestre *. Et prædicabat, dicens: Venit fortior me
μέλι ἄγριον. καὶ ἐκήρυσσε λέγων, ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου
‖ procumbens post me, cuius non tum dignus ‖ curuatus soluere corrigiam
ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν
calceamentorum eius. Ego quidem baptizaui vos in aqua:
ὑποδημάτων αὐτοῦ. ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι· 8
ille verò baptizabit vos in Spiritu sancto.
αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Et factum est in illis diebus, venit Iesus à Na-
καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ἦλθεν ἰησοῦς ἀπὸ να- 9
zareth Galilææ: & baptizatus est à Ioanne in Iordanem.
ζαρὲτ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ ἰωάννου εἰς τὸν ἰορδάνην.
Et statim ascendens de aqua, vidit scissos
καὶ εὐθὺς ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος, εἶδε † σχιζομένους τοὺς 10 σχίζομαι
cælos *, & Spiritum tanquam columbam descendentem ‖ super eum.
οὐρανοὺς, καὶ τὸ πνεῦμα ὡσεὶ περιστερὰν καταβαῖνον ἐπ' αὐτόν. * apertos, ‖ & manentem in ipso.
Et vox facta est de cælis: Tu es filius meus dilectus,
καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν, σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός,
in ꝓ quo complacui. Et statim spiritus eum * eiicit in ꝓ te expulit
ἐν ᾧ εὐδόκησα. καὶ εὐθὺς τὸ πνεῦμα αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς 12
desertum. Et erat illic in deserto dies quadra-
τὴν ἔρημον. καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας τεσσαρά- 13
ginta *, tentatus à satana. ‖ Et erat cum ꝓ fe-
κοντα, πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· καὶ ἦν μετὰ τῶν θη- * diebus, & quadraginta noctibus: & tentabatur
ris: & angeli ministrabant illi. ‖ eratque
εἰων· καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ. ꝓ bestiis:
' Postquam autẽ traditus est Ioannes,
' Post autem ti aditum esse Ioannem, venit Iesus
μετὰ δὲ τὸ * παραδοθῆναι τὸν ἰωάννην, ἦλθεν ὁ ἰησοῦς 14 * παραδίδωμι
in Galilæam, prædicans Euangelium regni Dei:
εἰς τὴν γαλιλαίαν, κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.
Et dicens: Quoniã impletum est tempus, & appropinquauit regnum
καὶ λέγων, ὅτι πεπλήρωται ὁ καιρὸς, καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία 15
Dei: pœnitemini, & credite in Euangelio.
τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε, καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.
* Et prætereuns secus
* Deambulans autem iuxta mare Galilææ, vidit
Καὶ παράγων δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, εἶδε 16
Simonem & Andream fratrem eius Simonis, mittentes
σίμωνα καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τοῦ σίμωνος, βάλλοντας
‖ retia in mare. ‖ verriculum in mari: (erant enim piscatores.)
ἀμφίβληστρον ἐν τῇ θαλάσσῃ· ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς.
Et dixit eis Iesus: Venite post me, & faciam
καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω 17
vos fieri piscatores hominum. Et protinus ꝓ relinquentes
ὑμᾶς γενέσθαι ἁλιεῖς ἀνθρώπων. καὶ εὐθὺς ἀφέντες τὰ 18 ꝓ reliquis retibus
retia sua, secuti sunt eum. Et progressus indè
δίκτυα αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ † προβὰς ἐκεῖθεν προβαίνω
pusillum, vidit Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem
ὀλίγον, εἶδεν ἰάκωβον τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν
eius, & ipsos in nauigio componentes retia ‖. ‖ in nauigio:
αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα.
Et statim vocauit illos: Et ' relinquentes patrem suum
καὶ εὐθὺς ἐκάλεσεν αὐτούς· καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν 19 ' relicto patre suo Zebedæo in nauigio
Zebedæum in nauigio cum mercenariis, * abierunt post eum.
Ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν, ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ. * secuti sunt
Et ingrediuntur in Capharnaum: & statim Sabbatis
καὶ εἰσπορεύονται εἰς καπερναούμ· καὶ εὐθὺς τοῖς σάββασιν 21
ingressus ‖ in synagogam, docebat ‖. ‖ eos.
εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐδίδασκε.
Et ꝓ percellebantur super doctrina eius. Erat enim docens ꝓ stupebant
καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. ἦν γὰρ διδάσκων 22
eos quasi ' auctoritatem habens, & non sicut Scribæ. ' potestatem
αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς·
Et erat in synagoga eorum homo in spiritu im-
καὶ ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκα- 23
mundo: & exclamauit, Dicens: Ah, Quid nobis & tibi Iesu
θάρτῳ, καὶ ἀνέκραξε, λέγων, ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοὶ ἰησοῦ 24
Nazarene? venisti perdere nos? * noui te quis es, sanctus * scio qui sis.
ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος
Dei. Et comminatus est ei Iesus, dicens: Obmu-
τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, λέγων, φιμώ- 25
tesce: & exi ‖ ex eo. Et discerpens eum spiritus ‖ de homine.
θητι, καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ. καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα 26
immundus, & exclamans voce magna, exiit ab eo.
τὸ ἀκάθαρτον καὶ κράξαν φωνῇ μεγάλῃ, ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ.
Et ꝓ expauerunt omnes: ita vt ' conquirere ad ipsos, dicen- ꝓ miraci sunt
πάντες, ὥστε συζητεῖν πρὸς αὐτοὺς, λέγον- 27 ' conquirerent inter se.
tes: Quid * est hoc? quæ * doctrina noua hæc, quia ꝓ per auctori- * nam
τες, τί ἐστι τοῦτο; τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη, ὅτι κατ' ἐξου- ꝓ in potestate eius
ritatem & spiritibus immundis imperat, & obe-
σίαν καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακ-
diunt ei? ' Exiis autem fama eius statim in omnem ' Et processit rumor
κούουσιν αὐτῷ; ἐξῆλθε δὲ ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθὺς εἰς ὅλην 28
regionem Galilææ. Et protinus * ex syna- * de
τὴν περίχωρον τῆς γαλιλαίας. καὶ εὐθὺς ἐκ τῆς συνα- 29
goga egredientes, venerunt in domum Simonis & Andreæ,
γωγῆς ἐξελθόντες, ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν σίμωνος καὶ ἀνδρέου,
cum Iacobo & Ioanne. At socrus ‖ Simonis ‖ autem
μετὰ ἰακώβου καὶ ἰωάννου. ἡ δὲ πενθερὰ σίμωνος 30
decumbebat febricitans: & statim dicunt ei de illa.
κατέκειτο πυρέσσουσα. καὶ εὐθὺς λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς.
Et accedens ꝓ excitauit eam, ' apprehendens manum eius: ꝓ eleuauit
καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτὴν, κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς· ' apprehensa manu
& dimisit eam febris continuò, & ministrabat eis.
καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετὸς εὐθέως, καὶ διηκόνει αὐτοῖς.
Vespere autem facto, cùm occidisset Sol, afferebant ad eum
Ὀψίας δὲ γενομένης, ὅτε † ἔδυ ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν 32 δύω
omnes malè habentes, & * dæmoniacos. * dæmonia habentes.
πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, καὶ τοὺς δαιμονιζομένους.
Et ciuitas ‖ tota conclusa erat ad ianuam. ‖ omnis cõgregata
καὶ ἡ πόλις ὅλη † ἐπισυνηγμένη ἦν πρὸς τὴν θύραν. 33 ἐπισυνάγομαι

καὶ ἐθε-

Et curauit multos *malè habentes variis ‖morbis:
καὶ ἐθεράπευσε πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις· 34
& dæmonia multa eiiciebat: & non sinebat *loqui dæmo-
καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλε· καὶ οὐκ † ἤφιε λαλεῖν τὰ δαιμό-
nia, ‖quòd nossent eum. Et ᵖmanè noctu valdè surgens
νια, ὅτι ᾔδεισαν αὐτόν. καὶ πρωῒ ἔννυχον λίαν ἀναστὰς 35
egressus est, & abiit Iesus in desertum locum, ibique
ἐξῆλθε, καὶ ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς ἔρημον τόπον, κἀκεῖ
orabat. Et *prosecuti sunt eum Simon & qui cum illo*.
προσηύχετο. Καὶ κατεδίωξαν αὐτὸν ὁ Σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ· 36
Et ‖inuenientes eum, ᵖdicunt ei: Quia omnes quærunt te.
καὶ εὑρόντες αὐτόν, λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι πάντες ζητοῦσί σε. 37
Et ait illis: Eamus in *continua oppidula,
καὶ λέγει αὐτοῖς, ἄγωμεν εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις, 38
vt & ibi prædicem: ad hoc enim *egressus sum. Et erat
ἵνα κἀκεῖ κηρύξω· εἰς τοῦτο γὰρ ἐξελήλυθα. καὶ ἦν 39
prædicans in synagogis eorum, ‖in omnem Galilæam,
κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν,
& dæmonia eiiciens. Et venit ad eum leprosus
καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων. καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς 40
deprecans eum, & ᵖgenupetens eum, & dicens ei: Quod si
παρακαλῶν αὐτόν, καὶ γονυπετῶν αὐτόν, καὶ λέγων αὐτῷ, ὅτι ἐὰν
velis, potes me mundare. *At Iesus visceribus commo-
θέλῃς δύνασαί με καθαρίσαι. ὁ δὲ Ἰησοῦς σπλαγχνι- 41
tus, extendens manum*, tetigit eum: & ait illi: Volo:
σθεὶς, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ, θέλω,
mundare. Et ‖dicente eo, statim discessit ab
καθαρίσθητι. καὶ εἰπόντος αὐτοῦ, εὐθέως ἀπῆλθεν ἀπ' 42
eo lepra, & mundatus est. Et comminatus ᵖ
αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθαρίσθη. καὶ ἐμβριμησάμενος 43
ei, statim* eiecit illum: Et dicit ei: Vide nemini
αὐτῷ, εὐθέως ἐξέβαλεν αὐτόν· καὶ λέγει αὐτῷ, ὅρα μηδενὶ 44
dixeris: sed vade teipsum ostende *Sacerdoti, & offer
εἴπῃς· ἀλλ' ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε
pro emundatione tua quæ præcepit Moyses, in testimonium
περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ἃ προσέταξε Μωσῆς, εἰς μαρτύριον
illis. ‖Ille verò egressus cœpit prædicare multa, & dif-
αὐτοῖς. ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλά, καὶ δια- 45
famare sermonem, ita vt ᵖnon amplius ipsum posse manifestè in
φημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς
ciuitatem introire, sed foris in desertis locis *erat: & con-
πόλιν εἰσελθεῖν· ἀλλ' ἔξω ἐν ἐρήμοις τόποις ἦν, καὶ ἤρ-
ueniebant ad eum vndique.
χοντο πρὸς αὐτὸν πανταχόθεν.

CAP II. β.

Et iterum intrauit in Caphernaum *per dies: & auditū est
Καὶ πάλιν εἰσῆλθεν εἰς Καπερναοὺμ δι' ἡμερῶν· καὶ ἠκούσθη 1
quòd in ‖domum esset: Et confestim ᵖcoacti sunt multi,
ὅτι εἰς οἶκόν ἐστι· καὶ εὐθέως † συνήχθησαν πολλοί, 2
*vt non amplius capere neque quæ ad ianuam: & loquebatur
ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν· καὶ ἐλάλει
eis verbum. Et *veniunt ad eum paralyticum fe-
αὐτοῖς τὸν λόγον. καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτόν, παραλυτικὸν φέ- 3
rentes, ‖sublatum à quatuor. Et ᵖnon valentes
ροντες, * αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων. καὶ μὴ δυνάμενοι 4
appropinquare ei propter turbam, detexerunt tectum
προσεγγίσαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην
vbi erat: & *perfodientes submiserunt grabatum in quo para-
ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράββατον, ἐφ' ᾧ ὁ παρα-
lyticus iacebat. *Videns autem Iesus fidem illorum,
λυτικὸς κατέκειτο. ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, 5
ait paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua.
λέγει τῷ παραλυτικῷ, τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.
Erant autem quidam ‖Scribarum illic sedentes, & ᵖra-
ἦσαν δέ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι, καὶ δια- 6
tiocinantes in cordibus suis: Quid hic sic loquitur?
λογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, τί οὗτος οὕτω λαλεῖ 7
*blasphemias? Quis potest dimittere peccata, *si non vnus Deus?
βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός;
‖Et statim agnoscens Iesus spiritu suo, quia sic
καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ, ὅτι οὕτως 8
ᵖratiocinantur in seipsis, dixit illis: Quid ista *ratioci-
διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, εἶπεν αὐτοῖς, τί ταῦτα διαλογί-
namini in cordibus vestris? Quid est facilius,
ζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; τί ἐστιν εὐκοπώτερον, 9
dicere paralytico: Dimittuntur tibi peccata: an dicere:
εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι· ἢ εἰπεῖν,
Surge, & tolle tuum grabatum, & deambula?
ἔγειραι, καὶ ἆρόν σου τὸν κράββατον, καὶ περιπάτει.
Vt autem sciatis quia *authoritatem habet filius hominis dimittendi
ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι 10
in terra peccata, ait paralytico: Tibi dico,
ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας, λέγει τῷ παραλυτικῷ, σοὶ λέγω, 11
Surge, & tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam.
ἔγειραι, καὶ ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.
Et statim surrexit‖, & tollens grabatum, egressus est
καὶ εὐθέως ἠγέρθη, καὶ ἄρας τὸν κράββατον, ἐξῆλθεν 12
coram omnibus: ita vt ᵖobstupescere omnes, & *glorificare
ἐναντίον πάντων· ὥστε ἐξίστασθαι πάντας, καὶ δοξάζειν τὸν
Deum, dicentes: Quia nunquam sic vidimus.
θεόν, λέγοντας, ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἴδομεν.

*qui vexabantur
‖languoribus:
*ea
ἀφίημι
‖quoniam sciebant
ᵖdiluculò
*prosecutus est
*erant.
‖cùm inuenissent
ᵖdixerunt
*proximos vicos & ciuitates
*vui.
‖& in omni Galilæa.
ᵖgenuflexo, dicit ei: Si vis,
*Iesus autem misertus eius, extendit
*suam: & tangens
‖cùm dixisset
ᵖest
*que
*principi Sacerdotum,
‖At
ᵖiam non posset
*esset:
*post
‖domo
ᵖconuenerunt
συνάγω
*ita vt non caperet neque
*venerunt
‖qui portabatur
ᵖcùm non possent offerre eum illi præ turba, nudauerunt
* αἴρω
*patefacientes,
*Cùm autem vidisset
‖de Scribis
ᵖcogitantes
*blasphemat
*nisi solus
‖Quo statim cognito
ᵖcogitarent intra se,
*cogitatis
*potestatem
‖ille: & sublato grabato, abiit indè
ᵖmirarentur
ᵖhonorificarent

Et egressus est rursus *secus mare: ‖& omnis turba ve-
13 καὶ ἐξῆλθε πάλιν παρὰ τὴν θάλασσαν· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρ-
niebat ad eum, & docebat eos. Et ᵖpræteriegrediens vidit
14 χετο πρὸς αὐτόν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς. καὶ παράγων εἶδε
Leui Alphæi sedentem ad telonium: & ait illi:
Λευῒ τὸν τοῦ Ἀλφαίου, καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ λέγει αὐτῷ,
Sequere me. Et surgens secutus est eum.
ἀκολούθει μοι. καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.
Et factum est *in accumbere ipsum in domo illius, &
15 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ
multi publicani & peccatores simul discumbebant *Iesu, &
πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ, καὶ
discipulis eius: erant enim multi, ‖& sequebantur eum.
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἦσαν γὰρ πολλοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.
Et Scribæ & Pharisæi videntes ᵖeum edentem
16 καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἰδόντες αὐτὸν ἐσθίοντα
cum publicanis & peccatoribus, dicebant discipulis eius:
μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,
Quid quod cum publicanis & peccatoribus māducat & bibit?
τί ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει;
Et audiens Iesus, ait illis: Non ‖vsum habent
17 καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς, οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ
ᵖvalentes medico, sed *male habentes. non *veni vocare
ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. οὐκ ἦλθον καλέσαι
iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Et erant
18 δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. καὶ ἦσαν οἱ
discipuli Ioannis, & illi ‖Pharisæorum ieiunantes: & veniunt,
μαθηταὶ Ἰωάννου, καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων νηστεύοντες· καὶ ἔρχονται,
& dicunt illi: Quare discipuli Ioannis, & illi Phari-
καὶ λέγουσιν αὐτῷ, διατί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου, καὶ οἱ τῶν Φαρι-
sæorum ieiunant: ᵖat tibi discipuli non ieiunant?
σαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύουσι;
Et ait illis Iesus: *Num possunt filij *thalami,
19 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος,
in quo sponsus cum illis est, ieiunare? ‖Quantum tempus cum seipsis
ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, νηστεύειν; ὅσον χρόνον μεθ' ἑαυτῶν
habent sponsum, non possunt ieiunare. Venient autem
20 ἔχουσι τὸν νυμφίον, οὐ δύνανται νηστεύειν. ἐλεύσονται δὲ
dies, cùm auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiu-
ἡμέραι, ὅταν † ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύ-
nabunt in illis diebus. Et nemo ᵖadditamentum
21 σουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. καὶ οὐδεὶς ἐπίβλημα
panni *impoliti assuit in vestimento veteri: *si vero non,
ῥάκους ἀγνάφου ἐπιρράπτει ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· εἰ δὲ μή,
aufert supplementum ipsius nouum ‖veteris, & peior scissura
αἴρει τὸ πλήρωμα αὐτοῦ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ, καὶ χεῖρον σχίσμα
fit. Et nemo ᵖinitcit vinum nouū in vtres veteres:
22 γίνεται. καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς·
*si vero non, dirumpit vinum nouum vtres, & vinum
εἰ δὲ μή, * ῥήσσει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς ἀσκούς, καὶ ὁ οἶνος
*effunditur, & vtres ‖pereunt: sed vinum nouum in vtres
ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς
nouos ᵖiniiciendum. Et factum est *præternauigare eum in
23 καινοὺς † βλητέον. καὶ ἐγένετο παραπορεύεσθαι αὐτὸν ἐν τοῖς
Sabbatis per sata: & cœperunt discipuli eius *iter
σάββασι διὰ τῶν σπορίμων, καὶ ἤρξαντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὁδὸν
facere vellentes spicas. Et Pharisæi ‖dicebant
24 ποιεῖν τίλλοντες τοὺς στάχυας. καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον
ei: Ecce quid faciunt ᵖin Sabbatis quod non licet?
αὐτῷ, ἴδε τί ποιοῦσιν ἐν τοῖς σάββασιν, ὃ οὐκ ἔξεστι;
Et ipse ait illis, Nunquam legistis quid fecerit
25 καὶ αὐτὸς ἔλεγεν αὐτοῖς, οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησε
Dauid, quando *vsum habuit, & esuriit ipse, & qui cum eo*?
Δαβίδ, ὅτε χρείαν ἔσχε, καὶ ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ;
Quomodo introiuit in domum Dei sub Abiathar principe
26 πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐπὶ Ἀβιάθαρ τοῦ ἀρ-
Sacerdotum, & panes propositionis māducauit, quos non ‖licet
χιερέως, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστι
māducare ᵖsi non Sacerdotibus, & dedit *& iis cum eo *existentibus?
φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι, καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὖσι;
Et dicebat eis: Sabbatum propter hominem factum
27 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένε-
est, ‖non homo propter Sabbatum. Itaque dominus est
28 το, οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον· ὥστε κύριός ἐστιν
filius hominis ᵖ& Sabbati.
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

CAP. III. γ.

Et introiuit iterum in synagogam: & erat ibi
1 Καὶ εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὴν συναγωγήν, καὶ ἦν ἐκεῖ
homo *arefactam habens manum: Et obserua-
2 ἄνθρωπος † ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα· καὶ παρετή-
bant eum si Sabbatis curaret eum: vt accu-
ρουν αὐτὸν εἰ τοῖς σάββασι θεραπεύσει αὐτόν, ἵνα κατηγο-
sarent illum. Et ait homini *arefactam
3 ρήσωσιν αὐτοῦ. καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἐξηραμμένην
habenti manum: Surge in medium. Et dicit eis:
4 ἔχοντι τὴν χεῖρα, ἔγειραι εἰς τὸ μέσον. καὶ λέγει αὐτοῖς,
Licet Sabbatis benefacere, an malefacere? animam
ἔξεστι τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν
‖seruare, an perdere? ᵖIlli vero tacebant. Et circunspiciens
5 σῶσαι, ἢ ἀποκτεῖναι; οἱ δὲ ἐσιώπων. καὶ περιβλεψάμενος

*ad
‖omnisque
ᵖCùm præteriret
*cùm accumberet
*cùm
‖qui
ᵖquia māducaret
*Quare
*magister vester?
Hoc audito
‖necesse
ᵖsani
*qui malè habēt
*enim
‖Pharisæi
ᵖtui autem
*Nunquid
*nuptiarum quamdiu
*Quanto tempore secum
ἀφαιρέομαι
ᵖassumentum
*rudis
*alioquin
‖à veteri, & maior
ᵖmittit
*alioquin dirumpet
*fundetur,
* ῥήσσω
‖peribunt.
ᵖmitti debet.
† βάλλω
*iterum cùm ambularet.
*progredi &
vellere
‖autem
ᵖdiscipuli tui
*necessitatem
*erant?
*licebat
ᵖnisi
*eis & qui
*erant?
‖&
ᵖetiam
*aridam
ξηραίνομαι
*aridam
‖saluam facere
ᵖAt

* cæcitate
eos cum ira, contristatus super *callo cor-
αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συλλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρ-
dis eorum, dicit homini: Extende manum tuam. Et
δίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. καὶ
‖ illi
ἀποκαθίστημι
extendit: & restituta est manus ‖illius sana ut altera.
ἐξέτεινε, καὶ † ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.
℘ autem
Et exeuntes℘ Pharisæi, statim cum Herodianis con-
καὶ ἐξελθόντες οἱ φαρισαῖοι, εὐθέως μετὰ τῶν ἡρῳδιανῶν συμ- 6
' quomodo
silium faciebant aduersus eum, 'ut eum perderent.
βούλιον ἐποίουν κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσι.
* autem
Et Iesus* secessit cum discipulis suis ad ma-
καὶ ὁ ἰησοῦς ἀνεχώρησε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν θά- 7
re: & multa turba à Galilæa secuta est eum,
λασσαν· καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἠκολούθησεν αὐτῷ,
& à Iudæa, Et ab Hierosolymis, & ab
καὶ ἀπὸ τῆς ἰουδαίας, καὶ ἀπὸ ἱεροσολύμων, καὶ ἀπὸ τῆς 8
Idumæa, & trans Iordanem, & qui circa Tyrum & Sidonem,
ἰδουμαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου· καὶ οἱ περὶ τύρον καὶ σιδῶνα,
multitudo magna, audientes quæ faciebat, venerunt ad eum.
πλῆθος πολύ, ἀκούσαντες ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν.
‖ deseruiret
Et dixit discipulis suis, ut nauicula ‖adsisteret
καὶ εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ 9
sibi, propter turbam, ut ne comprimerent eum.
αὐτῷ, διὰ τὸν ὄχλον, ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν.
℘ sanabat,
' irruerent in eũ,
Multos enim ℘sanauerat, ita ut 'irruere ei, ut
πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ, ἵνα 10
* plagas.
illum tangerent, quotquot habebant *flagella. Et spiritus
αὐτοῦ ἅψωνται, ὅσοι εἶχον μάστιγας. καὶ τὰ πνεύματα 11
‖ videbant, procidebant
immundi cùm illum ‖spectabant, accidebant ei: &
τὰ ἀκάθαρτα ὅταν αὐτὸν ἐθεώρει, προσέπιπτεν αὐτῷ, καὶ
clamabant, dicentes: Quod tu es filius Dei.
ἔκραζε λέγοντα, ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.
℘ vehementer
' manifestarent
Et ℘multa comminabatur eis, ut ne 'manifestum illum facerent.
καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς, ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσι. 12
* ascendens
‖ vocauit ad se
Et *ascendit in montem, & ‖aduocat quos voluit ipse:
καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος, καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν αὐτός· 13
& venerunt ad eum. Et fecit duodecim ut
καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν· καὶ ἐποίησε δώδεκα, ἵνα 14
essent cum illo: & ut mitteret eos prædicare:
ὦσι μετ' αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν·
℘ dedit illis potestatem curandi
' eiiciendi
* Petrus.
Et ℘habere auctoritatem curare infirmitates, & 'eiicere
καὶ ἔχειν ἐξουσίαν θεραπεύειν τὰς νόσους, καὶ ἐκβάλλειν τὰ 15
dæmonia. Et imposuit Simoni nomen *Petrum:
δαιμόνια. καὶ ἐπέθηκε τῷ σίμωνι ὄνομα πέτρον· 16
Et Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem
καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ 17
Iacobi: & imposuit eis nomina Boanerges, quod est,
ἰακώβου· καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα βοανεργές, ὅ ἐστιν,
Filij tonitrui: Et Andream, & Philippum, & Bartholomæum,
υἱοὶ βροντῆς· καὶ ἀνδρέαν, καὶ φίλιππον, καὶ βαρθολομαῖον, 18
& Matthæum, & Thomam, & Iacobum Alphæi, & Thad-
καὶ ματθαῖον, καὶ θωμᾶν, καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ἀλφαίου, καὶ θαδ-
‖ Cananæum,
dæum, & Simonem ‖Cananitem.
δαῖον, καὶ σίμωνα τὸν κανανίτην·
Et Iudam Iscariotem, qui & tradidit illum.
καὶ ἰούδαν ἰσκαριώτην, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν. 19
Et veniunt ad domum: & conuenit iterum turba,
καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον· καὶ συνέρχεται πάλιν ὄχλος, 20
℘ possent
ita ut non ℘posse ipsos neque panem manducare.
ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε ἄρτον φαγεῖν.
' cùm audissent sui,
* tenere
‖ Quoniam in furorem versus est.
Et 'audientes qui ad ipsum, exierunt *prehendere eum: dice-
καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ, ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν· ἔλε- 21
bant enim, ‖Quòd extra se esset. Et Scribæ qui ab Hierosolymis
γον γάρ, ὅτι ἐξέστη. καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων 22
℘ descenderant,
℘descendentes, dicebant: Quoniã Beelzebub habet, & quia in principe
καταβάντες, ἔλεγον, ὅτι βεελζεβοὺλ ἔχει, καὶ ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι
' conuocatis eis,
dæmoniorum eiicit dæmonia. Et 'aduo-
τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. καὶ προσκαλεσά- 23
cans eos, in parabolis dicebat illis: Quomodo potest
μενος αὐτούς, ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς, πῶς δύναται
satanas satanam eiicere? Et si regnum in seipsum
σατανᾶς σατανᾶν ἐκβάλλειν; καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν 24
diuidatur, non potest stare regnum illud. Et si do-
μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη· καὶ ἐὰν οἰ- 25
mus super semetipsam dispertiatur, non potest stare domus illa.
κία ἐφ' αὐτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ οἰκία ἐκείνη·
℘ & * poterit
Et si satanas consurrexerit in semetipsũ, dispertitus est, ℘non 'potest
καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτόν, μεμέρισται, οὐ δύναται 26
stare, sed finem habet. Nemo potest vasa
σταθῆναι, ἀλλὰ τέλος ἔχει. οὐδεὶς δύναται τὰ σκεύη τοῦ 27
' nisi
fortis, ingressus in domum eius, diripere, *si non
ἰσχυροῦ, εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, διαρπάσαι, ἐὰν μὴ
priùs fortem alliget: & tunc domum eius diripiet.
πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δήσῃ· καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει.
ἀφίημι
‖ quibus
Amen dico vobis: Quoniã omnia dimittentur peccata
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πάντα † ἀφεθήσεται τὰ ἁμαρτήματα 28
filiis hominum, & blasphemiæ ‖quascunque blasphe-
τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, καὶ βλασφημίαι ὅσας ἂν βλασφη-
mauerint: Qui autem blasphemauerit in Spiritum sanctum, non
μήσωσιν· ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ 29
℘ habebit
' reus erit
* delicti.
℘habet remissionẽ in æternum, sed 'obnoxius est æterni *iudicij.
ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ' ἔνοχός ἐστιν αἰωνίου κρίσεως·

Quoniã dicebant: Spiritum immundum habet.
30 ὅτι ἔλεγον, πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει.
*Veniunt igitur fratres & mater eius: & foris stantes,
* Et
31 ἔρχονται οὖν οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ· καὶ ἔξω ἑστῶτες,
miserunt ad eum vocantes eum. Et sedebat
32 ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν φωνοῦντες αὐτόν. καὶ ἐκάθητο
turba circa eum: ‖dicebant verò ei: Ecce mater tua, &
‖ & dicunt
ὄχλος περὶ αὐτόν· εἶπον δὲ αὐτῷ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου, καὶ οἱ
fratres tui, & sorores tuæ foris quærunt te.
ἀδελφοί σου, καὶ αἱ ἀδελφαί σου ἔξω ζητοῦσί σε.
Et ℘respondit eis, dicens: Quæ est mater mea, 'aut
℘ respondens eis, ait: '&
33 καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων, τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, ἢ οἱ
fratres mei? Et circumspiciens *circulo circa se
*eos qui in circuitu eius sedebant,
34 ἀδελφοί μου; καὶ περιβλεψάμενος κύκλῳ τοὺς περὶ αὐτὸν
sedentes, ait: Ecce mater mea, & fratres mei.
καθημένους, λέγει, ἴδε ἡ μήτηρ μου, καὶ οἱ ἀδελφοί μου·
Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus,
35 ὃς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου,
& soror mea, & mater est.
καὶ ἀδελφή μου, καὶ μήτηρ ἐστί.

CAP. IIII. δ'.

Et iterum cœpit docere ‖iuxta mare: & ℘con-
‖ ad
℘ congregata
1 Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν. καὶ συν-
gregata est ad eum turba multa, ita ut 'ipsum ascendentem in
'nauim ascendens sederet
ήχθη πρὸς αὐτὸν ὄχλος πολύς, ὥστε αὐτὸν ἐμβάντα εἰς τὸ
nauigium, sedere in mari: & omnis turba *ad
circa
πλοῖον, καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν
mare super terram erat. Et docebat eos in para-
2 θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦν. καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παρα-
bolis multa, & dicebat illis in doctrina sua:
βολαῖς πολλά, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ·
Audite: Ecce exiit seminans ‖seminare:
‖ ad seminandum;
3 ἀκούετε· ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι·
Et ℘factum est in seminando, hoc quidem cecidit circa viam:
℘ dum seminat, aliud
4 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν,
& venerunt volucres cæli, & 'deuorauerunt illud.
' comederunt
καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτό.
Aliud verò cecidit super petrosa, vbi non habuit terrã mul-
5 ἄλλο δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ πετρῶδες, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολ-
tam: & statim exortum est, *propter non habere profunditatẽ terræ:
*quoniam non habebat altitudinem
λήν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς·
‖Sole autem exoriente, æstuauit: & ℘ob non habere
‖ Et quando exortus est sol,
℘ eo quod non habebat
6 ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος, † ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν
radicem, exaruit. Et aliud cecidit in spinas: & ascen-
† καυματίζομαι
7 ῥίζαν, * ἐξηράνθη. καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέ-
derunt spinæ, & suffocauerunt illud, & fructum non dedit.
* ξηραίνομαι
βησαν αἱ ἄκανθαι, καὶ † συνέπνιξαν αὐτό, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκε.
Et aliud cecidit in terram 'pulchram: & dabat fructum ascen-
† συμπνίγω
' bonam:
8 καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλήν, καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀνα-
dentem & crescentem: & afferebat vnũ triginta, & vnũ sexa-
βαίνοντα καὶ αὐξάνοντα, καὶ ἔφερεν ἓν τριάκοντα, καὶ ἓν ἑξή-
ginta, & vnũ centum. & dicebat: *Habens aures ‖audire, audiat.
*Qui habet ‖audiendi,
9 κοντα, καὶ ἓν ἑκατόν. καὶ ἔλεγεν, ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.
℘Cùm autẽ factus esset solus, interrogauerunt eum 'qui circa eum
℘ Et cùm esset singularis,
' hi qui cum eo erant
10 ὅτε δὲ ἐγένετο καταμόνας, ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν
cum duodecim, parabolam. Et dicebat eis: Vobis
11 σὺν τοῖς δώδεκα τὴν παραβολήν. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὑμῖν
datum est nosse mysterium regni Dei: illis autem
δέδοται γνῶναι τὸ μυστήριον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· ἐκείνοις δὲ
*foris, in parabolis omnia fiunt: Ut ℘aspicientes
*qui foris sunt,
℘ videntes videant
12 τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται, ἵνα βλέποντες
aspiciant, & non videant: & audientes audiant, & non
βλέπωσι, καὶ μὴ ἴδωσι· καὶ ἀκούοντες ἀκούωσι, καὶ μὴ
intelligant: ne quando conuertantur, & dimittantur eis pec-
συνιῶσι· μήποτε ἐπιστρέψωσι, καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ ἁμαρτή-
cata. Et ait illis: Nescitis parabolam
13 ματα. καὶ λέγει αὐτοῖς, οὐκ οἴδατε τὴν παραβολὴν
hanc? & quomodo omnes parabolas cognoscetis?
ταύτην; καὶ πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε;
'Seminans, verbum seminat: Hi autem sunt qui circa
'Qui seminat,
14 ὁ σπείρων, τὸν λόγον σπείρει· οὗτοι δέ εἰσιν οἱ παρὰ
viam, vbi seminatur verbum, & cùm audierint, confestim
15 τὴν ὁδόν, ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθέως
venit satanas, & aufert verbum *seminatum ‖in
*quod ‖est
ἔρχεται ὁ σατανᾶς, καὶ αἴρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς
cordibus eorum. Et hi sunt similiter ℘in petrosa
℘ qui super
16 καρδίαις αὐτῶν. καὶ οὗτοί εἰσιν ὁμοίως οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη
'seminati, qui cùm audierint verbum, statim cum gaudio
'seminantur,
σπειρόμενοι, οἳ ὅταν ἀκούσωσι τὸν λόγον, εὐθέως μετὰ χαρᾶς
accipiunt illud: Et non habent radicem in seipsis,
17 λαμβάνουσιν αὐτόν· καὶ οὐκ ἔχουσι ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς,
sed temporales sunt: deinde orta tribulatione, *aut persecutione
*&
ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν· εἶτα γενομένης θλίψεως, ἢ διωγμοῦ
propter verbum, confestim scandalizantur.
διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζονται.
Et ‖hi sunt qui in ℘spinas seminati, hi sunt
‖ alij
℘ spinis seminantur
18 καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι, οὗτοί εἰσιν,
qui verbum 'audientes, Et *curæ seculi huius,
'audiunt,
*ærumnæ
19 οἱ τὸν λόγον ἀκούοντες, καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος τούτου,
& deceptio diuitiarum, & circa reliqua ‖cupiditates intro-
‖ concupiscentiæ
καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου, καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσπο-
ρευόμεναι

* sine fructu

euntes suffocant verbum, & *infructuosus efficitur.
ρευόμεναι συμπνίγουσι τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.

‖ qui super ℘ bonam § sunt, * fructificant,

Et hi sunt ‖in terram ℘pulchram seminati §, qui
καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵτινες 20
audiunt verbum, & suscipiunt, & *fructum ferant, vnum
ἀκούουσι τὸν λόγον, καὶ παραδέχονται, καὶ καρποφοροῦσιν, ἓν
triginta, & vnum sexaginta, & vnum centum. Et dicebat
τριάκοντα, καὶ ἓν ἑξήκοντα, καὶ ἓν ἑκατόν. καὶ ἔλεγεν 21

τίθημι

illis: Nunquid lucerna venit vt sub modio ponatur, aut
αὐτοῖς, μήτι ὁ λύχνος ἔρχεται, ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον † τεθῇ, ἢ
sub lecto? nonne vt super candelabrum imponatur?
ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν ἐπιτεθῇ;
Nō enim est aliquid abscōditū, quod non manifestetur: nec factum est
οὐ γάρ ἐστί τι κρυπτὸν, ὃ ἐὰν μὴ φανερωθῇ· οὐδὲ ἐγένετο 22
occultum, sed vt in palam veniat. Si quis habet aures
ἀπόκρυφον, ἀλλ' ἵνα εἰς φανερὸν ἔλθῃ. εἴ τις ἔχει ὦτα 23

‖ audiendi,

‖ audire, audiat. Et dicebat illis: Videte quid audiatis.
ἀκούειν, ἀκουέτω. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, βλέπετε τί ἀκούετε. 24
In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, & adiicietur vobis
ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν, καὶ προστεθήσεται ὑμῖν
audientibus. Qui enim habet, dabitur illi: & qui
τοῖς ἀκούουσιν. ὃς γὰρ ἂν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς 25

℘ etiam
αἴρομαι

non habet, ℘& quod habet auferetur ab eo. Et dicebat: Sic
οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει † ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ἔλεγεν, οὕτως 26
est regnum Dei, quēadmodū si homo iaciat sementem
ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον

§ exurgat

in terram, Et dormiat℘ & § excitetur nocte & die: &
ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ καθεύδῃ, καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ 27

* increscat dum

semen germinet & *augeatur vt nescit ille.
ὁ σπόρος βλαστάνῃ, καὶ μηκύνηται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός.

‖ Vltro ℘ fructificat,

‖ Spontanea enim terra ℘fructum fert, primum herbam, deinde spi-
αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτα στά- 28

§ Et cùm ex se produxerit

cam, deinde plenum frumentū in spica. § Cùm verò ediderit
χυν, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ. ὅταν δὲ παραδῷ 29
fructus, statim mittit falcem, quoniam adest
ὁ καρπὸς, εὐθέως ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ
messis. Et dicebat: Cui assimilabimus regnum
θερισμός. καὶ ἔλεγε, τίνι ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν 30

* cui parabolæ comparabimus

Dei: aut *in qua parabola coniiciemus illud?
τοῦ θεοῦ, ἢ ἐν ποίᾳ παραβολῇ παραβάλωμεν αὐτήν;

‖ granum

Sicut ‖grano sinapis, quod cùm seminatū fuerit in terra, mi-
ὡς κόκκῳ σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρό- 31

℘ est § sunt

nus℘ omnibus seminibus est quæ § in terra: Et cùm
τερος πάντων τῶν σπερμάτων ἐστὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ὅταν 32

* natum ‖ in arborem,

*seminatū fuerit, ascendit‖, & fit omnibus oleribus maius:
σπαρῇ, ἀναβαίνει, καὶ γίνεται πάντων τῶν λαχάνων μείζων,

℘ possint

& facit ramos magnos, ita vt ℘posse sub vmbra
καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν

§ aues * habitare

eius § volatilia cæli *nidulari.
αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν.

‖ verbum,

Et talibus parabolis multis loquebatur eis ‖sermonem,
καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον, 33
prout poterant audire. Sine autem parabola nō loquebatur
καθὼς ἠδύναντο ἀκούειν. χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει 34

℘ seorsum § disserebat

eis: ℘ priuatim autem discipulis suis § dissoluebat omnia.
αὐτοῖς· κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐπέλυε πάντα.

* cùm sero esset factum:

Et ait illis in illa die, *sero facto,
καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὀψίας γενομένης, 35

‖ contra

Transeamus ‖ in vlterius. Et dimittentes turbam, as-
διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν. καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον, παρα- 36

℘ ita § naui, & aliæ naues * &

sumunt eum ℘ vt erat in § nauigio: & alia verò nauigiola
λαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ· καὶ ἄλλα δὲ πλοιάρια
erant cum illo. Et facta est procella venti magna: *at
ἦν μετ' αὐτοῦ. καὶ γίνεται λαῖλαψ ἀνέμου μεγάλη· τὰ δὲ 37

‖ mittebat in nauim, ita vt impleretur nauis.

fluctus ‖iniiciebat in nauigium, vt ipsum iam impleri.
κύματα ἐπέβαλλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε αὐτὸ ἤδη γεμίζεσθαι.
Et erat ipse in puppi super ceruical dor-
καὶ ἦν αὐτὸς ἐπὶ τῇ πρύμνῃ, ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον κα- 38
miens: & excitant eum, & dicunt illi: Magister,
θεύδων· καὶ διεγείρουσιν αὐτὸν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, διδάσκαλε,

℘ ad te pertinet § exurgens, comminatus est vero,
διεγείρομαι

non ℘cura est tibi quia perimus? Et § excitatus obiurgauit
οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολλύμεθα; καὶ † διεγερθεὶς ἐπετίμησε 39

* Tace, ‖ cessauit

ventum, & dixit mari: *Sile, obmutesce. Et ‖quie-
τῷ ἀνέμῳ, καὶ εἶπε τῇ θαλάσσῃ, σιώπα, πεφίμωσο. καὶ ἐκό-
uit ventus: & facta est tranquillitas magna.
πασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.

℘ necdum

Et ait illis: Quid timidi estis ita? ℘ quomodo non habetis fidem?
καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί δειλοί ἐστε οὕτω; πῶς οὐκ ἔχετε πίστιν; 40

§ timore magno * alterutrum: Quisputas

Et timuerunt § timorem magnum: & dicebant ad *inuicem:
καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, 41
Quisnam iste est, quia & ventus & mare obe-
τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπα-
diunt ei?
κούουσιν αὐτῷ;

CAP. V. ε.

‖ trans fretum

Et venerunt ‖ in vlterius maris in regionem
Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης, εἰς τὴν χώραν τῶν 1

℘ Gerasenorum. § de naui, * de
ἀπαντάω

℘ Gadarenorum. Et exeunti ei § ex nauigio, statim
Γαδαρηνῶν. καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως 2
occurrit ei *ex monumentis homo in spiritu
† ἀπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι

immundo: Qui domicilium habebat in monumentis. &
3 ἀκαθάρτῳ, ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνήμασι· καὶ

‖ iam quisquam ℘ Quoniam

neque catenis ‖nemo poterat eum ligare: ℘ Propter eum
4 οὔτε ἁλύσεσιν οὐδεὶς ἠδύνατο αὐτὸν δῆσαι, διὰ τὸ αὐτὸν

§ vinctus dirupisset catenas, & cōpedes cōminuisset

sæpe compedibus & catenis § ligatum esse, & disruptas esse ab eo
πολλάκις πέδαις καὶ ἁλύσεσι δεδέσθαι, καὶ διεσπάσθαι ὑπ' αὐτοῦ

συντρίβομαι

catenas, & *pedicas contritas esse: & nemo eum
τὰς ἁλύσεις, καὶ τὰς πέδας † συντετρῖφθαι, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν

* semper die ac nocte

poterat domare. Et *per omnem noctem & diem in
5 ἴσχυε δαμάσαι. καὶ διαπαντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς
monumentis & in montibus erat clamans, & concidens seipsum
μνήμασι καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἦν κράζων, καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν
lapidibus. Videns autem Iesum à longe, cucurrit, &
6 λίθοις. ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν, ἔδραμε, καὶ
adorauit eum: Et clamans voce magna, dixit: Quid
7 προσεκύνησεν αὐτῷ, καὶ κράξας φωνῇ μεγάλῃ, εἶπε, τί

‖ per

mihi & tibi, Iesu fili Dei altissimi? adiuro te ‖ Deum
ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; ὁρκίζω σε τὸν θεὸν
ne me torqueas. Dicebat enim illi: Exi spiritus
8 μή με βασανίσῃς. ἔλεγε γὰρ αὐτῷ, ἔξελθε τὸ πνεῦμα

℘ isto.

immunde ab homine ℘. Et interrogabat eum: Quod
9 τὸ ἀκάθαρτον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου. καὶ ἐπηρώτα αὐτὸν, τί

§ est * dicit ei:

tibi nomen §? Et *respondit dicens: Legio nomen mihi §: quia multi
σοι ὄνομα; καὶ ἀπεκρίθη λέγων, λεγεὼν ὄνομά μοι· ὅτι πολλοί

℘ deprecabatur eum multum, ne se expelleret
§ circa

sumus. Et ℘ adpellabat eum multa, vt ne se mit-
10 ἐσμεν. καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ, ἵνα μὴ αὐτοὺς ἀπο-
teret extra regionem. Erat autem ibi § ad montem grex
11 στείλῃ ἔξω τῆς χώρας. ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη

* in agris. ‖ deprecabantur eum spiritus,

porcorum magnus, pascens*. Et ‖ adpellabant eum
12 χοίρων μεγάλη βοσκομένη. καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν
omnes dæmones, dicentes: Mitte nos in porcos,
πάντες οἱ δαίμονες, λέγοντες, πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους,
vt in eos introeamus. Et concessit eis statim
13 ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν. καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς εὐθέως
Iesus. Et exeuntes spiritus immundi, introie-
ὁ Ἰησοῦς. καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα εἰσῆλ-

℘ magno impetu grex præcipitatus est
‖ ad

runt in porcos: & ℘ ruit grex per præcipitium
θον εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ
in mare: ‖ erant enim vt duo millia: & suffocati sunt in
εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν δὲ ὡς δισχίλιοι· καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ

* Qui autem pascebant eos,

mari. *At pascentes porcos fugerunt: & nuntia-
14 θαλάσσῃ. οἱ δὲ βόσκοντες τοὺς χοίρους ἔφυγον, καὶ ἀνήγ-
uerunt in ciuitatem, & in agros. & egressi sunt videre
γειλαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. καὶ ἐξῆλθον ἰδεῖν

‖ facti: ℘ vident illum qui a dæmonio vexabatur,

quid esset ‖ factum. Et veniunt ad Iesum, & ℘ spe-
15 τί ἐστι τὸ γεγονός. καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ θεω-
ctant dæmoniacum sedentem & vestitum, & sa-
ροῦσι τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον καὶ ἱματισμένον, καὶ σω-
næ mentis eum qui habuerat legionem: & timuerunt.
φρονοῦντα, τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγεῶνα, καὶ ἐφοβήθησαν.

§ Et * qui viderant, qualiter ‖ ei qui dæmonium habuerat, ℘ rogare § vt discederet

§ Narrauerunt autem illis *videntes, quomodo factum esset ‖ dæ-
16 διηγήσαντο δὲ αὐτοῖς οἱ ἰδόντες, πῶς ἐγένετο τῷ δαι-
moniaco, & de porcis. Et ℘ cœperunt ad-
17 μονιζομένῳ, καὶ περὶ τῶν χοίρων. καὶ ἤρξαντο παρα-
uocare eum, § abire de finibus eorum.
καλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

* Cùmque ascēderet nauim, cœpit ‖ deprecari qui à dæmonio vexatus fuerat, ℘ &

*Et ascendente ipso in nauigium, aduocabat illum ‖ dæmo-
18 καὶ ἐμβάντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον, παρεκάλει αὐτὸν ὁ δαιμο-
niacus, vt esset cum illo. ℘ At Iesus non admisit eum:
19 νισθεὶς, ἵνα ᾖ μετ' αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν,
sed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos, &
ἀλλὰ λέγει αὐτῷ, ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σοὺς, καὶ

§ fecerit, * sit

annuntia illis quanta tibi Dominus § fecit, & misertus *est tui.
ἀνάγγειλον αὐτοῖς ὅσα σοι ὁ κύριος ἐποίησε, καὶ ἠλέησέ σε.
Et abiit, & cœpit prædicare in Decapoli, quanta
20 καὶ ἀπῆλθε, καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ Δεκαπόλει, ὅσα

‖ sibi

fecisset ‖ ei Iesus: & omnes mirabantur.
ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. καὶ πάντες ἐθαύμαζον.

℘ cùm transcēdisset Iesus in naui § trans fretum, conuenit * circa

Et ℘ traiiciente Iesu in nauigio rursum § in
21 καὶ διαπεράσαντος τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ
vlterius, coacta est turba multa ad eum, & erat *iuxta
πέραν, συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτὸν, καὶ ἦν παρὰ τὴν

‖ quidam de Archisynagogis

mare. Et ecce venit ‖ vnus Archisynagogorum
22 θάλασσαν. καὶ ἰδοὺ ἔρχεται εἷς τῶν ἀρχισυναγώγων,
nomine Iairus: & videns eum, procidit ad pedes eius:
ὀνόματι Ἰάειρος, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ,

℘ deprecabatur § filia mea in extremis est. Veni, impone manum tuam super eam, vt salua sit, & viuat.

Et ℘ aduocabat eum multum, dicens: Quoniam § filiola
23 καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ, λέγων, ὅτι τὸ θυγάτριόν
mea extremè habet, vt veniens imponas ei manus, vt
μου ἐσχάτως ἔχει· ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς αὐτῇ τὰς χεῖρας, ὅπως
seruetur, & viuet. Et abiit cum illo: & sequebatur
24 σωθῇ, καὶ ζήσεται. καὶ ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ, καὶ ἠκολούθει
eum turba multa, & comprimebant eum.
αὐτῷ ὄχλος πολὺς, καὶ συνέθλιβον αὐτόν.

* quæ erat in profluuio ‖ annis

Et mulier *quædā existens in fluxione sanguinis ‖annos duodecim:
25 καὶ γυνή τις οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἔτη δώδεκα,

℘ fuerat § compluribus * erogauerat omnia sua, nec quicquam profecerat,

Et ℘ multa perpessa à § multis medicis, & *insumptis
26 καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν, καὶ δαπανήσασα
quæ apud se omnibus, & nihil adiuta, sed ma-
τὰ παρ' ἑαυτῆς πάντα, καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα, ἀλλὰ μᾶλ-

‖ habebat. Cùm audisset

gis in deterius ‖ veniens: Audiens de Iesu,
27 λον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα, ἀκούσασα περὶ τοῦ Ἰησοῦ,

*venis ‖ & *venienes in turba retrò, ‖ tetigit vestimentum eius.
ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ.
Dicebat enim: Quia si vel *vestimenta eius tetigero, *seruabor.
ἔλεγε γὰρ, ὅτι κἂν τῶν ἱματίων αὐτοῦ ἅψωμαι, σωθήσομαι. 28
Et confestim siccatus est fons sanguinis eius: & sensit
καὶ εὐθὺς ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς, καὶ ἔγνω 29
corpore, quia sanata est à *flagello. Et statim Iesus
τῷ σώματι, ὅτι ἴαται ἀπὸ τῆς μάστιγος. καὶ εὐθὺς ὁ Ἰησοῦς 30
cognoscens in semetipso ‖ ex se efficacitatem profectam, con-
ἐπιγνοὺς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελθοῦσαν, ἐπι-
uersus *in turba, aiebat: Quis mea tetigit vestimenta?
στραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ, ἔλεγε, τίς μου ἥψατο τῶν ἱματίων;
Et dicebant ei discipuli sui: *Aspicis turbam
καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, βλέπεις τὸν ὄχλον 31
comprimentem te, & dicis: Quis me tetigit?
συνθλίβοντά σε, καὶ λέγεις, τίς μου ἥψατο;
Et circumspiciebat videre *hoc facientem.
καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιήσασαν. 32
At mulier ‖ timens & tremens, sciens quod factum esset in
ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ τρέμουσα, εἰδυῖα ὃ γέγονεν ἐπ' 33
se, venit & procidit *ei, & dixit ei omnem
αὐτῇ, ἦλθε καὶ προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν
veritatem. Ille autem dixit ei: Filia, fides tua *seruauit
ἀλήθειαν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ 34
te: vade in pace, & esto sana à *flagello tuo.
σε· ὕπαγε εἰς εἰρήνην, καὶ ἴσθι ὑγιὴς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου.
Adhuc eo loquente, veniunt ‖ ab Archisynagogo, di-
ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέ- 35
centes: Quia filia tua mortua est, quid *adhuc vexas
γοντες, ὅτι ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανε, τί ἔτι σκύλλεις τὸν
magistrum? *At Iesus statim audiens sermonem di-
διδάσκαλον; ὁ δὲ Ἰησοῦς εὐθὺς ἀκούσας τὸν λόγον λα- 36
ctum, ait Archisynagogo: *Ne timue: solùm crede.
λούμενον, λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ, μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε.
Et non admisit quemquam se consequi, ‖ si non Petrum,
καὶ οὐκ ἀφῆκεν οὐδένα αὐτῷ συνακολουθῆσαι, εἰ μὴ Πέτρον, 37
& Iacobum, & Ioannem fratrem Iacobi.
καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν Ἰακώβου.
Et *venit in domum Archisynagogi, & videt tu-
καὶ ἔρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώγου, καὶ θεωρεῖ θό- 38
multum, & flentes & eiulantes multum.
ρυβον, καὶ κλαίοντας καὶ ἀλαλάζοντας πολλά.
Et ingressus ait illis: Quid *tumultuamini & ploratis?
καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς, τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; τὸ 39
puella non mortua est, sed dormit. Et irridebant
παιδίον οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων 40
eum. Ipse verò eiectis omnibus, assumit patrem
αὐτοῦ. ὁ δὲ ἐκβαλὼν ἅπαντας, παραλαμβάνει τὸν πατέρα τῆς
puellæ, & matrem, & qui ‖ cum se, & *ingreditur vbi
παιδίου, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰσπορεύεται ὅπου
erat puella iacens. Et *prehendens manum
ἦν τὸ παιδίον κείμενον. καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς 41
puellæ, ait illi: Talitha cumi, quod est interpreta-
τοῦ παιδίου, λέγει αὐτῇ, ταλιθὰ κοῦμι, ὅ ἐστι † μεθερμηνευό-
tum, Puella, tibi dico, *excitare. Et cõfestim surrexit
μενον, τὸ κοράσιον, σοὶ λέγω, ἔγειραι. καὶ εὐθὺς ἀνέστη 42
puella, & deambulabat: erat enim annorũ duodecim. Et obstupuerunt
τὸ κοράσιον, καὶ περιεπάτει. ἦν γὰρ ἐτῶν δώδεκα· καὶ † ἐξέστη-
stupore magno. Et præcepit illis *multùm, vt ne-
σαν στάσει μεγάλῃ. καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πολλὰ, ἵνα μη 43
mo sciret id: & *dixit dari illi manducare.
δεὶς * γνῷ τοῦτο· καὶ εἶπε δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.

CAP. VI. ε'.

Et egressus est indè, & *venit in patriam suam: &
Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ· καὶ 1
‖ sequuntur eum discipuli sui. Et facto Sab-
ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ γενομένου σαβ- 2
bato, cœpit in synagoga docere: & multi audien-
βάτου, ἤρξατο ἐν τῇ συναγωγῇ διδάσκειν· καὶ πολλοὶ ἀκούον-
tes, *percellebantur, dicentes: Vnde huic hæc? & quæ
τες, ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες, πόθεν τούτῳ ταῦτα; καὶ τίς ἡ
sapientia ‖ data illi, & *efficacitates tales ‖ per manus
σοφία ἡ δοθεῖσα αὐτῷ καὶ δυνάμεις τοιαῦται διὰ τῶν χειρῶν
eius efficiuntur? Nonne hic est faber filius Mariæ,
αὐτοῦ γινόμεναι; οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς Μαρίας, 3
frater verò Iacobi, & *Ioseph, & Iudæ, & Simonis? ‖ Et non sunt
ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ, καὶ Ἰούδα, καὶ Σίμωνος; καὶ οὐκ εἰσὶν
sorores eius hic *apud nos? Et scandalizabantur in illo.
αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς; καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.
Dicebat autem illis Iesus: Quia non est Propheta *inhonoratus,
ἔλεγε δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, 4
‖ nisi in patria sua, & in ‖ cognatione, & in domo
εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς συγγενεῦσι, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ
sua. Et non poterat ibi vllam *virtutem facere,
αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἠδύνατο ἐκεῖ οὐδεμίαν δυνάμιν ποιῆσαι, 5
nisi paucos infirmos impositis manibus, curauit.
εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας, ἐθεράπευσε.
Et mirabatur propter incredulitatem eorum: & circuibat *vi-
καὶ ἐθαύμαζε διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν· καὶ περιῆγε τὰς κώ- 6
cos in orbem docens. Et ‖ adhocat duodecim:
μας κύκλῳ διδάσκων. καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα· 7

& cœpit eos mittere *duos duos, & dabat illis *auctoritatem
καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἐξου-
spirituum immundorum. Et præcepit
σίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων. καὶ παρήγγειλεν 8
eis *vt nihil tollerent ‖ ad viam, *si non virgam tantùm: non
αὐτοῖς ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδὸν, εἰ μὴ ῥάβδον μόνον· μὴ
peram, non panem, *non in zona æs. Sed cal-
πήραν, μὴ ἄρτον, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν. ἀλλὰ ὑπο- 9
ceatos sandalis: & ne *induamini duas tunicas.
δεδεμένους σανδάλια· καὶ μὴ † ἐνδύσασθαι δύο χιτῶνας.
Et dicebat eis: Quocunque introieritis in domum, illic ma-
καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅπου ἐὰν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ μέ- 10
nete, donec exeatis indè. Et quicunque non receperint
νετε, ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν. καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξων-
vos, nec audierint vos, exeuntes indè, excu-
ται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν, ἐκτι-
tite puluerem *infernè *pedum vestrorum, in testi-
νάξατε τὸν χοῦν τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν, εἰς μαρτύ- 11
monium illis. *Amen dico vobis, tolerabilius erit Sodomis aut
ριον αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται Σοδόμοις ἢ
Gomorris in die iudicij, quàm ciuitati illi.
Γομόρροις ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.
Et exeuntes prædicabant vt ‖ pœniterent.
καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυσσον ἵνα μετανοήσωσι· 12
Et dæmonia multa eiiciebant: & vngebant oleo mul-
καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλλον, καὶ † ἤλειφον ἔλαιῳ πολ- 13
tos ægros, & *sanabant. Et audiuit rex
λοὺς ἀρρώστους, καὶ ἐθεράπευον. καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς 14
Herodes (manifestum enim factũ *erat nomen eius) & dicebat: Quia
Ἡρῴδης· φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ· καὶ ἔλεγον, ὅτι
Ioannes *baptizans à mortuis excitatus est: & propter ‖ hoc operantur
Ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐκ νεκρῶν ἠγέρθη, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν
efficacitates in illo. Alij *dicebant: Quia Elias est:
αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ. ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι Ἠλίας ἐστὶν· 15
Alij verò dicebant: Quia Propheta est, quasi vnus *Prophetarum.
ἄλλοι δὲ ἔλεγον, ὅτι προφήτης ἐστὶν, ὡς εἷς τῶν προφητῶν.
*Audiens autem Herodes, ait: Quia quem ego decollaui
ἀκούσας δὲ ὁ Ἡρῴδης, εἶπεν, ὅτι ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα 16
Ioannem, hic ‖ est: ipse excitatus est ex mortuis.
Ἰωάννην, οὗτος ἐστὶν· αὐτὸς ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν.
Ipse enim Herodes *delegans, prehendit Iohannem, & vin-
αὐτὸς γὰρ ὁ Ἡρῴδης ἀποστείλας, ἐκράτησε τὸν Ἰωάννην, καὶ ἔδη- 17
xit eum in *custodia propter Herodiadem vxorem Philip-
σεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ διὰ Ἡρῳδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίπ-
pi fratris sui, quia eam duxerat. Dicebat enim
που τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν. ἔλεγε γὰρ 18
Ioannes Herodi: *Quod non licet tibi habere vxorem
ὁ Ἰωάννης τῷ Ἡρῴδῃ, ὅτι οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ
fratris tui. At Herodias *infidiabatur illi: & volebat
ἀδελφοῦ σου. ἡ δὲ Ἡρῳδιὰς † ἐνεῖχεν αὐτῷ, καὶ ἤθελεν 19
eum occidere, ‖ & non poterat. Nam Herodes *me-
αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ οὐκ ἠδύνατο. ὁ γὰρ Ἡρῴδης ἐφο- 20
tuebat Ioannem, sciens eum virum iustum & sanctum: &
βεῖτο τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον· καὶ
*conseruabat eum, & *audiens eum, multa faciebat: & ‖ suauiter
συνετήρει αὐτὸν, καὶ ἀκούσας αὐτοῦ, πολλὰ ἐποίει, καὶ ἡδέως
eum audiebat. Et *gratia die opportuna, cùm Herodes
αὐτοῦ ἤκουε. καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου, ὅτε Ἡρῴδης 21
*natalitiis suis cœnam *faciebat principibus suis, & tribunis, & primis Galilææ.
τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίει τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ, καὶ χιλιάρχοις, καὶ τοῖς πρώτοις τῆς Γαλιλαίας.
‖ Et ingressa filia ipsius Herodiadis, & *saltauit,
καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς Ἡρῳδιάδος, καὶ ὀρχη- 22
tanse, & placente Herodi, & vna recumbentibus
σαμένης, καὶ ἀρεσάσης τῷ Ἡρῴδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις,
ait rex puellæ: Petè à me quod *velis, & dabo tibi. Et iurauit illi, Quia quicquid petieris, dabo
εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ, † αἴτησόν με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοί. καὶ ὤμοσεν αὐτῇ, ὅτι ὃ ἐὰν αἰτήσῃς, δώσω 23
tibi, ‖ vsque dimidium regni mei. *Illa verò egressa,
σοι, ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου. ἡ δὲ ἐξελθοῦσα, 24
dixit matri suæ: Quid petam? *Illa verò ait: Caput
εἶπε τῇ μητρὶ αὐτῆς, τί αἰτήσωμαι; ἡ δὲ εἶπε, τὴν κεφαλὴν
Ioannis Baptistæ. *Et ingressa statim cum ‖ festina-
Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. καὶ εἰσελθοῦσα εὐθὺς μετὰ σπουδῆς 25
ad regem, petiuit, dicens: Volo vt mihi des *ex
πρὸς τὸν βασιλέα, ἠτήσατο, λέγουσα, θέλω ἵνα μοι δῷς ἐξ
ipsa in disco caput Ioannis Baptistæ.
αὐτῆς ὀπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.
Et contristatus *factus rex, propter *iuramenta, & ‖
καὶ περίλυπος γενόμενος ὁ βασιλεὺς, διὰ τοὺς ὅρκους, καὶ τοὺς 26
simul discumbentes, *non voluit eam *reiicere.
συνανακειμένοις, οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν † ἀθετῆσαι.
Et *statim *legans rex *speculatorem iniunxit
καὶ εὐθὺς ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτορα, ἐπέταξεν 27
afferri caput eius*. Ille autem abiens decolla-
† ἐνεγκεῖν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. ὁ δὲ ἀπελθὼν ἀπεκεφά-
uit eum in carcere. Et attulit caput eius
λισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ· καὶ ἤνεγκε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ 28
in disco, & dedit illud puellæ, & puella
ἐπὶ πίνακι, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ, καὶ τὸ κοράσιον
ἔδωκεν

* venit ‖ & — ‖ virtutem quæ exierat de illo, — ‖ nisi — ‖ nuntij ad Archisynagogum, — ‖ cognatione sua, — ‖ secum erant — ‖ sequuntur — ‖ pœniterent — ‖ licet — ‖ suauiter — ‖ festina-
* venit — ‖ & — * vestimentum — * salua ero — * plaga. — * vides — * eam quę hoc fecerat. — ‖ verò — * ante eum, — * saluam fecit — * plaga tua. — * Noli timere: tantummodo — * Iesus autem audito verbo quod dicebatur, — * tumultuamini — * ingreditur — * prehendens — * excitare — * dixit — * ingreditur — * vehementer, — * iussit — * vehementer, — * sine honore, nisi — * virtutem — * virtutes — * Ioseph, — * Nonne — * nobilicum sunt? — * Et — * infirmos — * caetella in circuitu — * vocauit — * abiit — * sequebantur — * admirabantur in doctrina eius, — * est — * quæ — * virtutes — * Iesus — * baptizans — * Baptista resurrexit: — * ea virtutes — * autem — * Quo audito — * nec — * enim — * nec — * Cùmque introiisset — * Platiatiet — * placuisset — * simulque — * vis — * aiitèw — * Quæ cùm exisset, — * At illa dixit — * Cùmque introiisset — * festinatione — * proximus — * eft — * iusiurandum, — * propter — * noluit — * contristare, sed misso speculatore præcepit — * in disco: — * θέρμα
* surge. — * ἀξίσαμαι — * μεθερμηνευόμενον — * ἀθετῶ — * ἀθετέω — * ἀθετέω — * ἀθετῶ — * ἀθετέω — * ἀθετῶ — * ἀθετέω — * ἀθετῶ

dedit illud matri suæ. *Et audientes di-
ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ αὐτῆς. καὶ ἀκούσαντες οἱ μα- 29
scipuli eius venerunt, & tulerunt ‖cadauer eius, & posuerunt illud in
θηταὶ αὐτοῦ ἦλθον, καὶ ἦραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν
monumento. Et ♀coguntur Apostoli ad Iesum, &
τῷ μνημείῳ. καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ 30
renuntiauerunt ei omnia, § & quanta egerant, & quanta docuerant.
ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα, καὶ ὅσα ἐποίησαν, καὶ ὅσα ἐδίδαξαν.
Et ait illis: Venite *vos ipsi priuatim in desertum
καὶ εἶπεν αὐτοῖς, δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ᾽ ἰδίαν εἰς ἔρημον 31
locum, & requiescite pusillum. Erant enim ‖ venientes & ab-
τόπον, καὶ ἀναπαύεσθε ὀλίγον· ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπά-
euntes multi: & nec ♀edere opportunitatem habebant.
γοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν † ηὐκαίρουν.
Et §abierunt in desertum locum nauigio seorsum.
καὶ ἀπῆλθον εἰς ἔρημον τόπον τῷ πλοίῳ κατ᾽ ἰδίαν. 32
Et viderunt eos abeuntes, & cognouerunt eum multi:
καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας, καὶ † ἐπέγνωσαν αὐτὸν πολλοί, 33
& pedestres de omnibus ciuitatibus concurrerunt illuc, & præ-
καὶ πεζῇ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ, καὶ προ-
uenerunt eos, & venerunt ad eum. Et exiens vidit
ῆλθον αὐτούς, καὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν· καὶ ἐξελθὼν εἶδεν 34
Iesus multam turbam: & *visceribus commotus est super eos: quia erant
ὁ ἰησοῦς πολὺν ὄχλον· καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ᾽ αὐτοῖς, ὅτι ἦσαν
sicut oues non habentes pastorem: & cœpit docere illos
ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα. καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς
multa. Et ‖ iam hora multa ♀facta, aduenientes
πολλά. καὶ ἤδη ὥρας πολλῆς γενομένης, προσελθόντες 35
ei discipuli eius, §dicunt: Quod desertus est locus*,
αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγουσιν, ὅτι ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος,
& iam hora ‖multa, Absolue eos, vt abeuntes in
καὶ ἤδη ὥρα πολλή, ἀπόλυσον αὐτούς, ἵνα ἀπελθόντες εἰς 36
♀per gyrum agros & vicos, §mercentur sibi panes. quid
τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς καὶ κώμας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς ἄρτους· τί
enim edant non habent. Ille verò respondens, ait illis:
γὰρ φάγωσιν οὐκ ἔχουσιν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, 37
Date illis vos manducare. Et *dicunt ei: Euntes ‖mer-
δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἀπελθόντες ἀγο-
cabimur ducentorum denariorum panes, & dabimus illis manducare.
ράσωμεν διακοσίων δηναρίων ἄρτους, καὶ δῶμεν αὐτοῖς φαγεῖν.
♀Ille autē dicit eis: Quot panes habetis? abite & videte.
ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, πόσους ἄρτους ἔχετε; ὑπάγετε καὶ ἴδετε. 38
Et §cognoscentes, dicunt: Quinque, & duos pisces. Et *adordinauit
καὶ γνόντες λέγουσι, πέντε, καὶ δύο ἰχθύας. καὶ ἐπέταξεν 39
eis recumbere omnes conuiuia conuiuia super viri-
αὐτοῖς ἀνακλῖναι πάντας συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλω-
di fœno. Et discubuerunt ‖area area, per centum
ρῷ χόρτῳ. καὶ ἀνέπεσον πρασιαὶ πρασιαί, ἀνὰ ἑκατὸν 40
& per quinquaginta. Et ♀accipiens quinque §panes &
καὶ ἀνὰ πεντήκοντα. καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ 41
duos pisces, respiciens in cælum, benedixit, &
τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, εὐλόγησε, καὶ
fregit panes, & dedit discipulis suis, vt
κατέκλασε τοὺς ἄρτους, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα
adponerent *eis: & duos pisces diuisit omnibus.
παραθῶσιν αὐτοῖς· καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισε πᾶσι.
Et manducauerūt omnes, & saturati sunt.
καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν· 42
Et sustulerunt ‖fragmentorū duodecim cophinos plenos, & de
καὶ ἦραν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις, καὶ ἀπὸ τῶν 43
piscibus. Et erant ♀edentes panes, quinque millia
ἰχθύων. καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους, πεντακισχίλιοι 44
viri. Et statim coegit discipulos suos a-
ἄνδρες. καὶ εὐθέως ἠνάγκασε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμ- 45
scendere §in nauigium, & præcedere in vlterius ad Bethsai-
βῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς βηθσαϊ-
dam, *donec ipse absolueret turbam. Et ‖dimittens
δάν, ἕως αὐτὸς ἀπολύσῃ τὸν ὄχλον. καὶ ἀποταξάμενος 46
eos, abiit in montem orare. Et ♀sero
αὐτοῖς, ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. καὶ ὀψίας 47
facto, erat nauigium in medio maris, & ipse solus
γενομένης, ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος
in terra. Et §vidit eos laborantes in
ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶδεν αὐτοὺς βασανιζομένους ἐν τῷ 48
remigando: (erat enim ventus contrarius eis) & circa quartam
ἐλαύνειν· ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς· καὶ περὶ τετάρτην
*custodiam noctis venit ad eos circumambulans super
φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς αὐτούς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς
mare: & volebat præterire eos. ‖Illi vero videntes
θαλάσσης, καὶ ἤθελε παρελθεῖν αὐτούς. οἱ δὲ ἰδόντες 49
eum circumambulantem super mare, putauerunt phantasma esse:
αὐτὸν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἔδοξαν φάντασμα εἶναι·
& exclamauerunt. Omnes enim eum viderunt, & conturbati sunt.
καὶ † ἀνέκραξαν. πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδον, καὶ * ἐταράχθησαν. 50
Et statim locutus est cum eis, & dixit eis: Confidite,
καὶ εὐθέως ἐλάλησε μετ᾽ αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς, θαρσεῖτε·
ego sum, ♀ne metuite. Et ascendit ad illos in
ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ 51
§nauigiū: & quieuit ventus. Et *valde ex abundanti in seipsis
πλοῖον· καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος· καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς
stupebant, & mirabantur. Nō enim intellexerūt de panibus:
ἐξίσταντο, καὶ ἐθαύμαζον. οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις· 52

*Quo audito
‖corpus
♀conuenientes
§quæ
*seorsum
‖qui veniebant & redibant
♀spatium manducandi
εὐκαιρέω
§ascendentes in nauim,
ἐπιγινώσκω
*misertus est.
‖cùm
♀fieret, accesserūt
§dicentes:
*hic,
‖præteriit: Dimitte illos,
♀proximas villas
§emant sibi cibos quos manducent. Et
*dixerunt
‖emamus ducentis denariis
♀Et
§cùm cognouissent,
*præcepit illis vt accumbere facerent omnes secundùm contubernia super viride fœnum.
‖in partes per centenos & quinquagenos.
♀acceptis
§panibus, & duobus piscibus, intuens
*ante eos:
‖reliquias
♀autem qui manducauerant, quinque millia virorum
§nauim, vt præcederent eū trans fretum
*dum ipse dimitteret populum,
‖cùm dimisisset
♀cùm serò esset, erat nauis
§videns
*vigiliam
‖At illi vt viderunt
† ἀνακράζω
* ταράττω
♀nolite timere.
§nauim: & cessauit
*plus magis intra se

erat enim cor eorum ‖obcallitum. Et ♀pertransfretantes
53 ἦν γὰρ ἡ καρδία αὐτῶν † πεπωρωμένη. καὶ διαπεράσαντες
venerunt in terram Genesareth, & applicuerunt.
ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν γεννησαρέτ, καὶ προσωρμίσθησαν.
§Et exeuntibus illis è nauigio, continuò *cognoscentes eum:
54 καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἐπιγνόντες αὐτόν,
Circumcurrentes omnem circumuiciniam illam, cœperunt in
55 περιδραμόντες ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, ἤρξαντο ἐπὶ
grabatis ‖malè habentes circumferre, vbi audiebant
τοῖς κραβάττοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν, ὅπου ἤκουον
♀quòd illic esset. Et quocunque introibat in vicos, vel §vr-
56 ὅτι ἐκεῖ ἐστι. καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώμας, ἢ πό-
bes, vel agros, in plateis ponebant infirmos, &
λεις, ἢ ἀγρούς, ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθουν τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ
*aduocabant eum, vt vel fimbriam vestimenti eius tan-
παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἅ-
gerent: & quotquot tangebant eum, ‖seruabantur.
ψωνται· καὶ ὅσοι ἂν ἥπτοντο αὐτοῦ, ἐσώζοντο.

CAP. VII. ζ.

Et conueniunt ad eum Pharisæi, & quidam ‖Scri-
1 Καὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ φαρισαῖοι, καί τινες τῶν γραμ-
barum venientes ab Hierosolymis. Et ♀videntes quosdam
2 ματέων ἐλθόντες ἀπὸ ἱεροσολύμων· καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν
§discipulorum eius cōmunibus manibus, hoc est, *illotis, edentes
μαθητῶν αὐτοῦ κοιναῖς χερσί, τοῦτ᾽ ἔστιν, ἀνίπτοις, ἐσθίοντας
panes, ‖incusarunt. Nam Pharisæi ♀& omnes Iu-
3 ἄρτους, ἐμέμψαντο. οἱ γὰρ φαρισαῖοι καὶ πάντες οἱ ἰου-
dæi, §si non pugillatim lauerint manus, non manducant, te-
δαῖοι, ἐὰν μὴ πυγμῇ νίψωνται τὰς χεῖρας, οὐκ ἐσθίουσι, κρα-
nentes traditionem seniorum: Et à foro,
τοῦντες τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων· καὶ ἀπὸ ἀγορᾶς,
*si non baptizentur, non comedunt: & alia multa sunt, quæ
4 ἐὰν μὴ βαπτίσωνται, οὐκ ἐσθίουσι· καὶ ἄλλα πολλά ἐστιν, ἃ
‖assumpserunt prehendere, lotiones poculorum & sextariorum, & æramē-
παρέλαβον κρατεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ ξεστῶν, καὶ χαλ-
torum, & lectorum. ♀Deinde interrogant eum Phari-
κίων, καὶ κλινῶν. ἔπειτα ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ φαρι-
sæi & Scribæ: Quare discipuli tui non ambulant
5 σαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, διατί οἱ μαθηταί σου οὐ περιπατοῦσι
iuxta traditionem seniorum, sed §illotis manibus
κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ ἀνίπτοις χερσὶν
manducant panem? *Ille vero respondens, dixit eis: Quod ‖pul-
ἐσθίουσι τὸν ἄρτον; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι κα-
chrè prophetauit Esaias de vobis hypocritis, sicut scri-
6 λῶς προεφήτευσεν ἡσαΐας περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς γέ-
ptum est: Hic populus labiis me honorat, at cor ♀ eorum
γραπται, οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν
longè abest à me. §Frustrà autem colunt me, do-
7 πόρρω ἀπέχει ἀπ᾽ ἐμοῦ. μάτην δὲ σέβονταί με, δι-
centes doctrinas,* præcepta hominum.
δάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων.
Relinquētes enim mandatum Dei, ‖prehenditis traditionem
8 ἀφέντες γὰρ τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν
hominum, ♀lotiones sextariorum & poculorum, & alia similia
ἀνθρώπων, βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ ποτηρίων, καὶ ἄλλα παρόμοια
§eiusmodi multa facitis. Et dicebat illis: *Pulchrè abrogatis
9 τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, καλῶς ἀθετεῖτε
mandatum Dei, vt traditionem vestram seruetis.
τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν τηρήσητε.
Moyses enim dixit: Honora patrem tuum, & matrem tuam:
10 μωσῆς γὰρ εἶπε, τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα σου·
&, ‖maledicens patri vel matri, morte ♀finiatur:
καί, ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω·
Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri vel matri,
11 ὑμεῖς δὲ λέγετε, ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί,
Corban, (quod est donū) §quod si ex me iuuaberis.
κορβᾶν, ὅ ἐστι, δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς.
Et non amplius sinitis eum quicquam facere patri suo, aut
12 καὶ οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἢ
matri suæ, *Irritum facientes verbum Dei ‖tradi-
13 τῇ μητρὶ αὐτοῦ, ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ τῇ παρα-
tione vestra quam tradidistis: Et similia huiusmodi multa
δόσει ὑμῶν ᾗ παρεδώκατε· καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ
facitis. Et aduocans ♀omnem turbam, dicebat
14 ποιεῖτε. καὶ προσκαλεσάμενος πάντα τὸν ὄχλον, ἔλεγεν
illis: Audite me omnes, & intelligite, Nihil est
15 αὐτοῖς, ἀκούετέ μου πάντες, καὶ συνίετε· οὐδέν ἐστιν
extra hominem introiens in eum, quod §potest
ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτόν, ὃ δύναται
eum communicare: sed *exeuntia ab eo, illa
αὐτὸν κοινῶσαι· ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα ἀπ᾽ αὐτοῦ, ἐκεῖνά
sunt ‖communicantia hominem. Si quis habet aures audiendi,
16 ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν,
audiat. Et cùm introisset in domum à turba,
ἀκουέτω. καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον ἀπὸ τοῦ ὄχλου,
interrogabant eum discipuli eius ♀de parabola:
17 ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τῆς παραβολῆς,
Et ait illis: Sic & vos imprudentes estis? Non §cōsideratis
καὶ λέγει αὐτοῖς, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; οὐ νοεῖτε,
quia omne extrinsecus introiens in hominem, non potest
18 ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὐ δύναται

‖obcæcatum,
♀cùm transfretassent
περάω
§Cùmque egressi essent de naui,
*cognouerunt eum: Et percurrentes vniuersam regionem
‖eos qui se malè habebant
♀eum esse.
§in villas, aut ciuitates,
*deprecabantur
‖salui fiebant.
‖de Scribis
♀cùm vidissent
§ex discipulis
*i. non lotis, māducare
‖vituperauerunt.
♀enim
§nisi crebrò
*nisi
‖tradita sunt illis seruare, baptismata calicum & vrceorum,
♀Et interrogabāt
§communibus
*At
‖Bene
♀autem
§In vanum
*&
‖tenetis traditiones
♀baptismata vrceorū & calicum:
§his
*Bene irritum fecistis præceptum
‖qui maledixerit
♀moriatur:
§quodcunque ex me, tibi profuerit:
Et vltra non dimittitis
*rescindentes
‖per traditionem vestram
♀iterum
§possit eum coinquinare:
*quæ de homine procedunt
‖quæ communicant
♀parabolam:
§intelligitis,

eum communicare: Quia non intrat eius in cor,
αὐτὸν κοινῶσαι· ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν, 19
sed in ventrem*, & in secessum exit, pur-
ἀλλ᾽ εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται, καθα-
gans omnes escas? Dicebat autem quod ex homi-
ρίζον πάντα τὰ βρώματα; ἔλεγε δὲ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώ- 20
ne egressum, illud communicat hominem.
που ἐκπορευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.
♀ Intus enim, de corde hominum § ratiocinationes
ἔσωθεν γὰρ, ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ 21
malæ egrediuntur, adulteria, fornicationes, *cædes, Furta,
κακοὶ ἐκπορεύονται, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι, κλοπαί, 22
auaritiæ, ‖ malitiæ, dolus, ♀ lasciuiæ, oculus malus,
πλεονεξίαι, πονηρίαι, δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρὸς,
blasphemia, superbia, § amentia. Omnia hæc
βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη. πάντα ταῦτα τὰ 23
mala abintus *egrediuntur, & communicant hominem.
πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται, καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.
Et indè surgens, abiit in ‖ confinia Tyri &
καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς, ἀπῆλθεν εἰς τὰ μεθόρια Τύρου καὶ 24
Sidonis: & ingressus in domum, neminem voluit scire,
Σιδῶνος· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν, οὐδένα ἤθελε γνῶναι,
& non potuit latere. ♀ Audiens enim mulier de eo,
καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν. ἀκούσασα γὰρ γυνὴ περὶ αὐτοῦ, 25
cuius § habebat filiola spiritum immundum, *intrans proci-
ἧς εἶχε τὸ θυγάτριον πνεῦμα ἀκάθαρτον, ἐλθοῦσα προσέ-
dit ad pedes eius. Erat ‖ autem mulier ♀ Græca,
πεσε πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ. ἦν δὲ ἡ γυνὴ Ἑλληνίς, 26
Syrophœnissa genere. Et rogabat eum vt dæmonium
Συροφοίνισσα τῷ γένει. καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ δαιμόνιον
eiiceret de filia eius. § At Iesus ait ei:
ἐκβάλλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, 27
Sine prius saturari filios: non enim *pulchrum est
ἄφες πρῶτον † χορτασθῆναι τὰ τέκνα· οὐ γάρ καλόν ἐστι
sumere panem filiorum, & mittere ‖ catellis.
λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.
Illa verò respondit, & dicit illi: Vtique Domine: ♀ etenim ca-
ἡ δὲ ἀπεκρίθη, καὶ λέγει αὐτῷ, ναὶ κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνά- 28
telli sub mensa comedunt de micis puerorum.
ρια ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν παιδίων.
Et ait illi: Propter hunc sermonem, vade: exiit
καὶ εἶπεν αὐτῇ, διὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὕπαγε· ἐξελήλυθε τὸ 29
dæmonium à filia tua. Et § abiens in
δαιμόνιον ἐκ τῆς θυγατρός σου. καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν 30
domum suam, inuenit *dæmonium egressum, & filiam
οἶκον αὐτῆς, εὗρε τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθὸς, καὶ τὴν θυγατέρα
coniectam super lectum. Et iterum exiens de
βεβλημένην ἐπὶ τῆς κλίνης. καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν 31
finibus Tyri ‖ & Sidonis, venit ad mare Gali-
ὁρίων Τύρου καὶ Σιδῶνος, ἦλθε πρὸς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλι-
læ, ♀ per medium finium Decapoleos. Et § ferunt
λαίας, ἀνὰ μέσον τῶν ὁρίων Δεκαπόλεως. καὶ φέρουσιν 32
ei surdum *ægreloquentem, & innocant eum vt imponat
αὐτῷ κωφὸν μογιλάλον, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα ἐπιθῇ
illi manum. Et ‖ assumens eum de turba
αὐτῷ τὴν χεῖρα. καὶ ἐπιλαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου 33
♀ priuatim, iecit digitos suos in auriculas eius: &
κατ᾽ ἰδίαν, ἔβαλε τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ, καὶ
expuens, tetigit linguam eius: Et suspiciens in
πτύσας, ἥψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ· καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν 34
cælum, ingemuit, & ait illi: Ephphatha, quod est, Ad-
οὐρανὸν, ἐστέναξε, καὶ λέγει αὐτῷ, ἐφφαθὰ, ὅ ἐστι, † διαν-
aperire. Et statim adapertæ sunt eius aures:
οίχθητι. καὶ εὐθέως διηνοίχθησαν αὐτοῦ αἱ ἀκοαί, 35
& solutum est vinculum linguæ eius: & loquebatur rectè.
καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς.
Et præcepit illis § vt nemini dicerent. Quantò autem ille
καὶ διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν. ὅσον δὲ αὐτὸς 36
eis præcipiebat, ‖ magis ♀ amplius prædicabant.
αὐτοῖς διεστέλλετο, μᾶλλον περισσότερον ἐκήρυσσον·
Et § supramodum percellebantur, dicentes: * Pulchrè omnia fe-
καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες, καλῶς πάντα πε- 37
cit: & surdos ‖ facit audire, & mutos loqui.
ποίηκε· καὶ τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν, καὶ τοὺς ἀλάλους λαλεῖν.

* vadit,
♀ quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant
♀ Ab
§ malæ cogitationes procedunt:
* homicidia.
‖ nequitiæ,
♀ impudicitiæ,
§ stultitia.
* procedunt,
‖ fines
♀ Mulier enim statim vt audiuit
§ filia
* intrauit, &
‖ enim
♀ gentilis,
§ Qui dixit illi:
* bonum
χορτάζομαι
‖ catulis. At
♀ nam &
§ cùm abiisset
* puellam iacentem supra lectum, & dæmonium exiisse
‖ venit per Sidonem
♀ inter medios fines
§ adducunt
* & mutum, & deprecabantur
‖ apprehendens
♀ seorsum, misit
διανοίγω
§ ne cui
‖ tantò ♀ plus
§ eò amplius admirabantur,
* Bene
‖ fecit

CAP. VIII. η.

In illis diebus ♀ omnino multa turba existente, & non
Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις παμπόλλου ὄχλου ὄντος, καὶ μὴ 1
habentibus quid comederent, aduocans Iesus discipulos
ἐχόντων τί φάγωσι, προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς
suos, dicit illis: Visceribus commoueor super turbam: quia
αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς, σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι 2
§ iam dies tres manent apud me, & non habent quid manducent,
ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι.
Et si *absoluam eos ieiunos in domum suam, ‖ exol-
καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήστεις εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθή- 3
uentur in via: quidam enim ♀ eorum de longè venerunt.
σονται ἐν τῇ ὁδῷ· τινὲς γὰρ αὐτῶν μακρόθεν † ἥκασι.
Et responderunt ei discipuli sui: Vnde illos
καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, πόθεν τούτους 4
poterit quisquam saturare panibus in solitudine?
δυνήσεταί τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ᾽ ἐρημίας;

♀ iterum cùm turba multa esset, nec haberent quod manducarent, conuocatis discipulis, ait illis: Misereor
§ ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod
* dimisero
‖ deficient
♀ ex eis
ἥκω

Et interrogauit eos: Quot habetis panes? § Illi verò dixerunt: Septem.
5 καὶ ἐπηρώτα αὐτοὺς, πόσους ἔχετε ἄρτους; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτά.
Et præcepit turbæ discumbere super terram. Et accipiens
6 καὶ παρήγγειλε τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ λαβὼν
septem panes, gratias agens, fregit: & dabat disci-
τοὺς ἑπτὰ ἄρτους, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μα-
pulis suis, vt apponerent: & apposuerunt turbæ.
θηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσι· καὶ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ.
Et habebant pisciculos paucos: & * benedicens, ait apponi
7 καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα, καὶ εὐλογήσας, εἶπε παραθεῖναι
& ipsos. Comederunt autem, & saturati sunt: & sustulerunt ‖ re-
8 καὶ αὐτά. ἔφαγον δὲ, καὶ ἐχορτάσθησαν· καὶ ἦραν περισ-
dundantia fragmentorum septem sportas. Erant autem ♀ com-
9 σεύματα κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας. ἦσαν δὲ οἱ φα-
edentes quasi quatuor millia: & § absoluit eos.
γόντες ὡς τετρακισχίλιοι· καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς.
Et statim ascendens ‖ in nauigium cum discipulis suis,
10 καὶ εὐθέως ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,
venit in partes Dalmanutha. Et exierunt Pha-
11 ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά. καὶ ἐξῆλθον οἱ φα-
risæi, & cœperunt conquirere ♀ eo, quærentes ab illo
ρισαῖοι, καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ᾽ αὐτοῦ
signum de cœlo, tentantes eum. Et ingemiscens
12 σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν. καὶ ἀναστενάξας
spiritu suo, ait: Quid generatio ista signum quærit?
τῷ πνεύματι αὐτοῦ, λέγει, τί ἡ γενεὰ αὕτη σημεῖον ἐπιζητεῖ;
Amen dico vobis, si dabitur generationi isti signum.
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον.
Et dimittens eos, § ascendens rursum in nauigium, abiit in
13 καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς, ἐμβὰς πάλιν εἰς τὸ πλοῖον, ἀπῆλθεν εἰς
vlterius. Et obliti sunt sumere panes: & * si non vnu
14 τὸ πέραν. καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους· καὶ εἰ μὴ ἕνα
panem non habebant ‖ cum se in nauigio. Et præcipiebat
15 ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ᾽ ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ. καὶ διεστέλλετο
eis, dicens: Videte, ♀ aspicite à fermento Pharisæorum,
αὐτοῖς, λέγων, ὁρᾶτε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων,
& fermento Herodis. Et § ratiocinabantur ad inuicem,
16 καὶ τῆς ζύμης Ἡρώδου. καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους,
dicentes: Quia panes non habemus. * Et cognoscens Iesus,
17 λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχομεν. καὶ γνοὺς ὁ Ἰησοῦς,
ait illis: Quid cogitatis, quia panes non habetis?
λέγει αὐτοῖς, τί διαλογίζεσθε ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε;
Nondum cognoscitis, nec intelligitis? adhuc ‖ callosum habetis
οὔπω νοεῖτε, οὐδὲ συνίετε; ἔτι πεπωρωμένην ἔχετε τὴν
cor vestrum? Oculos habentes non ♀ aspicitis, & aures
18 καρδίαν ὑμῶν; ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε, καὶ ὦτα
habentes non auditis? § Et non recordamini, Quando quinque
19 ἔχοντες οὐκ ἀκούετε; καὶ οὐ μνημονεύετε, ὅτε τοὺς πέντε
panes fregi in * quinquies mille, quot cophinos
ἄρτους ἔκλασα εἰς τοὺς πεντακισχιλίους, πόσους κοφίνους
fragmentorum plenos sustulistis? Dicunt ei: Duodecim.
κλασμάτων πλήρεις ἤρατε; λέγουσιν αὐτῷ, δώδεκα.
Quando ‖ autem septem ♀ in § quatermille, quot * sporta-
20 ὅτε δὲ τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς τετρακισχιλίους, πόσων σπυρί-
rum complementa fragmentorum tulistis? ‖ Illi verò dixerunt: Septem.
δων πληρώματα κλασμάτων ἤρατε; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτά.
Et dicebat eis: Quomodo ♀ non intelligitis?
21 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, πῶς οὐ συνίετε;
Et § venit in Bethsaidam: & * ferunt ei cæcum, &
22 καὶ ἔρχεται εἰς Βηθσαϊδάν, καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλὸν, καὶ
♀ innocabant eum vt illum tangeret. Et § assumens
23 παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα αὐτοῦ ἅψηται. καὶ ἐπιλαβόμενος
manum cæci, eduxit eum extra vicum: & ex-
τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ, ἐξήγαγεν αὐτὸν ἔξω τῆς κώμης· καὶ πτύ-
puens in oculos eius, * imponens manus ei, interrogauit
σας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώτα
eum si quid videret. Et ‖ suspiciens, ait: Video
24 αὐτὸν εἴ τι βλέπει. καὶ ἀναβλέψας ἔλεγε, βλέπω τοὺς
homines velut arbores ambulantes. Deinde iterum
25 ἀνθρώπους ὡς δένδρα περιπατοῦντας. εἶτα πάλιν
imposuit manus super oculos eius, & ♀ fecit
ἐπέθηκε τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν
ipsum videre: & restitutus est, § & aspexit perlucidè
αὐτὸν ἀναβλέψαι· καὶ ἀποκατεστάθη, καὶ ἐνέβλεψε τηλαυγῶς
omnes. Et misit illum in domum suam, dicens:
26 ἅπαντας. καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, λέγων,
* Neque in vicum ingrediaris, neque dixeris cuiquam in vico.
μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς, μηδὲ εἴπῃς τινὶ ἐν τῇ κώμῃ.
Et egressus est Iesus & discipuli eius in ‖ vicos
27 καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας
Cæsareæ Philippi: & in via interrogabat discipu-
Καισαρείας τῆς Φιλίππου· καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς μαθη-
los suos, dicens eis: Quem me dicunt homines esse?
τὰς αὐτοῦ, λέγων αὐτοῖς, τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι;
♀ Illi verò responderunt §: Ioannem Baptistam, & alij E-
28 οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν, Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν, καὶ ἄλλοι Ἠ-
liam, alij verò * vnum Prophetarum. Et ipse dicit
29 λίαν, ἄλλοι δὲ ἕνα τῶν προφητῶν. καὶ αὐτὸς λέγει
illis: Vos verò quem me dicitis esse? Respondens autem Petrus,
αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος,
ait ei: Tu es Christus. Et comminatus est eis ‖ vt
30 λέγει αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ Χριστός. καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα
μηδενὶ

§ Qui
* ipsos benedixit, & iussit apponi. Et manducauerunt
‖ quod superauerat de fragmentis
♀ qui manducauerant
§ dimisit
‖ nauim
♀ cum
§ ascendit iterum nauim, & abiit trans fretum.
* nisi
‖ secum in naui.
♀ & cauete
§ cogitabant ad alterutrum,
* Quo cognito,
‖ excæcatum
♀ videtis,
§ Nec
* quinque millia, &
‖ & ♀ panes
§ quatuor millia,
* sportas
‖ Et dicunt ei:
♀ nondum
§ veniunt
* adducunt
♀ rogabant
§ apprehensa manu
* impositis manibus suis,
‖ aspiciens,
♀ cœpit
§ ita vt clarè videret omnia.
* Vade in domum tuam: & si in vicum introieris, nemini dixeris.
‖ castella
♀ Qui
§ illi, dicentes: alij
* quasi vnum de Prophetis. Tunc
‖ ne cui

nemini dicerent de eo. Et cœpit docere eos,
μηδενὶ λέγωσι περὶ αὐτοῦ. καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς, 31
quoniā oportet filium hominis multa pati, & repro-
ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμα- 14
bari à senioribus, & † summis Sacerdotibus, & Scri-
σθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμμα-
bis, & occidi, & post tres dies resurgere.
τέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι. 15

‖ palàm ᵖ apprehendens

Et ‖libertate verbum loquebatur. Et ᵖassumens eum
καὶ παρρησίᾳ τὸν λόγον ἐλάλει. καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν 32

ᵃ Qui

Petrus, cœpit increpare eum. ᵃIlle vero conuersus, &
ὁ Πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ. ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς, καὶ 33 16

* comminatus est Petro,

videns discipulos suos, *increpauit Petrum, dicens:
ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐπετίμησε τῷ Πέτρῳ, λέγων, 17

‖ retro ᵖ sunt

Vade ‖post me satana, quoniā non sapis quæ Dei ᵖ, sed
ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ 18

* conuocata turba

quæ ᵖ hominum. Et *aduocans turbam
τὰ τῶν ἀνθρώπων. καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον 34

‖ Si quis vult me sequi, deneget

cum discipulis suis, dixit eis: ‖Quicunque vult post me
σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, ὅστις θέλει ὀπίσω μου
sequi, abneget semetipsum, & tollat crucem suam,
ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, 19
& sequatur me. Qui enim voluerit animam suam
καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ 35

ᵖ saluam facere,

ᵖseruare, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam
σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ

ᵃ propter me & euangelium, saluam faciet

ᵃcausa mei & Euangelij, hic seruabit eam.
ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, οὗτος σώσει αὐτήν. 20
Quid enim proderit homini, si lucretur mundum totum,
τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον, ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, 36

* detrimentum faciat animæ suæ?

& *multetur animam suam? Aut quid dabit homo
καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος 37 21

‖ commutationis pro anima sua? ᵖ me cōfusus fuerit, & verba mea

‖compensationem animæ suæ? Qui enim ᵖerubuerit
ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; ὃς γὰρ ἂν † ἐπαισχυνθῇ 38
me, & meos sermones in generatione ista adultera &

ἐπαισχύνομαι
ᵃ confundetur

με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ 22
peccatrice, & filius hominis ᵃerubescet eum, cùm
ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸν, ὅταν
venerit in gloria Patris sui cum angelis sanctis.
ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων. 23

CAP. IX. θ'. 24

‖ de hic stantibus,

Et dicebat illis: Amen dico vobis, quia sunt quidam ‖hic
Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰσί τινες τῶν ὧδε 1
stantium, qui non gustabunt mortem, donec videant
ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν 25

ᵖ virtute.

regnum Dei veniens in ᵖefficacia.
βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.

ᵃ assumpsit

Et post dies sex ᵃassumit Iesus Petrum, &
καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ, παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ 2
Iacobum, & Ioannem, & ducit illos in montē excelsum
τὸν Ἰάκωβον, καὶ τὸν Ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν

* seorsum

*priuatim solos: & transfiguratus est coram ipsis.
κατ' ἰδίαν μόνους· καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν. 26

‖ splendentia, ᵖ nimis

Et vestimenta eius facta sunt ‖coruscantia, candida ᵖvaldè velut
καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα, λευκὰ λίαν ὡς 3

ᵃ candida facere.

nix: qualia fullo super terram non potest ᵃdealbare.
χιὼν, οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται λευκᾶναι. 27

* cum
ὄπτομαι

Et apparuit illis Elias cum Moyse: & erant colloquentes*
καὶ † ὤφθη αὐτοῖς Ἠλίας σὺν Μωσεῖ, καὶ ἦσαν συλλαλοῦντες 4 28
Iesu. Et respondens Petrus, ait Iesu: Rabbi,
τῷ Ἰησοῦ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ, ῥαββί, 5

‖ bonum ᵖ tria tabernacula

‖pulchrum est nos ᵃhic esse: & faciamus ᵖvmbracula tria, tibi
καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, σοὶ 29
vnum, & Mosi vnum, & Eliæ vnum.
μίαν, καὶ Μωσεῖ μίαν, καὶ Ἠλίᾳ μίαν. 30

ᵃ timore

Non enim sciebat quid diceret: erant enim ᵃexterriti.
οὐ γὰρ ᾔδει τί λαλήσῃ· ἦσαν γὰρ ἔκφοβοι. 6
Et facta est nubes obumbrans eos. & venit vox
καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς. καὶ ἦλθε φωνὴ 7 31

* charissimus,

de nube, dicens: Hic est filius meus *dilectus: illum
ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, αὐτοῦ
audite. Et statim circunspicientes, amplius neminem
ἀκούετε. καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι, οὐκέτι οὐδένα 8

‖ nisi ᵖ secum ᵃ Et

viderūt, ‖si non Iesum tantùm ᵖcum se. ᵃ Descendentibus
εἶδον, εἰ μὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον μεθ' ἑαυτῶν. καταβαινόντων 9 32

* præcepit illis ne cuiquam quæ vidissent, narrarent, nisi
‖ esset: Cùm à mortuis resurrexerit.

autem illis de monte, *cauit illis vt nemini narra-
δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ διηγή- 33
rent quæ viderunt, si non cùm filius hominis ex mortuis resurrexerit.
σωνται ἃ εἶδον, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.
Et verbum continuerunt apud se, conquirentes, quid ‖ est,
καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν πρὸς ἑαυτοὺς συζητοῦντες, τί ἐστι τὸ 10 34
ex mortuis resurgere? Et interrogabant eum, dicentes:
ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι; καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες, 11 35

ᵖ Quid ergo ᵃ Pharisæi &

ᵖQuod dicunt ᵃ Scribæ, quia Eliam oporteat venire primùm?
ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;

* Qui ‖ cùm venerit primò,

*Ille vero respondens, ait illis: Elias ‖quidem veniens primùm
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς, Ἠλίας μὲν ἐλθὼν πρῶτον, 12 36
restituet omnia, & quomodo scriptum est in filium homi-
ἀποκαθιστᾷ πάντα, καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώ-

ᵖ contemnatur.
ἐξουδενέω.

nis, vt multa patiatur, & ᵖnihili fiat. Sed dico
που, ἵνα πολλὰ πάθῃ, καὶ † ἐξουδενωθῇ. ἀλλὰ λέγω 13 37

vobis, quia & Elias venit, & fecerunt illi quæcunque voluerunt,
ὑμῖν, ὅτι καὶ Ἠλίας ἐλήλυθε, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν,
sicut scriptum est de eo. Et veniens ad discipu-
14 καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν. καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθη-
los*, vidit turbam magnam circa eos, & Scribas, conqui-

* suos,

τὰς, εἶδεν ὄχλον πολὺν περὶ αὐτοὺς, καὶ γραμματεῖς, συζη-
rentes *illis. Et confestim omnis ‖turba videns ᵖeum,

*cum ‖populus ᵖIesum, stupefactus est, & expauerunt:

15 τοῦντας αὐτοῖς. καὶ εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν αὐτὸν,
expauit: & accurrentes salutabant eum.
† ἐξεθαμβήθη, καὶ προστρέχοντες ἠσπάζοντο αὐτόν.

ἐκθαμβέω

Et interrogauit ᵃScribas: Quid conquiritis *apud vosipsos?

ᵃeos: *inter vos?

16 καὶ ἐπηρώτησε τοὺς γραμματεῖς, τί συζητεῖτε πρὸς ἑαυτούς;
Et respondens vnus de turba, dixit: Magister, attuli
17 καὶ ἀποκριθεὶς εἷς ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπε, διδάσκαλε, ἤνεγκα
filium meum ad te habentem spiritum ‖sine locutione: Et vbicunq;

‖mutum: Qui

18 τὸν υἱόν μου πρός σε ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον. καὶ ὅπου ἂν
eum apprehenderit, ᵖlacerat illum, & spumat, & stridet

ᵖ illidit

αὐτὸν καταλάβῃ, ῥήσσει αὐτόν, καὶ ἀφρίζει, καὶ τρίζει τοὺς
ᵃdentes suos, & arescit: & dixi discipulis tuis vt

ᵃdentibus,

ὀδόντας αὐτοῦ, καὶ ξηραίνεται. καὶ εἶπον τοῖς μαθηταῖς σου ἵνα
illum eiicerent, & non *valuerunt. Ille autem respondens ‖ei,

*potuerunt. Qui ‖ eis:

19 αὐτὸ ἐκβάλωσι, καὶ οὐκ ἴσχυσαν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ,
dixit: O generatio incredula, ᵖquousque apud vos ero? ᵃquo-

ᵖ quamdiu ᵃ quamdiu vos patiar? afferte illū

εἶπεν, ὦ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι; ἕως
usque tolerabo vos? ferte ipsum ad me.
πότε * ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετε αὐτὸν πρός με.

ἀνέχομαι

Et attulerunt eum ad ipsum. Et *videns eum, statim

*cùm vidisset

20 καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν αὐτόν, εὐθέως τὸ
spiritus ‖conuulsit illum: & ᵖcadens in terram, volutabatur

‖ conturbauit ᵖ elisus

πνεῦμα † ἐσπάραξεν αὐτόν, καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκυλίετο

σπαράττω

spumans. Et interrogauit patrem eius, quantum tem-
21 ἀφρίζων. καὶ ἐπηρώτησε τὸν πατέρα αὐτοῦ, πόσος χρό-
poris est, ᵃvt hoc factum est ei? Ille vero ait: Ab infantia.

ᵃex quo ei hoc accidit? At

νος ἐστὶν, ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; ὁ δὲ εἶπε, παιδιόθεν.
Et frequenter eum & in ignem iecit, & in aquam*, vt

*misit

22 καὶ πολλάκις αὐτὸν καὶ εἰς τὸ πῦρ ἔβαλε, καὶ εἰς τὸ ὕδωρ, ἵνα
perderet eum: sed si quid potes, ‖succurre nobis visceribus

‖adiuua nos, misertus nostri.

ἀπολέσῃ αὐτόν. ἀλλ' εἴ τι δύνασαι, βοήθησον ἡμῖν σπλαγ-
commotus super nos. At Iesus ᵖait illi: Illud, si potes

ᵖautem (?)

23 χνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, τὸ, εἰ δύνασαι
credere, omnia possibilia ᵃ credenti. Et continuò

ᵃsunt

24 πιστεῦσαι, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. καὶ εὐθέως
exclamans pater pueri, cum lachrymis aiebat: Credo Do-
κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου μετὰ δακρύων ἔλεγε, πιστεύω κύ-
mine: *succurre meæ incredulitati. Videns autem Iesus quod con-

*adiuua incredulitatem meam. Et cùm vidisset Iesus concurrentem turbam, comminatus est spiritui immundo.

25 ριε· βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ. ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐπι-
curreret turba, increpauit spiritum immundum,
συντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησε τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ,
dicens illi: ‖Spiritus sine locutione & surde, ego tibi im-

‖Surde & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab

λέγων αὐτῷ, τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν, ἐγώ σοι ἐπι-
pero, exi ex eo, & ne amplius introeas in eum.
τάσσω, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ, καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν.
Et exclamans, & multùm discerpens eum, exiit ᵖ: & ‖factus est

ᵖab eo

26 καὶ κράξαν, καὶ πολλὰ σπαράξαν αὐτὸν, ἐξῆλθε. καὶ ἐγένετο
sicut mortuus, ᵃvt multos dicere: Quia mortuus est.

ᵃita vt multi dicerent:

ὡσεὶ νεκρὸς, ὥστε πολλοὺς λέγειν, ὅτι ἀπέθανεν.
At Iesus *prehendens manum eius, ‖excitauit eum, & surrexit.

*autem tenens ‖eleuauit

27 ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἤγειρεν αὐτὸν, καὶ ἀνέστη.
Et ᵖintroeuntem eum in domum, discipuli eius ᵃ interrogabant

ᵖcùm introisset ᵃ secretò

28 καὶ εἰσελθόντα αὐτὸν εἰς οἶκον, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπηρώτων
eum priuatim: *Quia nos non potuimus eiicere eum?

* Quare

αὐτὸν κατ' ἰδίαν, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;
Et dixit illis: Hoc genus in nullo potest exire,
29 καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελθεῖν,
‖si non in oratione & ieiunio. Et indè ᵖexeuntes,

‖ nisi ᵖprofecti,

30 εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ. καὶ ἐκεῖθεν ἐξελθόντες
prætergrediebantur per Galilæam: ᵃ& non voluit vt quis sciret.

ᵃnec volebat quenquam sciret

παρεπορεύοντο διὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνῷ.
Docebat *enim discipulos suos, & dicebat illis: Quoniam

*autem

31 ἐδίδασκε γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι ὁ
filius hominis tradetur in manus hominum, & occi-
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτε-
dent eum: & occisus tertia die resurget.
νοῦσιν αὐτὸν· καὶ ἀποκτανθεὶς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.
ᵖIlli vero ignorabant verbum, & timebant eum interrogare.

ᵖ At illi

32 οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.
Et ᵃvenit ad Capharnaum, *& in domo factus, interrogabat

ᵃvenerunt *Qui cùm domi esset.

33 καὶ ἦλθεν εἰς Καπερναούμ. καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος, ἐπηρώτα
eos: Quid in via ‖ad vosipsos ratiocinabamini?

‖ tractabatis? At illi

αὐτοὺς, τί ἐν τῇ ὁδῷ πρὸς ἑαυτοὺς διελογίζεσθε;
Illi autem tacebant: ᵖ ad inuicem enim ratiocinati erant in

ᵖ siquidem in via inter se disputauerant,

34 οἱ δὲ ἐσιώπων· πρὸς ἀλλήλους γὰρ † διελέχθησαν ἐν τῇ

διαλογίζομαι

via, quis ᵃmaior*. Et ‖sedens vocauit duodecim,

ᵃcorum *esset. ‖residens

35 ὁδῷ, τίς μείζων. καὶ καθίσας ἐφώνησε τοὺς δώδεκα,
& ait illis: Si quis vult primus esse, erit omnium nouissimus,
καὶ λέγει αὐτοῖς, εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος,
& omnium minister. Et accipiens puerum, statuit eum
36 καὶ πάντων διάκονος. καὶ λαβὼν παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ
in medio eorum: ᵖ& vlnis continens eum, ait illis:

ᵖ quem cùm complexus esset,

ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ, εἶπεν αὐτοῖς,
Quisquis vnum ᵃ huiusmodi * puerulorum exceperit in nomine meo,

ᵃex *pueris receperit

37 ὃς ἐὰν ἓν τῶν τοιούτων παιδίων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,

ἐμὲ

[* recipit / ‖ susceperit / ᵖ suscipit, / ° eum qui misit]
me *excipit: & quicunque me ‖ exceperit, non me ᵖexcipit, sed
ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται, ἀλλὰ
°legantem me. Respondit vero illi Ioannes,
τὸν ἀποστείλαντά με. ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ ἰωάννης, 38
[* in]
dicens: Magister, vidimus quendam *nomine tuo eiicientem
λέγων, διδάσκαλε, εἴδομέν τινα τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα
dæmonia, qui non sequitur nos: & prohibuimus eum, quia
δαιμόνια, ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν· καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτόν, ὅτι
[‖ autem / ᵖ Nolite prohibere / ° virtutem]
non sequitur nos. At Iesus‖ ait: ᵖNe prohibete
οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπε, μὴ κωλύετε 39
eum. Nemo enim est qui faciat °efficatiam in nomine
αὐτόν. οὐδεὶς γάρ ἐστιν ὃς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί
[* malè loqui de me.]
meo, & possit citò *maledicere mihi.
μου, καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογῆσαί με.
Qui enim non est aduersus vos, pro vobis est.
ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν. 40
[‖ Quisquis enim potum dederit vobis calicem / ᵖ perdet]
‖Qui enim potauerit vos poculum aquæ in nomine meo,
ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν τῷ ὀνόματί μου, 41
quia Christi estis: Amen dico vobis, non ᵖperdiderit mercedem
ὅτι χριστοῦ ἐστέ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν
[° ex his pusillis credentibus]
suam. Et quisquis scandalizauerit vnum °pusillorum credentium
αὐτοῦ. καὶ ὃς ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τῶν πιστευόντων 42
[* bonum / ‖ circundaretur mola asinaria collo eius, & in mare mitteretur.]
in me, *pulchrum est ei magis si ‖ circumponeretur lapis molaris
εἰς ἐμέ, καλόν ἐστιν αὐτῷ μᾶλλον, εἰ περίκειται λίθος μυλικὸς
circa collum eius, & iaceretur in mare.
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν.
[ᵖ bonum]
Et si scandalizauerit te manus tua, abscinde illam: ᵖpulchrum
καὶ ἐὰν σκανδαλίζῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν· καλόν 43
[° debilem]
tibi est °mancum in vitam introire, quàm duas manus
σοί ἐστι κυλλὸν εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ τὰς δύο χεῖρας
habentem abire in gehennam in ignem inextinguibilem:
ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον·
[* moritur.]
Vbi vermis eorum non *finitur, & ignis non extinguitur.
ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. 44
[‖ bonum,]
Et si pes tuus scandalizat te, amputa illum: ‖pulchrum
καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν· καλόν 45
[ᵖ æternam]
est tibi introire in vitam ᵖclaudū, quàm duos pedes habentem
ἐστί σοι εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλόν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα
[° mitti / * ignis inextinguibilis, / ‖ moritur,]
°iaci in gehennam, *in ignem inextinguibilem:
βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον·
Vbi vermis eorum non ‖finitur, & ignis non extinguitur.
ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. 46
[ᵖ Quòd / ° bonum]
ᵖEt si oculus tuus scandalizat te, eiice eum: °pulchrum
καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· καλόν 47
[* luscum]
tibi est *vnoculum introire in regnum Dei, quàm
σοί ἐστι μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ
[‖ mitti]
duos oculos habentem ‖ iaci in gehennam ignis:
δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός·
[ᵖ moritur,]
Vbi vermis eorum non ᵖfinitur, & ignis non extinguitur.
ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. 48
Omnis enim igne salietur: & omnis victima sale sa-
πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται, καὶ πᾶσα θυσία ἁλὶ ἁλι- 49
[° Bonum est / * quòd / ‖ fuerit,]
lietur. °Pulchrum sal: * si vero sal insulsum ‖fiat,
σθήσεται. καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄναλον γένηται, 50
in quo illud condietis? Habete in vobis sal, & pacem habete
ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας, καὶ εἰρηνεύετε
[ᵖ inter vos.]
in ᵖ inuicem.
ἐν ἀλλήλοις.

CAP. X. 1.

[° vltra Iordanem:]
Et indè exurgens venit in fines Iudææ, °per
Κἀκεῖθεν ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς ἰουδαίας, διὰ τοῦ 1
vlterius Iordanis: & conueniunt iterum turbæ ad
πέραν τοῦ ἰορδάνου. καὶ συμπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς
eum: &, sicut consueuerat, iterum docebat illos.
αὐτόν, καί, ὡς εἰώθει, πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς.
Et accedentes Pharisæi interrogabant eum: Si licet
καὶ προσελθόντες οἱ φαρισαῖοι ἐπηρώτων αὐτόν, εἰ ἔξεστιν 2
[* dimittere]
viro vxorem *absoluere? tentantes eum.
ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι; πειράζοντες αὐτόν.
[‖ At]
‖ Ille autem respondens, dixit eis: Quid vobis præcepit Moyses?
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, τί ὑμῖν ἐνετείλατο μωσῆς; 3
[ᵖ Qui / ° repudij]
ᵖIlli vero dixerunt: Moyses permisit libellum °abscessionis scribere,
οἱ δὲ εἶπον, μωσῆς ἐπέτρεψε βιβλίον ἀποστασίου γράψαι, 4
[* dimittere / Quibus]
& *absoluere. Et respondens Iesus, ait eis: Ad
καὶ ἀπολῦσαι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, πρὸς 5
duritiam cordis vestri scripsit vobis præceptum istud.
τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην.
[‖ creaturæ.]
Ab autē initio ‖ creationis, masculum & feminam fecit eos
ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ 6
[ᵖ Propter hoc]
Deus. Et dixit: ᵖCausa huius relinquet homo
θεός· καὶ εἶπεν, ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος 7
[° adhærebit / προσκολλάομαι / * carne vna. / ‖ iam]
patrem suum & matrem, & °adglutinabitur
τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ † προσκολληθήσεται
ad vxorem suam: Et erunt duo in *carnem
πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ· καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα 8
vnam. Itaque ‖nō amplius sunt duo, sed vna caro.
μίαν· ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ μία σάρξ.
Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.
ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. 9
Et in domo iterum discipuli eius de eodem interroga-
καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπηρώ- 10

[ᵖ dimiserit]
uerunt eum. Et ait illis: Quicunque ᵖabsoluerit vxorem
11 τησαν αὐτόν. καὶ λέγει αὐτοῖς, ὃς ἐὰν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα
[° adulterium committit super]
suam, & duxerit aliam, °adulterat in eam.
αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν.
[* dimiserit]
Et si vxor *absoluerit virum suum, & nupserit alij,
12 καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ γαμηθῇ ἄλλῳ,
[‖ paruulos,]
mœchatur. Et offerebant illi ‖ pueruli, vt tangeret
13 μοιχᾶται. καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία, ἵνα ἅψηται
[ᵖ autem comminabantur offerentibus. Quos cùm videret / ° indignè tulit, ἀγανακτέω / * paruulos / ‖ enim]
illos. Verùm discipuli ᵖ increpabant offerentes.
αὐτῶν· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προσφέρουσιν.
Videns vero Iesus, °indignatus est, & ait illis: Sinite
14 ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς, † ἠγανάκτησε, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἄφετε
*puerulos venire ad me, & ne prohibueritis eos. nam
τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά. τῶν γὰρ
talium‖ est regnum Dei.
τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
Amen dico vobis, quisquis non receperit regnum Dei
15 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
[ᵖ paruulus, / ° complexans eos, & / † τίθημι / * cùm egressus esset / † εὐλογέω / ‖ procurrens quidam genuflexo ante / ᵖ dicens: / ° percipiam?]
velut ᵖpuerulus? non intrabit in illud. Et °vlnis com
16 ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. καὶ ἐναγκαλισά-
plexus eos, imponens manus super illos, benedicebat eos.
μενος αὐτά, † τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτά, * ηὐλόγει αὐτά.
Et *egrediente eo in viam, ‖ adcurrens quidam, &
17 καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδόν, προσδραμών τις, καὶ
genupetens eum, rogabat eum, ᵖ Magister bone,
γονυπετήσας αὐτόν, ἐπηρώτα αὐτόν, διδάσκαλε ἀγαθέ,
quid faciam vt vitam æternam °hæreditem?
τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;
[* autem]
At Iesus *dixit ei: Quid me dicis bonum? Nemo bo-
18 ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγα-
[‖ nisi]
nus, ‖ si non vnus, Deus. Præcepta nosti, Ne adulte-
19 θός, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός. τὰς ἐντολὰς οἶδας, μὴ μοιχεύ-
[ᵖ falsum testimonium dixeris. / ° fraudem feceris:]
res, ne occidas, ne fureris, ne ᵖfalso testeris. ne °da-
σῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, μὴ ἀπο-
mnū dederis: honora patrem tuum & matrem.
στερήσῃς· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα.
[* Et]
*Ille autē respondens, ait illi: Magister, hæc omnia
20 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε, ταῦτα πάντα
[‖ autem]
obseruaui à iuuentute mea. At Iesus‖ intuitus
21 ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου. ὁ δὲ ἰησοῦς ἐμβλέψας
eum, dilexit eum, & dixit ei: Vnum tibi deest: Va-
αὐτῷ, ἠγάπησεν αὐτόν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἕν σοι ὑστερεῖ· ὕπα-
de, quæcūque habes vende, & da pauperibus, & habebis thesau-
γε, ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ δὸς τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυ-
[αἴρω]
rum in cælo: & veni sequere me tollens crucem.
ρὸν ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι † ἄρας τὸν σταυρόν.
[ᵖ Qui contristatus / ° mœrens:]
ᵖIlle vero mæstus in verbo, abiit °contristatus: erat
22 ὁ δὲ στυγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν
[* possessiones.]
enim habens *facultates multas. Et circunspiciens
23 γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. καὶ περιβλεψάμενος ὁ
[‖ qui pecunias habent]
Iesus, ait discipulis suis: Quàm difficilè ‖ co-
ἰησοῦς, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρή-
pes habentes in regnum Dei introibunt.
ματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται.
[ᵖ autem obstupescebant / θαμβέω / ° Filioli, quàm / * pecuniis, / πείθω]
At discipuliᵖ expauerunt in verbis eius. At
24 οἱ δὲ μαθηταὶ † ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ
Iesus rursus respondens, ait illis: ° Nati quomodo diffici-
ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς, τέκνα, πῶς δύσκο-
le est confidentes in *opibus, in re-
λόν ἐστι τοὺς * πεποιθότας ἐπὶ τοῖς χρήμασιν, εἰς τὴν βασι-
gnum Dei introire. Facilius enim est camelum
25 λείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. εὐκοπώτερόν γάρ ἐστι κάμηλον
per foramen acus transire, quàm diuitem in
διὰ τῆς τρυμαλιᾶς τῆς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν
[* Qui magis admirabantur, / ‖ saluus fieri? Et / ᵖ est]
regnum Dei intrare. *Illi vero abundanter percellebantur
26 βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο,
dicentes ad semetipsos: Et quis potest ‖ seruari? Intuens
27 λέγοντες πρὸς ἑαυτούς, καὶ τίς δύναται σωθῆναι; ἐμβλέψας
autem illos Iesus, ait, Apud homines impossibileᵖ, sed
δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λέγει, παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ'
non apud Deum. Omnia enim possibilia sunt apud Deum.
οὐ παρὰ τῷ θεῷ. πάντα γὰρ δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ.
[° Et]
°Cœpit autem Petrus dicere ei: Ecce, nos dimisimus
28 ἤρξατο δὲ ὁ πέτρος λέγειν αὐτῷ, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν
omnia, & secuti sumus te. Et respondens Iesus,
29 πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς,
ait. Amen dico vobis, nemo est qui reliquerit domum, aut fra-
εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελ-
tres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios,
φούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα,
[‖ propter me & propter Euangelium: Qui non / ᵖ centies tantum]
aut agros, ‖causa mei & causa Euangelij:
ἢ ἀγρούς, ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ ἕνεκεν τοῦ εὐαγγελίου·
Si non accipiet ᵖ centuplicia nunc in tempore hoc,
30 ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ,
domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios,
οἰκίας, καὶ ἀδελφούς, καὶ ἀδελφάς, καὶ μητέρας, καὶ τέκνα,
[* futuro]
& agros, cum persecutionibus, & in seculo *venturo
καὶ ἀγρούς, μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ
vitam æternam. Multi autem erunt primi nouissimi, &
31 ζωὴν αἰώνιον. πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ
nouissimi primi.
ἔσχατοι πρῶτοι.

ἦσαν

Erant autē in via ascendentes in Hierosolymam, & *erat
ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἦν 32
præcedens eos Iesus, & ‖mirabantur: & sequentes
προάγων αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐθαμβοῦντο, καὶ ἀκολουθοῦντες
℘expauescebant. Et assumens iterum duodecim cœpit eis
ἐφοβοῦντο καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα, ἤρξατο αὐτοῖς
dicere *futura ipsi euenire. Quia ecce ascen-
λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν. ὅτι ἰδοὺ ἀναβαί- 33
dimus in Hierosolymam: & filius hominis tradetur
νομεν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται
principibus Sacerdotū,& Scribis,* & damnabunt eum
τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ τοῖς γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν
morte, & tradent eum gentibus, Et illu-
θανάτῳ, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι, καὶ † ἐμπαί- 34
dent ei, & flagellabunt eum, & ‖ inspuent ei, &
ξουσιν αὐτῷ, καὶ μαστιγώσουσιν αὐτόν, καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ, καὶ
occident eum, & tertia die resurget.
ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.
Et accedunt ad eum Iacobus & Ioannes filij Zebe-
καὶ προσπορεύονται αὐτῷ ἰάκωβος καὶ ἰωάννης, οἱ υἱοὶ ζεβε- 35
dæi, dicentes: Magister, volumus vt quodcunq; petierimus
δαίου, λέγοντες, διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσωμεν,
facias nobis. ℘Ille vero dixit eis: Quid vultis *facere
ποιήσῃς ἡμῖν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, τί θέλετε ποιῆσαί 36
me vobis? *Illi autem dixerunt ei: Da nobis vt vnus ‖ ex dextris
με ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, δὸς ἡμῖν, ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν 37
tuis, & vnus ex sinistris tuis sedeamus in gloria tua.
σου, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου.
At Iesus ℘ait eis: Nescitis quid petatis: potestis
ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε 38
bibere *poculum quod ego bibo, *& baptismo quo ego bapti-
πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτί-
zor, baptizari? ‖Illi autem dixerunt ei: Possumus.
ζομαι, βαπτισθῆναι; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, δυνάμεθα. 39
At Iesus ℘ait eis: Quidem calicem quem ego bibo, bibetis,
ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, τὸ μὲν ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, πίεσθε,
& baptismo quo ego baptizor, baptizabimini:
καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε·
At sedere *ex dextris meis, & ex sinistris meis, non
τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου, καὶ ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ 40
est meum dare*, sed quibus paratum est. Et audientes
ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται. καὶ ἀκούσαντες 41
decem, cœperunt indignari de Iacobo & Ioanne.
οἱ δέκα, ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ ἰακώβου καὶ ἰωάννου.
At Iesus ‖ advocans eos, ait illis: Scitis
ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς λέγει αὐτοῖς, οἴδατε 42
quia ℘existimantes principari gentibus dominantur *eorum,
ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν,
& magni eorum *licentia vtuntur eorum.
καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.
Non ita ‖ autem erit in vobis: sed quicunque voluerit fieri
οὐχ οὕτω δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ γενέσθαι 43
℘magnus in vobis, erit vester minister: Et quicunq; voluerit
μέγας ἐν ὑμῖν, ἔσται ὑμῶν διάκονος· καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ 44
vestrûm fieri primus, erit omnium seruus.
ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος.
‖Etenim filius hominis non venit ℘ministrari, sed *mi-
καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ δια- 45
nistrare, & dare animam suam *solutionem pro multis.
κονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.
Et veniunt in Hiericho. & proficiscente eo de Hiericho,
καὶ ἔρχονται εἰς ἱεριχώ. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ ἱεριχώ, 46
& discipulis eius, & ‖ turba copiosa, filius Timæi Barti-
καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ ὄχλου ἱκανοῦ, υἱὸς τιμαίου βαρτι-
mæus cæcus, sedebat iuxta viam mendicans.
μαῖος ὁ τυφλὸς ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν.
℘Et audiens quia Iesus Nazarenus est, cœpit clamare
καὶ ἀκούσας ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖός ἐστιν, ἤρξατο κράζειν 47
& dicere: Fili Dauid Iesu, miserere mei. Et *obiurgabant
καὶ λέγειν, ὁ υἱὸς δαβὶδ ἰησοῦ, ἐλέησόν με. καὶ ἐπετίμων 48
eum multi vt taceret. *Ille autē multò magis clamabat: Fili
αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ· ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ
Dauid, miserere mei. Et stans Iesus, ‖ait illum
δαβίδ, ἐλέησόν με. καὶ στὰς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτὸν 49
vocari. Et vocant cæcum, dicentes ei: ℘Confide,
φωνηθῆναι. καὶ φωνοῦσι τὸν τυφλόν, λέγοντες αὐτῷ, θάρσει,
excitare: vocat te. *Ille autem abiiciens pallium suum,
ἔγειραι· φωνεῖ σε. ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, 50
resurgens venit ad *Iesum. Et respondens dicit
ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν ἰησοῦν. καὶ ἀποκριθεὶς λέγει 51
ei Iesus: Quid vis faciam tibi? At cæcus ‖ dixit ei:
αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, τί θέλεις ποιήσω σοι; ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ,
Rabboni, vt videam. At Iesus ℘ait illi:
ῥαββουνί, ἵνα ἀναβλέψω. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, 52
Vade: fides tua *seruauit te: & confestim vidit: & se-
ὕπαγε· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· καὶ εὐθέως ἀνέβλεψε· καὶ ἠκο-
quebatur *Iesum in via.
λούθησε τῷ ἰησοῦ ἐν τῇ ὁδῷ.

* præcedebat illos
‖ stupebant:
℘ timebant.
* quæ essent ei euentura.
* & Senioribus,
ἐμπαίζω
‖ conspuent eum, & interficient
℘ At
* vt faciam
* Et
‖ ad dexteram tuam, & alius ad sinistram tuam.
℘ autem
* calicem quem
* aut
‖ At
℘ autem
* autem ad dexteram meam, vel ad sinistram,
* vobis
‖ autem
℘ hi qui videntur
* eis, & principes
* potestatem habent
‖ est
℘ maior
* in vobis
* esse,
‖ Nam &
℘ vt ministraretur ei,
* vt ministraret, & daret
* redemptionem
‖ plurima multitudine
℘ Qui cùm audisset
* comminabantur illi
* At
‖ præcepit
℘ Animæquior esto, surge:
* Qui proiecto vestimento suo, exiliens
* eum.
‖ autem
℘ autem
* saluum fecit
* eum

CAP. XI. ια.

Et cùm appropinquarēt ‖ad Hierosolymam. ad Beth-phage &
Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς ἱερουσαλήμ, εἰς βηθφαγῆ καὶ 1

‖ Hierosolyma

℘Bethaniam ad montem Oliuarum, mittit duos *disci-
βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μα-
pulorum suorum, Et dicit illis: Abite in *vicum
2 θητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην
contra vos ‖, & statim introeuntes ℘in eum,
τὴν κατέναντι ὑμῶν· καὶ εὐθέως εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτήν,
inuenietis pullum ligatum, super quem nullus *hominum se-
εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων κεκά-
dit: *soluentes illum, ‖ adducite. Et si quis vobis dixerit:
3 θικε· λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε. καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ,
Quid facitis hoc? dicite: Quia ℘Dominus eo opus habet.& con-
τί ποιεῖτε τοῦτο; εἴπατε, ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει· καὶ εὐ-
tinuò illum dimittet huc. *Abierunt autem & inuenerūt
4 θέως αὐτὸν ἀποστελεῖ ὧδε. ἀπῆλθον δὲ καὶ εὗρον τὸν
pullum ligatum *ad ianuam foris in biuio: & sol-
πῶλον δεδεμένον πρὸς τὴν θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου, καὶ λύ-
uunt eum. Et quidam ‖ illic stantium, dicebant illis:
5 ουσιν αὐτόν. καί τινες τῶν ἐκεῖ ἑστηκότων, ἔλεγον αὐτοῖς,
Quid facitis, soluentes pullum? ℘Illi vero dixerunt eis sicut
6 τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶλον; οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς καθὼς
præceperat *Iesus: & dimiserunt eis. Et duxerunt
7 ἐνετείλατο ὁ ἰησοῦς· καὶ ἀφῆκαν αὐτούς. καὶ ἤγαγον τὸν
pullum ad Iesum: & *superiniecerunt illi vestimenta sua,
πῶλον πρὸς τὸν ἰησοῦν καὶ ἐπέβαλον αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν·
& sedit super eum. Multi autem vestimenta sua
8 καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτῷ. πολλοὶ δὲ τὰ ἱμάτια αὐτῶν
strauerunt in viam: alij autem frondes cædebant ‖ ex
ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν· ἄλλοι δὲ στοιβάδας ἔκοπτον ἐκ τῶν
arboribus, & sternebant in via. Et ℘præeuntes
9 δένδρων, καὶ ἐστρώννυον εἰς τὴν ὁδόν. καὶ οἱ προάγοντες
& sequentes clamabant, dicentes: Hosanna, benedictus
καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες, ὡσαννά· εὐλογημένος
*veniens in nomine Domini: Benedictum *veniens
10 ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου· εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη
regnum in nomine Domini, patris nostri Dauid: Hosanna
βασιλεία ἐν ὀνόματι κυρίου, τοῦ πατρὸς ἡμῶν δαβίδ· ὡσαννὰ
in ‖ altissimis. Et introiuit in Hierosolymam Iesus,
11 ἐν τοῖς ὑψίστοις. καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἱεροσόλυμα ὁ ἰησοῦς
in templum: & ℘circumspiciens omnia, vespere iam existente
εἰς τὸ ἱερόν· καὶ περιβλεψάμενος πάντα, ὀψίας ἤδη οὔσης τῆς
hora, exiit in Bethaniam cum duodecim.
ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.
Et *postera die exeuntibus illis de Bethania,
12 καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ βηθανίας,
esuriit. *Et videns ficum à longe, habentem folia,
13 ἐπείνασε. καὶ ἰδὼν συκῆν μακρόθεν ἔχουσαν φύλλα,
venit, si fortè inueniret quid in ea. Et ‖ veniens ad eam, nihil
ἦλθεν εἰ ἄρα εὑρήσει τι ἐν αὐτῇ. καὶ ἐλθὼν ἐπ' αὐτήν, οὐδὲν
inuenit ℘si non folia: non enim erat tempus ficorum.
εὗρεν εἰ μὴ φύλλα· οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων.
Et respondens Iesus, dixit ei: *Nō amplius ex te in
14 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῇ, μηκέτι ἐκ σοῦ εἰς τὸν
æternum *nemo fructum manducet. Et audiebant discipuli eius.
αἰῶνα μηδεὶς καρπὸν φάγοι. καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.
Et veniunt in Hierosolymam: & ‖ ingressus Iesus in
15 καὶ ἔρχονται εἰς ἱεροσόλυμα· καὶ εἰσελθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ
templum, cœpit eiicere vendentes & ementes in
ἱερόν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ
templo: & mensas nummulariorum, & cathedras
ἱερῷ· καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν, καὶ τὰς καθέδρας
vendentium columbas euertit.
τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς, κατέστρεψε.
Et non sinebat vt quisquā transferret vas per templum.
16 καὶ οὐκ † ἤφιεν ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ.
Et docebat, dicens eis: Nonne scriptum est, Quia domus mea
17 καὶ ἐδίδασκε, λέγων αὐτοῖς, οὐ γέγραπται, ὅτι ὁ οἶκός μου,
domus orationis vocabitur omnibus gentibus? vos autem fe-
οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν; ὑμεῖς δὲ ἐποι-
cistis eam speluncam latronum. ℘Et audierunt Scri-
18 ήσατε αὐτὸν σπήλαιον λῃστῶν. καὶ ἤκουσαν οἱ γραμ-
bæ & principes Sacerdotum, & quærebant quomodo eum perde-
ματεῖς, καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀπολέ-
rent: timebant enim eum, *quia omnis turba admirabatur
σουσιν· ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτόν, ὅτι πᾶς ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο
super doctrina eius. Et cùm vespera facta esset, egrediebatur
19 ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. καὶ ὅτε ὀψὲ ἐγένετο, ἐξεπορεύετο
*ex ciuitate. Et ‖ manè adambulantes, viderunt
20 ἔξω τῆς πόλεως. καὶ πρωῒ παραπορευόμενοι, εἶδον τὴν
ficum ℘arefactam à radicibus. Et recordatus
21 συκῆν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν. καὶ † ἀναμνησθεὶς ὁ
Petrus, dicit ei: Rabbi, ecce ficus cui maledixisti, aruit.
πέτρος, λέγει αὐτῷ, ῥαββί, ἴδε ἡ συκῆ ἣν * κατηράσω, ἐξήρανται.
Et respondens Iesus, ait illis: Habete fidem Dei.
22 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς, ἔχετε πίστιν θεοῦ.
Amen enim dico vobis, quia quicunq; dixerit monti huic: Tollere,
23 ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ, ἄρθητι,
& mittere in mare: & non hæsitauerit in corde
καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ
suo, sed crediderit quia *quæ dicit fiat, fiet ei quod dixerit.
αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύσῃ ὅτι ἃ λέγει γίνεται, ἔσται αὐτῷ ὃ ἐὰν εἴπῃ.
Propter *hoc dico vobis: Omnia quæcunque orantes petitis,
24 διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πάντα ὅσα ἂν προσευχόμενοι αἰτεῖσθε,

℘ Bethaniæ
* ex discipulis suis,
* castellum quod
‖ est, ℘ illuc,
* adhuc
* soluite ‖ &
℘ Domino necessarius est:
* Et abeuntes,
* ante
‖ de illic stantibus,
℘ Qui
* illis
* imponunt
‖ de
℘ qui præibant, & qui sequebantur.
* qui venit
* quod venit
‖ excelsis.
℘ circumspectis omnibus, cùm iam vespera esset
* alia diē cùm exirent à
* Cùmque vidisset
‖ cùm venisset
℘ nisi
* I.m
* quisquam
‖ cùm introisset
ἀφίω
℘ Quo audito
* quoniam vniuersa
* de
‖ cùm manè transirent,
℘ aridam factam
ἀναμιμνήσκομαι
* καταράομαι
* quodcunque dixerit,
* ea

[* accipietis, ‖ euenient] credite quia *accipitis, & ‖ erunt vobis. Et cùm sta-
πιστεύετε ὅτι λαμβάνετε, καὶ ἔσται ὑμῖν. καὶ ὅταν στή- 25
[ρ ad orandum,] bitis ρ orantes, dimittite si quid habetis aduersus aliquem, vt &
κητε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατά τινος, ἵνα καὶ
["est, * peccata vestra.] Pater vester qui in cælis", dimittat vobis *lapsus
ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα
[‖ Quòd] vestros. ‖ Si verò vos non dimiseritis, nec Pater vester qui in
ὑμῶν. εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν 26
[ρ est, ' vobis peccata vestra.] cælis ρ, dimittet "lapsus vestros.
τοῖς οὐρανοῖς, ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.
[* cùm ambularet in templo,] Et veniunt rursus in Hierosolymam. 'Et *in templo deam-
καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα· καὶ ἐν τῷ ἱερῷ περιπα- 27
bulante ipso, accedunt ad 'eum summi Sacerdotes, & Scri-
τοῦντος αὐτοῦ, ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ γραμ-
bæ, & seniores, Et dicunt ei: In qua
ματεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἐν ποίᾳ 28
[‖ potestate ρ potestatem] ‖ auctoritate hæc facis? & quis tibi ρ auctoritatem hanc
ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην
[' autem] dedit, vt ista facias? At Iesus' respondens,
ἔδωκεν, ἵνα ταῦτα ποιῇς; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, 29
ait illis: Interrogabo vos & ego vnum verbum, & respondete
εἶπεν αὐτοῖς, ἐπερωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ ἕνα λόγον, καὶ ἀποκρίθητέ
[* potestate] mihi, & dicam vobis in qua * auctoritate hæc faciam.
μοι, καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.
Baptismus Ioannis de cælo erat, an ex hominibus?
τὸ βάπτισμα Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; 30
[‖ At illi cogitabāt secum,] Respondete mihi. Et ‖ ratiocinabantur apud seipsos, dicen-
ἀποκρίθητέ μοι. καὶ ἐλογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγον- 31
[ρ nobis, Quare] tes: Si dixerimus, de cælo, dicet ρ, Propter quid ergo non credidistis
τες, ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε
[' Si dixerimus * timemus] ei? "Sed dicamus ex hominibus, *timebant populum.
αὐτῷ; ἀλλ' εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, ἐφοβοῦντο τὸν λαόν· 32
[‖ esset.] Omnes enim habebant Ioannem, quia verè Propheta ‖ erat.
ἅπαντες γὰρ εἶχον τὸν Ἰωάννην, ὅτι ὄντως προφήτης ἦν.
Et respondentes dicunt Iesu: Nescimus. Et Iesus
καὶ ἀποκριθέντες λέγουσι τῷ Ἰησοῦ, οὐκ οἴδαμεν· καὶ ὁ Ἰησοῦς 33
[ρ potestate] respondens, ait illis: Neque ego dico vobis in qua ρ auctori-
ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτοῖς, οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξου-
tate hæc faciam.
σίᾳ ταῦτα ποιῶ.

CAP. XII. ιβ'.

[' loqui] Et cœpit illis' in parabolis 'dicere: Vineam
Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λέγειν, ἀμπελῶνα 1
[* pastinauit ‖ circumdedit] *plantauit homo, & ‖ circumposuit sepem, & fodit
ἐφύτευσεν ἄνθρωπος, καὶ περιέθηκε φραγμὸν, καὶ ὤρυξεν
lacum, & ædificauit turrim, & elocauit eam agri-
ὑπολήνιον, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωρ-
[ρ in ἀποδημίᾳ] colis: & peregre profectus est. Et misit ad agricolas ρ
γοῖς, καὶ *ἀπεδήμησε. καὶ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς 2
tempore seruum, vt ab agricolis acciperet de fructu
τῷ καιρῷ δοῦλον, ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τοῦ καρποῦ
[' Qui apprehensum] vineæ. 'Illi autem sumentes eum ceciderunt: & dimi-
τοῦ ἀμπελῶνος. οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν, καὶ ἀπέ- 3
serunt vacuum. Et iterum misit ad illos alium
στειλαν κενόν. καὶ πάλιν ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς ἄλλον 4
[* contumeliis affecerunt.] seruum: & illum lapidantes, in capite vulnerauerunt, & * ablega-
δοῦλον· κἀκεῖνον λιθοβολήσαντες ἐκεφαλαίωσαν, καὶ ἀπέ-
uerunt inhonoratum. Et rursum alium misit: & il-
στειλαν ἠτιμωμένον. καὶ πάλιν ἄλλον ἀπέστειλε· κἀκεῖ- 5
[‖ quosdam ρ alios] lum 'occiderunt, & plures alios: ‖ hos quidem cædentes, ρ hos
νον ἀπέκτειναν, καὶ πολλοὺς ἄλλους, τοὺς μὲν δέροντες, τοὺς
[' charissimum] verò occidentes. Adhuc ergo vnũ filium habens 'dilectum
δὲ ἀποκτείνοντες. ἔτι οὖν ἕνα υἱὸν ἔχων ἀγαπητὸν 6
suum, misit & illum ad eos nouissimum, dicens: Quia re-
αὐτοῦ, ἀπέστειλε καὶ αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἔσχατον, λέγων, ὅτι ἐν-
[‡ Coloni autem ‖ adinuicem:] uerebuntur filiũ meum. *Illi vero agricolæ dixerunt ‖ apud
τραπήσονται τὸν υἱόν μου. ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ εἶπον πρὸς 7
seipsos: Quod hic est hæres: venite occidamus
ἑαυτοὺς, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος, δεῦτε ἀποκτείνωμεν
eum, & nostra erit hæreditas. Et apprehẽdentes eum,
αὐτὸν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία. καὶ λαβόντες αὐτὸν 8
occiderunt, & eiecerunt extra vineam.
ἀπέκτειναν, καὶ ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος.
Quid ergo faciet dominus vineæ? Veniet, & per-
τί οὖν ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται, καὶ ἀπο- 9
det colonos, & dabit vineam aliis.
λέσει τοὺς γεωργοὺς, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.
Nec scripturam hanc legistis? Lapidem quem reprobauerunt
οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε; λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν 10
ædificantes, hic factus est in caput anguli.
οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας·
A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis
παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς 11
[ρ tenere,] nostris. Et quærebant eum ρ prehendere, & timuerunt
ἡμῶν. καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν 12
[' hanc] turbam: cognouerunt enim quoniã ad eos parabolam 'dixerit. Et
ὄχλον. ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπε· καὶ
[÷ relicto eo] *sinentes eum abierunt. Et mittunt ad eum quosdam
ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον. καὶ ἀποστέλλουσι πρὸς αὐτόν τινας 13
[‖ ex Pharisæis Herodianis, ρ caperent in verbo.] ‖ Pharisæorum & Herodianorum, vt eum ρ captarent sermone.
τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Ἡρωδιανῶν, ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσι λόγῳ.

Illi autem venientes dicunt ei: Magister, scimus quia [Qui]
14 οἱ δὲ ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ, διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι
verax es, & non 'cura est tibi de nullo: non enim aspicis in [' curas quenquã: nec enim vides]
ἀληθὴς εἶ, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς
faciem hominum, sed in 'veritate viam Dei
πρόσωπον ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ
doces. Licet *censum Cæsari dare, an non? dabimus, an [* tributum]
διδάσκεις· ἔξεστι κῆνσον Καίσαρι δοῦναι, ἢ οὔ; δῶμεν, ἢ
non demus? ‖ Ille vero sciens ρ eorum hypocrisim, ait [‖ Qui ρ versutiā illorū]
15 μὴ δῶμεν; ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν, εἶπεν
illis: Quid me tentatis? Afferte mihi denarium, vt videam.
αὐτοῖς, τί με πειράζετε; φέρετέ μοι δηνάριον, ἵνα ἴδω.
'Illi autē attulerunt*. Et' ait illis: Cuius ‖ imago hæc, & [' At * ei ‖ est]
16 οἱ δὲ ἤνεγκαν. καὶ λέγει αὐτοῖς, τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ
inscriptio? Illi autem ρ dixerunt ei: Cæsaris. Et respon- [ρ dicunt]
17 ἡ ἐπιγραφή; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, Καίσαρος. καὶ ἀποκρι-
dens' Iesus, dixit illis: Reddite * quæ ‖ Cæsaris, Cæsari: & [' autem * igitur ‖ sunt]
θεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ
quæ ρ Dei, Deo. Et mirabantur super eo. [ρ sunt]
τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. καὶ ἐθαύμασαν ἐπ' αὐτῷ.
Et 'veniunt. Sadducæi ad eum, qui dicunt resurre- ['venerunt]
18 καὶ ἔρχονται Σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτὸν, οἵτινες λέγουσιν ἀνά-
ctionem non esse: & interrogabant eum, dicentes:
στασιν μὴ εἶναι, καὶ † ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες· [ἐπηρώτων]
Magister, Moyses scripsit nobis, *quod si cuius frater [* vt]
19 διδάσκαλε, Μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ὅτι ἐάν τινος ἀδελφὸς
mortuus fuerit, & dimiserit vxorem, & ‖ natos non reliquerit, vt acci- [‖ filios]
ἀποθάνῃ, καὶ καταλίπῃ γυναῖκα, καὶ τέκνα μὴ ἀφῇ, ἵνα λά-
piat frater eius 'vxorem ipsius, & resuscitet semen
βῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα
fratri suo. Septem ρ fratres erant: & primus [ρ ergo]
20 τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἑπτὰ ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος
accepit vxorem, & 'moriens non * reliquit semen. [' mortuus est * relicto semine.]
ἔλαβε γυναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἀφῆκε σπέρμα.
Et secundus accepit eam, & mortuus est: & nec iste
21 καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτὴν, καὶ ἀπέθανε, καὶ οὐδὲ αὐτὸς
reliquit semen: & tertius similiter. Et acceperunt eam
22 ἀφῆκε σπέρμα· καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως. καὶ ἔλαβον αὐτὴν
‖ septem: & non reliquerunt semen. Nouissima omnium defuncta est & [‖ similiter]
οἱ ἑπτὰ, καὶ οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα· ἐσχάτη πάντων ἀπέθανε καὶ
mulier. In ergo resurrectione cùm resurrexerint, cuius
23 ἡ γυνή. ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, ὅταν ἀναστῶσι, τίνος
ρ eorum erit vxor? nam septem 'habuerunt eam vxorem. [ρ de his ' enim]
αὐτῶν ἔσται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.
Et respondens Iesus, ait illis: *Non propter hoc erra- [* Nonne ideo]
24 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶ-
tis, non scientes scripturas, neque ‖ efficaciam Dei? [‖ virtutem]
σθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ;
Cùm enim à mortuis resurrexerint, neque nubent, neque ρ nu- [ρ nubentur,]
25 ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμί-
bentur, sed sunt sicut angeli 'qui in cælis. [' Dei]
σκονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι οἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
De autem mortuis, quòd * excitantur, non legistis in libro [* resurgant.]
26 περὶ δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ
Moysi, super rubum quomodo dixerit illi Deus, inquiens: Ego
Μωσέως, ἐπὶ τῆς βάτου ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς, λέγων, ἐγὼ ὁ
‖ Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob? [‖ sum]
θεὸς Ἀβραὰμ, καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ;
Non est Deus Deus mortuorum, sed Deus viuorum. Vos
27 οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ θεὸς ζώντων. ὑμεῖς
ergo multùm erratis. Et ρ accedens vnus Scriba- [ρ accessit vnus de Scribis qui audierat]
28 οὖν πολὺ πλανᾶσθε. καὶ προσελθὼν εἷς τῶν γραμμα-
rum, audiens illos conquirentes, 'videns * quod pulchrè illis ['& *quoniam bene]
τέων, ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, εἰδὼς ὅτι καλῶς αὐτοῖς
responderit, interrogauit eum, quod esset primum omnium mandatum?
ἀπεκρίθη, ἐπηρώτησεν αὐτὸν, ποία ἐστὶ πρώτη πασῶν ἐντολή;
At Iesus ‖ respondit ei, quia primum omnium ρ mandatorum: [‖ autem ρ mandatum est;]
29 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ, ὅτι πρώτη πασῶν τῶν ἐντολῶν,
Audi Israël: Dominus Deus 'noster, Dominus vnus est. [' tuus, Deus]
ἄκουε Ἰσραὴλ, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, κύριος εἷς ἐστι.
Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo,
30 καὶ ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου,
& ex tota anima tua, & ex tota * cogitatione tua, & [* mente]
καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ
ex tota virtute tua. Hoc ‖ primum mandatum. [‖ est]
ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. αὕτη πρώτη ἐντολή.
Et secundum ρ simile 'hoc: Diliges proximum tuum *vt [ρ autem ' est illi: * tanquam]
31 καὶ δευτέρα ὁμοία αὕτη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς
teipsum. Maius horum aliud mandatum non est.
σεαυτόν. μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστι.
Et ait illi Scriba: ‖ Pulchrè Magister in veri- [‖ Bene]
32 καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεὺς, καλῶς διδάσκαλε ἐπ' ἀλη-
tate dixisti, quia vnus est Deus, & non est alius præter eum.
θείας εἶπας, ὅτι εἷς ἐστι θεὸς, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ.
Et ρ diligere eum ex toto corde, & ex toto [ρ vt diligatur]
33 καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς
intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: &
συνέσεως, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ
diligere proximum 'vt seipsum, * plus est omnibus holo- ['tanquam *maius]
ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν, πλεῖόν ἐστι πάντων τῶν ὁλο-
cautomatibus, & sacrificiis. Et Iesus ‖ videns eum quia [‖ autem]
34 καυτωμάτων, καὶ τῶν θυσιῶν. καὶ ὁ Ἰησοῦς ἰδὼν αὐτὸν ὅτι
νουνεχῶς

* sapienter
*cordatè respondisset, dixit illi: Non longè es à re-
νουνεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ, οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασι-
‖ iam
gno Dei. Et nemo ‖ non amplius audebat eum interrogare.
λείας τοῦ θεοῦ. καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.
Et respondens Iesus, dicebat, docens in templo: Quomodo
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγε, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, πῶς 35
ρ Christum filium esse
dicunt Scribæ, ρ quod Christus filius est Dauid?
λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι ὁ Χριστὸς υἱός ἐστι Δαβίδ;
* dicit
* Dixit
Ipse enim Dauid *dixit in Spiritu sancto: *Dicit Dominus
αὐτὸς γὰρ Δαβὶδ εἶπεν ἐν πνεύματι ἁγίῳ, λέγει ὁ κύριος 36
domino meo: Sede à dextris meis, donec ponam inimicos
τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς
tuos scabellum pedum tuorum. Ipse ergo Dauid dicit
σου, ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. αὐτὸς οὖν Δαβὶδ λέγει 37
‖ audiuit
eum Dominum: & vnde filius eius est? Et multa turba ‖ au-
αὐτὸν κύριον· καὶ πόθεν υἱὸς αὐτοῦ ἐστι; καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἤ-
diebat eum libenter. Et dicebat eis in doctrina sua:
κουεν αὐτοῦ ἡδέως. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, 38
ρ Cauete
* qui volunt
ρ Respicite à Scribis *volentibus in stolis de-
βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περι-
* salutari in foro,
Et in primis cathedris sedere
‖ primos discubitus
ambulare, & *salutationes in foris: Et præsessiones
πατεῖν, καὶ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς· καὶ πρωτοκαθεδρίας 39
in synagogis, & ‖ præcubitus in cœnis:
ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις·
ρ qui deuorant
* sub obtétu prolixæ orationis:
* prolixius
ρ deuorantes domos viduarum, *& specie longa
οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ 40
orantes: hi accipient *abundantius iudicium.
προσευχόμενοι· οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα.
Et sedens Iesus contra gazophylacium, aspiciebat
καὶ καθίσας ὁ Ἰησοῦς κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου, ἐθεώρει 41
quomodo turba iactaret æs in gazophylacium: & mul-
πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· καὶ πολ-
‖ Cùm venisset autem
ti diuites iactabant multa. ‖ Et veniens vna vidua pau-
λοὶ πλούσιοι ἔβαλλον πολλά. καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα πτω- 42
ρ misit
* conuocans
per, ρ iniecit minuta duo, quod est quadrans. Et *aduo-
χὴ, ἔβαλε λεπτὰ δύο, ὅ ἐστι κοδράντης. καὶ προσκαλεσά- 43
cans discipulos suos, ait illis: Amen dico vobis,
μενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
* misit qui miserunt
quoniā vidua hæc pauper plus omnibus *iniecit iniicienti-
ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάντων βέβληκε τῶν βαλόν-
‖ eo quod abundabat illis, miserunt:
ρ de
bus in gazophylacium. Omnes enim ex ‖ redundante
των εἰς τὸ γαζοφυλάκιον. πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος 44
sibi iniecerunt: hæc verò ρ ex penuria sua, omnia quæ
αὐτοῖς ἔβαλον· αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα
* misit.
habuit, *iecit totum victum suum.
εἶχεν, ἔβαλεν, ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.

CAP. XIII. ιγ'.

* cùm egrederetur de
Et *egrediente illo ex templo, ait illi vnus ex
Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ, λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ 1
‖ quales structuræ.
discipulis suis: Magister, aspice quales lapides, & ‖ qualia
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι, καὶ ποταπαὶ
ædificia. Et Iesus respondens, ait illi: Vides
οἰκοδομαί. καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, βλέπεις 2
ρ has omnes magnas ædificationes?
ρ hæc magna ædificia? Non relinquetur lapis super
ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς; οὐ μὴ † ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ
† ἀφίημι
* destruatur.
* cùm sederet
lapidem, qui non *dissoluatur. Et *sedente ipso in
λίθῳ, ὃς οὐ μὴ * καταλυθῇ. καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς 3
* καταλύω
‖ separatim
monte Oliuarum, contra templum, interrogabant eum ‖ pri-
τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, κατέναντι τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτων αὐτὸν κατ'
uatim Petrus & Iacobus, & Ioannes, & Andreas:
ἰδίαν Πέτρος, καὶ Ἰάκωβος, καὶ Ἰωάννης, καὶ Ἀνδρέας·
ρ fient? * erit,
* incipient
Dic nobis, quando ista ρ erunt, & quod signum *quando *futurū est
εἰπὲ ἡμῖν πότε ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ 4
‖ Et
hæc omnia consummari? ‖ At Iesus respondens
ταῦτα πάντα συντελεῖσθαι; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς 5
ρ Videte
illis, cœpit dicere: ρ Aspicite ne quis vos seducat.
αὐτοῖς, ἤρξατο λέγειν, βλέπετε μήτις ὑμᾶς πλανήσῃ.
Multi enim venient in nomine meo, dicentes: Quia
πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι 6
ego sum: & multos seducent. Cùm autem audieritis
ἐγώ εἰμι· καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. ὅταν δὲ ἀκούσητε 7
ρ opiniones
* timueritis:
‖ hæc
ρ Exurget
* contra
bella, & *auditiones bellorum, ne *turbemini: oportet enim ‖ fieri:
πολέμους, καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ γενέσθαι.
sed nondum finis. ρ Excitabitur enim gens *in gentem,
ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος. ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπ' ἔθνος, 8
& regnum super regnum: & erunt terræmotus per loca, &
καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν· καὶ ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους, καὶ
* initium
erunt fames & turbæ. *Initia dolorum hæc.
ἔσονται λιμοὶ καὶ ταραχαί. ἀρχαὶ ὠδίνων ταῦτα.
‖ Videte
ρ in conciliis,
‖ Aspicite autem vosmetipsos. Tradent enim vos ρ ad con-
βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συν- 9
* synagogis vapulabitis, & ante præsides
* stabitis propter me,
sessus, & in *synagogas cædemini, & ad duces &
έδρια, καὶ εἰς συναγωγὰς δαρήσεσθε, καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ
reges *sistemini causa mei, in testimonium illis.
βασιλέων σταθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.
Et in omnes gentes oportet primùm prædicari
* κηρύττω
καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη δεῖ πρῶτον † κηρυχθῆναι τὸ 10
‖ Et
Euangelium. ‖ Cùm autem duxerint vos tradentes,
εὐαγγέλιον. ὅταν δὲ ἀγάγωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες, 11
ρ nolite præmeditari
ρ ne præanxiemini quid loquamini, nec præmeditemini, sed quod
μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, μηδὲ μελετᾶτε, ἀλλ' ὃ ἐὰν

datū fuerit vobis in illa hora, id loquimini. non enim estis vos
δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε. οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς
loquentes, sed Spiritus sanctus. Tradet
12 οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. παραδώσει
aut. frater fratrem in mortem, & Pater *natum: &
* filium: & consurgent nati
δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ
insurgent nati in parentes, & morte afficient eos.
ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.
Et eritis *exosi ab omnibus propter nomen meum, autē
* odio
13 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. ὁ δὲ
‖ permanens in finem, hic saluus erit.
‖ Qui sustinuerit
ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.
Cùm autē videritis abominationem desolationis, prolatam à
14 ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν ὑπὸ
Daniele Propheta, stantem vbi non ρ oportet: (legens intelli-
ρ debet (qui legit
Δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὼς ὅπου οὐ δεῖ· ὁ ἀναγινώσκων νοεί-
gat) tunc qui in Iudæa *fugiant in montes.
* fuut,
τω, τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη.
*Qui autē super ‖ domum, ne descendat in domum, nec
*& ‖ tectum,
15 ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβάτω εἰς τὴν οἰκίαν, μηδὲ
introeat ρ tollere quid de domo sua: Et qui in *agrum
ρ vt tollat
* agro est,
16 εἰσελθέτω † ἆραί τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ· καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν
ἄρω καὶ αἴρω
existens, non reuertatur *in qua post tollere vestimentum suum.
* retrò
ὢν, μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω, ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.
Væ autem ‖ in vtero habentibus & nutrientibus in illis
‖ prægnantibus
17 οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις
diebus. Orate verò vt ρ non fiat fuga
ρ non fiant
18 ταῖς ἡμέραις. προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ
vestra hyeme. Erunt enim dies illi *tribulatio,
* tribulationes tales, quales non fuerunt
19 ὑμῶν χειμῶνος. ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι θλῖψις,
qualis non facta est talis ab initio *conditionis, quam condidit Deus
* creaturæ
οἵα οὐ γέγονε τοιαύτη ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως, ἧς ἔκτισεν ὁ θεὸς,
vsque nunc, ‖ & non fiet. Et si non Dominus contraxisset
‖ neque fient. Et nisi breuiasset
20 ἕως τοῦ νῦν, καὶ οὐ μὴ γένηται. καὶ εἰ μὴ κύριος ἐκολόβωσε
dies, non ρ seruaretur omnis caro: sed propter ele-
ρ fuisset salua
τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλε-
ctos quos elegit, *contraxit dies.
* breuiauit
κτοὺς, οὓς ἐξελέξατο, ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας.
Et tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic *Christus, aut ecce illic,
* est
21 καὶ τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ Χριστὸς, ἢ, ἰδοὺ ἐκεῖ,
ne credideritis. ‖ Excitabuntur enim pseudochristi & pseudo-
‖ Exurgent
22 μὴ πιστεύσητε. ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδο-
prophetæ, & dabunt signa & portenta ad seducendos,
προφῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα καὶ τέρατα, πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν,
si ρ possibile, & electos. Vos *autem aspicite: ecce
ρ fieri potest, etiā
* ergo videte
23 εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. ὑμεῖς δὲ βλέπετε· ἰδοὺ
prædixi vobis omnia. Sed in illis diebus
24 προείρηκα ὑμῖν πάντα. ἀλλ' ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις,
post *tribulationem illam sol contenebrabitur, & luna non
μετὰ τὴν θλῖψιν ἐκείνην ὁ ἥλιος † σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ
σκοτίζω
dabit splendorem suum: Et stellæ cæli erunt
25 δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς· καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται
decidentes, & *efficaciæ quæ in cælis ‖ concutientur.
* virtutes
‖ sunt, mouebuntur.
ἐκπίπτοντες, καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σαλευθήσονται.
Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus
26 καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις
cum ρ efficacia multa & gloria. Et tunc mittet
ρ virtute
27 μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης. καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς
angelos suos, & congregabit electos suos à
ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν
quatuor ventis, *ab extremo terræ vsque *extremum cæli.
* à summo
* ad summum
τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρου γῆς ἕως ἄκρου οὐρανοῦ.
A autem ficu discite parabolam. Cùm iam ra-
28 ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν ἤδη ὁ κλά-
mus eius tener fuerit, & ‖ germinet folia, cognoscitis
‖ nata fuerint
δος αὐτῆς ἁπαλὸς γένηται, καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσκετε
quia ρ prope æstas est: Sic & vos, cùm hæc videritis
ρ in proximo sit
29 ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν· οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ταῦτα ἴδητε
*facta, cognoscite quòd propè est ad fores.
* fieri, scitote quòd in proximo sit in ostiis,
γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.
Amen dico vobis, quoniā non *præteribit generatio hæc, ‖ vsque
* transibit
‖ donec
30 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, μέχρις
quo omnia ista fiant. Cælum & terra ρ præ-
ρ transibunt,
31 οὗ πάντα ταῦτα γένηται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρε-
teribunt, at verba *mea non *præteribunt:
* autem
* transibunt.
λεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.
De autem die illo ‖ & hora, nemo scit, neque
‖ vel
32 περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ
angeli qui in cælo, neque Filius, ρ si non Pater.
ρ nisi
οἱ ἄγγελοι οἱ ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ υἱὸς, εἰ μὴ ὁ πατήρ.
*Aspicite, vigilate, & orate: nescitis enim quādo
* Videte.
33 βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε
tempus *est. Sicut homo ‖ peregrè profectus ρ relinquens domum
* sit. ‖ qui
ρ reliquit
34 ὁ καιρός ἐστιν. ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος ἀφεὶς τὴν οἰκίαν
suam, & *dans seruis suis *auctoritatem, & cuique
* dedit
* potestatem cuique operis,
αὐτοῦ, καὶ δοὺς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἑκάστῳ τὸ
opus suum, & ianitori præcepit vt vigilet.
ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ θυρωρῷ † ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ.
ἐντέλλω
Vigilate ergo (nescitis enim quando dominus domus
35 γρηγορεῖτε οὖν· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας
veniat: ‖ vesperè, an media nocte, an gallicantu, an manè)
‖ serò,
ἔρχεται, ὀψὲ, ἢ μεσονυκτίου, ἢ ἀλεκτοροφωνίας, ἢ πρωΐ.

* cùm venerit

Ne * *veniens* repentè, inueniat vos dormientes.
36 μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης, εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας.

‖ Quod

‖*Quæ* autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate.
ἃ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω, γρηγορεῖτε.

CAP XIIII. ιδ΄.

℘ biduum:

Erat autem Pascha, & Azyma post ℘ *duos dies*: & quærebant
1 Ην δὲ τὸ πάσχα, καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας· καὶ ἐζήτουν

* tenerent,&

summi Sacerdotes & Scribæ quomodo eum *in* dolo *"pre-*
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρα-
hendentes occiderent.
τήσαντες, ἀποκτείνωσιν.

* enim:
* die ‖ fortè
℘ fieret in populo.
* cùm esset Bethaniæ

Dicebant *"autē*: Non in * festo, ne ‖ *quando* tumultus ℘*fit* *populi.*
2 ἔλεγον δέ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε θόρυβος ἔσται τοῦ λαοῦ.
Et *"existente eo in Bethania,* in domo Simonis le-
3 καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν βηθανίᾳ, ἐν τῇ οἰκίᾳ σίμωνος τοῦ λε-

* & recumberet,

prosi, * *accumbente eo* venit mulier habens alabastrum
προῦ, κατακειμένου αὐτοῦ, ἦλθε γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον

‖ spicati pretiosi: & fracto alabastro

vnguenti nardi ‖*probati multi pretij*, *&* *confringens* *ala-*
μύρου, νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς· καὶ συντρίψασα τὸ ἀλά-

℘ super caput eius

bastrum, effudit ℘ *ei* *iuxta* *caput*.
βαστρον, κατέχεεν αὐτοῦ κατὰ τῆς κεφαλῆς.

* indignè ferentes intra

Erant autem quidam *"indignati* *apud* semetipsos, & dicentes:
4 ἦσαν δέ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτούς, καὶ λέγοντες,

* vt

**Ad* quid perditio ista vnguenti facta est? Poterat enim
εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν; ἠδύνατο γὰρ

‖ vnguentum
℘ plus quàm

‖ istud vænundari ℘*super* trecentis denariis, & dari
5 τοῦτο πραθῆναι ἐπάνω τριακοσίων δηναρίων, καὶ δοθῆναι

* in eam.
* autem

pauperibus. Et fremebant *"ei*. *At* Iesus * dixit:
τοῖς πτωχοῖς· καὶ ἐνεβριμοῦντο αὐτῇ. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν,

‖ molesti estis? Bonum

Sinite eam: quid illi ‖ *molestias exhibetis?* *pulchrum* opus operata
6 ἄφετε αὐτήν· τί αὐτῇ κόπους παρέχετε; καλὸν ἔργον εἰργά-

℘ vobiscum,

est in me. Semper enim pauperes habetis ℘ *cum vo-*
σατο ἐν ἐμοί. πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ᾽ ἑαυ-
bis, & cùm volueritis potestis illis benefacere: me autem non
7 τῶν, καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε αὐτοὺς εὖ ποιῆσαι· ἐμὲ δὲ οὐ

* habebitis.
* præuenit

semper *"habetis*. Quod habuit hæc, fecit: * *praeoccupauit*
πάντοτε ἔχετε. ὃ εἶχεν αὕτη, ἐποίησε· προέλαβε
8 vngere meum corpus in sepulturam. Amen *"dico*
μυρίσαι μου τὸ σῶμα εἰς τὸν ἐνταφιασμόν. ἀμὴν λέγω

‖ vniuerso mũdo,
κηρύττω

vobis, vbicũq; prædicatũ fuerit Euangelium istud in ‖ *totum mundum,*
9 ὑμῖν, ὅπου ἂν † κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς ὅλον τὸν κόσμον,
& quod fecit hæc, narrabitur in memoriam eius.
καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη, λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

℘ de

Et Iudas Iscariotes, vnus ℘ duodecim abiit ad
10 καὶ ὁ ἰούδας ὁ ἰσκαριώτης, εἷς τῶν δώδεκα, ἀπῆλθε, πρὸς

* summos Sacerdotes,
* Qui
‖ promiserunt ei pecuniam se daturos.
χαίρω

"principes Sacerdotum, vt proderet eum illis.
τοὺς ἀρχιερεῖς, ἵνα παραδῷ αὐτὸν αὐτοῖς.
* *Ii vero* audientes gauisi sunt: & ‖ *polliciti sunt* *ei* *ar-*
11 οἱ δὲ ἀκούσαντες † ἐχάρησαν, καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀρ-
gentum dare. Et quærebat quomodo opportunè illum traderet.
γύριον δοῦναι· καὶ ἐζήτει πῶς εὐκαίρως αὐτὸν παραδῷ.

℘ immolabant.
* θύω

Et primo die Azymorum, quando Pascha ℘ *mactabant,*
12 καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα * ἔθυον,

* eamus,&

dicunt ei discipuli *eius*: Quò vis *"abeuntes* pa-
λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἑτοι-

* tibi

remus * vt manduces Pascha? Et mittit duos
μάσωμεν ἵνα φάγῃς τὸ πάσχα; καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν

‖ ex discipulis suis

‖ *discipulorum suorum*, & dicit eis: Ite in ciuitatem, &
13 μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ
occurret vobis homo lagenam aquæ baiulans:
ἀπαντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων·
sequimini eum. Et quocunque introierit, dicite
ἀκολουθήσατε αὐτῷ. καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ, εἴπατε

℘ refectio mea,

domus domino, quia Magister dicit: Vbi est ℘*diuer-*
14 τῷ οἰκοδεσπότῃ, ὅτι ὁ διδάσκαλος λέγει, ποῦ ἐστι τὸ κατά-
sorium vbi Pascha cum discipulis meis manducem?
λυμα ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;
Et ipse vobis demõstrabit cœnaculũ grande stratum, *paratum:*
15 καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνώγαιον μέγα ἐστρωμένον, ἕτοιμον·

* abierunt

illic parate nobis. Et *"exierunt* discipuli eius, &
ἐκεῖ ἑτοιμάσατε ἡμῖν. καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ
venerunt in ciuitatem: & inuenerũt sicut dixerat illis, & pa-
16 ἦλθον εἰς τὴν πόλιν· καὶ εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοί-
rauerunt * Pascha.
μασαν τὸ πάσχα.

* autem

Et vespere * facto, venit cum duodecim.
17 καὶ ὀψίας γενομένης, ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα.
Et discumbentibus illis & manducantibus, ait Iesus: Amen
18 καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων, εἶπεν ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν

‖ qui manducat mecum. Et

dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me, ‖ *manducans cum me.*
λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, ὁ ἐσθίων μετ᾽ ἐμοῦ.

℘ singulatim:

Illi *autem* cœperunt contristari, & dicere ei ℘*vnus ad vnum*: Nunquid
19 οἱ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι, καὶ λέγειν αὐτῷ εἷς καθ᾽ εἷς, μήτι

* Qui

ego? *&* *alius*, *Nunquid ego?* *"Ipse autem respondens*, ait
ἐγώ; καὶ ἄλλος, μήτι ἐγώ; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν

* intingit mecum manum in catino. Et

illis: Vnus ex duodecim, * *intingens* *cum me in*
20 αὐτοῖς, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα ὁ ἐμβαπτόμενος μετ᾽ ἐμοῦ εἰς
catinum. *Ipse* quidē filius hominis vadit, sicut
21 τὸ τρυβλίον. ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς
scriptum est de eo: Væ autem homini illi per quē filius
γέγραπται περὶ αὐτοῦ. οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι᾽ οὗ ὁ υἱὸς

hominis ‖ *Proditur.* *Pulchrum* erat ei, si non natus esset ‖ traditur. Bonum
τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη
homo iste. Et manducantibus illis, ℘ *sumens* Ie- ℘ accepit
22 ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, λαβὼν ὁ ἰη-
sus panem, & benedicens fregit, & dedit eis: & ait:
σοῦς ἄρτον, καὶ εὐλογήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ εἶπε,
Sumite, *comedite:* hoc est corpus meum. Et *"accipiens* *cali-* * accepto calice,
23 λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου. καὶ λαβὼν τὸ ποτή-
cem, gratias agens dedit eis: & biberunt ex illo omnes.
ριον, εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς· καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες.
Et ait illis: Hic est sanguis meus noui testamen-
24 καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθή-
ti, qui pro multis * *effusus*. Amen dico vobis, quia * effundetur.
25 κης, τὸ περὶ πολλῶν † ἐκχυνόμενον. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐκχέομαι
‖ *nõ amplius* non bibam de genimine vitis, vsque in diem ‖ iam
οὐκέτι οὐ μὴ πίω ἐκ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας
illum, cùm illud bibam nouum in regno Dei.
ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.
Et hymno dicto, exierunt in montem Oliuarum.
26 καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.
Et ait eis Iesus: *Quòd* omnes scandalizabimini in
27 καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὅτι πάντες σκανδαλισθήσεσθε ἐν
me * in nocte ista, quia scriptum est: Percutiam pastorem,
ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, ὅτι γέγραπται, πατάξω τὸν ποιμένα,
& dispergentur oues. Sed ℘ *post* *resurrexisse* ℘ posteaquam resurrexero,
28 καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα. ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναί
me, præcedam vos in Galilæam. *At* Petrus *"ait* illi: * autem
29 με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν. ὁ δὲ πέτρος ἔφη αὐτῷ,
Et si omnes scandalizati fuerint in te, sed non ego.
καὶ εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἀλλ᾽ οὐκ ἐγώ.
Et ait illi * Iesus: Amen dico tibi, quia tu hodie
30 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι σὺ σήμερον
in nocte hac, priusquam bis * *gallum* *vociferari*, *ter* * gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus, At
ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, πρὶν ἢ δὶς ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρίς
negabis *me*. Ille *autē* ‖ *ex abundanti dicebat* *magis*: Si me ‖ amplius loquebatur: Et
31 ἀπαρνήσῃ με. ὁ δὲ ἐκ περισσοῦ ἔλεγε μᾶλλον, ἐάν με
oportuerit ℘ commori tibi, non te negabo. Similiter autem ℘ simul
δέῃ συναποθανεῖν σοι, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι· ὡσαύτως δὲ
& omnes dicebant. Et veniunt in *"locum* cui nomen * prædium
32 καὶ πάντες ἔλεγον. καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα
Gethsemani: & ait discipulis suis, Sedete hîc, donec
γεθσημανῆ· καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καθίσατε ὧδε ἕως
orem. Et assumit Petrum & Iacobum
33 προσεύξωμαι. καὶ παραλαμβάνει τὸν πέτρον καὶ ἰάκωβον
& Ioannem * *cum* *se*: & cœpit ‖ *expauescere* *&* *angi*. * secum: ‖ pauere & tædere
καὶ ἰωάννην μεθ᾽ ἑαυτοῦ, καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν.
Et ait illis: *Vndiquaque* tristis est anima mea vsque ad mortem:
34 καὶ λέγει αὐτοῖς, περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου·
℘ *manete* hic, & vigilate *cum* *me*. Et *"progressus* ℘ sustinete * cùm processisset
35 μείνατε ὧδε, καὶ γρηγορεῖτε μετ᾽ ἐμοῦ. καὶ προελθὼν
paululum, procidit super terram, & orabat, vt si * *possibile* * fieri posset.
μικρόν, ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ προσηύχετο ἵνα εἰ δυνατόν
est, transiret ab eo hora. Et dixit: Abba Pa-
36 ἐστι, παρέλθῃ ἀπ᾽ αὐτοῦ ἡ ὥρα. καὶ ἔλεγεν, ἀββᾶ ὁ πα-
ter, omnia possibilia tibi ‖: transfer calicem à me ‖ sunt
τήρ, πάντα δυνατά σοι· παρένεγκε τὸ ποτήριον ἀπ᾽ ἐμοῦ
hunc: sed non ℘ *quid* ego volo, sed ℘ *quid* tu. Et venit, & ℘ quod
37 τοῦτο· ἀλλ᾽ οὐ τί ἐγὼ θέλω, ἀλλὰ τί σύ. καὶ ἔρχεται, καὶ
inuenit eos dormientes: Et ait Petro: Simon
εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας· καὶ λέγει τῷ πέτρῳ, σίμων,
dormis? non potuisti * *vnam horam* vigilare? * vna hora
καθεύδεις; οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι;
Vigilate, & orate, vt non intretis in ten-
38 γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πει-
tationem. *ipse* quidem spiritus promptus ‖, *at* caro ℘ infirma. ‖ est, ℘ verò
ρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.
Et iterum abiens orauit, sermonem eundem dicens.
39 καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών.
Et reuersus inuenit eos denuò dormientes: (erant
40 καὶ ὑποστρέψας εὗρεν αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν
enim oculi eorum grauati:) & *"non sciebant* quid ei * ignorabant
γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν βεβαρημένοι· καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί αὐτῷ
responderent. Et venit * tertiò, & ait illis: *"Dor-* * Dormite iam, & requiescite.
41 ἀποκριθῶσι. καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον, καὶ λέγει αὐτοῖς, καθεύ-
mitis *reliquum* *&* *requiescitis*. Sufficit: venit hora: ecce
δετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἀπέχει· ἦλθεν ἡ ὥρα· ἰδοὺ
‖ *traditur* filius hominis in manus peccatorum. ‖ tradetur
παραδίδοται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν.
Surgite, eamus: ecce ℘ *tradens* *me appropinquauit*. ℘ qui me tradet propè est.
42 ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ ὁ παραδιδούς με ἤγγικε.
Et *statim* adhuc eo loquente, *"adest* Iudas * *vnus existēs* * venit * Iscariotes vnus de
43 καὶ εὐθέως ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος παραγίνεται ἰούδας εἷς ὢν
duodecim, & cum eo turba multa cum gladiis & lignis,
τῶν δώδεκα, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων,
à summis Sacerdotibus & Scribis & senioribus.
παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων.
Dederat autem ‖ *tradens* *eum* consignum eis, dicens: ‖ traditor eius
44 δεδώκει δὲ ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν σύσσημον αὐτοῖς, λέγων,
Quemcunq; osculatus fuero, ipse est: ℘ *prehendite* eum, & *abdu-* ℘ tenete
ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι· κρατήσατε αὐτόν, καὶ ἀπαγά-
cite *"tuto*. Et * *veniens*, statim accedens ad eum, * cautè. ‖ cùm venisset,
45 γετε ἀσφαλῶς. καὶ ἐλθών, εὐθέως προσελθὼν αὐτῷ
λέγει,

ait: *Gaude Rabbi: & osculatus est eum. ‖Illi verò inie-
λέγει, χαῖρε ῥαββί· καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. οἱ δὲ ἐπέ- 46
cerunt in eum manus suas, & ρprehenderunt eum.
βαλον ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.
Vnus autē quidam ″astantium exerens gladium,
εἷς δέ τις τῶν παρεστηκότων σπασάμενος τὴν μάχαιραν, 47
percussit seruum summi Sacerdotis, & *abstulit illius auriculam.
ἔπαισε τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ † ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον.
Et respondens Iesus, ait illis: Tanquam ad latronem exi-
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλ- 48
stis cum gladiis & lignis comprehendere me?
θετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με;
Quotidie eram apud vos in templo docens, &
καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, καὶ 49
non ‖prehendistis me. sed vt impleantur Scripturæ.
οὐκ ἐκρατήσατέ με· ἀλλ' ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαί.
ρEt relinquentes eum, omnes fugerunt.
καὶ ἀφέντες αὐτὸν πάντες ἔφυγον. 50
″Et vnus quidam iuuenis sequebatur eum amictus
καὶ εἷς τις νεανίσκος ἠκολούθησεν αὐτῷ, περιβεβλημένος 51
sindone super nudo: & *tenent eum iuuenes.
σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ. καὶ κρατοῦσιν αὐτὸν οἱ νεανίσκοι.
‖Ille autem relinquens sindonem, nudus profugit ab eis.
ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σινδόνα, γυμνὸς ἔφυγεν ἀπ' αὐτῶν. 52
Et abduxerunt Iesum ad summum Sacerdotem, & ρconueniunt
καὶ ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα· καὶ συνέρχονται 53
eo omnes summi Sacerdotes, & seniores, & Scri-
αὐτῷ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ οἱ γραμ-
bæ. Et Petrus ″à longè secutus est eum
ματεῖς. καὶ ὁ Πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ 54
vsque intrò in atrium summi Sacerdotis: & *erat consedens
ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἦν συγκαθήμενος
cum ministris ‖& calefaciens se ad lumen.
μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς.
At summi ρSacerdotes, & ′omnis consessus quærebant aduersus Iesum
οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ 55
testimonium, *ad morte afficiendum eum, & non inueniebant.
μαρτυρίαν, εἰς τὸ θανατῶσαι αὐτόν, καὶ οὐχ εὕρισκον.
Multi enim testimoniū falsū dicebāt aduersus eū: & ‖paria testi-
πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρτυ- 56
monia non erant. Et quidam surgentes, falsum testimoniū ferebāt
ρίαι οὐκ ἦσαν. καί τινες ἀναστάντες ἐψευδομαρτύρουν 57
aduersus eum, dicentes: Quoniam nos audiuimus eum dicentem:
κατ' αὐτοῦ, λέγοντες· ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος, 58
Quod ego dissoluam templum hoc manufactum, & per
ὅτι ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον, καὶ διὰ
ρtres dies aliud non manufactum ædificabo.
τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω.
Et ″nec sic par erat testimonium illorum.
καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν. 59
Et exurgens summus Sacerdos in medium, interrogauit Iesum,
καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ μέσον, ἐπηρώτησε τὸν Ἰησοῦν, 60
dicens: Non respondes quicquam, *quid hi te aduersum testantur?
λέγων, οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;
Ille autē tacebat, & nihil respondit. Rursū summus Sacerdos inter-
ὁ δὲ ἐσιώπα, καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπη- 61
rogabat eum, & ‖dicit ei: Tu es Christus filius ρbenedicti?
ρώτα αὐτόν, καὶ λέγει αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ;
At Iesus ″dicit: Ego sum: & videbitis filium hominis
ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἐγώ εἰμι· καὶ ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου 62
sedentem à dextris virtutis: & venientem cum
καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν
nubibus cæli. At summus *Sacerdos ‖disrumpens
νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρρήξας τοὺς 63
vestes suas: ait: Quid adhuc ρvsum habemus testium?
χιτῶνας αὐτοῦ, λέγει, τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων;
Audistis blasphemiam. quid vobis videtur? ″Ii autem omnes
ἠκούσατε τῆς βλασφημίας. τί ὑμῖν φαίνεται; οἱ δὲ πάντες 64
condemnauerunt eum *obnoxium esse mortis. Et cœperunt
κατέκριναν αὐτὸν ἔνοχον εἶναι θανάτου. καὶ ἤρξαντό 65
quidam conspuere eum, & velare faciem eius, &
τινες ἐμπτύειν αὐτῷ, καὶ περικαλύπτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ
‖colaphizare eum, & dicere ei: Prophetiza. & ministri
κολαφίζειν αὐτόν, καὶ λέγειν αὐτῷ, προφήτευσον· καὶ οἱ ὑπηρέται
alapis eum ρimpetebant. Et ″existente Petro in au-
ῥαπίσμασιν αὐτὸν ἔβαλλον. καὶ ὄντος τοῦ Πέτρου ἐν τῇ αὐ- 66
la inferius, venit vna ‖ancillarum summi Sacerdotis.
λῇ κάτω, ἔρχεται μία τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως·
Et ρvidens Petrum calefacientem se, ′intuita illum,
καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον θερμαινόμενον, ἐμβλέψασα αὐτῷ, 67
ait: Et tu cum Nazareno Iesu eras. *Ille autem ne-
λέγει, καὶ σὺ μετὰ τοῦ Ναζαρηνοῦ Ἰησοῦ ἦσθα. ὁ δὲ † ἠρνή- 68
gauit, dicens: ‖Non noui, neque ρscio quid tu dicis. Et ex-
σατο, λέγων, οὐκ οἶδα, οὐδὲ ἐπίσταμαι τί σὺ λέγεις. καὶ ἐξῆλ-
iit foras ′in vestibulum: & gallus cantauit.
θεν ἔξω εἰς τὸ προαύλιον· καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησε.
″Et ancilla videns eum rursum, cœpit dicere
καὶ ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα αὐτὸν πάλιν, ἤρξατο λέγειν τοῖς 69
‖astantibus: Quia hic ex illis est. ρIlle autem iterum negauit.
παρεστηκόσιν, ὅτι οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστιν. ὁ δὲ πάλιν ἠρνεῖτο. 70
Et post pusillum rursus ′adstantes dicebant Petro: Verè
καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ παρεστῶτες ἔλεγον τῷ Πέτρῳ, ἀληθῶς

* Aue ‖ At
ρ tenuerunt
″ de circumstantibus educens
* amputauit illi
ἀφαιρέω
‖ tenuisti
ρ Tunc discipuli eius
″ Adolescens autem quidam
* tenuerunt
‖ At ille reiecta sindone,
ρ conuenerunt
″ autem
* sedebat
‖ ad ignem, & calefaciebat se,
ρ verò
′ omne concilium
* vt eum morti traderent, nec
‖ conuenientia
ρ triduum
″ non erat conueniens
* ad ea quæ tibi obiiciuntur ab his?
‖ dixit ρ Dei
″ autem illi
* autem
‖ scindens vestimenta sua,
ρ desideramus testes
″ Qui
* reum
‖ colaphis cædere
ρ cædebant.
″ cùm esset Petrus in atrio deorsum,
‖ ex ancillis
ρ cùm vidisset
′ aspiciens
* At
ἀρνέω
‖ Neque scio,
ρ noui quid dicas
′ ante trium:
″ Rursus autem cùm vidisset illum ancilla,
‖ circumstātibus:
ρ At
′ qui astabant

ex illis es. *Etenim Galilæus es, & loqutio tua similat.
ἐξ αὐτῶν εἶ. καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ, καὶ ἡ λαλιά σου ὁμοιάζει.
Ille autem cœpit anathematizare & iurare, Quia ‖non noui
71 ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν
hominem istum quem dicitis. Et ρex secundo gallus
72 ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε. καὶ ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ
cantauit. Et recordatus est Petrus verbi quod dixerat
ἐφώνησε· καὶ † ἀνεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος οὗ εἶπεν
ei Iesus: Quod ′ante gallum vociferari bis, negabis me
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι δίς, ἀπαρνήσῃ με
ter. Et *separans [se] fleuit.
τρίς. καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιε.

CAP. XV. ιε.

Et confestim in manè consilium facientes summi
1 Καὶ εὐθέως ἐπὶ τὸ πρωῒ συμβούλιον ποιήσαντες οἱ ἀρ-
Sacerdotes cum senioribus & Scribis, & ‖vniuersus
χιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων, καὶ ὅλον τὸ
consessus, vincientes Iesum, abduxerunt, & tradiderunt
συνέδριον, δήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήνεγκαν, καὶ παρέδωκαν
Pilato. Et interrogauit eum Pilatus: Tu es rex
2 τῷ Πιλάτῳ. καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ Πιλάτος, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς
Iudæorum? ρIlle autem respondens ait illi: Tu dicis.
τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, σὺ λέγεις.
Et accusabant eum summi Sacerdotes ′multa. ipse autem nihil
3 καὶ κατηγόρουν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλά· αὐτὸς δὲ οὐδὲν
respondebat. At Pilatus *rursum interrogauit eum, di-
4 ἀπεκρίνατο. ὁ δὲ Πιλάτος πάλιν ἐπηρώτησεν αὐτόν, λέ-
cens: Non respondes quicquam? vide ‖quanta te aduersum testantur.
γων, οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; ἴδε πόσα σου καταμαρτυροῦσιν.
At Iesus ρamplius nihil respondit: ita vt ″mirari
5 ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν
Pilatum. Iuxta verò festum soluebat illis vnum vinctum,
6 Πιλάτον. κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἕνα δέσμιον,
quēcunq; petissent. Erat autem ‖dictus Barabbas ρcum sedi-
7 ὅνπερ ᾐτοῦντο. ἦν δὲ ὁ λεγόμενος Βαραββᾶς μετὰ τῶν συστα-
tiosis vinctus, qui in seditione homicidium fecerant.
σιαστῶν δεδεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φόνον πεποιήκεισαν.
Et ′vociferata turba, cœpit *postulare, sicut semper
8 καὶ ἀναβοήσας ὁ ὄχλος, ἤρξατο αἰτεῖσθαι, καθὼς ἀεὶ
faciebat illis. At Pilatus ‖respondit eis, ρdi-
9 ἐποίει αὐτοῖς. ὁ δὲ Πιλάτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέ-
cens, Vultis ′absoluam vobis regem Iudæorum?
γων, θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων;
Sciebat enim quod per inuidiam tradidissent eum summi
10 ἐγίνωσκε γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ ἀρ-
Sacerdotes. *At summi Sacerdotes concitauerunt turbam, vt
11 χιερεῖς. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον, ἵνα
magis Barabbam ‖absolueret eis.
μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς.
At Pilatus ρrespondens iterum ait illis: Quid ergo vul-
12 ὁ δὲ Πιλάτος ἀποκριθεὶς πάλιν εἶπεν αὐτοῖς, τί οὖν θέ-
tis faciam ′quem dicitis regem Iudæorum?
λετε ποιήσω ὃν λέγετε βασιλέα τῶν Ἰουδαίων;
*Illi autem iterum clamauerunt: Crucifige eum.
13 οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν, σταύρωσον αὐτόν.
At Pilatus ‖dicebat illis: Quid enim ρmalum fecit? Illi
14 ὁ δὲ Πιλάτος ἔλεγεν αὐτοῖς, τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ
′autem abundantius clamabant: Crucifige eum. At Pilatus *
15 δὲ περισσοτέρως ἔκραξαν, σταύρωσον αὐτόν. ὁ δὲ Πιλάτος
volens populo ‖sufficiens facere, ρabsoluit illis
βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι, ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν
Barabbam: & tradidit Iesum ρflagellans, vt crucifigeretur.
Βαραββᾶν· καὶ παρέδωκε τὸν Ἰησοῦν φραγελλώσας, ἵνα σταυρωθῇ.
At milites ″abduxerunt eum intra aulam, quod est
16 οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὅ ἐστι
prætorium: & conuocant totam cohortem:
πραιτώριον, καὶ συγκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν.
Et induunt eum *purpuram, & ‖circumponunt ei ple-
17 καὶ ἐνδύουσιν αὐτὸν πορφύραν, καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέ-
ctentes spineam coronam. Et cœperunt salutare
18 ξαντες ἀκάνθινον στέφανον. καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι
eum, & dicere: ‖Gaude rex Iudæorum.
αὐτόν, καὶ λέγειν, χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.
Et percutiebāt eius caput arundine: & conspuebant eum,
19 καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλάμῳ, καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ,
& ponentes genua adorabant eum.
καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ.
Et postquam illuserunt ei, exuerunt illum ρpurpuram,
20 καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν,
& induerunt eum ″vestimenta propria: & ′educunt illum vt
καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια· καὶ ἐξάγουσιν αὐτόν, ἵνα
crucifigerent eum. Et *angariant prætereuntē quēpiam
21 σταυρώσωσιν αὐτόν. καὶ ἀγγαρεύουσι παράγοντά τινα
Simonem Cyrenæum, venientem ‖ex agro, patrem Alexan-
Σίμωνα Κυρηναῖον, ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα Ἀλεξάν-
dri & Rufi, vt tolleret crucem eius.
δρου καὶ Ῥούφου, ἵνα † ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.
Et perducunt illum in Golgotha locum: quod est interpreta-
22 καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ Γολγοθᾶ τόπον, ὅ ἐστι μεθερμηνευό-
tum, Caluariæ locus. Et dabant ei bibere myr-
23 μενον, κρανίου τόπος. καὶ ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν † ἐσμυρ-

* nam &
‖ nescio
ρ statim iterum
ἀναμιμνήσκω
′ Priùs quàm gallus cantet,
* cœpit flere.
‖ vniuerso cōcilio
ρ At
′ in multis.
* autem,
‖ in quantis te accusant.
ρ autem
″ miraretur Pilatus. Per diē autem festum solebat dimittere
* ex vinculis
αἰτέω
‖ qui dicebatur
ρ qui erat
′ cùm ascendisset
* rogare
‖ autem
ρ & dixit:
″ dimittam
* Pontifices autem
‖ dimitteret
ρ autem
″ regi
* At
‖ autem
ρ mali
′ At magis
* autem
‖ satis
ρ dimisit
ρ flagellis cæsum,
′ autem duxerunt eum in atrium prætorij.
* purpura, & imponunt
‖ Aue
ρ purpura,
′ vestimētis suis;
* angariauerunt
‖ de villa,
αἴρω καὶ ἄρω
σμυρνίζω

rhatum vinum: * is verò non accepit. Et crucifigentes eum,
νισμένον οἶνον· ὁ δὲ οὐκ ἔλαβε. καὶ σταυρώσαντες αὐτὸν, 24
diuiserunt vestimenta eius, mittentes sortem super eis, quis
διεμέριζον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτὰ, τίς
quid tolleret. Erat autē hora tertia, & crucifixerunt eum.
τί ἄρῃ. ἦν δὲ ὥρα τρίτη, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. 25
Et erat ‖ inscriptio causæ eius ℘ inscripta:
καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη, 26
REX IVDÆORVM.
Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.
Et cum eo crucifigunt duos latrones: vnum à dextris, & *vnum
καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσι δύο λῃστάς, ἕνα ἐκ δεξιῶν, καὶ ἕνα 27
à sinistris eius. Et impleta est scriptura *dicens:
ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ. καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα, 28
Et cum iniquis reputatus est. Et prætereuntes bla-
καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλα- 29
sphemabant eum, mouentes capita sua, & dicentes:
σφήμουν αὐτὸν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ λέγοντες,
Vah ‖ destruens templum ℘, & in tribus diebus *ædificans:
οὐὰ ὁ καταλύων τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν·
Serua temetipsum, *& descende de cruce.
σῶσον σεαυτὸν, καὶ † κατάβα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. 30
Similiter & summi Sacerdotes illudentes, ad alterutrum cum
ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες, πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν 31
Scribis dicebant: Alios *seruauit, seipsum non potest ℘ seruare.
γραμματέων ἔλεγον, ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι.
Christus rex Israel descendat nunc de cru-
ὁ χριστὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυ- 32
ce, vt videamus & credamus. Et ‖ concrucifixi ei
ροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν. καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι αὐτῷ
exprobrabant ei. Facta autem hora sexta, tenebræ
ὠνείδιζον αὐτόν. γενομένης δὲ ὥρας ἕκτης, σκότος 33
factæ sunt per totam terram vsq; in horam nonam. Et hora
ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐννάτης. καὶ τῇ ὥρᾳ 34
nona exclamauit Iesus voce magna, dicens: Eloi, eloi,
τῇ ἐννάτῃ ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, ἐλωΐ, ἐλωΐ,
lamma sabachthani? quod est interpretatum: Deus meus,
λαμμᾶ σαβαχθανί; ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, ὁ θεός μου, ὁ
Deus meus, ℘ in quid me dereliquisti? Et quidam *astan-
θεός μου, εἰς τί με ἐγκατέλιπες; καί τινες τῶν παρεστη- 35
tium audientes, dicebant: Ecce Eliam vocat.
κότων ἀκούσαντες, ἔλεγον, ἰδοὺ ἠλίαν φωνεῖ.
Currens autē vnus, & implens spongiam aceto, circumponénsq;
δραμὼν δὲ εἷς, καὶ γεμίσας σπόγγον ὄξους, περιθείς τε 36
calamo, potum dabat ei, dicens: Sinite, videamus si veniat
καλάμῳ ἐπότιζεν αὐτὸν, λέγων, ἄφετε, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται
Elias *detrahere eum. At Iesus ‖ emittens vocem magnam,
ἠλίας καθελεῖν αὐτόν. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀφεὶς φωνὴν μεγάλην, 37
expirauit. Et ℘ interexpansum templi scissum est in
ἐξέπνευσε. καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ † ἐσχίσθη εἰς 38
duo, à *sursum vsque deorsum. Videns autem Centurio *a-
δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω. ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρε- 39
stans ex aduerso eius, quia sic clamans expirasset, ait:
στηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ, ὅτι οὕτω κράξας ἐξέπνευσεν, εἶπεν,
Verè homo hic filius erat Dei. Erant autem &
ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς ἦν θεοῦ. ἦσαν δὲ καὶ 40
mulieres de longè ‖ spectantes, in quibus erat Maria Mag-
γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αἷς ἦν μαρία ἡ μαγ-
dalene, & Maria Iacobi ℘ parui, & *Iose mater, &
δαληνὴ, καὶ μαρία ἡ τοῦ ἰακώβου τοῦ μικροῦ, καὶ ἰωσῆ μήτηρ, καὶ
Salome. Quæ & cùm esset in Galilæa, sequebantur
σαλώμη. αἳ καὶ ὅτε ἦν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, ἠκολούθουν 41
eum, & ministrabant ei, & aliæ multæ *illæ simul conscensæ
αὐτῷ, καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι
ei in Hierosolymam. Et ‖ iam sero ℘ facto, (quia erat
αὐτῷ εἰς ἱεροσόλυμα. καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν 42
Parasceue, quod est ante Sabbatum, Venit Ioseph ab
παρασκευὴ, ὅ ἐστι προσάββατον, ἦλθεν ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ 43
Arimathæa, *honestus consul, qui & ipse erat expe-
ἀριμαθαίας, εὐσχήμων βουλευτὴς, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδε-
ctans regnum Dei, & *ausus introiuit ad
χόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ τολμήσας εἰσῆλθε πρὸς
Pilatum, & petiit corpus Iesu. At Pilatus ‖
πιλάτον, καὶ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. ὁ δὲ πιλάτος 44
mirabatur si iam ℘ mortuus fuisset. Et aduocans Centu-
ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκε· καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυ-
rionem, interrogauit eum si *dudum mortuus esset. Et *cognoscēs
ρίωνα, ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανε. καὶ γνοὺς 45
à Centurione, donauit corpus Ioseph.
ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος, ἐδωρήσατο τὸ σῶμα τῷ ἰωσήφ.
‖ Et mercatus sindonem, & ℘ detrahens eum, inuoluit sin-
καὶ ἀγοράσας σινδόνα, καὶ † καθελὼν αὐτὸν * ἐνείλησε τῇ σιν- 46
done: & posuit eum in monumēto, quod erat excisum
δόνι, καὶ κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ, ὃ ἦν † λελατομημένον
de petra: & aduoluit lapidem ad ostium monumenti.
ἐκ πέτρας, καὶ προσεκύλισε λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου.
At Maria * Magdalene, & Maria * Iose spectabant vbi
ἡ δὲ μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ μαρία ἰωσῆ ἐθεώρουν ποῦ 47
poneretur.
τίθεται.

℘ titulus
‖ inscriptus
*alium
* quæ dicit
‖ qui destruis.
℘ Dei.
* reædificas. Saluum fac
*descendens
καταβαίνω
* saluos fecit,
℘ saluum facere
‖ qui cum eo crucifixi erant, conuitiabantur ei. Et
℘ et
* de circumstantibus
℘ ad deponendum
‖ autem emissa voce magna,
℘ velum
σχίζω
* summo
* qui adstabat,
‖ aspicientes: inter quas
℘ minoris,
* Ioseph
* quæ simul cum eo ascenderant
‖ cùm
℘ venet factum,
* nobilis decurio.
* audacter
‖ autem
℘ obiisset. Et accersito Centurione
* iam
* cùm cognouisset
‖ Ioseph autem
℘ deponens
† καθαιρέω
* ἐνειλέω
† λατομέω
* autem
* Ioseph, aspiciebant

CAP.

CAP. XVI. ιϛ'.

Et ‖ peracto Sabbato, Maria Magdalene, &
1 Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου, μαρία ἡ μαγδαληνὴ καὶ
Maria Iacobi, & Salome, emerunt aromata, vt venientes
μαρία ἰακώβου, καὶ σαλώμη ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι
vngerent Iesum. Et valdè manè vna Sabba-
2 ἀλείψωσι τὸν Ἰησοῦν. καὶ λίαν πρωῒ τῆς μιᾶς σαββά-
torum veniunt ad monumentum, ℘ exorto Sole.
των ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου.
Et dicebant ad *sese: Quis reuoluet nobis lapidem ab
3 καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς, τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ
ostio monumenti? Et respicientes *spectant
4 τῆς θύρας τοῦ μνημείου; καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν
quod deuolutus esset lapis. Erat quippe magnus valdè.
ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος. ἦν γὰρ μέγας σφόδρα.
Et introeuntes in monumentum, viderunt iuuenem seden-
5 καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον, εἶδον νεανίσκον καθήμε-
tem in dextris, ‖ circumamictum stolam candidam: & ob-
νον ἐν τοῖς δεξιοῖς, περιβεβλημένον στολὴν λευκήν, καὶ † ἐξε-
stupuerunt. ℘ Ille verò dicit illis: *Ne expanescite:
6 θαμβήθησαν. ὁ δὲ λέγει αὐταῖς, μὴ ἐκθαμβεῖσθε·
Iesum quæritis Nazarenum crucifixum: surrexit, non
Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον· ἠγέρθη, οὐκ
est hic. ecce locus vbi posuerunt eum.
ἔστιν ὧδε. ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν.
Sed ite, dicite discipulis eius, & Petro,
7 ἀλλ' ὑπάγετε, εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ τῷ πέτρῳ,
quia præcedit vos in Galilæam: ibi eum videbitis,
ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε,
sicut dixit vobis. *Et exeuntes fugerunt ‖ à
8 καθὼς εἶπεν ὑμῖν. καὶ ἐξελθοῦσαι ἔφυγον ἀπὸ τοῦ
monumento: ℘ tenebat autem eas tremor & *stupor: & nemini *nihil
μνημείου. εἶχε δὲ αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν
dixerunt: timebant enim. Resurgens autem Iesus manè
9 εἶπον· ἐφοβοῦντο γάρ. ἀναστὰς δὲ ὁ Ἰησοῦς πρωῒ
prima Sabbati, apparuit ‖ primùm Mariæ Magdalenæ,
πρώτῃ σαββάτου, † ἐφάνη πρῶτον μαρίᾳ τῇ μαγδαληνῇ,
℘ ex qua * eiecerat septem dæmonia.
ἀφ' ἧς * ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια.
Illa *profecta nuntiauit his * cum eo existentibus:
10 ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλε τοῖς μετ' αὐτοῦ γενομένοις,
lugentibus & flentibus. Et illi audientes quia viueret,
11 πενθοῦσι καὶ κλαίουσι. κἀκεῖνοι ἀκούσαντες ὅτι ζῇ,
& visus esset ab ea, non crediderunt. Post autem hæc duobus
12 καὶ † ἐθεάθη ὑπ' αὐτῆς, ἠπίστησαν. μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν
ex ℘ ipsis deambulantibus *apparuit in alia forma, eunti-
ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ, πορευομέ-
buo in *agrum. Et illi abeuntes nuntiauerunt
13 νοις εἰς ἀγρόν. κἀκεῖνοι ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν
‖ reliquis: nec illis crediderunt.
τοῖς λοιποῖς· οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν.
℘ Posterius recumbentibus illis vndecim apparuit, &
14 ὕστερον, ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἕνδεκα ἐφανερώθη, καὶ
exprobrauit incredulitatem eorum & duritiam cordis, quia
ὠνείδισε τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν, καὶ σκληροκαρδίαν, ὅτι τοῖς
*videntibus eum exsuscitatum, non crediderunt.
θεασαμένοις αὐτὸν † ἐγηγερμένον οὐκ ἐπίστευσαν.
Et dixit eis? Euntes in mundum vniuersum, præ-
15 καὶ εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, κη-
dicate Euangelium omni creaturæ: *Credens &
16 ρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει. ὁ πιστεύσας καὶ
baptizatus ‖ saluabitur: at non credens condemnabitur.
βαπτισθεὶς σωθήσεται· ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται.
Signa autem ℘ credentibus hæc sequentur: In no-
17 σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασι ταῦτα παρακολουθήσει· ἐν τῷ ὀνό-
mine meo dæmonia eiicient: Linguis loquentur nouis:
ματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσι· γλώσσαις λαλήσουσι καιναῖς·
Serpentes tollent: Et si mortiferum quid biberint, non eis no-
18 ὄφεις ἀροῦσι· κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλά-
cebit: Super ægros manus imponent, & *pulchrè habebunt.
ψει· ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσι, καὶ καλῶς ἕξουσι.
* Quidem igitur Dominus post loqui eis, assumptus est
19 ὁ μὲν οὖν κύριος, μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς, † ἀνελήφθη
in cælum, & sedit à dextris Dei.
εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ.
Illi autem ‖ egressi, prædicauerunt vbique: Domino
20 ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες, ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου
cooperante, & sermonem confirmante ℘ per subsequen-
συνεργοῦντος, καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολου-
tia signa. Amen.
θούντων σημείων. ἀμήν.

‖ cùm transisset Sabbatum,
℘ orto sole
*inuicem:
* viderunt reuolutum lapidem.
‖ coopertum stola candida:
ἐκθαμβέω
℘ Qui
* Nolite expauescere:
* At illæ
‖ de
℘ inuaserat enim
* pauor:
* quicquam
‖ primò
φαίνομαι
℘ de
ἐκβάλλω
* vadens
* qui fuerant
θεάομαι
℘ his
* ostensus est in alia effigie.
* villam.
‖ cæteris:
℘ Nouissimè
* iis qui viderant eum resurrexisse.
ἐγείρω
* Qui crediderit
‖ fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit,
℘ eos qui crediderint,
* bene
* Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est
ἀναλαμβάνω
‖ profecti,
℘ sequentibus signis.

Sancti Euangelij secundum Marcum,

FINIS.

SECVN-

SECVNDVM LVCAM

ΤΟ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ

SANCTVM EVANGELIVM.

ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

CAPVT PRIMVM. α.

Quoniam multi conati sunt reordinare
Πειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι 1
narrationem de impletis in nobis
διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν
Sicut tradiderunt nobis ab initio
πραγμάτων, καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς 2
ipsi oculati, & ministri existentes sermonis, Visum est
αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, ἔδοξε 3
& mihi assecutio altius omnia diligenter, secundũ ordinẽ cibi
κἀμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς, καθεξῆς σοι
scribere, optime Theophile, Vt agnoscas de quibus instru-
γράψαι, κράτιστε Θεόφιλε, ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατη- 4
ctus es sermonum si mitudinem.
χήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

FACTVM est in diebus
ΕΓΕΝΕΤΟ ἐν ταῖς ἡμέραις 5
Herodis regis Iudææ,
Ἡρώδου τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας,
Sacerdos quidam nomine Zacharias,
ἱερεύς τις ὀνόματι Ζαχαρίας,
ex vice Abia: & vxor
ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά· καὶ ἡ γυνὴ
illius ex filiabus Aaron, &
αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρὼν, καὶ
nomen eius Elisabeth. Erant autem iusti ambo
τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἐλισάβετ. ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι 6
ante Deum, incedentes in omnibus mandatis &
ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς, καὶ
iustificationibus Domini irreprehensibiles. Et non erat illis na-
δικαιώμασι τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι· καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέ- 7
tus, eo quòd Elisabeth erat sterilis, & ambo proue-
κνον, καθότι ἡ Ἐλισάβετ ἦν στεῖρα, καὶ ἀμφότεροι προβεβη-
ti in diebus suis erant. Factum est autẽ in
κότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ 8
sacerdotio fungendo ipsum in ordine vicis suæ ante
ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἔναντι
Deum, Secundùm consuetudinem Sacerdotij, sortitus est
τοῦ θεοῦ, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας, ἔλαχε τοῦ 9
suffire ingressus in templum Domini. Et omnis
θυμιάσαι, εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου· καὶ πᾶν τὸ 10
multitudo populi erat orans foris hora in-
πλῆθος τοῦ λαοῦ ἦν προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυ-
censi. Visus est autem illi angelus Domini, stans à
μιάματος. ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου, ἑστὼς ἐκ 11
dextris altaris incensi. Et turbatus est
δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος· καὶ ἐταράχθη 12
Zacharias videns: & timor incidit in eum.
Ζαχαρίας ἰδὼν, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν.
Ait autem ad illum angelus: Ne timeas Zacharia, quoniã
εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος, μὴ φοβοῦ Ζαχαρία διότι 13
exaudita est petitio tua: & vxor tua Elisabeth gignet
εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου· καὶ ἡ γυνή σου Ἐλισάβετ γεννήσει
filium tibi, & vocabis nomen eius Ioannem.
υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην.
Et erit gaudium tibi & exultatio, & multi in nati-
καὶ ἔσται χαρά σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γεν- 14
uitate eius gaudebunt. Erit enim magnus coram Do-
νήσει αὐτοῦ χαρήσονται. ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον τοῦ κυ- 15
mino: & vinum & siceram non bibet: & Spiritu sancto re-
ρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ, καὶ πνεύματος ἁγίου πλη-
plebitur adhuc ex vtero matris suæ: Et multos
σθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ· καὶ πολλοὺς τῶν 16
filiorum Israel conuertet ad Dominum Deum ipsorum.
υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει πρὸς κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν.
Et ipse præcedet ante illum in spiritu & virtu-
καὶ αὐτὸς προπορεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνά- 17
te Eliæ, conuertere corda patrum in natos, & incredulos ad
μει Ἠλίου, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ ἀπει-
biles in prudentiã iustorum, parare Domino plebem expedi-
θεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευ-
tam. Et dixit Zacharias ad angelum: Iuxta
ασμένον. καὶ εἶπε Ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον, κατὰ 18
quid sciam hoc? ego enim sum senex, & vxor
τί γνώσομαι τοῦτο; ἐγὼ γὰρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή
mea proiecta in diebus suis.
μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς.
Et respondens angelus, dixit ei: Ego sum Gabriel
καὶ ἀποκριθεὶς ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ, ἐγώ εἰμι Γαβριὴλ 19

* quidem
‖ quæ in nobis completæ sunt rerum,
ꝑ qui
* viderunt, * fuerunt
‖ à principio
ꝑ ex ordine
* cognoscas eorũ verborum
* eruditus es, veritatem.
Fuit
ꝑ de
* sine querela: * filius:
‖ esset
ꝑ processissens
* cùm Sacerdotio fungeretur
* sorte exiit vt in censum poneret
‖ Apparuit
ꝑ irruit super
* deprecatio
* pariet
‖ vt conuertas
ꝑ filios,
* incredulos ad
* perfectam.
‖ Vade
ꝑ processis

* astans ante Deum: & missus sum loqui ad
te, & euangelizare tibi hæc. Et ecce eris
20 σε, καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα. καὶ ἰδοὺ ἔσῃ
tacens, & non * potens loqui vsque ‖ quo die fiant
σιωπῶν, καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἧς ἡμέρας γένη-
hæc: pro ꝑ quibus non credidisti verbis meis, quæ im-
ται ταῦτα, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πλη-
plebuntur in * tempus ipsorum.
ρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν.
Et erat plebs expectans Zachariam: & mirabantur
21 καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν Ζαχαρίαν καὶ ἐθαύμαζον
* in tardare ipsum in templo. Egressus autem non
22 ἐν τῷ χρονίζειν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ. ἐξελθὼν δὲ οὐκ
poterat loqui ꝑ illis: & cognouerunt quòd visionem vidisset
ἐδυνάτο λαλῆσαι αὐτοῖς· καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν
in templo. Et ipse erat innuens illis: & permansit mutus.
ἐν τῷ ναῷ. καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς, καὶ διέμενε κωφός.
Et factum est, vt impleti sunt dies * ministrationis eius,
23 καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ,
abiit in domum suam. Post autem hos
24 ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. μετὰ δὲ ταύτας τὰς
dies concepit Elisabeth vxor eius: & occultabat
ἡμέρας συνέλαβεν Ἐλισάβετ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ περιέκρυβεν
seipsam ‖ menses quinque, dicens: Quia sic mihi fe-
ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέγουσα· ὅτι οὕτω μοι πε-
cit Dominus in diebus quibus ꝑ inspexit auferre opprobrium
ποίηκεν ὁ κύριος ἐν ἡμέραις, αἷς ἐπεῖδεν ἀφελεῖν τὸ ὄνειδός
meum * inter hominẽs.
μου ἐν ἀνθρώποις.
In autem mense sexto missus est angelus Gabriel
26 ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ
à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth,
ἀπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας, ᾗ ὄνομα Ναζαρέτ,
Ad virginem desponsatam viro, cui nomen * Ioseph,
27 πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρὶ, ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ,
de domo Dauid: & nomen virginis Maria.
ἐξ οἴκου Δαβίδ· καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου, Μαριάμ.
Et ingressus angelus ad eam, dixit: ‖ Gaude gra-
28 καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὴν, εἶπε, χαῖρε κεχα-
tia plena, Dominus ꝑ cum te: benedicta tu in mulieribus.
ριτωμένη· ὁ κύριος μετὰ σου, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν.
* Illa verò videns perturbata est in sermone eius: & * ratiocina-
29 ἡ δὲ ἰδοῦσα διεταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διελογί-
batur qualis esset salutatio ista.
ζετο ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος.
Et ait angelus ei: Ne ‖ timeas Maria: inuenisti enim
30 καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ, μὴ φοβοῦ Μαριάμ· εὗρες γὰρ
gratiam apud Deum. Et ecce concipies in vtero, &
χάριν παρὰ τῷ θεῷ. καὶ ἰδοὺ συλλήμψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ
paries filium: & vocabis nomen eius Iesum.
† τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.
Hic erit magnus, & filius Altissimi vocabitur: & dabit
31 οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑψίστου * κληθήσεται, καὶ δώσει
illi Dominus Deus sedem Dauid Patris eius:
αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ·
Et regnabit in domo Iacob in æternum, &
33 καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς
regni eius non erit finis. Dixit autem Maria ad
34 βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. εἶπε δὲ Μαριὰμ πρὸς
angelum: Quomodo ꝑ erit istud: quoniam virum non cognosco?
τὸν ἄγγελον, πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;
Et respondens angelus dixit ei: Spiritus sanctus super-
35 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ, πνεῦμα ἅγιον ἐπε-
veniet in te, & * efficientia Altissimi obumbrabit tibi: Ideóque
λεύσεται ἐπί σε, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ
* natum ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.
γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς θεοῦ.
Et ecce Elisabeth cognata tua, & ipsa [concipiet [fuit]]
36 καὶ ἰδοὺ Ἐλισάβετ ἡ συγγενίς σου, καὶ αὐτὴ συνείληφυῖα
filium in senectute sua: & hic mensis sextus est illi
υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς· καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλου-
te sterili: Quia non erit impossibile apud Deum omne verbum.
μένῃ στείρᾳ· ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τοῦ θεοῦ πᾶν ῥῆμα.
Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini: fiat mihi secundũ
38 εἶπε δὲ Μαριὰμ, ἰδοὺ ἡ δούλη κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ
verbum tuum. Et discessit ab illa angelus.
ῥῆμά σου. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.
Exurgens autem Maria in diebus illis, abiit
39 Ἀναστᾶσα δὲ Μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐπορεύθη
in * montanam cum festinatione in ciuitatem Iuda:
40 εἰς τὴν ὀρεινὴν μετὰ σπουδῆς, εἰς πόλιν Ἰούδα· καὶ εἰσῆλθεν
in domum Zachariæ, & salutauit Elizabeth.
εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου, καὶ ἠσπάσατο τὴν Ἐλισάβετ.
Et factum est, vt audiuit Elisabeth salutationem Ma-
41 καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἡ Ἐλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μα-
riæ, exultauit infans in vtero eius, & repleta est
ριάς, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη
Spiritu sancto Elisabeth: Et exclamauit voce
42 πνεύματος ἁγίου ἡ Ἐλισάβετ. καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ
magna, & dixit: Benedicta tu * in mulieribus, & benedictus
μεγάλῃ, καὶ εἶπεν, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ, καὶ εὐλογημένος

* qui asto
ἀποστέλλομαι
* poteris
‖ in diem
ꝑ eo quòd
* tempore suo.
* quòd tardaret ipse
ꝑ ad illos:
* officij
‖ mensibus
ꝑ respexit
* inter homines
* erat
‖ Aue
χαιρέτω
Precum:
* Quæ cùm audisset, * cogitabat
‖ timeas
ꝑ fies
* virtus
* quod nascetur
‖ concepit
ꝑ quæ vocatur
sterilis:
* Inter mulieres

ὁ καρπὸς

* ventris
fructus *ventris tui. Et vnde mihi hoc, vt veniat
ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ 43
mater Domini mei ad me? Ecce enim vt facta est
ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρός με; ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ 44
‖ auribus meis,
vox salutationis tuæ in ‖ aures meas, exultauit in-
φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησεν τὸ βρέ-
fans in gaudio in vtero meo. Et beata
φος ἐν ἀγαλλιάσει ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. καὶ μακαρία 45
¶ quæ credidit, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt
¶ credens: quòd erit perfectio effatis ei à
ἡ πιστεύσασα· ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ
Domino. Et ait Maria: Magnificat anima mea
κυρίου. καὶ εἶπε μαριάμ, μεγαλύνει ἡ ψυχή μου 46
Dominum. Et exultauit spiritus meus in Deo
τὸν κύριον. καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ 47
salutari meo. Quia respexit in humilitatem
τῷ σωτῆρί μου· ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν 48
ancillæ suæ. ecce enim ex hoc nunc beatam dicent me omnes
τῆς δούλης αὐτοῦ· ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι
* qui est
generationes. Quia fecit mihi magna *potens, & sanctum
αἱ γενεαί. ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατός, καὶ ἅγιον 49
* à progenie in progenies,
nomen eius. Et misericordia eius * in generationes generationum
τὸ ὄνομα αὐτοῦ. καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς γενεῶν 50
‖ potentiam
timentibus eum. Fecit ‖ robur in brachio
τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι 51
¶ dispersit * mente * sui.
suo: ¶ dissipauit superbos * cogitatione cordis *eorum.
αὐτοῦ· διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν.
Deposuit ‖ sede,
Detraxit potentes de ‖ thronis, & exaltauit humiles.
καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινούς. 52
Esurientes impleuit bonis, & diuites dimi-
πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέ- 53
¶ recordatus
sit inanes. Suscepit Israel puerum suum, ¶ me-
στειλε κενούς· ἀντελάβετο ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνη- 54
* suæ
morari misericordiæ *. (Sicut locutus est ad patres
σθῆναι ἐλέους· καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας 55
‖ secula.
nostros, Abraham & semini eius) in ‖ seculum.
ἡμῶν, τῷ ἀβραὰμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.
* mensibus tribus:
Mansit autem Maria cum illa quasi *menses tres: & reuer-
ἔμεινε δὲ μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς· καὶ ὑπέ- 56
‖ autem
sa est in domum suam. Verùm Elisabeth ‖ impletum
στρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. τῇ δὲ ἐλισάβετ ἐπλή- 57
¶ pariendi: & peperit
est tempus ¶ parere ipsam: & genuit filium.
σθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν.
Et audierunt vicini & cognati eius, quia magnificauit
καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς, ὅτι ἐμεγάλυνε 58
Dominus misericordiã suam cum illa: & congratulabantur ei.
κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ' αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ.
Et factum est in octauo die venerunt circuncidere puerum,
καὶ ἐγένετο, ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδίον, 59
& vocabant eum in nomine patris sui, Zachariam.
καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ζαχαρίαν.
Et respondens mater eius, dixit: Nequaquam, sed vocabi-
καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ, εἶπεν, οὐχί, ἀλλὰ κληθή- 60
tur Ioannes. Et dixerunt ad illam: Quia nemo est
σεται ἰωάννης. καὶ εἶπον πρὸς αὐτήν, ὅτι οὐδείς ἐστιν 61
in cognatione tua qui vocetur nomine hoc.
ἐν τῇ συγγενείᾳ σου, ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ.
* quem
Innuebant autem patri eius, hoc * quid vellet vocari
ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, τό, τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι 62
* pugillarem,
eum: Et postulans *tabellam, scripsit, dicens: Ioan-
αὐτόν. καὶ αἰτήσας πινακίδιον, ἔγραψε, λέγων, ἰωάν- 63
nes est nomen eius. Et mirati sunt vniuersi.
νης ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ· καὶ ἐθαύμασαν πάντες.
ἀνοίγω
Apertum est autem os eius illicò, & lingua
† ἀνεῴχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα, καὶ ἡ γλῶσσα 64
διαρθρόω
eius afformata est, & loquebatur benedicens Deum.
αὐτοῦ * διηρθρώθη, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν θεόν.
Et factus est super omnes timor vicinos eorum:
καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιοικοῦντας αὐτούς· 65
‖ super omnia
& ‖ in omni montana Iudææ diuulgabantur omnia verba
καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὀρεινῇ τῆς ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα
¶ qui audierant
hæc. Et posuerunt omnes ¶ audientes in corde
ταῦτα· καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐν τῇ καρδίᾳ 66
* Quis putas puer * enim
suo, dicentes: * Quisnam puerulus iste erit? Et *manus Domini
αὐτῶν, λέγοντες, τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; καὶ χεὶρ κυρίου
erat cum illo. Et Zacharias pater eius repletus est
ἦν μετ' αὐτοῦ. καὶ ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη 67
Spiritu sancto, & prophetauit, dicens: Benedictus
πνεύματος ἁγίου, καὶ προεφήτευσε, λέγων, εὐλογητὸς 68
Dominus Deus Israel: quia visitauit & fecit redemptionem
κύριος ὁ θεὸς τοῦ ἰσραήλ· ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησε λύτρωσιν
plebi suæ. Et erexit cornu salutis nobis in
τῷ λαῷ αὐτοῦ· καὶ ἤγειρε κέρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ 69
domo Dauid pueri sui: Sicut locutus est per
οἴκῳ δαβὶδ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ· καθὼς ἐλάλησε διὰ 70
‖ sunt
os sanctorum qui à seculo ‖ Prophetarum eius.
στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ,
¶ qui oderunt
Salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium ¶ odio
σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μι- 71
* Ad faciendam
habentium nos: * Facere misericordiã cum patribus nostris,
σούντων ἡμᾶς. ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, 72
& memorari testamenti sancti sui. Iusiurandum quod
καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ. ὅρκον ὃν 73

iurauit ad Abraham patrem nostrum, * dare nobis,
ὤμοσε πρὸς ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν, τοῦ δοῦναι ἡμῖν,
* daturum se
‖ Impauidè ex manu inimicorum nostrorum ¶ liberatos, ser-
74 ἀφόβως ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν * ῥυσθέντας, λα-
‖ Vt sine timore de ¶ liberati, seruiamus
uire illi, In sanctitate & iustitia coram ipso,
75 τρεύειν αὐτῷ, ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ,
ῥύομαι
* omnibus diebus nostris.
*omnes dies vitæ nostræ. Et tu puer
76 πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν. καὶ σὺ παιδίον
Propheta Altissimi vocaberis: præibis enim ante faciem
προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ· προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου
Domini parare vias eius: Ad dandam scientiam sa-
77 κυρίου, ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ· τοῦ δοῦναι γνῶσιν σω-
lutis plebi eius, in remissionem peccatorum eorum:
τηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ, ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν·
Per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit
78 διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπεσκέψατο
nos oriens ex alto. * Apparere iis qui in tenebris, &
79 ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους. ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ
* Illuminare his
‖ vmbra mortis ¶ sedentibus: Dirigere pe-
σκιᾷ θανάτου καθημένοις, τοῦ κατευθῦναι τοὺς πό-
‖ in ¶ sedent. Ad dirigendos
des nostros in viam pacis. * At puerulus crescebat, & *corro-
80 δας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης. τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκρα-
* Puer autem *confortabatur
borabatur spiritu: & erat in desertis vsque in diem osten-
ταιοῦτο πνεύματι· καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀνα-
sionis suæ ad Israel.
δείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν ἰσραήλ.

CAP. II. β.

Factum est autẽ in diebus illis, exiit edictum à
1 Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλθε δόγμα παρὰ
Cæsare Augusto, ‖ describi omnem habitatam.
καίσαρος αὐγούστου, ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.
‖ vt describeretur vniuersus orbis.
Hæc descriptio prima facta est ¶ præside Syriæ
2 αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς συρίας
¶ à
*Cyrenio. Et ibant omnes * describi, vnusquisque
3 κυρηνίου. καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος
* Cyrino. * vt profiterentur singuli in suam
in propriam ciuitatem. Ascendit autem & Ioseph à
4 εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. ἀνέβη δὲ καὶ ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς
Galilææ ‖ ex ciuitate Nazareth, in Iudæam, in ciuitatem
γαλιλαίας ἐκ πόλεως ναζαρέτ, εἰς τὴν ἰουδαίαν, εἰς πόλιν
‖ de
Dauid quæ vocatur Bethlehem, ¶ propter esse ipsum ex domo &
δαβίδ, ἥτις καλεῖται βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ
¶ eo quòd esset de
familia Dauid: * Describi cum Maria de-
5 πατριᾶς δαβίδ, ἀπογράψασθαι σὺν μαριὰμ τῇ † με-
* vt profiteretur
μνηστεύομαι
sponsata sibi vxore, existente prægnante.
μνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικί, οὔσῃ ἐγκύῳ.
Factum est autẽ *in esse eos ibi, impleti sunt dies
6 ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι
* cum essent
‖ parere ipsam. Et peperit filium suum primogenitum:
7 τοῦ τεκεῖν αὐτήν. καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον,
‖ vt pareret
& ¶ fasciauit eum, & reclinauit eum in * præ-
καὶ * ἐσπαργάνωσεν αὐτόν, καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φά-
¶ pannis inuoluit
σπαργανόω
sepi: quia non erat eis locus in diuersorio.
τνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.
* præsepio:
Et pastores erant in regione eadem * in agro agentes, &
8 καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες, καὶ
* vigilantes,
custodientes ‖ custodias noctis super gregem suum.
φυλάσσοντες τὰς φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν.
‖ vigilias
Et ecce angelus Domini ¶ adstitit eis, & gloria Domini
9 καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς, καὶ δόξα κυρίου
¶ stetit iuxta illos, & claritas Dei
circumfulsit illos: & timuerunt timore magno.
περιέλαμψεν αὐτούς· καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν.
Et dixit illis angelus: * Ne pauete. Ecce enim euange-
10 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος, μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ γὰρ εὐαγγε-
* Nolite timere
lizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo.
λίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ,
Quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus,
11 ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτήρ, ὅς ἐστι χριστὸς κύριος,
in ciuitate Dauid. Et hoc vobis signum: Inuenietis
12 ἐν πόλει δαβίδ. καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· εὑρήσετε
infantem *fasciatum iacentem in præsepio.
βρέφος ἐσπαργανωμένον, κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ.
* pannis inuolutum, & positum
Et subitò facta est cum angelo multitudo ‖ exercitus
13 καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς
‖ militiæ
cælestis, laudantium Deum, & dicentium: Gloria in
14 οὐρανίου, αἰνούντων τὸν θεόν, καὶ λεγόντων· δόξα ἐν
altissimis Deo: & in terra pax, in hominibus ¶ beneplacitum.
ὑψίστοις θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.
¶ bonæ voluntatis
Et factum est vt discesserunt ab eis in cælum ange-
15 καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγε-
li, & homines pastores * dicebant ad inuicem: Trans-
λοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους, διέλ-
* loquebantur
eamus iam vsque in Bethlehem, & videamus verbum hoc * fa-
θωμεν δὴ ἕως εἰς βηθλεέμ, καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγο-
* quod factum est
ctum, quod Dominus ostendit nobis. Et venerunt festinantes,
16 νός, ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. καὶ ἦλθον σπεύσαντες,
& inuenerunt & Mariam & Ioseph, & infantem ‖ iacentem
καὶ ἀνεῦρον τήν τε μαριὰμ καὶ τὸν ἰωσήφ, καὶ τὸ βρέφος κείμενον
‖ positum
in præsepio. Videntes autem cognouerunt de verbo
17 ἐν τῇ φάτνῃ. ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος
¶ dicto illis de * puerulo hoc.
τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου.
¶ quod dictũ erat * puero

καὶ πάντες

* qui audierãt, || & de his quæ dicta erant, ℘ autem
Et omnes *audientes mirati sunt || de dictis
καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων 18
à pastoribus ad ipsos. At Maria ℘ omnia
ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς. ἡ δὲ μαριὰμ πάντα 19
conseruabat verba hæc, conferens in corde suo,
συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα, συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.
Et reuersi sunt pastores, glorificantes & laudantes Deum
καὶ ἐπέστρεψαν οἱ ποιμένες, δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν θεὸν 20
in omnibus quæ audierant & viderant, sicut dictum est ad illos.
ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον, καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

§ postquam consummati * vt circumcideretur puer, || quod est
Et § quando impleti sunt dies octo *circumcidendi eum,
καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν αὐτὸν, 21
& vocatum est nomen eius IESVS, || vocatum ab
καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ΙΗΣΟΥΣ, τὸ κληθὲν ὑπὸ
℘ priùs quàm in vtero cóciperetur συλλαμβάνω
angelo ℘ ante concipi eum in vtero.
τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ † συλληφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.
§ postquam
Et § cùm impleti sunt dies purgationis eius
καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῆς, 22
secundùm legem Moysi, tulerunt illum in Hierusalem,
κατὰ τὸν νόμον μωσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς ἱεροσόλυμα,
* vt sisterent eum
*sistere Domino, (Sicut scriptum est in lege Do-
παραστῆσαι τῷ κυρίῳ· καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυ- 23
mini: Quia omne masculinũ adaperiens vuluam, sanctum Domino vo-
ρίου, ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν, ἅγιον τῷ κυρίῳ κλη-
|| vt darent ℘ quod dictum est
cabitur.) Et || dare hostiam, secundùm ℘ dictum in
θήσεται. καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν, κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν 24
lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.
νόμῳ κυρίου, ζεῦγος τρυγόνων, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν.
Et ecce erat homo in Hierusalem, cui nomen Simeon: &
καὶ ἰδοὺ ἦν ἄνθρωπος ἐν ἱερουσαλήμ, ᾧ ὄνομα συμεὼν, καὶ 25
§ timoratus,
homo iste iustus & § religiosus, expectans conso-
ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβὴς, προσδεχόμενος παρά-
lationem Israel: & Spiritus sanctus erat in eo.
κλησιν τοῦ ἰσραήλ· καὶ πνεῦμα ἅγιον ἦν ἐπ' αὐτόν.
* acceperat
Et *erat ei responsum à Spiritu sancto,
καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, 26
|| visurum se ℘ nisi priùs
non || videre mortem, ℘ prius quàm videret Christum Domini.
μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν χριστὸν κυρίου.
§ cùm inducerent
Et venit in spiritu in templum. Et § in infer-
καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγα- 27
* parentes eius, vt facerent
re parentes puerum Iesum, *ad facere ipsos secùdum
γεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον ἰησοῦν, τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ
|| consuetudinem ℘ pro eo, ἐθίζω
|| consuetum Legis ℘ circa eum. Et ipse accepit
τὸ † εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ· καὶ αὐτὸς ἐδέξατο 28
eum in vlnas suas, & benedixit Deum, & dixit:
αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησε τὸν θεὸν, καὶ εἶπε,
Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundùm verbum tuum, in
νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν 29
pace: Quia viderunt oculi mei Salutare tuum.
εἰρήνῃ. ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου· 30
Quod parasti ante faciem omnium populorum.
ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν. 31
Lumen ad reuelationem Gentium, & gloriam plebis tuæ Israel.
φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου ἰσραήλ. 32
Et erat Ioseph & mater eius mirantes super
καὶ ἦν ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς 33
§ his quæ dicebantur
§ dictis de illo. Et benedixit illis Simeon:
λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ. καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς συμεὼν, 34
* positus est
& dixit ad Mariam matrem eius: Ecce hic *iacet in
καὶ εἶπε πρὸς μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς
|| ruinam, & in
|| casum, & resurrectionem multorum in Israel, & in signum
πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ ἰσραὴλ, καὶ εἰς σημεῖον
℘ cui cõtradicetur
℘ contradictum. Et tuam verò ipsius animam pertrans-
ἀντιλεγόμενον. καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύ- 35
ibit gladius: vt reuelentur ex multis cordibus
σεται ῥομφαία· ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν
§ cogitationes.
§ ratiocinationes. Et erat Anna prophetissa, filia Phanuel,
διαλογισμοί. καὶ ἦν ἄννα προφῆτις θυγάτηρ φανουήλ 36
* de || processerat προβαίνω
*ex tribu Aser: hæc || progressa in diebus multis,
ἐκ φυλῆς ἀσήρ· αὕτη † προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς,
℘ & vixerat cum viro suo annis
℘ viuens annos cum viro septem à virginitate sua.
ζήσασα ἔτη μετὰ ἀνδρὸς ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς·
§ erat vsque ad annos || de
Et hæc vidua § quasi annorum octoginta quatuor: quæ non discedebat
καὶ αὕτη χήρα ὡς ἐτῶν ὀγδοηκοντατεσσάρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο 37
|| à templo, ieiuniis & obsecrationibus seruiens nocte ac die.
ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, νηστείαις καὶ δεήσεσι λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν.
ἐφίστημι
Et hæc, ipsa hora superueniens, vicissim confitebatur Do-
καὶ αὕτη αὐτῇ τῇ ὥρᾳ † ἐπιστᾶσα, ἀνθωμολογεῖτο τῷ κυ- 38
* qui expectabant
mino: & loquebatur de illo omnibus * expectantibus redemptionem
ρίῳ, καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσι τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν
|| Israel.
|| in Hierusalem. Et vt perfecerunt omnia quæ secũdũ
ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ὡς ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ κατὰ 39
legem Domini, reuersi sunt in Galilæam in ciuitatem
τὸν νόμον κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν γαλιλαίαν εἰς τὴν πόλιν
℘ autem § confortabatur αὐξάνω
suam Nazareth. At puer ℘ crescebat, & § corro-
αὐτῶν ναζαρέτ. τὸ δὲ παιδίον † ηὔξανε καὶ ἐκρα- 40
borabatur spiritu, plenus sapientia: & gratia Dei erat in
ταιοῦτο πνεύματι, πληρούμενον σοφίας· καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ'
* omnes annos
illo. Et ibant parentes eius per * annum in Hieru-
αὐτό. καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς ἱερου- 41
|| in die solemni
salem || festo Paschæ.
σαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα.

Et cùm factus esset annorũ duodecim, ascendentibus illis in Hiero-
42 καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν εἰς ἱερο-
solymam, secũdum consuetudinem ℘ festi, § Et consummantibus
43 σόλυμα, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς, καὶ τελειωσάντων
℘ diei § Consummatisq; diebus, cùm redirent
dies, in reuerti ipsos, remansit Iesus
τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς, ὑπέμεινεν ἰησοῦς ὁ
puer in Hierusalem: & non *cognouit Ioseph & mater eius.
παῖς ἐν ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνω ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ.
*cognouerũt parentes eius.
Existimantes autem illum in comitatu esse, venerunt diei
44 νομίσαντες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι, ἦλθον ἡμέρας
iter: & requirebant eum || in cognatis, & in notis.
ὁδὸν· καὶ ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσι, καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς·
|| inter cognatos & notos.
* Et non inuenientes eum, regressi sunt in Hierusalem, ℘ quæ-
45 καὶ μὴ εὑρόντες αὐτὸν, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ, ζη-
℘ requirentes
rentes eum. Et factum est post § dies tres inuenerunt
46 τοῦντες αὐτόν. καὶ ἐγένετο, μεθ' ἡμέρας τρεῖς εὗρον
§ triduum
illum in templo sedentem in medio doctorum,
αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων,
& audientem illos, & interrogantem eos.
καὶ ἀκούοντα αὐτῶν, καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς.
Stupebant autem omnes *audientes eum, super || intelligentia
47 ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ συνέσει
*qui audiebant || prudentia
& responsis eius. Et videntes ipsum, ℘ at-
48 καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ· καὶ ἰδόντες αὐτὸν, ἐξε-
℘ admirati sunt;
toniti fuerunt. Et ad illum mater eius dixit: Fili, quid feci-
πλάγησαν· καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπε, τέκνον, τί ἐποίη-
sti nobis sic? ecce pater tuus & ego dolentes quæ-
σας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζη-
rebamus te. Et ait ad illos: Quid § quòd quærebatis me?
49 τοῦμέν σε. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, τί ὅτι ἐζητεῖτέ με;
§ est
nesciebatis quia in his * Patris mei oportet esse me?
οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με;
*quæ sunt
Et ipsi non intellexerunt verbum quod locutus est ad eos.
50 καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς.
Et descendit cum eis, & venit in Nazareth: & erat sub-
51 καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν, καὶ ἦλθεν εἰς ναζαρέτ· καὶ ἦν ὑπο-
ditus illis. Et mater eius conseruabat omnia ver-
τασσόμενος αὐτοῖς· καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ † διετήρει πάντα τὰ ῥή-
διατηρέω
ba hæc in corde suo. Et Iesus proficiebat
52 ματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. καὶ ἰησοῦς προέκοπτε
sapiẽtia & ætate, & gratia apud Deum & homines.
σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ, καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις.

CAP. III. γ'.

In anno autem quintodecimo Imperij Tiberij
1 Ἐν ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας τιβερίου
Cæsaris, || præsidente Pontio Pilato ℘ Iudææ, &
καίσαρος, ἡγεμονεύοντος ποντίου πιλάτου τῆς ἰουδαίας, καὶ
|| procurantẽ ℘ Iudæam,
tetrarcha § Galilææ Herode, Philippo autem fratre
τετραρχοῦντος τῆς γαλιλαίας ἡρώδου, φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ
§ autem
eius tetrarcha Ituręæ, & Trachonitidis regionis, &
αὐτοῦ τετραρχοῦντος τῆς ἰτουραίας καὶ τραχωνίτιδος χώρας, καὶ
Lysania Abilinæ tetrarcha, Sub principibus Sacerdotum
2 λυσανίου τῆς ἀβιληνῆς τετραρχοῦντος, ἐπ' ἀρχιερέων
Anna & Caipha: factum est verbum *Dei ad Ioannem Za-
ἄννα καὶ καϊάφα, ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ ἰωάννην τὸν τοῦ ζα-
*Domini super
charia filium in deserto. Et venit in omnem circa
3 χαρίου υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περί-
regionem Iordanis, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem
χωρον τοῦ ἰορδάνου, κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν
peccatorum: Sicut scriptum est in libro sermonum Esaiæ
4 ἁμαρτιῶν, ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων ἡσαΐου τοῦ
prophetæ, dicentis: Vox clamantis in deserto, Parate
προφήτου, λέγοντος, φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε
viam Domini: rectas facite semitas eius.
τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.
Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis hu-
5 πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς τα-
miliabitur. & erunt praua in || directam, & aspera
πεινωθήσεται· καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεῖαν, καὶ αἱ τραχεῖαι
|| directa, & aspera
in vias planas. Et videbit omnis caro Salutare
6 εἰς ὁδοὺς λείας. καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον
Dei. Dicebat ergo ℘ exeuntibus turbis
7 τοῦ θεοῦ. ἔλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις
℘ ad turbas quæ exibant vt baptizarentur
baptizari ab ipso: Genimina viperarum, quis ostendit
βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν
vobis fugere à ventura ira? Facite
8 ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; ποιήσατε
ergo fructus dignos pœnitentiæ: & ne cœperitis dicere in
οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν
vobisipsis: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia § potest
ἑαυτοῖς, πατέρα ἔχομεν τὸν ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται
§ potens est
Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.
ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ ἀβραάμ.
Iam* verò & securis ad radicem arborum posita est.
9 ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται·
* enim
Omnis ergo arbor non faciens fructum || pulchrum, exciditur, & in
πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται, καὶ εἰς
|| bonũ, excidetur
ignem ℘ mittitur. Et interrogabant eum turbæ, dicentes:
10 πῦρ βάλλεται. καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι, λέγοντες,
℘ mittetur,
Quid ergo faciemus?
τί οὖν ποιήσομεν;

Respondens autem, dicebat illis: * Habens duas tunicas, ſtra-
ἀποκριθεὶς ὁ λέγει αὐτοῖς, ὁ ἔχων δύο χιτῶνας, μετα- 11
dat non habenti: & ¶ habens escas ſimiliter faciat.
δότω τῷ μὴ ἔχοντι· καὶ ὁ ἔχων βρώματα, ὁμοίως ποιείτω.
Venerunt autē & publicani § baptizari, & dixerunt ad illum:
ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν, 12
Magiſter, quid faciemus? * Ille autē dixit ad eos: Nihil
διδάσκαλε, τί ποιήσωμεν; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, μηδὲν 13
amplius ‖ præter conſtitutum vobis ¶ exigite.
πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε.
Interrogabant autē eum & milites, dicentes: Et nos
ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι, λέγοντες, καὶ ἡμεῖς 14
quid faciemus? Et ait § ad eos: Neminem concutiatis, neque
τί ποιήσωμεν; καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, μηδένα † διασείετε, μηδὲ
* calumniemini: & contenti eſtote ſtipendiis veſtris.
συκοφαντήσητε, καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑμῶν.
‖ Expectante autem populo, & ¶ ratiocinantibus omnibus in
προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ, καὶ διαλογιζομένων πάντων ἐν 15
cordibus ſuis de Ioanne, ne fortè ipſe eſſet Chriſtus:
τῇ καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ Ἰωάννου, μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ χριστός·
Reſpondit Ioannes omnibus, dicens: Ego quidem aqua ba-
ἀπεκρίνατο ὁ Ἰωάννης ἅπασι λέγων, ἐγὼ μὲν ὕδατι βα- 16
ptizo vos: § venit autem fortior me, cujus non ſum dignus
πτίζω ὑμᾶς, ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς
ſolucre corrigiam calceamentorum eius: ipſe vos ba-
λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ· αὐτὸς ὑμᾶς βα-
ptizabit in Spiritu ſancto & igni. Cujus ventilabrum in
πτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ 17
manu eius, & perpurgabit aream ſuam: & congregabit
χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαρεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ καὶ συνάξει τὸν
triticum in horreum ſuum: at * paleam comburet igni
σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ· τὸν δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ
inextinguibili. Multa quidē ¶ igitur & alia exhortans euange-
ἀσβέστῳ. πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγε- 18
lizabat ‖ populum. At Herodes ¶ tetrarcha § correptus
λίζετο τὸν λαόν. ὁ δὲ Ἡρώδης ὁ τετραρχης, ἐλεγχόμενος 19
ab illo de Herodiade vxore fratris ſui Phi-
ὑπ' αὐτοῦ περὶ Ἡρωδιάδος τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Φι-
lippi, & de omnibus quæ fecit malis Herodes,
λίππου, καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησε πονηρῶν ὁ Ἡρώδης·
Adiecit & hoc ſuper omnia, & incluſit Ioannem in
προσέθηκε καὶ τοῦτο ὅπασι, καὶ κατέκλεισε τὸν Ἰωάννην ἐν 20
carcerem. Factum eſt autē * in baptizari omnem
τῇ φυλακῇ. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα 21
populum, & Ieſu baptizato, & orante, aper-
τὸν λαὸν, καὶ Ἰησοῦ βαπτισθέντος, καὶ προσευχομένου, † ἀνεῳ-
tum ‖ eſſe cælum, Et ¶ deſcendiſſe Spiritum ſanctum
χθῆναι τὸν οὐρανὸν, καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον 22
corporali ſpecie ſicut § columbam In ipſum: & * vocem de ex-
σωματικῷ εἴδει ὡσεὶ περιστερὰν ἐπ' αὐτὸν καὶ φωνὴν ἐξ οὐρα-
lo ‖ fieri, dicentem: Tu es filius meus dilectus: in te
νοῦ γενέσθαι, λέγουσαν, σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν σοὶ
complacuit mihi. Et ipſe erat Ieſus quaſi annorum triginta
† ηὐδόκησα. καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα 23
incipiens exiſtens (¶ vt exiſtimabatur) filius Ioſeph ' Heli,
ἀρχόμενος ὤν, ὡς ἐνομίζετο υἱὸς Ἰωσὴφ τοῦ Ἡλὶ,
" Matthat, " Leui, " Melchi, " Ianne, " Ioſeph,
τοῦ Ματθὰτ, τοῦ Λευὶ, τοῦ Μελχὶ, τοῦ Ἰαννὰ, τοῦ Ἰωσὴφ, 24
" Matthathiæ, " Amos, " Naum, " Hesli, " Nagge,
τοῦ Ματταθίου, τοῦ Ἀμὼς, τοῦ Ναὺμ, τοῦ Ἑσλὶ, τοῦ Ναγγαὶ, 25
" Mahath, " Matthathiæ, " Semei, " Ioſeph, " Iuda,
τοῦ Μαὰθ, τοῦ Ματταθίου, τοῦ Σεμεὶ, τοῦ Ἰωσὴφ, τοῦ Ἰούδα· 26
" Ioanna, " Resa, " Zorobabel, " Salathiel, " Neri,
τοῦ Ἰωαννὰ, τοῦ Ῥησὰ, τοῦ Ζοροβάβελ, τοῦ Σαλαθιὴλ, τοῦ Νηρὶ, 27
" Melchi, " Addi, " Cosam, " Elmodam, " Her,
τοῦ Μελχὶ, τοῦ Ἀδδὶ, τοῦ Κωσὰμ, τοῦ Ἐλμωδὰμ, τοῦ Ἤρ, 28
" Ieſu, " Eliezer, " Iorim, " Matthat, " Leui,
τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ Ἐλιέζερ, τοῦ Ἰωρεὶμ, τοῦ Ματθὰτ, τοῦ Λευὶ. 29
" Simeon, " Iuda, " Ioſeph, " Iona, " Eliacim.
τοῦ Συμεὼν, τοῦ Ἰούδα, τοῦ Ἰωσὴφ, τοῦ Ἰωνὰν, τοῦ Ἐλιακείμ, 30
" Melcha, " Menna, " Matthatha, " Nathan, " Dauid,
τοῦ Μελεὰ, τοῦ Μαιναὶ, τοῦ Ματταθὰ, τοῦ Ναθὰν, τοῦ Δαυὶδ, 31
" Ieſſe, " Obed, " Booz, " Salmon, " Naaſſon,
τοῦ Ἰεσσαὶ, τοῦ Ὠβὴδ, τοῦ Βοὸζ, τοῦ Σαλμὼν, τοῦ Ναασσὼν, 32
" Aminadab, " Aram, " Eſron, " Phares, " Iudæ,
τοῦ Ἀμιναδὰβ, τοῦ Ἀρὰμ, τοῦ Ἑσρὼμ, τοῦ Φαρὲς, τοῦ Ἰούδα, 33
" Iacob, " Iſaac, " Abraham, " Thare,
τοῦ Ἰακὼβ, τοῦ Ἰσαὰκ, τοῦ Ἀβραὰμ, τοῦ Θάρα, 34
" Nachor, " Sarug, " Ragan, " Phaleg, " Heber, " Sale,
τοῦ Ναχὼρ, τοῦ Σαροὺχ, τοῦ Ῥαγαὺ, τοῦ Φαλὲκ, τοῦ Ἑβὲρ, τοῦ Σαλὰ, 35
" Cainan, " Arphaxad, " Sem, " Noe, " Lamech,
τοῦ Καϊνὰν, τοῦ Ἀρφαξὰδ, τοῦ Σὴμ, τοῦ Νῶε, τοῦ Λάμεχ, 36
" Mathuſale, " Henoch, " Iared, " Malaleel, " Cainan,
τοῦ Μαθουσάλα, τοῦ Ἐνὼχ, τοῦ Ἰαρὲδ, τοῦ Μαλελεὴλ, τοῦ Καϊνὰν, 36
" Henos, " Seth, " Adam, " Dei.
τοῦ Ἐνὼς, τοῦ Σὴθ, τοῦ Ἀδὰμ, τοῦ Θεοῦ. 38

CAP. IIII. δ'.

Ieſus autem plenus Spiritu ſancto regreſſus eſt à
Ἰησοῦς δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ 3
Iordane: & agebatur in Spiritu in * deſertum,
Ἰορδάνου· καὶ ἤγετο ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον,
Diebus quadraginta, ‖ tentatus a diabolo. Et ‖ & tentabatur
ἡμέρας τεσσεράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου· καὶ 2
¶ non manducauit quicquā in diebus illis: & conſum-
οὐκ ἔφαγε οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις· καὶ συντελε- ¶ nihil
matis illis, poſtea eſuriit. Et dixit § illi diabo- § autem
θεισῶν αὐτῶν, ὕστερον ἐπείνασεν. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβο-
lus: Si filius es Dei, dic lapidi huic vt fiat panis.
λος, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος.
Et respondit Ieſus ad illum, dicens: Scriptum eſt, Quia non
καὶ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν, λέγων, γέγραπται, ὅτι οὐκ 4
in pane ſolo viuet homo, ſed in omni verbo
ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ὅτι παντὶ ῥήματι
Dei. Et * ſubducens illum diabolus in montem excelſum, * duxit
θεοῦ. καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν,
‖ oſtendit illi omnia regna ¶ habitantia in puncto
ἐδείξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης ἐν στιγμῇ ‖ & ¶ orbis terræ in momento
temporis: Et ait illi diabolus: Tibi dabo § auctio- § potiſtatem
χρόνου· καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος, σοὶ δώσω τὴν ἐξου- 6
ritatem hanc vniuerſam, & gloriam illorum: quia mihi tra-
σίαν ταύτην ἅπασαν, καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν· ὅτι ἐμοὶ παρέ-
dita * eſt, & cui volo do ‖ eam. Tu ergo ſi * ſunt. ‖ illa,
δοται, καὶ ᾧ ἐὰν θέλω δίδωμι αὐτήν. σὺ οὖν ἐὰν 7
Adorauerris coram me, erunt tua omnia. ¶ procedens
προσκυνήσῃς ἐνώπιόν μου, ἔσται σου πᾶσα.
Et respondens illi dixit Ieſus: Abſcede retro me
καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, ὕπαγε ὀπίσω μου 8
ſatana: Scriptum eſt: Adorabis Dominum Deum tuum, &
σατανᾶ· γέγραπται, προσκυνήσεις κύριον τὸν θεόν σου, καὶ
illi ſoli ſeruies. Et duxit illum in Ieruſa-
αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἱεροσυσα- 9
lem, & ſtatuit eum ſuper pinnam templi: & dixit illi:
λὴμ, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ,
Si filius es Dei, § iace ſeipſum hinc deorſum: § mitte
εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω·
Scriptum eſt enim, quòd angelis ſuis * mandabit de te * mandauit
γέγραπται γὰρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ
‖ cuſtodire te: Et quia in manibus tollent te, ‖ vt conſeruent
τοῦ διαφυλάξαι σε· καὶ ὅτι ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, 11
ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.
μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.
Et respondens ait illi Ieſus: Quod dictū eſt: Non tenta-
καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι εἴρηται, οὐκ ἐκπει- 12
bis Dominum Deum tuum. Et ¶ finiens omnem ten- ¶ conſummata omni tentatione,
ράσεις κύριον τὸν θεόν σου. καὶ συντελέσας πάντα πει-
tationem, diabolus receſſit ab illo vſque ad tempus.
ρασμὸν ὁ διάβολος, ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ.
Et regreſſus eſt Ieſus in virtute Spiritus In
καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν 14
Galilæam: & fama exiit per vniuerſam circa regionem de illo:
Γαλιλαίαν, καὶ φήμη ἐξῆλθε καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ.
Et ipſe docebat in ſynagogis eorum, § glorifica- § & magnificabatur
καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξαζό- 15
tus ab omnibus. Et venit in Nazareth, vbi erat
μενος ὑπὸ πάντων. καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ναζαρὲτ, οὗ ἦν
nutritus: & intrauit ſecundum * conſuetum ſibi, in die * conſuetudinem ſuam.
τεθραμμένος· καὶ εἰσῆλθε κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ
§ Sabbatorum in ſynagogam: & ſurrexit legere. § Sabbati
τῶν σαββάτων εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι.
Et traditus eſt illi liber Eſaiæ prophetæ. Et ‖ expli- ‖ vetreuoluit
καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον Ἠσαΐου τοῦ προφήτου· καὶ ἀναπτύ- 17
cans librum, inuenit locum vbi erat ſcriptum:
ξας τὸ βιβλίον, εὗρε τὸν τόπον οὗ ἦν γεγραμμένον·
Spiritus Domini ſuper me, ¶ eximia gratia vnxit me, euangeli- ¶ propter quod
πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμὲ, οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελί-
zare pauperibus miſit me, ſanare contritos
σασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους
corde, Prædicare captiuis remiſſionem, & cæcis
τῇ καρδίᾳ, κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν καὶ τυφλοῖς
§ reſtitutionē viſus, legare confractos in remiſſionem, prædicare § viſum, dimittere
ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι † τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, κηρύξαι
annum Domini acceptum * Et ‖ plicans librum, ¶ red * & diem retributionis.
ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτόν. καὶ πτύξας τὸ βιβλίον, ἀπο- 20
dens ministro, § ſedit. Et omnium in ſynagoga ‖ cùm plicuiſſet § & Preddidit
δοὺς τῷ ὑπηρέτῃ, ἐκάθισε· καὶ πάντων ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ
oculi erant intendentes * ei. Cœpit autem dicere * in eum.
ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἀτενίζοντες αὐτῷ. ἤρξατο δὲ λέγειν 21
ad illos: Quia hodie impleta eſt ſcriptura hæc in
πρὸς αὐτοὺς, ὅτι σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς
auribus veſtris. Et omnes ‖ teſtificabantur ei, & mira- ‖ teſtimonium illi dabant:
ὠσὶν ὑμῶν. καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ, καὶ ἐθαυ- 22
bantur in verbis gratiæ, ¶ exeuntibus ex ¶ quæ procedebant de
μάζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος, τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ
ore ipſius, & dicebant: Nonne hic eſt filius Ioſeph?
στόματος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ;
Et ait § ad illos: Omnino dicetis mihi ſimilitudinem § illi: Vtique
καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν 23
hanc, Medice, cura teipſum: quanta audiuimus fa-
ταύτην, ἰατρὲ, θεράπευσον σεαυτόν· ὅσα ἠκούσαμεν γενό-
cta in Capharnaum, fac & hic in patria tua.
μενα ἐν τῇ Καπερναὸμ, ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου.
Ait autem, Amen dico vobis, quia nemo Propheta acceptus
εἶπε δὲ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτὸς 24

ὅστιν

est in patria sua. In veritate dico vobis,
ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. ἐπ' ἀληθείας λέγω ὑμῖν, 25
Multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Israel, quando
πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις Ἠλίου ἐν τῷ Ἰσραήλ, ὅτε
clausum est cælum *ad annos tres & menses sex, vt facta esset
† ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὡς ἐγένετο
fames magna in ‖ omnem terram: Et ad nullam
λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν· καὶ πρὸς οὐδεμίαν 26
illarum missus est Elias, ℘ si non in Sarepta § Sidonis, ad
αὐτῶν ἐπέμφθη Ἠλίας, εἰ μὴ εἰς Σάρεπτα τῆς Σιδῶνος, πρὸς
mulierem viduam. Et multi leprosi erant sub Elisæo
γυναῖκα χήραν. καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐπὶ Ἐλισσαίου 27
Propheta in Israel: & nemo *ex iis mundatus est,
τοῦ προφήτου ἐν τῷ Ἰσραήλ, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐκαθαρίσθη
‖ si non Neeman Syrus. Et repleti sunt omnes ira in
εἰ μὴ Νεεμὰν ὁ Σύρος. καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν 28
synagoga, audientes hæc. Et ℘ surgentes eiecerunt
τῇ συναγωγῇ, ἀκούοντες ταῦτα. καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον 29
illum extra ciuitatem: & duxerunt illum vsque ad supercilium
αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως τῆς ὀφρύος τοῦ
montis, super quem ciuitas illorum erat ædificata, § ad præcipitandum
ὄρους, ἐφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ᾠκοδόμητο, εἰς τὸ κατακρημνίσαι
eum. Ipse autem transiens per medium illorum * profectus est.
αὐτόν. αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἐπορεύετο. 30
Et descendit in Capharnaum ciuitatem Galilææ: ‖ & erat do-
καὶ κατῆλθεν εἰς Καπερναοὺμ πόλιν τῆς Γαλιλαίας· καὶ ἦν δι- 31
cens illos in Sabbatis. Et ℘ percellebantur in
δάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασι. καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ 32
doctrina eius: quia in § auctoritate erat sermo ipsius.
τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ.
Et in synagoga erat homo habens spiritum *dæmo-
καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα δαιμο- 33
nij immundi: & exclamauit voce magna, Dicens, Sine,
νίου ἀκαθάρτου, καὶ ἀνέκραξε φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, Ἔα, 34
quid nobis & tibi Iesu Nazarene? venisti perdere nos? scio
τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά
te quis sis, sanctus Dei. Et ‖ obiurgauit illum
σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ 35
Iesus, dicens: Obmutesce, & exi ab eo. Et ℘ proiiciens illum
Ἰησοῦς, λέγων, Φιμώθητι, καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ. καὶ ῥίψαν αὐτὸν
dæmonium in medium, exiit ab illo, § nihil no-
τὸ δαιμόνιον εἰς τὸ μέσον, ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, μηδὲν βλά-
cens ei. Et factus est pauor in * omnes. &
ψαν αὐτόν. καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ πάντας, καὶ 36
colloquebantur ad inuicem, dicentes: Quod ‖ verbum hoc, quia in
συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, Τίς ὁ λόγος οὗτος, ὅτι ἐν
℘ auctoritate & efficacia imperat immundis spiritibus, &
ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασι, καὶ
exeunt? Et § exiit resonantia de illo in omnem
ἐξέρχονται; καὶ ἐξεπορεύετο ἦχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα 37
locum circum regionis. Surgens autē * ex synagoga,
τόπον τῆς περιχώρου. ἀναστὰς δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς 38
introiuit in domum Simonis. Socrus autem Simonis ‖ erat
εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος· ἡ πενθερὰ δὲ τοῦ Σίμωνος ἦν
detenta febri magna: & rogauerunt illum ℘ de ea.
συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ· καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς.
Et adstans super illam, imperauit febri: & dimisit
καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς, ἐπετίμησε τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν 39
illam. § Continuò autem surgens, ministrabat illis.
αὐτήν· παραχρῆμα δὲ ἀναστᾶσα διηκόνει αὐτοῖς.
* Occidente autem Sole, omnes ‖ quotquot habebant infirmos
Δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου, πάντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας 40
℘ morbis variis, ducebant illos ad eum. § Verùm vnicuique singulo
νόσοις ποικίλαις, ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν· ὁ δὲ ἑνὶ ἑκάστῳ
ipsorum manus imponens, curabat eos.
αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιθείς, ἐθεράπευσεν αὐτούς.
Exibant autem & dæmonia à multis, clamantia & di-
ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, κράζοντα καὶ λέ- 41
centia: Quia tu es Christus filius Dei. Et increpans, non sinebat
γοντα, ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ † εἴα
ea loqui, quia sciebant Christum ipsum esse.
αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν Χριστὸν αὐτὸν εἶναι.
Facta autem die, egressus ibat in desertum locum:
Γενομένης δὲ ἡμέρας, ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον· 42
& turbæ requirebant eum: & venerunt vsque ad ipsum: & detinebant
καὶ οἱ ὄχλοι ἐζήτουν αὐτόν, καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον
illum, * non proficisci ab eis. ‖ Ille verò ait ad
αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν. ὁ δὲ εἶπε πρὸς 43
eos: Quia & aliis ciuitatibus euangelizare me oportet
αὐτούς, ὅτι καὶ ταῖς ἑτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαί με δεῖ
regnum Dei: quia ℘ ad hoc missus sum.
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ· ὅτι εἰς τοῦτο † ἀπέσταλμαι.
Et erat prædicans in synagogis Galilææ.
καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῆς Γαλιλαίας.

CAP. V. ε.

Factum est autē § in eo turbam superiacere ei ad audiendum
Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ τοῦ ἀκούειν τὸν 1
verbum Dei, & ipse * erat stans iuxta stagnum Genesareth.
λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν ἑστὼς παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ.
Et vidit ‖ duo nauigia stantia secus stagnum: at
καὶ εἶδε δύο πλοῖα ἑστῶτα παρὰ τὴν λίμνην· οἱ δὲ 2

* annis tribus & mensibus sex, cùm
κλείω
‖ omni terra:
℘ nisi
§ Sidoniæ,
* eorum
‖ nisi Naaman
℘ surrexerunt, &
§ vt præcipitarent
* ibat.
‖ ibique docebat
℘ stupebant
§ potestate
* dæmonium immundum:
‖ increpauit
℘ cùm proiecisset
§ nihilque illum nocuit.
* omnibus:
‖ est
℘ potestate & virtute
§ diuulgabatur fama
* Iesus de
‖ tenebatur magnis febribus:
℘ pro
§ Et
* Cùm autem Sol occidisset,
‖ qui
℘ languoribus
§ At ille singulis
ἐάω
* ne discederet
‖ Quibus ille ait:
℘ ideo
§ cùm turbæ irruerent in eum, vt audirent
* stabat secus
‖ duas naues stantes

piscatores ℘ descendentes ex eis, abluebant retia.
ἁλιεῖς ἀποβάντες ἀπ' αὐτῶν, ἀπέπλυναν τὰ δίκτυα.
Ascendens autem in vnam § nauium, quæ erat Simonis, roga-
3 ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν τοῦ Σίμωνος, ἠρώ-
uit eum à terra reducere pusillum. Et sedens
τησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον. καὶ καθίσας
docebat *ex nauigio turbas.
ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους.
Vt autem cessauit ‖ loquens, dixit ad Simonem: Deduc
4 ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπε πρὸς τὸν Σίμωνα, Ἐπανάγαγε
in altum, & laxate retia vestra in capturam.
εἰς τὸ βάθος, καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν.
Et respondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam
5 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Σίμων εἶπεν αὐτῷ, Ἐπιστάτα, δι' ὅλης τῆς
noctem laborantes nihil cepimus: In autem verbo tuo
νυκτὸς κοπιάσαντες, οὐδὲν ἐλάβομεν· ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου
laxabo rete. Et ℘ hoc facientes concluserunt
6 χαλάσω τὸ δίκτυον. καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέκλεισαν
multitudinē piscium § multam. disrumpebatur autem rete eorum.
πλῆθος ἰχθύων πολύ. † διερρήγνυτο δὲ τὸ δίκτυον αὐτῶν.
Et annuerunt sociis qui * in alio nauigio, vt
7 καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις τοῖς ἐν τῷ ἑτέρῳ πλοίῳ, τοῦ
venientes simul caperent ipsos. Et venerunt, & impleuerunt ‖ am-
ἐλθόντας συλλαβέσθαι αὐτοῖς. καὶ ἦλθον, καὶ ἔπλησαν ἀμφό-
bo nauigia, ita vt ℘ mergi ipsa.
τερα τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά.
*Videns autem Simon Petrus, *accidit genubus Iesu, di-
8 ἰδὼν δὲ Σίμων Πέτρος, προσέπεσε τοῖς γόνασι τοῦ Ἰησοῦ, λέ-
cens: Exi à me, quia homo peccator sum, Domine.
γων, Ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι, κύριε.
Stupor enim ‖ occupauerat eum, & omnes qui cum illo ℘,
9 θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτόν, καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ,
in captura piscium, quam simul ceperant. Similiter autem
10 ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων ᾗ συνέλαβον. ὁμοίως δὲ
& Iacobum & Ioannem filios Zebedæi, qui erant socij
καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην υἱοὺς Ζεβεδαίου, οἳ ἦσαν κοινωνοὶ
Simonis. Et ait ad Simonem Iesus: § Ne time: ab
τῷ Σίμωνι. καὶ εἶπε πρὸς τὸν Σίμωνα ὁ Ἰησοῦς, Μὴ φοβοῦ· ἀπὸ
hoc iam homines eris capiens. Et *subducentes
11 τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν. καὶ καταγαγόντες τὰ
nauigia super terram, relinquentes omnia secuti sunt eum.
πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες ἅπαντα ἠκολούθησαν αὐτῷ.
Et factum est ‖ in esse ipsum in vna ciuitatum, & ecce vir
12 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ
plenus lepra: & videns Iesum, ℘ procidens in faciem §, rogauit
πλήρης λέπρας· καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ἐδεήθη
eum, dicens: Domine, si vis, potes me mundare.
αὐτοῦ, λέγων, Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.
Et extendens manum, tetigit eum, dicens: Volo:
13 καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, † ἥψατο αὐτοῦ, εἰπών, Θέλω·
mundare. Et confestim lepra discessit ab illo.
καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ.
Et ipse præcepit illi * nemini ‖ dicere: sed ℘ abiens
14 καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν· ἀλλὰ ἀπελθὼν
ostende teipsum Sacerdoti, & offer pro emundatione
δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ
tua, sicut præcepit Moyses, in testimonium illis.
σου, καθὼς προσέταξε Μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.
Perambulabat autem magis sermo de illo: & conueniebant
15 † διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ, καὶ συνήρχοντο
turbæ multæ § audire, & curari ab ipso ab infir-
ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν, καὶ θεραπεύεσθαι ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀσθε-
mitatibus suis. Ipse autem * erat secedens in
16 νειῶν αὐτῶν. αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς
desertis, & orans. Et factum est in vna
17 ἐρήμοις, καὶ προσευχόμενος. καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν
dierum, & ipse ‖ erat docens. Et erant sedentes Pharisæi
ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων· καὶ ἦσαν καθήμενοι Φαρισαῖοι
& Legis doctores, qui ℘ erant venientes, ex omni § vico
καὶ νομοδιδάσκαλοι, οἳ ἦσαν † ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώμης
Galilææ, & Iudææ, & Hierusalem: & * efficacia Do-
τῆς Γαλιλαίας, καὶ Ἰουδαίας, καὶ Ἱερουσαλήμ· καὶ δύναμις κυ-
mini erat ‖ in sanare eos. Et ecce viri ℘ ferentes
18 ρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς. καὶ ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες
in lecto hominem qui erat paralyticus: & quærebant eum
ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν
inferre, & ponere ante eum. Et non inuenientes
19 εἰσενεγκεῖν καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ· καὶ μὴ εὑρόντες
qua parte inferrent illum § propter turbam, ascendentes super
διὰ ποίας εἰσενέγκωσιν αὐτόν, διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάντες ἐπὶ τὸ
tectum, * per tegulas summiserunt eum cum ‖ lectulo
δῶμα, διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ,
in medium ante Iesum. ℘ Et videns fidem § eorum,
20 εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ. καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν,
dixit ei: Homo, remittuntur tibi peccata tua.
εἶπεν αὐτῷ, Ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.
Et cœperunt *ratiocinari Scribæ & Pharisæi,
21 καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι,
dicentes: Quis est hic, qui loquitur blasphemias? Quis potest
λέγοντες, Τίς ἐστιν οὗτος, ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται
dimittere peccata, ‖ si non solus Deus?
ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ θεός;

℘ autem descenderent, & lauabant
§ nauium
* de nauicula
‖ loqui,
℘ cùm hoc fecissent,
§ copiosam,
διαρρήγνυμι
* erant in alia naui, vt venirent & adiuuarent eos.
‖ ambas nauiculas,
℘ penè mergerentur.
§ Quod cùm videret
* procidit ad genua
‖ circundederat
℘ erant
§ Noli timere: ex
* subductis ad terram nauibus, relictis omnibus
‖ cùm esset
℘ & § suam
ἅπτομαι
* vt ‖ diceret:
℘ vade,
διέρχομαι
§ vt audirent, & curarentur
* secedebat in desertum, & orabat.
‖ sedebat
℘ venerant
§ castello
ἔρχομαι
* virtus
‖ ad sanandum
℘ portantes
§ præ turba, ascenderunt
* & ‖ lecto
℘ Quorum
* vt vidit,
cogitare
‖ nisi

*Vt cognouit ‖ cogitationes
*Cognoscens autem Iesus ‖ ratiocinationes eorum, respondens
ἐπιγνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, ἀποκριθεὶς 22
ᵖ cogitatis
dixit ad illos: Quid ᵖ ratiocinamini in cordibus vestris?
εἶπε πρὸς αὐτούς, τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;
Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi pec-
τί ἐστιν εὐκοπώτερον εἰπεῖν, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρ- 23
cata tua: an dicere: Surge, & deambula?
τίαι σου, ἢ εἰπεῖν, ἔγειραι καὶ περιπάτει;
ᵃ potestatem
Vt autem sciatis quia ᵃ auctoritatem habet filius hominis in
ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ 24
terra dimittendi peccata, ait paralytico: Tibi dico,
τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας· εἶπε τῷ παραλελυμένῳ, σοὶ λέγω,
* tolle lectum, * ‖ &
surge: *& tollens lectulum tuum, ‖ vade in domum tuam.
ἔγειραι· καὶ ἄρας τὸ κλινίδιόν σου, πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου.
ᵖ consurgens ᵃ tulit lectum
Et confestim ᵖ resurgens coram illis, ᵃ tollens in quo iace-
καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν, ἄρας ἐφ᾽ ᾧ κατέ- 25
* & ‖ magnificans
bat, * abiit in domum suam, ‖ glorificans Deum.
κειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, δοξάζων τὸν θεόν.
ᵖ apprehendit ᵃ magnificabant
Et stupor ᵖ cepit omnes, & ᵃ glorificabant Deum: Et reple-
καὶ ἔκστασις ἔλαβεν ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, καὶ ἐπλή- 26
* mirabilia
ti sunt timore, dicentes: Quia vidimus * inopinata hodie.
σθησαν φόβου, λέγοντες, ὅτι εἴδομεν παράδοξα σήμερον.
‖ vidit
Et post hæc exiit, & ‖ conspexit publicanum nomine Leui,
καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθε, καὶ ἐθεάσατο τελώνην ὀνόματι Λευίν, 27
sedentem ad telonium, & ait illi: Sequere me.
καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀκολούθει μοι.
ᵖ relictis omnibus,
Et ᵖ relinquens omnia, surgens secutus est eum.
καὶ καταλιπὼν ἅπαντα, ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. 28
Et fecit conuiuium magnum Leui ei in domo sua:
καὶ ἐποίησε δοχὴν μεγάλην ὁ Λευῒς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. 29
& erat turba publicanorum multa, & aliorum qui erant cum illis
καὶ ἦν ὄχλος τελωνῶν πολύς, καὶ ἄλλων οἳ ἦσαν μετ᾽ αὐτῶν
discumbentes. Et murmurabant Scribæ eorum
κατακείμενοι. καὶ ἐγόγγυζον οἱ γραμματεῖς αὐτῶν 30
& Pharisæi ad discipulos eius, dicentes: Quare
καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγοντες, διατί
cum publicanis & peccatoribus manducatis & bibitis?
μετὰ τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε;
ᵃ egent qui sani sunt,
Et respondens Iesus, dixit ad illos: Non ᵃ vsum
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτούς, οὐ χρείαν 31
* qui ‖ habent.
habent sani medico, sed* male ‖ habentes.
ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ᾽ οἱ κακῶς ἔχοντες.
Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœ-
οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς με- 32
ᵖ At
nitentiam. ᵖ Illi autē dixerunt ad eum: Quare discipuli
τάνοιαν. οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν, διατί οἱ μαθηταὶ 33
Ioannis ieiunant frequenter, & obsecrationes faciunt, similiter & ‖
Ἰωάννου νηστεύουσι πυκνά, καὶ δεήσεις ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ
ᵃ autem
Pharisæorum: at tui ᵃ edunt & bibunt?
τῶν Φαρισαίων· οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσι καὶ πίνουσιν;
*Quibus ipse ait: Nunquid ‖ sponsi, dum,
*Is vero ait ad ipsos: Non potestis filios ‖ thala-
ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς, μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶ- 34
mi, in quo sponsus cum illis est, facere ieiunare?
νος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ᾽ αὐτῶν ἐστι, ποιῆσαι νηστεύειν;
Venient autem dies, & cum ablatus fuerit ab illis
ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ᾽ αὐτῶν ὁ 35
sponsus, tunc ieiunabunt in illis diebus.
νυμφίος, τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
ᵖ commissuram à nouo vestimento immittit ᵃ alioquin
Dicebat autē & similitudinem ad illos: Quia nemo ᵖ adiectionem
ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτούς, ὅτι οὐδεὶς ἐπίβλημα 36
vestimenti noui adiicit in vestimentum vetus: ᵃ si vero non,
ἱματίου καινοῦ ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ μήγε,
* rumpit,
& nouum * scindit, & veteri non conuenit commissura
καὶ τὸ καινὸν σχίζει, καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνεῖ ἐπίβλημα
‖ mittit
à nouo. Et nemo ‖ conicit vinum nouum in vtres
τὸ ἀπὸ τοῦ καινοῦ. καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς 37
ᵖ alioquin
veteres: ᵖ si autem non, rumpet nouum vinum vtres, & ipsum
παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήξει ὁ νέος οἶνος τοὺς ἀσκούς, καὶ αὐτὸς
effundetur, & vtres peribunt. Sed vinum nouum
ἐκχυθήσεται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται. ἀλλὰ οἶνον νέον 38
ᵃ mittendum est:
in vtres nouos ᵃ iniiciendum, & vtraque conseruantur.
εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον, καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται.
Et nemo bibens vetus, statim vult nouum: dicit enim,
καὶ οὐδεὶς πιὼν παλαιόν, εὐθέως θέλει νέον· λέγει γάρ, 39
* melius
Vetus * vtilius est.
ὁ παλαιὸς χρηστότερός ἐστιν.

CAP. VI. ς.

‖ cum transiret
Factum est autē in Sabbato secundo primo, ‖ transire
Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ διαπορεύεσθαι 1
ipsum per sata: & vellebant discipuli eius
αὐτὸν διὰ τῶν σπορίμων· καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς
spicas, & manducabant, confricantes manibus.
στάχυας, καὶ ἤσθιον, ψώχοντες ταῖς χερσί.
Quidam autem Pharisæorum dicebant illis: Quid facitis quod non
τινὲς δὲ τῶν Φαρισαίων εἶπον αὐτοῖς, τί ποιεῖτε ὃ οὐκ 2
licet facere in Sabbatis? Et respondens ad
ἔξεστι ποιεῖν ἐν τοῖς σάββασι; καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς 3
eos, dixit Iesus: Nec hoc legistis quod fecit Dauid,
αὐτοὺς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε ὃ ἐποίησε Δαβίδ,
ᵖ qui cum illo erant;
cum esurisset ipse, & ᵖ cum ipso existentes:
ὁπότε ἐπείνασεν αὐτός, καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ ὄντες·

Quomodo intrauit in domum Dei, & panes pro-
4 ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προ-
ᵃ qui *erant,
positionis sumpsit, & manducauit, & dedit & his ᵃ cum ipso *, quos
θέσεως ἔλαβε καὶ ἔφαγε, καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ οὓς
‖ nisi tantum Sacerdotibus?
non licet manducare ‖ si non solos Sacerdotes? Et dicebat
5 οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς; καὶ ἔλεγεν
ᵖ etiam
illis: Quia dominus est filius hominis ᵖ & Sabbati.
αὐτοῖς, ὅτι κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.
ᵃ vt intraret
Factum est autem in alio Sabbato, ᵃ intrare ipsum in
6 Ἐγένετο δὲ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν
* doceret.
synagogam, & *docere: Et erat ibi homo, &
συναγωγήν, καὶ διδάσκειν· καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος, καὶ ἡ
manus eius dextera erat arida. Obseruabant autem
7 χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά. παρετήρουν δὲ οἱ
Scribæ & Pharisæi si in Sabbato curaret
γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύσει
‖ vnde accusarent eum.
eum, vt inuenirent ‖ accusationem ipsius. Ipse vero sciebat
8 αὐτόν, ἵνα εὕρωσι κατηγορίαν αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ ᾔδει τοὺς
εἰδῶ
ᵖ cogitationes ᵃ qui habebat * Et
ᵖ ratiocinationes eorum: & ait homini aridam ᵃ habenti
διαλογισμοὺς αὐτῶν, καὶ εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν
manum: Surge, & sta in medium. * Is autem surgens, stetit.
χεῖρα, ἔγειραι, καὶ στῆθι εἰς τὸ μέσον. ὁ δὲ ἀναστὰς ἔστη.
‖ autem ᵖ Interrogo vos, si
Ait ‖ ergo Iesus ad illos: ᵖ Interrogabo vos, quid
9 εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτούς, ἐπερωτήσω ὑμᾶς, τί
licet Sabbatis, benefacere, an malefacere? animam
ἔξεστι τοῖς σάββασιν, ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν
ᵃ saluam facere, * perdere? ‖ circumspectis omnibus, ᵖ Et extendit:
ᵃ seruare, an *occidere? Et ‖ circumspiciens omnes
10 σῶσαι, ἢ ἀποκτεῖναι; καὶ περιβλεψάμενος πάντας
eos, dixit homini: Extende manum tuam. ᵖ Is autem fe-
αὐτούς, εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. ὁ δὲ ἐποίη-
cit ita. & restituta est manus eius sana vt altera.
σεν οὕτω. καὶ † ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.
ἀποκαθίστημι
ᵃ insipientia
Ipsi autem repleti sunt ᵃ amentia: & colloquebantur ad inuicem:
11 αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας, καὶ διελάλουν πρὸς ἀλλήλους,
* de
quidnam facerent * Iesu.
τί ἂν ποιήσειαν τῷ Ἰησοῦ.
Factū est autem in diebus illis, exiit in montem
12 ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος
orare: & erat pernoctans in oratione Dei.
προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ.
Et cum factus esset dies, aduocauit discipulos suos: &
13 καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· καὶ
‖ elegit
‖ eligens ex ipsis duodecim, quos & Apostolos nominauit:
ἐκλεξάμενος ἀπ᾽ αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασε·
ᵖ cognominauit
Simonem, quem ᵖ & nominauit Petrum, & Andream fratrem
14 Σίμωνα, ὃν καὶ ὠνόμασε Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν
eius, Iacobum & Ioannem, Philippum & Bartholomæum,
αὐτοῦ, Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον,
Matthæum & Thomam, Iacobum Alphæi, & Simonem
15 Ματθαῖον καὶ Θωμᾶν, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου, καὶ Σίμωνα
ᵃ qui vocatur Zelotes, &
ᵃ vocatum Zeloten, Iudam Iacobi, & Iudam
16 τὸν καλούμενον Ζηλωτήν, Ἰούδαν Ἰακώβου, καὶ Ἰούδαν
Iscariotem, qui & fuit proditor. Et descendens
17 Ἰσκαριώτην, ὃς καὶ ἐγένετο προδότης. καὶ καταβὰς
cum illis, stetit in loco campestri, & turba discipulorum eius,
μετ᾽ αὐτῶν, ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, καὶ ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ,
& multitudo copiosa plebis ab omni Iudæa, & Hierusalem,
καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας, καὶ Ἱερουσαλήμ,
‖ vt audirent
& maritima Tyri & Sidonis, Qui venerant ‖ audire
18 καὶ τῆς παραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος· οἳ ἦλθον ἀκοῦσαι
ᵖ sanarentur ᵃ qui vexabantur
eum, & ᵖ sanari à languoribus suis: Et ᵃ vexati à
αὐτοῦ, καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν· καὶ οἱ ὀχλούμενοι ὑπὸ
spiritibus immundis, & curabantur.
πνευμάτων ἀκαθάρτων· καὶ ἐθεραπεύοντο.
Et omnis turba quærebat tangere eum: quia virtus de illo
19 καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει ἅπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ᾽ αὐτοῦ
* eleuatis oculis
exibat, & sanabat omnes. Et ipse *eleuans
20 ἐξήρχετο, καὶ † ἰᾶτο πάντας. καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς
ἰάομαι
oculos suos in discipulos suos, dicebat: Beati
ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἔλεγε, μακάριοι οἱ
pauperes: quia vestrum est regnum Dei. Beati
21 πτωχοί· ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. μακάριοι
‖ qui esuritis ᵖ qui fletis
‖ esurientes nunc: quia saturabimini. Beati ᵖ flentes
οἱ πεινῶντες νῦν· ὅτι χορτασθήσεσθε. μακάριοι οἱ κλαίοντες
nunc: quia ridebitis. Beati eritis cum oderint
22 νῦν· ὅτι γελάσετε. μακάριοί ἐστε, ὅταν μισήσωσιν
vos homines, & cum separauerint vos, & exprobrauerint,
ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδίσωσι,
& eiecerint nomen vestrum tanquam malum, propter filium
καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρόν, ἕνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ
hominis. Gaudete in illa die, & exul-
23 ἀνθρώπου. χαίρετε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτή-
ᵃ est
tate: ecce enim merces vestra multa ᵃ in cælo: secundum hæc
σατε· ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ. κατὰ ταῦτα
enim faciebant Prophetis patres eorum.
γὰρ ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.
Veruntamen væ vobis diuitibus: quia habetis conso-
24 πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις· ὅτι ἀπέχετε τὴν παρά-
* qui saturati estis:
lationem vestram. Væ vobis *impleti: quia esurietis.
25 κλησιν ὑμῶν. οὐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπεπλησμένοι· ὅτι πεινάσετε.
‖ qui ridetis
Væ vobis ‖ ridentes nunc: quia lugebitis & flebitis.
οὐαὶ ὑμῖν οἱ γελῶντες νῦν· ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε.

[* omnes] Væ cùm benedixerint vobis * homines: secundùm hæc enim
καὶ ὅταν καλῶς εἴπωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι· κατὰ ταῦτα γὰρ 26
faciebant pseudoprophetis patres eorum.
ἐποίουν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.
[‖ qui auditis,] Sed vobis dico ‖ audientibus: Diligite inimicos
ἀλλ' ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς 27
[ᵽ his qui vos oderunt.] vestros: benefacite ᵽ odio habentibus vos.
ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς.
Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro
εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμῖν, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ 28
[ʺ Qui te percutit] calumniantibus vos. ʺ Percutienti te in
τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς. τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν 29
[* ei] maxillam, præbe * & alteram. Et ab ‖ auferente tuum
[‖ eo qui aufert tibi] σιαγόνα, πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην· καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντός σου τὸ
[ᵽ etiam] vestimentū, ᵽ & tunicam, ʹ ne prohibueris. Omni autem pe-
[ʹ noli prohibere.] ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσῃς. παντὶ δὲ τῷ αἰ- 30
[* tribue & qui aufert quæ tua sunt,] tenti te, * da: & ab auferente tua, ne repetas.
τοῦντί σε, δίδου, καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντος τὰ σὰ, μὴ ἀπαίτει.
Et prout vultis vt faciant vobis homines, & vos
καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς 31
[‖ eos qui vos diligunt,] facite illis similiter. Et si diligitis ‖ di-
ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγα- 32
[ᵽ nam &] ligentes vos, quæ vobis gratia est? ᵽ etenim peccato-
πῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτω-
res diligentes se diligunt.
λοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσι.
[ʺ his qui vobis benefaciunt,] Et si benefeceritis ʺ benefacientibus vobis, quæ
καὶ ἐὰν ἀγαθοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ὑμᾶς, ποία 33
[* siquidem &] vobis gratia est? * Etenim peccatores hoc ipsum faciunt.
ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσι.
[‖ his] Et si mutuum dederitis ‖ à quibus speratis recipere, quæ vobis
καὶ ἐὰν δανείζητε παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν, ποία ὑμῖν 34
[ᵽ Nam &] gratia est? ᵽ Etenim peccatores peccatoribus* fœnerantur, vt
χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανείζουσιν, ἵνα
recipiant æqualia. Verumtamen diligite inimicos vestros,
ἀπολάβωσι τὰ ἴσα. πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, 35
[ʹ inde] & benefacite, & mutuum date nihil ʹ sperantes, & erit
καὶ ἀγαθοποιεῖτε, καὶ δανείζετε, μηδὲν ἀπελπίζοντες· καὶ ἔσται
merces vestra multa, & eritis filij Altissimi: quia ipse beni-
ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε οἱ υἱοὶ τοῦ ὑψίστου· ὅτι αὐτὸς χρη-
gnus est super ingratos & malos. Estote ergo
στός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς. γίνεσθε οὖν 36
misericordes, sicut & Pater vester misericors est.
οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστί.
[‖ Nolite iudicare, ᵽ Nolite condemnare.] ‖ Et ne iudicate, & non iudicabimini. ᵽ Ne condemnate, & non
καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε· μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ 37
[ʹ Dimittite, & dimittemini.] condemnabimini. ʹ Absoluite, & absoluemini.
μὴ καταδικασθῆτε· ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε.
[* &] Date, & dabitur vobis. Mensuram bonam* confertam, &
[πιέζω] δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλὸν πεπιεσμένον, καὶ 38
coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinum ve-
σεσαλευμένον καὶ ὑπερεκχυνόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑ-
[‖ Eadem] strum. ‖ Quippe ea mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis.
μῶν· τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ ᾧ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.
[ᵽ illis &] Dicebat autem ᵽ similitudinem ipsis: Nunquid potest cæcus cæ-
εἶπε δὲ παραβολὴν αὐτοῖς, μήτι δύναται τυφλὸς τυ- 39
cum ducere? nonne ambo in foueam cadent?
[πίπτω] φλὸν ὁδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον † πεσοῦνται;
Non est discipulus super magistrum suum: per-
[καταρτίζομαι] οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ· † κατηρ- 40
fectus autem omnis erit, ʹ sicut magister eius.
[ʹ si sit] τισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.
Quid autem vides festucam quæ in oculo fratris
τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ 41
[* autem ‖ tuo est, non consideras?] tui: at trabem* quæ in proprio oculo ‖ non animaduertis?
σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς;
Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Frater, sine
ἢ πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου, ἀδελφὲ, ἄφες 42
[ᵽ de] eiiciam festucam ᵽ quæ in oculo tuo, ipse in
ἐκβάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ
oculo tuo trabem non videns? Hypocrita, eiice primùm
ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ βλέπων; ὑποκριτὰ, ἔκβαλε πρῶτον
[ʹ vt educas] trabem de oculo tuo, & tunc perspicies ʹ eiicere
τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν
[* de] festucam * in oculo fratris tui.
τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου.
[‖ bona, quæ facit fructus malos:] Non enim est arbor ‖ pulchra faciens fructum putrem: neque
οὐ γάρ ἐστι δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρόν· οὐδὲ 43
[ᵽ mala, ʹ bonum.] arbor ᵽ putris faciens fructum ʹ pulchrum. Vnaquæque enim
[* suo] δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν. ἕκαστον γὰρ 44
[‖ neque] arbor de proprio fructu* cognoscitur. ‖ Non enim de spinis
δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται. οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν
colligunt ficus, neque de rubo vindemiant vuam.
συλλέγουσι σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου τρυγῶσι σταφυλήν.
Bonus homo de bono thesauro cordis
ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας 45
sui profert bonum: & malus homo de ma-
αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀγαθόν· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονη-
lo thesauro cordis sui profert malum. Ex enim
ροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ πονηρόν. ἐκ γὰρ τοῦ
abundantia cordis loquitur os eius.
περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

Quid autem me vocatis, Domine, Domine: & non facitis quæ dico?
46 τί δέ με καλεῖτε, κύριε, κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω;
Omnis * veniens ad me, & ‖ audiens meos sermones, [* qui venit ‖ audit]
47 πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρός με, καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων,
& ᵽ faciens eos, ʹ ostendam vobis cui sit similis. [ᵽ facit]
καὶ ποιῶν αὐτοὺς, ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοιος.
Similis est homini ædificanti domum, qui fodit ʹ & [ʹ in altum.]
48 ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς ἔσκαψε καὶ
profundum fecit, & posuit fundamentum supra petram. inundatione
ἐβάθυνε, καὶ ἔθηκε θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν· πλημμύρας
autem facta, illisum est flumen domui illi, & non
δὲ γενομένης, προσέρρηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ
potuit mouere eam: fundata erat enim supra petram.
ἴσχυσε σαλεῦσαι αὐτήν· † τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. [θεμελιόω]
* At audiens & non faciens, similis est homini [* Qui autem audit, & non facit]
49 ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ
ædificanti domum ‖ super terram sine fundamento: ᵽ cui il- [‖ suam ᵽ in quam]
οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου, ᾗ προσ-
lisus est fluuius, & continuò cecidit: & facta est ruina
έρρηξεν ὁ ποταμὸς, καὶ εὐθέως ἔπεσε, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα
domus illius magna.
τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

CAP. VII. ζ.

ʹ Postquā autem impleuit omnia verba sua in aures [ʹ Cùm autem implesset]
1 Ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσε πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς
plebis, intrauit in Capharnaum.
τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς καπερναούμ.
Centurionis autem cuiusdam seruus malè habens * futurus erat inter- [* erat moriturus]
2 ἑκατοντάρχου δέ τινος δοῦλος κακῶς ἔχων ἤμελλε τελευ-
ire, qui erat illi pretiosus. ‖ Audiens autem de [‖ Et cùm audisset]
3 τᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος. ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ
Iesu, misit ad eum seniores Iudæorum,
ἰησοῦ, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν ἰουδαίων,
rogans eum vt ᵽ veniens seruaret seruum eius. [ᵽ veniret, & saluaret]
ἐρωτῶν αὐτὸν, ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ.
ʹ Illi verò aduenientes ad Iesum, * precabantur eum [ʹ At illi cùm venissent * rogabant eum soliciti, ‖ ei: ᵽ vt hoc illi præstes,]
4 οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς τὸν ἰησοῦν, παρεκάλουν αὐτὸν
studiosè, dicentes ‖: Quia dignus est ᵽ cui præberet hoc.
σπουδαίως, λέγοντες, ὅτι ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξει τοῦτο.
Diligit enim gentem nostram, & synagogam ipse
5 ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς
ædificauit nobis. At Iesus ʹ ibat cum illis. [ʹ autem]
6 ᾠκοδόμησεν ἡμῖν. ὁ δὲ ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς.
* Iam verò eo non longe absente à domo, misit [* Et cùm iam non longè esset]
ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἔπεμψε
ad eum Centurio amicos, dicens ei: Domine, ‖ ne [‖ noli vexari;]
πρὸς αὐτὸν ὁ ἑκατόνταρχος φίλους, λέγων αὐτῷ, κύριε, μὴ
vexeris: non enim sum dignus vt meum sub tectum intres.
σκύλλου· οὐ γάρ εἰμι ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς.
ᵽ Ideo neque meipsum ʹ sum dignū arbitratus ad te * venire: sed dic [ᵽ Propter quod & ʹ non * vt venirem ἀξιόω]
7 διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν † ἠξίωσα πρὸς σὲ ἐλθεῖν. ἀλλὰ εἰπὲ
verbo, & sanabitur puer meus. ‖ Etenim ego homo [‖ Nam &]
8 λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός
sum sub potestate constitutus, habens sub me mi-
εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρα-
lites: & dico huic, Vade, & vadit: & alij,
τιώτας, καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ,
Veni, & venit: & seruo meo, Fac hoc, & facit.
ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.
ᵽ Audiens autem hæc Iesus, miratus est eum: & con- [ᵽ Quo audito,]
9 ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ ἰησοῦς, ἐθαύμασεν αὐτόν· καὶ στρα-
uersus, ʹ sequenti se turba dixit: * Dico vobis, nec in [ʹ sequentibus se turbis * Amen]
φεὶς, τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπε, λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν
Israel tantam fidem inueni. Et reuersi
10 τῷ ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον. καὶ ὑποστρέψαντες οἱ
‖ missi in domum, inuenerunt ᵽ languentem seruum sanum. [‖ qui fuerant ᵽ qui languerat]
πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον εὗρον τὸν ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαίνοντα.
Et factum est in deinceps ibat ʹ in ciuitatem * vocatam [ʹ Iesus * quæ vocatur]
11 καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἑξῆς ἐπορεύετο εἰς πόλιν καλουμένην
Naim: & simul ibant ‖ ipsi discipuli eius multi, & [‖ cum eo]
ναΐν, καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοὶ, καὶ
turba copiosa. ᵽ Vt vero appropinquauit portæ ciuitatis, & [ᵽ Cùm autem appropinquaret]
12 ὄχλος πολύς. ὡς δὲ ἤγγισε τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ
ecce efferebatur defunctus filius ʹ vnigenitus matri suæ: Et [ʹ vnicus matris]
ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκὼς, υἱὸς μονογενὴς τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ
hæc vidua*: & turba ciuitatis multa cum illa. [* erat:]
αὕτη χήρα· καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς σὺν αὐτῇ.
‖ Et videns eam Dominus, ᵽ visceribus motus est super eam, & [‖ Quam cùm vidisset ᵽ misericordia σπλαγχνίζομαι]
13 καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ κύριος, † ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ, καὶ
dixit illi: ʹ Ne fle. Et * accedens tetigit loculum. [ʹ Noli flere, * accessit, &]
14 εἶπεν αὐτῇ, μὴ κλαῖε. καὶ προσελθὼν ἥψατο τῆς σοροῦ·
‖ At portantes steterunt. Et ait, Adolescens, tibi dico, surge. [‖ Hi autem qui portabant,]
οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν. καὶ εἶπε, νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι.
Et resedit ᵽ mortuus, & cœpit loqui. Et dedit illum [ᵽ qui erat]
15 καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς, καὶ ἤρξατο λαλεῖν. καὶ ἔδωκεν αὐτὸν
matri suæ. Accepit autem timor omnes, & ʹ glori- [ʹ magnificabant]
16 τῇ μητρὶ αὐτοῦ. ἔλαβε δὲ φόβος πάντας, καὶ ἐδό-
ficabant Deum, dicentes: Quia Propheta magnus surrexit in
ξαζον τὸν θεὸν, λέγοντες, ὅτι προφήτης μέγας ἐγήγερται ἐν
nobis: & quia visitauit Deus plebem suam.
ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.

Et exiit sermo hic in * *vniuersa Iudæa* de eo,
καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ, 17
& in ‖ *omni circa regione.* Et nuntiauerunt Ioanni
καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ. καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάννῃ 18
discipuli eius de omnibus his.
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων.
Et *Paucos* duos § *quosdam discipulorum suorum* Ioan-
καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἰωάν- 19
nes, * misit ad Iesum, dicens: Tu es ‖ *veniens,* aut
νης, ἔπεμψε πρὸς τὸν Ἰησοῦν, λέγων, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ
alium expectamus? ℣ *Accedentes autem* ad eum
ἄλλον προσδοκῶμεν; παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν 20
viri, dixerunt: Ioannes Baptista misit nos ad
οἱ ἄνδρες, εἶπον, Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρὸς
te, dicens: Tu es § *veniens,* an alium expectamus?
σε, λέγων, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;
In ipsa autem hora curauit multos à * *morbis & pla-*
ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσε πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ μα- 21
gellis, & spiritibus malis: & cæcis multis donauit
στίγων καὶ πνευμάτων πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο
‖ *visum.* Et respondens *Iesus,* dixit illis:
τὸ βλέπειν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, 22
Euntes renuntiate Ioanni quæ vidistis & audistis: Quia
πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ εἴδετε καὶ ἠκούσατε· ὅτι
cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur,
τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαίζονται,
surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur.
κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται·
Et beatus est quicunque non scandalizatus fuerit in me.
καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. 23
℣ *Abeuntibus autem nuntiis* Ioannis, cœpit dicere
ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων Ἰωάννου, ἤρξατο λέγειν τοῖς 24
§ *turbis* de Ioanne: Quid existis in desertum * *spe-*
ὄχλοις περὶ Ἰωάννου, τί ἐξελθεῖν εἰς τὴν ἔρημον θεα-
ctare? arundinem à vento ‖ *quassatam?* Sed quid
σάσθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; ἀλλὰ τί 25
existis videre? hominem in mollibus vestimentis ℣
ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις †ἠμ-
mictum? Ecce qui in veste § *gloriosa & luxu exis-*
φιεσμένον; ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ, καὶ τρυφῇ ὑπάρχον-
tes, in domibus regum sunt. Sed quid existis
τες, ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν. ἀλλὰ τί ἐξελθεῖν ἐστε 26
videre? Prophetam? Vtique dico vobis: & * *abundantius Prophetam.*
ἰδεῖν; προφήτην; ναί λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου.
Hic est de quo scriptum est: Ecce ego mitto angelum
οὗτός ἐστι περὶ οὗ γέγραπται, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν 27
meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam
μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου
‖ *inter natos* ante te. Dico enim vobis: maior ‖ *in genitis*
ἔμπροσθέν σου. λέγω γὰρ ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς 28
mulierum Propheta Ioanne Baptista nemo est. Qui autem
γυναικῶν προφήτης Ἰωάννου τοῦ βαπτίστου οὐδείς ἐστιν. ὁ δὲ
minor ℣ in regno Dei, maior illo est.
μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, μείζων αὐτοῦ ἐστι.
Et omnis populus audiens & publicani iustificauerunt
καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν τὸν 29
Deum, baptizati § *baptismum* Ioannis.
θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα Ἰωάνου.
At Pharisæi * & Legis periti consilium Dei spreue-
οἱ δὲ φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ †ἠθέτη- 30
runt in semetipsos, non baptizati ab eo.
σαν εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ.
Ait autem Dominus: Cui ergo ‖ *assimilabo* homines
εἶπε δὲ ὁ κύριος, τίνι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς 31
generationis huius? & cui sunt similes?
γενεᾶς ταύτης; καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι;
Similes sunt pueris in foro sedentibus, & lo-
ὅμοιοί εἰσι παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ προσ- 32
quentibus adinuicem, & dicentibus: Cantauimus tibiis vobis, & non
φωνοῦσι ἀλλήλοις, καὶ λέγουσιν, ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ
saltastis: lamentauimus *vobis,* & non plorastis.
ὠρχήσασθε· ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε.
Venit ℣ *enim* Ioannes Baptista neque panem manducans, neque
ἐλήλυθε γὰρ Ἰωάνης ὁ βαπτιστὴς μήτε ἄρτον ἐσθίων, μήτε 33
vinum bibens: & dicitis, Dæmonium habet. Venit
οἶνον πίνων, καὶ λέγετε, δαιμόνιον ἔχει. ἐλήλυθεν ὁ 34
filius hominis manducans & bibens, & dicitis: Ecce homo
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε, ἰδοὺ ἄνθρωπος
§ *deuorator* § *edax* & vinum bibens, amicus publicanorum & peccatorum.
φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν.
Et iustificata est sapientia ab filiis suis omnibus.
καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων. 35
Rogabat autem quidam illum * *Pharisæorum,* vt manducaret cum illo.
ἠρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν φαρισαίων, ἵνα φάγῃ μετ' αὐτοῦ.
Et ingressus in domum Pharisæi, discubuit.
καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φαρισαίου ἀνεκλίθη.
‖ *vt cognouit* Et ecce mulier in ciuitate, quæ erat peccatrix, ‖ *cognoscens*
καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ἥτις ἦν ἁμαρτωλός, ὅτι γνοῦσα
quòd ℣ accubuit in domo Pharisæi, § *afferens* alabastrum
ὅτι κατάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ φαρισαίου, κομίσασα ἀλάβαστρον
vnguenti: Et stans secus pedes eius retro *flens,*
μύρου· καὶ στᾶσα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὀπίσω κλαίουσα, 38

cœpit rigare pedes eius lachrymis, & capillis
ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσι, καὶ ταῖς θριξὶ
capitis sui extergebat: & osculabatur pedes eius,
τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσε, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ,
& vngebat vnguento. Videns autem Pharisæus * *vocans*
καὶ †ἤλειφε τῷ μύρῳ. ἰδὼν δὲ ὁ φαρισαῖος ὁ καλέσας 39
eum, ait ‖ *in seipso,* dicens: Hic si esset Propheta, sci-
αὐτὸν, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, λέγων, οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγί-
ret vtique quæ & qualis ℣ mulier quæ tangit eum, quia
νωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ, ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ, ὅτι
peccatrix est. Et respondens Iesus, dixit ad
ἁμαρτωλός ἐστι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπε πρὸς 40
illum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. § *Is verò* ait: Magister, dic.
αὐτὸν, Σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. ὁ δὲ φησι, διδάσκαλε, εἰπέ.
Duo debitores erant fœneratori cuidam: vnus debebat de-
δύο χρεωφειλέται ἦσαν δανειστῇ τινι· ὁ εἷς ὤφειλε δη-
narios quingentos, § *at alter* quinquaginta.
νάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα.
Non habentibus *autem* illis * *reddere, ambobus gratis*
μὴ ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις † ἐχα- 41
donauit. Quis ergo eorum, *dic,* plus *eum* diliget?
ρίσατο. τίς οὖν αὐτῶν, εἰπὲ, πλεῖον αὐτὸν ἀγαπήσει;
Respondens autem Simon, dixit: ‖ *Subsumo quod* cui
ἀποκριθεὶς ὁ Σίμων εἶπεν, ὑπολαμβάνω ὅτι ᾧ τὸ 43
plus donauit. ℣ Ille *autem* dixit ei: Rectè iudicasti.
πλεῖον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὀρθῶς ἔκρινας.
Et conuersus ad mulierem, Simoni dixit: Vides
καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα, τῷ Σίμωνι ἔφη, βλέπεις 44
hanc mulierem? Intrauì tuam in domum, aquam § *ad*
ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ ὀπὶ
pedes meos non dedisti: hæc autem lachrymis rigauit meos
τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέ μου
pedes: & capillis * *capitis sui* exterſit.
τοὺς πόδας, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς †ἐξέμαξε.
Osculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo intrauì, non ces-
φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ ἀφ' οὗ εἰσῆλθον, οὐ διέ- 45
sauit ‖ *osculans* meos pedes. Oleo caput
λιπε καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας. ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν
meum non vnxisti: hæc autem vnguento vnxit meos pedes.
μου οὐκ ἤλειψας, αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειψέ μου τοὺς πόδας.
℣ *Cuius gratia,* dico tibi, Remittuntur ℣ peccata *eius* mul-
οὗ χάριν, λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολ- 47
ta: quoniam dilexit multum. Cui autem * *paululum* dimittitur, * *paululum* diligit.
λαί, ὅτι ἠγάπησε πολύ. ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ.
Dixit autem ad illam: Remittuntur ‖ *tua* peccata.
εἶπε δὲ αὐτῇ· ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι. 48
Et cœperunt * *simul accumbentes* dicere ‖ *in seipsis* Quis hic
καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, τίς οὗτος 49
est, qui ℣ & peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem:
ἐστὶ, ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφίησιν; εἶπε δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα, 50
Fides tua § *seruauit* te: vade in * *pacem.*
ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.

CAP. VIII. ἡ.

Et factum est *in* deinceps, & ipse iter faciebat per ‖ *ciuitates*
Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς, καὶ αὐτὸς διώδευε κατὰ πόλιν 1
& castella, prædicans & euangelizans regnum
καὶ κώμην, κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν
Dei, & duodecim cum illo, Et mulieres aliquæ
τοῦ θεοῦ. καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ, καὶ γυναῖκές τινες
quæ erant curatæ à spiritibus malignis & infir-
αἱ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν, καὶ ἀσθε-
mitatibus, Maria ℣ *vocata* Magdalene, de qua dæmonia septem
νειῶν, Μαρία ἡ καλουμένη Μαγδαληνὴ, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἑπτὰ
exierant: Et Iohanna vxor Chusæ procuratoris Herodis,
†ἐξεληλύθει· καὶ Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ ἐπιτρόπου Ἡρώδου, ἐξέρχομαι
& Susanna, & aliæ multæ, quæ ministrabant ei de
καὶ Σουσάννα, καὶ ἕτεραι πολλαὶ, αἵτινες διηκόνουν αὐτῷ ἀπὸ τῶν
facultatibus suis. § *Conueniente* autem turba plurima, & § Cùm conuenirent
ὑπαρχόντων αὐταῖς. συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ, καὶ
secundum ciuitatem aduenientibus ad eum, dixit per similitudinem: * de ciuitatibus properarent
τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευομένων πρὸς αὐτὸν, εἶπε διὰ παραβολῆς·
Exiit ‖ *seminans* seminare semen suum: & *dum*
Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον ἑαυτοῦ· καὶ ἐν τῷ 5 ‖ qui seminat, ℣ dum seminat, aliud
seminando eum, hoc quidem cecidit secus viam, & concul-
σπείρειν αὐτὸν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ † κατεπα- κατεπατήθη
catum est: & volucres cæli comederunt illud.
τήθη, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό·
Et aliud cecidit supra petram: & natum exaruit,
καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ φυὲν ἐξηράνθη, 6
§ *propter non habere* humorem. Et aliud cecidit * *in medio* § quia non habebat
διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα. καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ 7 * inter spinas
spinarum, & simul ‖ *enatæ* spinæ suffocauerunt illud. ‖ exortæ
τῶν ἀκανθῶν, καὶ † συμφυεῖσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό. συμφύω
Et aliud cecidit in terram bonam: & ℣ *natum* ℣ ortum
καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, καὶ φυὲν 8
fecit fructum centuplum. Hæc dicens, clamabat:
ἐποίησε καρπὸν ἑκατονταπλασίονα. ταῦτα λέγων ἐφώνει,
§ *Habens aures * audire.* audiat.
ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. § Qui habet * audiendi.
Interrogabant autem eum discipuli eius, *dicentes,* quæ esset
ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, τίς εἴη ἡ 9
παραβολή

Quibus
parabola hæc. *Is verò dixit: Vobis datum est nosse
παραβολὴ αὕτη. ὁ δὲ εἶπεν, ὑμῖν δέδοται γνῶναι 10
|| mysterium § autem
|| mysteria regni Dei, at cæteris § in para-
τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παρα-
bolis: vt videntes non videant, & audientes non intelligant.
βολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι, καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν.
Est autem hæc parabola: Semen est verbum Dei.
ἔστι δὲ αὕτη ἡ παραβολή· ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. 11
P hi sunt qui audiunt:
Qui autē secus viam, P sunt audientes: deinde venit
οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδόν, εἰσὶν οἱ ἀκούοντες, εἶτα ἔρχεται ὁ 12
diabolus, & tollit verbum de corde eorum, vt ne
διάβολος, καὶ αἴρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ
§ salui fiant. Nam qui
credentes § seruentur. Qui verò supra petram, qui
πιστεύσαντες σωθῶσιν. οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας, οἱ 13
* radices
cùm audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: & hi * radicem non
ὅταν ἀκούσωσι, μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ
|| quia
habent: || qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis
ἔχουσιν, οἳ πρὸς καιρὸν πιστεύουσι· καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ
P recedunt
§ cecidit,
P absistunt. Quod autem in spinas § cadens, hi
*ἀφίστανται. τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν, οὗτοί 14
ἀφίσταμαι
* audierunt,
sunt qui * audientes, & à solicitudinibus & diuitiis, & voluptatibus
εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου καὶ ἡδονῶν τοῦ
|| euntes,
vitæ, || profecti suffocantur, & non referunt fructum.
βίου πορευόμενοι συμπνίγονται, καὶ οὐ τελεσφοροῦσι.
P bonam
§ bono & optimo
Quod autē in P pulchram terram, hi sunt qui in corde § pulchro
τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ 15
& bono audientes verbum retinent, & fructum afferunt
καὶ ἀγαθῇ, ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσι, καὶ καρποφοροῦσιν
in patientia. Nemo autem lucernam accendens, operit
ἐν ὑπομονῇ. οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας, καλύπτει 16
eam vase, aut subtus lectum ponit: sed supra candelabrū
αὐτὸν σκεύει, ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν· ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας
|| videant
ponit, vt intrantes || aspiciant lumen.
ἐπιτίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσι τὸ φῶς.
P manifestetur:
Non enim est occultum quod nō P manifestum fiet: nec abscon-
οὐ γάρ ἐστι κρυπτὸν ὃ οὐ φανερὸν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυ- 17
§ cognoscatur,
ditū, quod non § cognoscetur, & in palam veniat.
φον, ὃ οὐ γνωσθήσεται, καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ.
* Videte
|| audiatis.
P habet,
*Aspicite ergo quomodo || auditis. Qui enim P habeat, dabitur
βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε. ὃς γὰρ ἐὰν ἔχῃ, δοθήσεται 18
§ quicunque non habet, etiam quod putat se
illi: & § qui non habeat, & quod videtur habere, auferetur ab illo.
αὐτῷ· καὶ ὃς ἐὰν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.
Venerunt autem ad illum mater & fratres eius:
παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, 19
* adire
|| præ turba.
& non poterant * contingere eum || propter turbam.
καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον.
Et nuntiatum est illi, dicentibus: Mater tua & fra-
καὶ ἀπηγγέλη αὐτῷ λεγόντων, ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελ- 20
tres tui stant foris, videre te volentes. Qui autem re-
φοί σου ἑστήκασιν ἔξω, ἰδεῖν σε θέλοντες. ὁ δὲ ἀπο- 21
P qui
spondens dixit ad eos: Mater mea & fratres mei hi sunt P
κριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς, μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν
§ audiunt, & faciunt.
verbum Dei § audientes, & facientes ipsum.
οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες, καὶ ποιοῦντες αὐτόν.
* autem
Et factum est * in vna dierum, & ipse ascendit in nauiculā,
καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον, 22
|| Transfretemus trans stagnum. Et ascenderunt. Et
& discipuli eius: & ait ad illos: || Transeamus
καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, διέλθωμεν
ἀνάγω
in vlterius stagni. Et prouecti sunt.
εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης· καὶ † ἀνήχθησαν.
P obdormiuit.
Nauigantibus autē illis, P sopitus est. & descendit procella venti
πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσε, καὶ κατέβη λαῖλαψ ἀνέμου 23
in stagnum, & complebantur, & periclitabantur.
εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπληροῦντο, καὶ ἐκινδύνευον.
Accedentes autem suscitauerunt eum, dicentes: Præceptor,
προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτόν, λέγοντες, ἐπιστάτα, 24
§ At ille surgens increpauit
* tempestatem
|| cessauit,
perimus. § Ille autem excitatus obiurgauit ventum, & * fluctua-
ἀπολλύμεθα. ὁ δὲ ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύ-
tionem aquæ: & || cessauerunt, & facta est tranquillitas.
δωνι τοῦ ὕδατος· καὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἐγένετο γαλήνη.
P Qui
Dixit autem illis: Vbi est fides vestra? P Timentes autem
εἶπε δὲ αὐτοῖς, ποῦ ἐστιν ἡ πίστις ὑμῶν; φοβηθέντες δὲ 25
§ putas
mirati sunt, dicentes ad inuicem: Quis § nam hic est, quia &
ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ
ventis imperat & mari, & obediunt ei?
τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;
* Gerasenorum,
Et nauigauerunt ad regionem * Gadarenorum, quæ
καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν, ἥτις 26
P Et cùm de naui egressus esset
est contra Galilæam. || Exeunti autem ipsi
ἐστὶν ἀντιπέραν τῆς Γαλιλαίας. ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ 27
ad terram, occurrit illi vir quidā ex vrbe, qui habebat
ἐπὶ τὴν γῆν, ὑπήντησεν αὐτῷ ἀνήρ τις ἐκ τῆς πόλεως, ὃς εἶχε
P dæmonium iam
§ neque
P dæmonia ex temporibus multis: & vestimento non induebatur, § &
δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν, καὶ ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο, καὶ
in domo non manebat, sed in monumentis.
ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν.
* Is vt vidit
|| ante illum:
*Videns verò Iesum, & exclamans, procidit || illi:
ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀνακράξας προσέπεσεν αὐτῷ, 28
P est
& voce magna dixit: Quid mihi & tibi P Iesu fili Dei
καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπε, τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ
altissimi? obsecro te, ne me torqueas.
τοῦ ὑψίστου; δέομαί σου, μή με βασανίσῃς.

Præcipiebat enim spiritui immundo § exire ab
§ vt exiret
29 παρήγγελλε γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, ἐξελθεῖν ἀπὸ
homine. Multis enim temporibus arripiebat illum: & vincie-
τοῦ ἀνθρώπου. πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτόν, καὶ ἐδεσ-
batur catenis, & compedibus custoditus: & * perrumpens
* ruptis vinculis agebatur
μεῖτο ἁλύσεσι καὶ πέδαις φυλασσόμενος, καὶ διαρρήσσων τὰ
vincula agitabatur à dæmonio in deserta.
δεσμά, † ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος εἰς τὰς ἐρήμους.
ἐλαύνω
Interrogauit autem illum Iesus, dicens: Quod tibi est nomen? || Is
|| At ille
30 ἐπηρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων, τί σοί ἐστιν ὄνομα; ὁ
autem dixit, Legio: quia dæmonia multa intrauerunt in eum.
δὲ εἶπε, λεγεών· ὅτι δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν.
Et rogauerunt illum P vt non imperaret illis § in
P ne § ve
31 καὶ παρεκάλει αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν
abyssum * abire. Erat autem ibi grex porcorū multorum
* ire
32 ἄβυσσον ἀπελθεῖν. ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν
pascentium in monte: & rogabant eum vt permitteret
βοσκομένων ἐν τῷ ὄρει· καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ
eis in illos ingredi: & permisit illis.
αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν· καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς.
|| Exeuntia autem dæmonia ab homine, P intrauerunt in
|| Exierunt ergo P &
33 ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, εἰσῆλθεν εἰς
porcos: & impetu abiit grex per præceps in sta-
τοὺς χοίρους· καὶ † ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν λί-
ὁρμάω
gnum, & suffocatus est. § Videntes autem pascentes fa-
§ Quod vt viderunt factum qui pascebant,
34 μνην, καὶ ἀπεπνίγη. ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γεγο-
ctum, fugerunt: & abeuntes nuntiauerunt in ciuitatem, &
νός, ἔφυγον· καὶ ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ
in * agros. Exierunt autē videre || factum P, & vene-
* villas.
|| quod P et
35 εἰς τοὺς ἀγρούς. ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός, καὶ ἦλ-
runt ad Iesum: & inuenerūt sedentem hominem à
θον πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ εὗρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ'
quo dæmonia exierant, vestitum, ac sana mente,
οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, ἱματισμένον, καὶ σωφρονοῦντα,
ad pedes § Iesu: & timuerunt.
§ eius:
παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐφοβήθησαν.
Nuntiauerunt autem illis & * videntes, quomodo || seruatus esset P dæmo-
* qui viderant,
|| sanus factus
P à legione.
36 ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμο-
niacus. Et rogauerunt illum omnis multitudo circum regionis
37 νισθείς· καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου
§ Gadarenorum abire ab ipsis: quia timore magno simul
§ Gerazenorum
vt discederet
τῶν Γαδαρηνῶν ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν· ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συν-
tenebantur. ipse autem ascendens in nauim, reuersus est.
είχοντο. αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον, ὑπέστρεψεν.
*Rogauit autem illum vir à quo exierant dæmonia,
* Et
38 ἐδέετο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνήρ, ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια,
|| esse cum eo: dimisit autem eum Iesus, dicens:
|| vt esset
εἶναι σὺν αὐτῷ· ἀπέλυσε δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων,
Redi in domum tuam, & narra quanta fecit tibi
39 ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ διηγοῦ ὅσα ἐποίησέ σοι ὁ
Deus. & abiit per vniuersam ciuitatem prædicans quanta fecis-
θεός. καὶ ἀπῆλθε καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίη-
set illi Iesus. Factum est autē P in redire
P cùm rediisset Iesus,
40 σεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι
Iesum, excepit illum turba: erant § enim omnes
§ autem
τὸν Ἰησοῦν, ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος. ἦσαν γὰρ πάντες
expectantes eum. Et ecce venit vir, cui no-
41 προσδοκῶντες αὐτόν. καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνήρ, ᾧ ὄνο-
men Iairus, & ipse princeps synagogæ erat: & * ca-
* cecidit
μα Ἰάειρος, καὶ αὐτὸς ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχε· καὶ πε-
dens ad pedes Iesu || rogabat eum P intrare in
|| rogans
P vt intraret
σὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς
domum § suam. Quia filia * vnigenita erat ei || vt
§ eius.
* vnica || ferè
42 τὸν οἶκον αὐτοῦ· ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς
annorū duodecim, & hæc moriebatur. P In verò ire ipsum,
P Et contigit dum iret, à turbis comprimebatur.
ἐτῶν δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν. ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτόν,
turba comprimebant eum. Et mulier § existens in fluxu
§ quædam erat
43 οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν. καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει
sanguinis ab annis duodecim, quæ * medicis impendens omnem
* in medicos erogauerat
αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἥτις ἰατροῖς προσαναλώσασα ὅλον
|| vitam, non potuit ab vllo curari.
|| substantiam suam, nec
τὸν βίον, οὐκ ἴσχυσεν ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι·
P Accedens retrò, § tetigit fimbriam vestimenti
P Accessit § &
44 προσελθοῦσα ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου
eius, & confestim stetit fluxus sanguinis eius.
αὐτοῦ, καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς.
Et ait Iesus: Quis * tangens me? negantibus autem
* est qui tetigit
45 καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, τίς ὁ ἁψάμενός μου; ἀρνουμένων δὲ
omnibus, dixit Petrus & qui cum illo || : Præceptor, turbæ com-
|| erant:
πάντων, εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συν-
primunt te, & affligunt, & dicis: Quis P tangens me?
P tetigit
έχουσί σε, καὶ ἀποθλίβουσι, καὶ λέγεις, τίς ὁ ἁψάμενός μου;
§ At Iesus dixit: Tetigit me aliquis: * ego enim noui virtu-
§ Et * nam
46 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἥψατό μού τις· ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύνα-
tem || exeuntem de me. Videns autem mulier
|| exiisse
47 μιν ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ. ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ
quia non latuit, tremens venit, & P adlabens ei, ob
P procidit ante pedes eius, &
ὅτι οὐκ † ἔλαθε, τρέμουσα ἦλθε, καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ, δι'
λανθάνω
quam causam tetigerit eum, indicauit illi coram omni
ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ, ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τοῦ
populo, & quēadmodum sanata sit confestim.
λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα.

* Ipse autē dixit ei: Confide filia: fides tua ‖ seruauit
ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, θάρσει θύγατερ· ἡ πίστις σου σέσωκέ 48
te: vade in pace. Adhuc autem illo loquente,
σε· πορεύου εἰς εἰρήνην. ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος, 49
venit quidam ℘ à principe synagogæ, dicens ei, Quia mor-
ἔρχεταί τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγων αὐτῷ, ὅτι τέ-
tua est filia tua: § ne vexa * magistrum.
θνηκεν ἡ θυγάτηρ σου. μὴ σκύλλε τὸν διδάσκαλον.
At Iesus * audiens, respondit ‖ illi, dicens, Ne time:
ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας, ἀπεκρίθη αὐτῷ, λέγων, μὴ φοβοῦ· 50
tantùm crede, & ℘ seruabitur. Ingressus autem in do-
μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται. εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν οἰ- 51
mum, non permisit intrare § neminem si non Petrum & Ioannem
κίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδένα εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰωάννην,
& Iacobum, & patrem puellæ, & matrem.
καὶ Ἰάκωβον, καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς, καὶ τὴν μητέρα.
Flebant autem omnes, & plangebant illam. * Ille autem dixit,
ἔκλαιον δὲ πάντες, καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν. ὁ δὲ εἶπε, 52
‖ Ne flete: non est mortua ℘, sed dormit.
μὴ κλαίετε. οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.
Et deridebant eum, scientes quòd mortua esset.
καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν. 53
Ipse autem eiiciens foras omnes, & tenens
αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας, καὶ κρατήσας τῆς 54
manum eius, clamauit, dicens: Puella, surge.
χειρὸς αὐτῆς, ἐφώνησε, λέγων, ἡ παῖς, ἐγείρου.
Et reuersus est spiritus eius, & surrexit con-
καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παρα- 55
tinuò: & § ordinauit illi dari manducare.
χρῆμα· καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν.
Et stupuerunt parentes eius: * Ille autem præcepit illis
καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς. ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς 56
‖ nemini dicere factum ℘.
μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

* At
‖ saluam fecit
℘ ad principem
§ noli vexare illū,
* autem audito hoc verbo,
‖ patri puellæ. Noli timere:
℘ salua erit. Et cùm venisset
§ secum quenquam nisi
* At
‖ Nolite flere,
℘ puella,
§ iussit
* quibus
‖ ne alicui dicerent quod
℘ erat.

CAP. IX. θ΄.

§ Conuocans autem duodecim * discipulos suos,
Συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, 1
dedit illis virtutem & potestatem super omnia dæmonia,
ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια,
& ‖ languores ℘ curare. Et misit illos prædicare
καὶ νόσους θεραπεύειν. καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν 2
regnum Dei, & sanare infirmos.
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενοῦντας.
Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via: neque
καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδόν, μήτε 3
‖ virgas, neque peram, neque panem, neque § argentum, neque singuli
ῥάβδους, μήτε πήραν, μήτε ἄρτον, μήτε ἀργύριον, μήτε ἀνὰ
duas tunicas * habere. Et in quamcunque domum intraueritis,
δύο χιτῶνας ἔχειν. καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε, 4
ibi manete, & indè ‖ exite. Et quicunque
ἐκεῖ μένετε, καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε. καὶ ὅσοι ἐὰν 5
non receperint vos, exeuntes de ciuitate illa, etiam
μὴ δέξωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τὸν
puluerem ℘ à pedibus vestris excutite in testimonium supra
κονιορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε εἰς μαρτύριον ἐπ'
illos. Egressi autem § perambulabant per vicos, euan-
αὐτούς. ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας, εὐαγ- 6
gelizantes & curantes vbique.
γελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.
Audiuit autem Herodes tetrarcha * facta ab eo
ἤκουσε δὲ Ἡρώδης ὁ τετράρχης τὰ γινόμενα ὑπ' αὐτοῦ 7
omnia, & hæsitabat, ‖ propter dici à quibusdam, quia Ioannes
πάντα, καὶ διηπόρει, διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπό τινων, ὅτι Ἰωάννης
surrexit à mortuis. A quibusdā verò, quia Elias
ἐγήγερται ἀπὸ τῶν νεκρῶν. ὑπό τινων δὲ, ὅτι Ἠλίας 8
apparuit: ℘ aliis autem, quia propheta vnus § antiquorum resurrexit.
ἐφάνη· ἄλλων δὲ, ὅτι προφήτης εἷς τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.
Et ait Herodes: Ioannem ego * decapitaui. quis autem est
καὶ εἶπεν ὁ Ἡρώδης, Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα, τίς δέ ἐστιν 9
iste, de quo ego audio talia? & quærebat videre eum.
οὗτος, περὶ οὗ ἐγὼ ἀκούω τοιαῦτα; καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν.
Et reuersi Apostoli narrauerunt illi quæcunque
καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα 10
fecerunt: & ‖ assumens illos, secessit seorsum in
ἐποίησαν· καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς, ὑπεχώρησε κατ' ἰδίαν εἰς
locum desertum ℘ vrbis vocatæ Bethsaidæ.
τόπον ἔρημον πόλεως καλουμένης Βηθσαϊδά.
§ At turbæ cognoscentes secutæ sunt illum: & * excipiens
οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες, ἠκολούθησαν αὐτῷ· καὶ δεξάμενος 11
eos, ‖ loquebatur illis de regno Dei, &
αὐτοὺς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ
℘ opus habentes cura, sanabat.
τοὺς χρείαν ἔχοντας θεραπείας ἰᾶτο.
At dies § cœperat declinare. * accedentes autem duodecim,
ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν. προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα, 12
dixerunt illi: Dimitte ‖ turbam, vt abeuntes in ℘ qui in cir-
εἶπον αὐτῷ, ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κύ-
cuitu vicos & agros, diuertant, & inueniant § cibarium:
κλῳ κώμας καὶ τοὺς ἀγροὺς, καταλύσωσι, καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισμόν·
quia hic in deserto loco sumus.
ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν.

§ Conuocatis
* apostolis,
‖ vt ℘ curarent,
‖ virgam,
§ pecuniam,
* habeatis.
‖ ne exeatis.
℘ pedū vestrorum
§ circuibant per castella,
* quæ fiebant
‖ eo quòd diceretur
℘ ab
§ de antiquis
* decollaui,
‖ assumptis illis
℘ qui est
§ Quod cùm cognouissent turbæ,
* excepit
‖ &
℘ eos qui indigebant
§ autem * &
‖ turbas,
℘ quæ sunt circa castella, villásque
§ escas.

Ait autem ad illos: Date illis manducare. * Illi autem
13 εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. οἱ δὲ
dixerunt: Non sunt nobis plus quàm quinque panes, & duo pisces,
εἶπον, οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε ἄρτοι καὶ δύο ἰχθύες,
‖ si non quid euntes nos ℘ emamus in omnem § populum
εἰ μή τι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν
hunc escas. Erant * enim ferè viri quinque
14 τοῦτον βρώματα. ἦσαν γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες πεντακι-
millia. Ait autem ad discipulos suos: Facite discumbere
σχίλιοι. εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, κατακλίνατε
illos * discubitus per quinquagenos.
αὐτοὺς κλισίας ἀνὰ πεντήκοντα.
Et fecerunt ita: & discumbere fecerunt omnes.
15 καὶ ἐποίησαν οὕτω, καὶ ἀνέκλιναν ἅπαντας.
‖ Accipiens autem quinque ℘ panes, & duos pisces,
16 λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας,
respiciens in cælum, § benedixit illis, & fregit,
ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησεν αὐτοὺς, καὶ κατέκλασε,
& * dedit discipulis ‖ apponere turbæ.
καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς παρατιθέναι τῷ ὄχλῳ.
Et manducauerūt, & saturati sunt omnes: & sublatū est ℘ abun-
17 καὶ ἔφαγον, καὶ † ἐχορτάσθησαν πάντες. καὶ * ἤρθη τὸ περισ-
dans illis fragmentorum cophini duodecim.
σεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων κόφινοι δώδεκα.
Et factum est § in esse ipsum orantem soli-
18 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον κατα-
tarie, simul erant * ei discipuli, & interrogauit illos,
μόνας, συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταί, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς
dicens: Quem me dicunt turbæ esse?
λέγων, τίνα με λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι;
‖ Illi autem ℘ respondentes dixerunt: Ioannem Baptistam: alij
19 οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν· ἄλλοι
autem Eliam: alij verò, quia propheta § quidam antiquorum resurrexit.
δὲ Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ, ὅτι προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.
Dixit autem illis: Vos autem quem me dicitis esse? re-
20 εἶπε δὲ αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀπο-
spondens autem * Petrus, dixit: Christum Dei.
κριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, εἶπε, τὸν Χριστὸν τοῦ θεοῦ.
‖ Ille autem increpans illos, præcepit ℘ nemini dicere hoc,
21 ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς, παρήγγειλε μηδενὶ εἰπεῖν τοῦτο,
Dicens: Quia oportet filium hominis multa pati, & re-
22 εἰπὼν, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀπο-
probari à senioribus & principibus sacerdotū, & Scri-
δοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμ-
bis, & occidi, & tertia die resurgere.
ματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.
Dicebat autem ad omnes: Si quis vult post me venire,
23 ἔλεγε δὲ πρὸς πάντας, εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν,
abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie,
ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν,
& sequatur me. Qui enim voluerit animam
24 καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν
suam § seruare, perdet illam: * qui autem perdiderit ani-
αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν. ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυ-
mam suam propter me, ‖ hic seruabit illam.
χὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν.
Quid enim proficit homo ℘ lucratus mundum vniuersum,
25 τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον,
seipsum autem § perdens, aut damno affectus?
ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας, ἢ ζημιωθείς;
* Qui enim erubuerit me & meos sermones, hunc
26 ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον
filius hominis erubescet cùm venerit in ‖ gloria
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ
sua, & Patris & sanctorum angelorum.
αὐτοῦ, καὶ τοῦ πατρὸς, καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.
Dico autem vobis verè, Sunt aliqui hîc ℘ stantium, qui non
27 λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστώτων, οἳ οὐ μὴ
gustabunt mortem, donec videant regnum Dei.
γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.
Factum est autem post verba hæc ferè dies octo, &
28 ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτὼ, καὶ
§ assumens Petrum, & Ioannem, & Iacobum, * ascendit in
παραλαβὼν τὸν Πέτρον, καὶ Ἰωάννην, καὶ Ἰάκωβον, ἀνέβη εἰς τὸ
montem ‖ orare. Et facta est ℘ in orando
29 ὄρος προσεύξασθαι. καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ προσεύχεσθαι
ipsum, species vultus eius altera, & vestitus
αὐτὸν, τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ ὁ ἱματισμὸς
eius albus § refulgens. Et ecce viri duo
30 αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων. καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο
colloquebantur * illi, qui erant ℘ Moyses & Elias.
συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μωσῆς καὶ Ἠλίας·
Qui visi in ‖ gloria, dicebant ℘ exodum eius, quē § futurus erat
31 οἳ ὀφθέντες ἐν δόξῃ, ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ἣν ἔμελλε
implere in Hierusalem. At Petrus * & qui cum illo
32 πληροῦν ἐν Ἱερουσαλήμ. ὁ δὲ Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ
erant grauati ‖ somno. ℘ euigilantes autem viderunt § gloriam
ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ. διαγρηγορήσαντες δὲ εἶδον τὴν δόξαν
eius, & duos viros * simul stantes illi.
αὐτοῦ, καὶ τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας αὐτῷ.
Et factum est ℘ in discedere ipsos ab illo, ait
33 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ, εἶπεν
ὁ Πέτρος

* ac
‖ nisi fortè eamus
℘ &
§ hanc turbam
* autem
* per conuiuia
‖ Acceptis
℘ panibus, & duobus piscibus, respexit § &
* distribuit
‖ suis vt ponerent ante turbas.
℘ quod superfuit
† χορτάζω
* αἴρω
§ cùm solus esset orans,
* cum illo &
‖ At
℘ respondērunt &
§ vnus de prioribus
* Simon
‖ At
℘ ne cui dicerent
§ saluam facere,
* nam qui
‖ saluam faciet
℘ si lucretur
§ perdat, & detrimentū sui faciat
* Nam
‖ maiestate
℘ stantes,
§ assumpsit * &
‖ vt oraret.
℘ dum oraret,
§ &
* cum eo,
℘ autem
‖ maiestate,
℘ excessum
§ completurus erat
* verò
‖ erant ℘ &
§ maiestatem
‖ qui stabant cum illo.
* cùm discederent

* bonum
Petrus ad Iesum: Præceptor,* pulchrum est nos hîc esse:
ὁ πέτρος πρὸς τὸν ἰησοῦν· ἐπιστάτα, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι·
& faciamus tabernacula tria, vnum tibi, & vnum Moysi, & vnum
καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, μίαν σοί, καὶ μίαν μωσεῖ, καὶ μίαν
‖ nesciens ᵖ loquente,
Eliæ, ‖ non sciens quid diceret. Hæc autem illo ᵖ dicente,
ἠλίᾳ, μὴ εἰδὼς ὃ λέγει. ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος, 34
* & * intrantibus illis
facta est nubes, & obumbrauit eos: *timuerunt autem * in
ἐγένετο νεφέλη, καὶ ἐπεσκίασεν αὐτούς· ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ
illos intrare in nubem. Et vox
ἐκείνους εἰσελθεῖν εἰς τὴν νεφέλην. καὶ φωνὴ 35
facta est de nube, dicens: Hic est filius meus di-
ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγα-
‖ dum fieret vox,
lectus, ipsum audite. Et ‖ in fieri vocem,
πητός, αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνήν, 36
ᵖ dixerunt
inuentus est Iesus solus: & ipsi tacuerunt, & nemini ᵖ enuntia-
εὑρέθη ὁ ἰησοῦς μόνος. καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν, καὶ οὐδενὶ ἀπήγγει-
' quicquā ex his
uerunt in illis diebus ' nihil eorum quæ viderant.
λαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑωράκασιν.
Factū est autem in sequenti die, descendentibus illis de
ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ, κατελθόντων αὐτῶν ἀπὸ 37
monte, occurrit illi turba multa.
τοῦ ὄρους, συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς.
Et ecce vir de turba exclamauit, dicens: Magister, obse-
καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἀνεβόησε, λέγων, διδάσκαλε, δέο- 38
* vnicus
crote, respice in filium meum, quia * vnigenitus est mihi.
μαί σου, ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸν υἱόν μου· ὅτι μονογενής ἐστί μοι·
Et ecce spiritus apprehendit eum, & subitò clamat: &
καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει αὐτόν, καὶ ἐξαίφνης κράζει. καὶ 39
‖ elidit, & dissipat ᵖ dilanians
‖ discerpit eum cum spuma, & vix discedit ab ipso, ᵖ con-
σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ, καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ, συν-
terens eum. Et rogaui discipulos tuos vt e-
τρῖβον αὐτόν. καὶ ἐδεήθην τῶν μαθητῶν σου ἵνα ἐκ- 40
iicerent illum, & non potuerunt. Respondens autem
βάλλωσιν αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν. ἀποκριθεὶς δὲ 41
Iesus, dixit: O generatio infidelis & peruersa, vsquequo
ὁ ἰησοῦς, εἶπεν, ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε
ero apud vos, & patiar vos? adduc huc
ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν; προσάγαγε ὧδε τὸν
' Et cùm accederet, elisit
filium tuum. *Adhuc autem accedente eo, lacerauit
υἱόν σου. ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ, ἔρρηξεν 42
* &
illum dæmonium & dissipauit. *increpauit autem Ie-
αὐτὸν τὸ δαιμόνιον, καὶ συνεσπάραξεν. ἐπετίμησε δὲ ὁ ἰη-
sus spiritum immundum, & sanauit puerum, & red-
σοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα, καὶ ἀπέ-
didit illum patri eius. Stupebant autem
δωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ. ἐξεπλήσσοντο δὲ 43
‖ que
omnes in magnitudine Dei: omnibus ‖ autem miranti-
πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ. πάντων δὲ θαυμαζόν-
bus in omnibus quæ faciebat Iesus, dixit ad disci-
των ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, εἶπε πρὸς τοὺς μαθη-
ᵖ cordibus vestris τίθημι
pulos suos: Ponite vos in ᵖ aures vestras ser-
τὰς αὐτοῦ· † θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λό- 44
' enim * futurum est vt tradatur ‖ At
mones istos: nam filius ' hominis * futurus est tradi in
γους τούτους· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς
manus hominum. ‖ Illi autem ignorabant verbum istud, &
χεῖρας ἀνθρώπων. οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ 45
ᵖ velatū ante eos, παρακαλύπτομαι
erat ᵖ occultum ab ipsis, vt non sentirent illud:
ἦν † παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐτό·
& timebant interrogare eum de verbo hoc.
καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.
' cogitatio
Intrauit autem *ratiocinatio in eos, hæc, quis esset maior
εἰσῆλθε δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς ἂν εἴη μείζων 46
* cogitationes
eorum. At Iesus videns *ratiocinationem cordis illorum,
αὐτῶν. ὁ δὲ ἰησοῦς ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν, 47
‖ apprehendit ᵖ &
‖ assumens puerum, ᵖ statuit illum secus se:
ἐπιλαβόμενος παιδίου, ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἑαυτῷ·
Et ait illis: Quicunque susceperit istum puerum in
καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ 48
nomine meo, me recipit: & quicunque me receperit,
τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται,
' eum qui misit * Nam ‖ est inter vos omnes ᵖ maior est.
recipit ' mittentem me. * qui enim minor ‖ in omnibus
δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν
vobis existens, hic ᵖ erit magnus.
ὑμῖν ὑπάρχων, οὗτος ἔσται μέγας.
Respondens autem Ioannes, dixit: Præceptor, vidimus quendam
ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰωάννης εἶπεν, ἐπιστάτα, εἴδομέν τινα 49
in nomine tuo eiicientem dæmonia, & prohi-
ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα τὰ δαιμόνια, καὶ ἐκωλύ-
buimus eum, quia non sequitur nobiscum. Et ait ad
σαμεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν. καὶ εἶπε πρὸς 50
' Nolite prohibere, * vos ‖ vobis ᵖ dum complerentur
illum Iesus: ' Ne prohibete: qui enim nō est aduersus* nos pro ‖ nobis
αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, μὴ κωλύετε· ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν
est. Factum est autē ᵖ in compleri dies
ἐστι. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς 51
' vt iret
assumptionis eius, & ipse faciem suam firmauit ' ad
ἀναλήψεως αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήριξε τοῦ
ire in Hierusalem: Et misit nuntios ante
πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ 52
* ciuitatem
conspectum suum: & euntes intrauerunt in * vicum Sama-
προσώπου αὐτοῦ· καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς κώμην σαμα-
ritanorum, vt pararent illi. Et non receperunt eum,
ρειτῶν, ὥστε ἑτοιμάσαι αὐτῷ. καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν, 53

‖ euntis
quia facies eius erat ‖ iens in Hierusalem.
ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς ἱερουσαλήμ.
ᵖ Cùm vidissent
ᵖ Videntes autem discipuli eius Iacobus & Ioannes, dixerunt:
54 ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἰάκωβος καὶ ἰωάννης, εἶπον,
' dicimus vt ignis descendat
Domine, vis ' dicamus ignem descendere de cælo, &
κύριε, θέλεις εἴπωμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ
* consumat ‖ Et
*consumere illos, vt & Elias fecit? ‖ Conuersus autem in-
55 ἀναλῶσαι αὐτούς, ὡς καὶ ἠλίας ἐποίησε; στραφεὶς δὲ ἐπε-
ᵖ dicens: Nescitis
crepauit illos, ᵖ & dixit: Non scitis cuius spiritus estis vos.
τίμησεν αὐτοῖς, καὶ εἶπεν, οὐκ οἴδατε οἵου πνεύματός ἐστε ὑμεῖς.
Nam filius hominis non venit animas hominum per-
56 ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπο-
' aliud castellum.
dere, sed saluare. & abierunt in ' alium vicum.
λέσαι, ἀλλὰ σῶσαι. καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην.
Factum est autem ambulantibus illis in via, dixit quidam
57 ἐγένετο δὲ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, εἶπέ τις
ad illum: Sequar te quocunque abieris, Domine.
πρὸς αὐτόν, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ, κύριε.
Et dixit illi Iesus: Vulpes foueas habent, &
58 καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ
* autem
volucres cæli nidos: verùm filius * hominis
τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
non habet vbi caput reclinet. Ait autem ad alterum:
59 οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. εἶπε δὲ πρὸς ἕτερον,
‖ ire
Sequere me. Ille autem dixit: Domine, permitte mihi ‖ abeunti
ἀκολούθει μοι. ὁ δὲ εἶπε, κύριε, ἐπίτρεψόν μοι ἀπελθόντι
* & ᵖ qui
primum ' sepelire patrem meum. Dixit ᵖ autem ei Iesus:
60 πρῶτον θάψαι τὸν πατέρα μου. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς,
' vt mortui sepeliant * vade & ‖ Et
Sine ' mortuos sepelire suos mortuos: tu autem * abiens
ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς· σὺ δὲ ἀπελθὼν
annuncia regnum Dei. ‖ Ait autem & alter:
61 διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. εἶπε δὲ καὶ ἕτερος,
ᵖ sed
Sequar te, Domine, ᵖ primùm autem permitte mihi renuntiare
ἀκολουθήσω σοι κύριε, πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξασθαι
' domi sunt.
his qui ' ad domum meam. Ait autem ad illum Iesus: Nemo
62 τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου. εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, οὐδεὶς
immittens manum suam ad aratrum, & respiciens in quæ retrò,
ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον, καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω,
* regno
aptus est * ad regnum Dei.
εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

CAP. X.

ἀνέδειξεν ‖ duos,
Post autem hæc designauit Dominus & alios se-
1 Μετὰ δὲ ταῦτα † ἀνέδειξεν ὁ κύριος, καὶ ἑτέρους ἑβ-
ptuaginta ‖, & misit illos per binos ante faciem
δομήκοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου
ᵖ erat ipse venturus.
suam in omnem ciuitatem & locum quo ᵖ futurus erat ipse venire.
αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἔμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι.
' Et * illis
' Dicebat igitur * ad illos: Ipsa quidem messis multa, at
2 ἔλεγεν οὖν πρὸς αὐτούς, ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ
‖ autem
operarij ‖ pauci: rogate ergo dominum messis vt
ἐργάται ὀλίγοι. δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως
emittat operarios in messem suam.
ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.
ᵖ inter lupos. Nolite portare sacculum, neque
Ite: ecce ego mitto vos sicut agnos ᵖ in medio
3 ὑπάγετε· ἰδού, ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς, ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ
luporum. Ne portate marsupium, non peram, neque
4 λύκων. μὴ βαστάζετε βαλάντιον, μὴ πήραν, μηδὲ
calceamenta: & neminem per viam salutaueritis.
ὑποδήματα· καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε.
In quamcunque domum intraueritis, primùm dicite: Pax
5 εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον λέγετε, εἰρήνη
domui huic. Et si quidem fuerit ibi filius pacis,
6 τῷ οἴκῳ τούτῳ. καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης,
' sin autem
requiescet super illum pax vestra: ' si verò non, ad vos
ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς
reuertetur. In eadem autem domo manete, edentes
7 ἀνακάμψει. ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἐσθίοντες
* sunt
& bibentes quæ apud illos *. dignus enim operarius mercede sua
καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ
‖ nolite transire
est. ‖ ne transite de domo in domum.
ἐστι. μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν.
Et in quamcunque ciuitatem intraueritis, & susceperint vos,
8 καὶ εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ δέχωνται ὑμᾶς,
ᵖ quæ apponuntur
manducate ᵖ apposita vobis. Et curate qui
9 ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν. καὶ θεραπεύετε τοὺς
' sunt
in illa ' infirmos, & dicite illis: Appropinquauit in vos re-
ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς, ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βα-
gnum Dei. In quācunq; autē ciuitatem intraueritis, & non
10 σιλεία τοῦ θεοῦ. εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ μὴ
susceperint vos, exeuntes in plateas eius, dicite:
δέχωνται ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας αὐτῆς, εἴπατε,
* qui adhæsit
Etiam puluerem * adhærentem nobis de ciuitate vestra
11 καὶ τὸν κονιορτὸν τὸν κολληθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν
‖ extergimus in vos
‖ abstergimus vobis. tamen hoc scitote, quia appropinquauit super
ἀπομασσόμεθα ὑμῖν. πλὴν τοῦτο γινώσκετε, ὅτι ἤγγικεν ἐφ'
vos regnum Dei.
ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
Dico autem vobis, quia Sodomis in die illa remis-
12 λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτό-
sius erit, quàm ciuitati illi.
τερον ἔσται ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

Væ tibi Chorosaim, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro &
οὐαί σοι χωραζίν, οὐαί σοι βηθσαϊδά, ὅτι εἰ ἐν τύρῳ καὶ 13
[* sunt]
Sidone factæ fuissent virtutes quæ factæ in vobis, olim
σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι
[‖ pœniterent.]
vtique in cilicio & cinere sedentes ‖ pœnituissent.
ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμεναι μετενόησαν.
Veruntamen Tyro & Sidoni remissius erit in iudicio, quàm
πλὴν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν τῇ κρίσει, ἢ 14
vobis. Et tu Capharnaum vsque ad cælum exalta-
ὑμῖν. καὶ σὺ καπερναοὺμ ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖ- 15
ta, vsque ad infernum demergêris.
σα, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ.
[ᵖ Qui audit ʺ qui spernit]
ᵖ Audiens vos, me audit: & ʺ spernens vos, me sper-
ὁ ἀκούων ὑμῶν, ἐμοῦ ἀκούει· καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθε- 16
[* qui autem me spernit, ‖ eum qui misit]
nit: * at me spernens spernit ‖ mittentem me.
τεῖ. ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν, ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.
[ᵖ duo]
Reuersi sunt autem septuaginta ᵖ cum gaudio, dicentes: Domine,
ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἑβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς λέγοντες, κύριε, 17
etiam dæmonia subiiciuntur nobis in nomine tuo.
καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου.
[ʺ Et]
ʺ Ait autem illis: Videbam Satanam sicut fulgur de
εἶπε δὲ αὐτοῖς, ἐθεώρουν τὸν σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ 18
[* dedi]
cælo cadentem. Ecce * do vobis potestatem
οὐρανοῦ πεσόντα. ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν 19
calcandi supra serpentes & scorpiones, & super omnem virtu-
τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύνα-
tem inimici, & nihil vobis non nocebit.
μιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ.
[‖ nolite gaudere,]
Veruntamen in hoc ‖ ne gaudete, quia spiritus vobis sub-
πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑπο- 20
iiciuntur: gaudete autem quòd nomina vestra scripta sunt in
τάσσεται· χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν τοῖς
[ᵖ in ‖ sancto]
cælis. In ipsa hora exultauit ᵖ spiritu
οὐρανοῖς. ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύματι 21
Iesus, & dixit: Confiteor tibi Pater, Domine cæ-
ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν, ἐξομολογοῦμαί σοι πάτερ, κύριε τοῦ οὐ-
li & terræ, quòd abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus,
ρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν,
[* placuit]
& reuelasti ea paruulis: etiam Pater, quoniam sic * factum
καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. ναὶ ὁ πατήρ· ὅτι οὕτως ἐγέ-
est beneplacitum ante te. Omnia mihi tradita
νετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου. πάντα μοι παρε- 22
sunt à Patre meo: & nemo scit quis sit filius,
δόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου· καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστιν ὁ υἱός,
[‖ nisi]
‖ si non Pater: & quis sit Pater, ‖ si non Filius, & cui vo-
εἰ μὴ ὁ πατήρ· καὶ τίς ἐστιν ὁ πατήρ, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ᾧ ἐὰν βού-
luerit Filius reuelare. Et conuersus ad disci-
ληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μα- 23
[ʹ suos * qui vident]
pulos ʹ, priuatim dixit: Beati oculi * videntes
θητὰς, κατ' ἰδίαν εἶπε, μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες
[‖ vos]
quæ ‖ videtis. Dico enim vobis, quòd multi Prophetæ &
ἃ βλέπετε. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ 24
reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: &
βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον· καὶ
audire quæ auditis, & non audierunt.
ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.
Et ecce Legisperitus quidā surrexit, tentans illum, & dicens:
καὶ ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη, ἐκπειράζων αὐτὸν, καὶ λέγων, 25
[ᵖ faciendo]
Magister, quid ᵖ faciens vitam æternam possidebo?
διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;
[ʹ At]
ʹ Ille autem dixit ad eum: In Lege quid scriptum est? quomodo
ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν, ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς 26
legis? Ille autem respondens dixit: Diliges
ἀναγινώσκεις; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἀγαπήσεις 27
Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota
κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς
[* omnibus viribus tuis,]
anima tua, & ex * tota fortitudine tua, & ex omni
ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς
[‖ mente]
‖ cogitatione tua, & proximum tuu sicut teipsum.
διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.
[ᵖ quæ]
Dixit ᵖ autem illi: Rectè respondisti: hoc fac, & viues.
εἶπε δὲ αὐτῷ, ὀρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο ποίει, καὶ ζήσῃ. 28
Ille autē volens iustificare seipsum, dixit ad Iesum: Et
ὁ δὲ θέλων δικαιοῦν ἑαυτὸν, εἶπε πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ 29
quis est meus proximus? Suscipiens autem Iesus, dixit:
τίς ἐστί μου πλησίον; ὑπολαβὼν δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν, 30
Homo quidam descendebat ab Hierusalem in Iericho, &
ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ ἱερουσαλὴμ εἰς ἱεριχὼ, καὶ
[ʹ in latrones * despoliauerunt ‖ plagis impositis ᵖ semiuiuo relicto]
ʹ latronibus incidit: qui etiam * exuentes eum, & ‖ plagas
λῃσταῖς περιέπεσεν. οἳ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, καὶ πληγὰς
impotentes, abierunt, ᵖ relinquentes semiuiuum existentem.
ἐπιθέντες ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα.
[ʹ vt * descenderet eadem via, ‖ viso illo]
Secundum sortem autem ʹ sacerdos quidam * descendit in via
κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεύς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ 31
illa, & ‖ videns illum, præteriit. Similiter autem &
ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, † ἀντιπαρῆλθεν. ὁμοίως δὲ καὶ 32
[ἀντιπαρέρχομαι]
[ᵖ cùm esset secus ʹ & videret eum,]
Leuita, ᵖ factus secundùm locum, ʹ veniens & videns, pertransiit.
λευΐτης, γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθεν.
Samaritanus autem quidā iter faciens, venit secus eum: & videns
σαμαρείτης δέ τις ὁδεύων, ἦλθε κατ' αὐτὸν, καὶ ἰδὼν 33
[* misericordia ‖ appropians]
eum, * visceribus commotus est. Et ‖ accedens alligauit vul-
αὐτὸν, ἐσπλαγχνίσθη. καὶ προσελθὼν κατέδησε τὰ τραύ- 34

[ᵖ & imponens]
nera eius, infundens oleum & vinum: ᵖ ascendere faciens autem illum
ματα αὐτοῦ, ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον· ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν
[ʹ suum * stabulum,]
in ʹ proprium iumentum, duxit in * diuersorium, & curam egit
ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγαγεν εἰς πανδοχεῖον, καὶ ἐπεμελήθη
[‖ altera die protulit ᵖ &]
eius. Et ‖ in crastinum exiens, eiiciens duos denarios ᵖ
35 αὐτοῦ. καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξελθὼν, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια
[ʹ stabulario,]
dedit ʹ tabernario, & ait illi: Curam habe illius: &
ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ
[* supererogaueris ‖ cùm rediero]
quodcunque * adinsumpseris, ego ‖ in redire me, red-
ὅ, τι ἂν προσδαπανήσῃς, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με, ἀπο-
dam tibi. Quis igitur horum trium videtur tibi
36 δώσω σοι. τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν δοκεῖ σοι
[ᵖ illi qui incidit]
proximus fuisse ᵖ incidentis in latrones?
πλησίον γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς;
[ʹ At * Qui fecit ‖ in illum &]
ʹ Ille autem dixit: * Faciens misericordiam ‖ cum illo. ait ergo
37 ὁ δὲ εἶπεν, ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. εἶπεν οὖν
illi Iesus: Vade, & tu fac similiter.
αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, πορεύου, καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.
[ᵖ dum irent,]
Factum est autē ᵖ in ire eos, & ipse intrauit in
38 ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς, καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς
[ʺ quoddam castellum: &]
ʺ vicum quendam: mulier autē quædam nomine Martha, excepit illum
κώμην τινά. γυνὴ δέ τις ὀνόματι μάρθα, ὑπεδέξατο αὐτὸν
[* nomine]
in domum suam. Et huic erat soror * vocata
39 εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη
[‖ Domini]
Maria, quæ etiam sedens secus pedes ‖ Iesu, audiebat
μαρία, ἣ καὶ παρακαθίσασα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ, ἤκουε
[ᵖ autem satagebat ʹ frequens]
verbum illius. At Martha ᵖ distrahebatur circa ʹ multum
40 τὸν λόγον αὐτοῦ. ἡ δὲ μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν
[* quæ stetit &]
ministerium. * stans autem ait: Domine, non curæ est tibi quòd so-
διακονίαν. ἐπιστᾶσα δὲ εἶπε, κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελ-
[‖ me adiuuet,]
ror mea solam me reliquit ministrare? dic ergo illi vt ‖ mihi
φή μου μόνην με κατέλιπε διακονεῖν; εἰπὲ οὖν αὐτῇ ἵνα μοι
[ᵖ Et ʹ Dominus, συναντιλαμβάνω]
simul suscipiat. ᵖ Respondens autem dixit illi ʹ Iesus:
41 † συναντιλάβηται. ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ ἰησοῦς,
[* erga plurima.]
Martha, Martha, solicita es, & turbaris * circa multa.
μάρθα, μάρθα, μεριμνᾷς, καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά.
[‖ Vnum porrò ᵖ necessarium. ʹ optimam]
‖ Vnius verò est ᵖ vsus. Maria autem ʹ bonam partem ele-
42 ἑνὸς δέ ἐστι χρεία. μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξε-
git, quæ non auferetur ab ea.
λέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς.

CAP. XI. ια.

[* cùm esset ‖ orans,]
Et factum est * in esse ipsum in loco quodam ‖ oran-
1 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχό-
[ᵖ vnus ex discipulis]
tem, vt cessauit, dixit ᵖ quidam discipulorum eius ad eum:
μενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέ τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν,
Domine, doce nos orare, sicut & Ioannes docuit
κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ ἰωάννης ἐδίδαξε
[ʹ Et]
discipulos suos. ʹ Ait autem illis: Cùm ora-
2 τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. εἶπε δὲ αὐτοῖς, ὅταν προσεύ-
[‖ es]
tis, dicite: Pater noster qui ‖ in cælis, sanctificetur
χησθε, λέγετε, πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ
nomen tuum: adueniat regnum tuum: fiat voluntas tua,
ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου,
sicut in cælo, & in terra. Panem nostrum
3 ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν
[* ad præsentem ‖ hodie.]
* quotidianum da nobis ‖ iuxta diem. Et dimitte nobis
4 ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν. καὶ ἄφες ἡμῖν
[ᵖ siquidem]
peccata nostra, ᵖ & enim ipsi dimittimus omni debenti no-
τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν· καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίεμεν παντὶ ὀφείλοντι ἡ-
bis: & ne inducas nos in tentationem, sed libera nos
μῖν. καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν· ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς
[ʹ vestrûm]
à malo. Et ait ad illos: Quis ʹ ex vobis habebit
5 ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, τίς ἐξ ὑμῶν ἕξει
amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi:
φίλον, καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου, καὶ εἴπῃ αὐτῷ,
Amice, commoda mihi tres panes: Quoniam amicus meus ve-
6 φίλε, χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους· ἐπειδὴ φίλος μου παρε-
[* ante illum]
nit de via ad me, & non habeo quod apponam * ei.
γένετο ἐξ ὁδοῦ πρός με, καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ.
[‖ Noli mihi molestus esse:]
Et ille deintus respondens, dicat: ‖ Ne mihi molestias exhibe:
7 κἀκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἴπῃ, μή μοι κόπους πάρεχε·
iam ostium clausum est, & pueri mei mecum in
ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται, καὶ τὰ παιδία μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν
[ᵖ surgere &]
cubili sunt: non possum ᵖ surgens dare tibi.
κοίτην εἰσίν· οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι.
[ʹ Et si ille perseuerauerit pulsans, dico vobis, etsi non dabit illi surgens eo quod amicus eius sit, * tamen]
ʹ Dico vobis, si & non dederit ei surgens propter esse
8 λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς, διὰ τὸ εἶναι
illius amicum, propter improbitatem * eius ‖ excitatus dabit illi
αὐτοῦ φίλον, διά γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ
[‖ surget, & ᵖ necessarios.]
quotquot habet ᵖ opus. Et ego vobis dico: Petite, & dabi-
9 ὅσων χρῄζει. κἀγὼ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε, καὶ δοθή-
tur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis.
σεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.
[ʹ qui petit * qui quærit]
Omnis enim ʹ petens accipit, & * quærens inuenit, &
10 πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ
[‖ Quis autem ex vobis ᵖ petit]
pulsanti aperietur. ‖ Quem autem vestrûm patrem ᵖ petet
11 κρούοντι ἀνοιγήσεται. τίνα δὲ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσει
[ʹ nunquid * Aut]
filius panem, ʹ non lapidem dabit illi? * si & piscem, ʹ non pro
ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; εἰ καὶ ἰχθὺν, μὴ ἀντὶ
pisce serpentem dabit illi?
ἰχθύος ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ;

ἢ καὶ

* nunquid porriget
Aut & si petierit ouum, * non dabit illi scorpionem?
ἢ καὶ ἐὰν αἰτήσῃ ᾠόν, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον; 12
|| cùm sitis ρ data
Si ergo vos || mali subsistentes, nostis bona ρ dona
εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες, οἴδατε ἀγαθὰ δόματα 13
' vester
dare filiis vestris, quanto magis Pater ' de
διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ
* bonum
cælo dabit Spiritum * sanctum petentibus se?
οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;
|| & cùm eiecisset dæmonium,
Et erat eiiciens dæmonium, & illud erat mutum. || Factum est
καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν. ἐγένετο 14
autem dæmonio egresso, locutus est mutus: & admi-
δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος, ἐλάλησεν ὁ κωφός· καὶ ἐθαύ-
ratæ sunt turbæ. Quidam autē ex eis dixerunt, In Beel-
μασαν οἱ ὄχλοι. τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, ἐν Βεελ- 15
zebub principe dæmoniorum eiicit dæmonia.
ζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.
ρ Et
ρ Alij autem tentantes signum ab eo quærebant de cælo.
ἕτεροι δὲ πειράζοντες σημεῖον παρ᾽ αὐτοῦ ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ. 16
' vidit
Ipse autem ' videns cogitationes eorum, dixit eis:
αὐτὸς δὲ εἰδὼς τὰ διανοήματα αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς, 17
* desolabitur,
Omne regnum in seipsum diuisum * desolatur, & domus
πᾶσα βασιλεία ἐφ᾽ ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα ἐρημοῦται, καὶ οἶκος
|| cadet.
supra domum || cadit. Si autem & satanas in seipsum
ἐπὶ οἶκον πίπτει. εἰ δὲ καὶ ὁ σατανᾶς ἐφ᾽ ἑαυτὸν 18
διαμερίζω
diuisus est, quomodo stabit regnum eius? quia dicitis, in
† διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέγετε, ἐν
Beelzebub eiicere me dæmonia.
Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια.
Si autem ego in Beelzebub eiicio dæmonia, filij ve-
εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑ- 19
ρ ideo
stri in quo eiiciunt? ρ propter hoc iudices vestri ipsi erunt.
μῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο κριταὶ ὑμῶν αὐτοὶ ἔσονται.
' Porrò si
' Si autem in digito Dei eiicio dæmonia, profectò
εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα 20
* peruenit
* prævenit in vos regnum Dei.
ἔφθασεν ἐφ᾽ ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
Cùm fortis armatus custodit suum
ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος φυλάσσῃ τὴν ἑαυτοῦ 21
|| ea quæ possidet.
atrium, in pace sunt || obtingentia ipsius.
αὐλήν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.
ρ Si
ρ Postquā autem fortior eo superueniens vicerit eum,
ἐπὰν δὲ ὁ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτόν, τὴν 22
' vniuersa arma * aufert, || quibus
' omnē armaturam eius * tollit, in || qua confidebat, & spolia eius
πανοπλίαν αὐτοῦ αἴρει, ἐφ᾽ ᾗ ἐπεποίθει, καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ
ρ distribuet. Qui non est mecum.
ρ distribuit. Non existens cum me, contra me est: &
διαδίδωσιν. ὁ μὴ ὢν μετ᾽ ἐμοῦ, κατ᾽ ἐμοῦ ἐστι· καὶ 23
' qui non colligit mecum,
' non colligens cum me, dispergit. Cùm
ὁ μὴ συνάγων μετ᾽ ἐμοῦ, σκορπίζει. ὅταν τὸ 24
* de
immundus spiritus exierit * ab homine, perambulat per
ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι᾽
inaquosa loca, quærens requiem: & non inueniens, dicit,
ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν· καὶ μὴ εὑρίσκον, λέγει,
Reuertar in domum meam, vnde exiui.
ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον·
|| cùm venerit ρ eam scopis mūdatam, ρ secum
Et || veniens inuenit ρ scopis versam & ornatam.
καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. 25
Tunc vadit & assumit septem alios spiritus ρ
τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα 26
nequiores seipso, & ingressi habitant ibi: & fiunt
πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται
nouissima hominis illius peiora prioribus.
τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων.
' cùm diceret
Factum est autē ' in dicere ipsum hæc, extollens quædam
ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά τις 27
* de || venter qui portauit
mulier vocem * ex turba, dixit illi: Beatus || vterus
γυνὴ φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπεν αὐτῷ, μακαρία ἡ κοιλία ἡ
portans te, & vbera quæ ' suxisti.
βαστάσασά σε, καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας.
ρ At ' qui audiunt
ρ Ille autem dixit: Quinimò beati ' audientes verbum
αὐτὸς δὲ εἶπε, μενοῦνγε μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον 28
* custodiunt
Dei, & * custodientes illud.
τοῦ θεοῦ, καὶ φυλάσσοντες αὐτόν.
|| autem concurrentibus
At turbis || congregatis, cœpit dicere: Generatio hæc
τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροιζομένων ἤρξατο λέγειν, ἡ γενεὰ αὕτη 29
ρ generatio nequam:
ρ mala est: signum quærit, & signum non dabitur ei,
πονηρά ἐστι· σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ,
' nisi * fuit
' si non signum Ionæ prophetæ. Sicut enim * factus est
εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου· καθὼς γὰρ ἐγένετο 30
Ionas signum Niniuitis, ita erit & filius homi-
Ἰωνᾶς σημεῖον τοῖς Νινευΐταις, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
|| surget
nis generationi isti. Regina Austri || excitabitur
που τῇ γενεᾷ ταύτῃ. βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται 31
in iudicio cum viris generationis huius, & condemnabit
ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ
ρ finibus
illos: quia venit à ρ terminis terræ audire sapientiam
αὐτούς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν
' quàm Salomon
Salomonis: & ecce plus ' Solomone hic. Viri
Σολομῶντος· καὶ ἰδού, πλεῖον Σολομῶντος ὧδε. ἄνδρες 32
Niniuitæ resurgent in iudicio cum generatione hac, & con-
Νινευῒ ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατα-
* prædicationem
demnabunt illam: quia pœnitentiā egerūt ad * proclamationem Ionæ, & ecce
κρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ

plus || Iona hic. Nemo autem lucernam ρ accendens in
πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε. οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας, εἰς 33
|| quàm Ionas ρ accendit, &
abscondito ponit, neque sub modio, sed supra candelabrum, vt
κρυπτὸν τίθησιν, οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα
' qui ingrediuntur
' ingredientes lumen videant. Lucerna
οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος βλέπωσιν. ὁ λύχνος τοῦ 34
* tui || tuus: Si
corporis * est oculus ||: cùm ergo oculus tuus simplex fuerit,
σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ,
ρ erit: ' nequam
totum corpus tuum lucidum ρ est: si autem ' sceleratus fuerit, etiam
ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινόν ἐστιν· ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ
* erit. Vide ρ est
corpus tuum tenebrosum *. Aduerte ergo ne lumen quod in te ρ,
σῶμά σου σκοτεινόν. σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοί, 35
' fuerit,
tenebræ sint. Si ergo corpus tuū totum lucidum ', non habens
σκότος ἐστίν. εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν, μὴ ἔχον 36
* tenebrarum, || & sicut
aliquā partem * tenebrosam, erit lucidum totum, || vt cùm lucerna
τι μέρος σκοτεινόν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος
ρ fulgoris illuminabit ' Et cùm loqueretur,
ρ fulgore illuminat te. ' In autem loqui, rogauit
τῇ ἀστραπῇ φωτίζῃ σε. ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι, ἠρώτα 37
* Iesus autem
illum Pharisæus quidam vt pranderet apud se: * ingressus autem
αὐτὸν Φαρισαῖός τις ὅπως ἀριστήσῃ παρ᾽ αὐτῷ. εἰσελθὼν δὲ
|| autem cœpit intra se reputans dicere, quare nō baptizatus esset
recubuit. At Pharisæus || videns admiratus est, quòd non priùs
ἀνέπεσεν. ὁ δὲ Φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν, ὅτι οὐ πρῶτον 38
ablutus esset ante prandium. Ait autem Dominus ad illum:
ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου. εἶπε δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν, 39
ρ est
Nunc vos Pharisæi quod deforis ρ calicis & catini
νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος
mundatis: quod autē intus ρ vestrum, plenum est rapina & iniquitate.
καθαρίζετε· τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἁρπαγῆς καὶ πονηρίας.
* qui fecit || est, etiam id ρ est ' quod superest,
Stulti, nonne * faciens quod deforis ||, & quod deintus ρ fecit?
ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν, καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησε; 40
Veruntamen ' inexistentia, date eleemosynam: & ecce omnia mun-
πλὴν τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα κα- 41
da vobis sunt. Sed væ vobis Pharisæis, quia de-
θαρὰ ὑμῖν ἐστιν. ἀλλ᾽ οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀπο- 42
cimatis menthham, & rutam, & omne olus, &
δεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον, καὶ τὸ πήγανον, καὶ πᾶν λάχανον, καὶ
|| autem
præteritis iudicium & charitatem Dei. hæc || oportuit face-
παρέρχεσθε τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ. ταῦτα ἔδει ποιῆ-
re, & illa non omittere. Væ vobis Pharisæis,
σαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι. οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, 43
ρ primas cathedras
quia diligitis ρ primam sessionem in synagogis, &
ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς
' foro.
salutationes in ' foris. Væ vobis Scribæ &
ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ 44
* quæ non apparent
Pharisæi hypocritæ, quia estis vt monumenta * non apparentia, &
Φαρισαῖοι ὑποκριταί· ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ
|| nesciunt.
homines deambulantes suprà || non sciunt.
οἱ ἄνθρωποι οἱ περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἴδασιν.
ρ ex Legisperitis,
Respondens autē quidam ρ Legisperitorum, ait illi: Magister,
ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν, λέγει αὐτῷ, διδάσκαλε, 45
' etiam contumeliam nobis facis.
hæc dicens ' & nos notas. Ille autem ait: Et vobis
ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις. ὁ δὲ εἶπε, καὶ ὑμῖν 46
* quæ portare non possunt:
Legisperitis væ: quia oneratis homines oneribus * difficili-
τοῖς νομικοῖς οὐαί· ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσ-
|| digito vestro || tangitis sarcinas
ter portabilibus, & ipsi vno || digitorum vestrorum non attingitis
βάστακτα· καὶ αὐτοὶ ἑνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψαύετε
ρ qui
onera. Væ vobis, ρ quia ædificatis monumenta
τοῖς φορτίοις. οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα 47
Prophetarum, at patres vestri occiderunt illos.
τῶν προφητῶν, οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς.
' quòd
Profectò testificamini ' & consentitis operibus patrum
ἄρα μαρτυρεῖτε, καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων 48
vestrorū, quoniā ipsi quidem occiderunt eos, vos autem ædifi-
ὑμῶν, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδο-
* Proptereà
catis eorum sepulchra. * Propter hoc & sapientia Dei
μεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα. διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ 49
dixit: Mittam ad illos Prophetas & Apostolos: & ex
εἶπεν, ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους· καὶ ἐξ
illis occident, & persequentur: Vt inquiratur
αὐτῶν ἀποκτενοῦσι, καὶ ἐκδιώξουσιν· ἵνα † ἐκζητηθῇ τὸ 50
ἐκζητέομαι || qui est
sanguis omnium Prophetarum, || effusus à constitutione
αἷμα πάντων τῶν προφητῶν, τὸ ἐκχυνόμενον ἀπὸ καταβολῆς
mundi à generatione ista: A sanguine Abel,
κόσμου, ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης· ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ, 51
ρ qui periit
vsque ad sanguinem Zachariæ ρ perditi inter al-
ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ τοῦ θυσια-
' Ita
tare & ædem. ' etiam dico vobis, requiretur à
στηρίου καὶ τοῦ οἴκου. ναὶ λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς
generatione hac. Væ vobis Legisperitis, quia tulistis
γενεᾶς ταύτης. οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς· ὅτι ἤρατε τὴν 52
* eos qui introibant
clauem scientiæ: ipsi non introistis, & * intro-
κλεῖδα τῆς γνώσεως· αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθετε, καὶ τοὺς εἰσερχο-
|| Cùm autem diceret
euntes prohibuistis. || Dicente autem illo hæc ad
μένους ἐκωλύσατε. λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς 53
ρ Legisperiti
illos, cœperunt ρ Scribæ & Pharisæi grauiter insi-
αὐτούς, ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς ἐνέ-
' os eius opprimere
stere, & ' obtundere ipsum de multis: Insidiantes
χειν, καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν περὶ πλειόνων, ἐνεδρεύοντες 54
* capere
ei, & quærentes * venari aliquid de ore eius, vt
αὐτόν, καὶ ζητοῦντες θηρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἵνα
accusarent eum.
κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

CAP. XII. ιβ'.

* Multis autem turbis concurrentibus, ita vt se inuicem, conculcarent, ἐπισυνάγομαι
* In quibus adcongregatis myriadibus turbæ, vt
Ἐν οἷς † ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε 1
conculcare alij alios, cœpit dicere ad discipulos
καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς
suos primùm, Attendite vobisipsis à fermento
αὐτοῦ πρῶτον, προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν
Pharisæorum, quod est hypocrisis.
φαρισαίων, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις.

‖ autem
Nihil ‖ enim coopertum est, quod non reueletur:
οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται· 2
ρ neque ᵃ Quoniam
ρ & absconditū quod non sciatur. ᵃ Propter quæ quæ in
καὶ κρυπτὸν, ὃ οὐ γνωσθήσεται. ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ 3
* dicentur
tenebris dixistis, in lumine * audientur: & quod ‖ ad aurem lo-
σκοτίᾳ εἴπατε, ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται· καὶ ὃ πρὸς τὸ οὖς ἐλα-
ρ in tectis.
cuti estis in cubiculis, prædicabitur ρ supra domos.
λήσατε ἐν τοῖς ταμείοις, κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωμάτων.

ᵃ terreamini ab his qui occidunt
Dico autem vobis amicis meis, Ne ᵃ timeatis ab occi-
λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου, μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀπο- 4
* habent amplius
dentibus corpus, & post hæc non * habentibus abundantius
κτεινόντων τὸ σῶμα, καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσότερόν
‖ faciant.
quid ‖ facere. Ostendam autem vobis quem timeatis.
τι ποιῆσαι. ὑποδείξω δὲ ὑμῖν, τίνα φοβηθῆτε. 5
ρ eum qui postquā occiderit potestatem habet mittere
timete ρ illum post occidere auctoritatem habentem iniicere in
φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι, ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν εἰς
gehennam. ita dico vobis, hunc timete.
τὴν γέενναν. ναὶ λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε.

ᵃ dipondio ρ
Nonne quinque passeres væneunt ᵃ assariis duobus? & vnus ex
οὐχὶ πέντε στρουθία πωλεῖται ἀσσαρίων δύο; καὶ ἓν ἐξ 6
illis non est in obliuione coram Deo.
ἐπιλανθάνομαι
αὐτῶν οὐκ ἔστιν † ἐπιλελησμένον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.
Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt.
ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠρίθμηνται. 7
* Nolite ‖ timere: ρ pluris estis
* ne ergo ‖ timete: multis passeribus ρ præstatis vos.
μὴ οὖν φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς.

Dico autem vobis. Omnis quicunq; cōfessus fuerit in me coram
λέγω δὲ ὑμῖν, πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν 8
* illum
hominibus, & filius hominis confitebitur * in illo
τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ
‖ Qui autem negauerit
coram angelis Dei. ‖ At negans
ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ ἀρνησάμενός 9
me coram hominibus, negabitur coram angelis
με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ἀπαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων
Dei. Et omnis qui dicit verbum in filium ho-
τοῦ θεοῦ. καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀν- 10
ρ Ei autem qui ᵃ blasphemauerit,
minis, remittetur illi: ρ at in sanctum spiritum ᵃ bla-
θρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλα-
sphemanti, non remittetur.
σφημήσαντι, οὐκ ἀφεθήσεται.

* inducent
Cum autem * adduxerint vos in synagogas &
ὅταν δὲ προσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς 11
‖ ad magistratus, ρ nolite soliciti esse ᵃ respondeatis,
‖ principatus, & potestates, ρ ne curate qualiter aut quid ᵃ ex-
ἀρχὰς, καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνᾶτε πῶς ἢ τί ἀπολο-
cusetis, aut quid dicatis. Nam sanctus Spiritus doce-
γήσησθε, ἢ τί εἴπητε. τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδά- 12
* quid vos
bit vos in ipsa hora * qua oporteat dicere.
ξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.

Ait autē quidam ei de turba, Magister, dic fra-
εἶπε δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου, διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ ἀδελ- 13
‖ vt diuidat mecū
tri meo ‖ partiri cum me hæreditatem.
φῷ μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν.
ρ At ille
ρ Ille autem dixit ei: Homo, Quis me constituit iudicem?
ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπε, τίς με κατέστησε δικαστὴν 14
ᵃ que
aut diuisorem super vos? Dixit ᵃ autem ad illos: Videte
ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς; εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς, ὁρᾶτε 15
* omni ‖ abundantia cuiusquam ρ his quæ possidet
& cauete ab * auaritia: quia non in ‖ redundare
καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας· ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν
cuiquam vita eius est ex ρ substantiis ipsius.
τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστιν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ.

Dixit autem similitudinem ad illos, dicens: Hominis cuiusdā
εἶπε δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς, λέγων, ἀνθρώπου τινὸς 16
ᵃ vberes fructus ager attulit. * cogitabat intra se,
diuitis ᵃ bene tulit regio. Et * ratiocinabatur in
πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα· καὶ διελογίζετο ἐν 17
seipso, dicens: Quid faciam, quia non habeo quò congregem
ἑαυτῷ, λέγων, τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς
fructus meos? Et dixit, Hoc faciam, Destruam mea
καρπούς μου; καὶ εἶπε, τοῦτο ποιήσω, καθελῶ μου 18
‖ faciam,
horrea, & maiora ‖ ædificabo, & congregabo illuc
τὰς ἀποθήκας, καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ
ρ quæ ᵃ sunt mihi
omnia ρ nata ᵃ mea, & bona mea.
πάντα τὰ γεννήματά μου, καὶ τὰ ἀγαθά μου.
Et dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona posita
καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου, ψυχὴ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα 19
* epulare.
in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, * oblectare.
εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου.
Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam
εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ θεὸς, ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν 20
‖ cuius
tuam repetunt à te: quæ autem parasti, ‖ cui erunt?
σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται;
ρ est qui sibi thesaurizat, ᵃ est * diues.
Sic ρ thesaurizans sibi ipsi, & non ᵃ in Deum * ditescens.
οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν. 21

‖ que * Ideo
Dixit ‖ autem ad discipulos suos: * Propter hoc vobis dico:
22 εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω,
ρ Nolite § esse
ρ Ne soliciti § sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori,
μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε· μηδὲ τῷ σώματι,
‖ quàm esca,
quid induamini. Anima plus est ‖ alimento, &
23 τί ἐνδύσησθε. ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς, καὶ
ρ plus quàm vestimentum,
corpus ρ vestimento. Considerate cor-
24 τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος. κατανοήσατε τοὺς κόρα-
uos, quia non seminant, neque metunt, quibus non est cellarium,
κας, ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστι ταμεῖον
§ pascit
neque horreum, & Deus § alit illos: quanto magis vos
οὐδὲ ἀποθήκη· καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς. πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς
* plures estis illis? ‖ vestrūm cogitando, ρ adiicere
* præstatis volucribus? Quis autē ‖ ex vobis cogitās solicitè
25 διαφέρετε τῶν πετεινῶν; τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν
potest ρ apponere ad staturam suam cubitum vnum?
δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα;
§ quod * est
Si ergo neque § minimum * potestis, quid de cæteris
26 εἰ οὖν οὔτε ἐλάχιστον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν
soliciti estis? Considerate lilia, quomodo crescunt:
27 μεριμνᾶτε; κατανοήσατε τὰ κρίνα, πῶς αὐξάνει·
non laborant, neque nent. Dico autem vobis, Neque Salomon in omni
οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει. λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ σολομὼν ἐν πάσῃ
‖ vestiebatur ρ ex istis.
gloria sua ‖ circumamiciebatur sicut vnū ρ istorum.
τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων.
§ quod hodie est
Si autem fœnum § in agro hodie existens, & cras in
28 εἰ δὲ τὸν χόρτον ἐν τῷ ἀγρῷ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς
* mittitur, ‖ vestit,
clibanum * missum, Deus sic ‖ circumamicit, quantò magis
κλίβανον βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσι, πόσῳ μᾶλλον
ρ pusillæ § nolite quærere
vos ρ exiguæ fidei? Et vos § ne quærite quid mãducetis,
29 ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι; καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε,
* nolite in sublime tolli.
aut quid bibatis, & * ne suspendamini ex sublimi. Hæc enim omnia
30 ἢ τί πίητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε· ταῦτα γὰρ πάντα
gentes mundi quærunt. vester autem pater scit quoniam
τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ. ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι
‖ primùm
indigetis his. Veruntamen quærite ‖ regnum
31 χρῄζετε τούτων. πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν
ρ & iustitiā eius,
Dei ρ, & hæc omnia adiicientur vobis.
τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.
§ Nolite timere * complacuit
§ Ne time pusillus grex; quia * bene visum est Patri
32 μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον· ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ
vestro dare vobis regnum. Vendite
33 ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν. πωλήσατε τὰ
‖ quæ possidetis,
‖ substantias vestras, & date eleemosynam. facite vobis
ὑπάρχοντα ὑμῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνην. ποιήσατε ἑαυτοῖς
ρ sacculos qui nō veterascunt,
ρ crumenas non veterascentes, thesaurum non deficientem in ex-
βαλάντια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐ-
lis, quò fur non appropiat, neque tinea corrumpit.
ρανοῖς, ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγίζει, οὐδὲ σὴς διαφθείρει.
Vbi enim est thesaurus vester, ibi & cor vestrum
34 ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν
erit. Sint vestri lumbi præcincti, &
περιζώννυμι
35 ἔσται. ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες † περιεζωσμέναι, καὶ οἱ
περιζωννύω
§ ardentes in manibus vestris.
lucernæ § accensæ. Et vos similes hominibus ex-
36 λύχνοι καιόμενοι· καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσ-
* reuertatur
pectantibus dominum suum, quando * reuertetur à nuptiis,
δεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων,
‖ cùm venerit & pulsauerit,
vt ‖ veniente & pulsante, confestim aperiant ei.
ἵνα ἐλθόντος καὶ † κρούσαντος, εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ.
κρούω
ρ cum venerit
Beati serui illi, quos ρ veniens dominus inuenerit
37 μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὑρήσει
§ præcinget se,
vigilantes. Amen dico vobis, quòd § circumcinget se, & faciet discūbere
γρηγοροῦντας. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ
* transiens
illos, & * prodiens ministrabit illis.
αὐτοὺς, καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς.
‖ si
Et si venerit in secunda vigilia, & ‖ in tertia vigi-
38 καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλακῇ, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλα-
lia venerit, & inuenerit ita, beati sunt serui illi.
κῇ ἔλθῃ, καὶ εὕρῃ οὕτω, μακάριοί εἰσιν οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι.
Hoc autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias qua hora
39 τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ ὥρᾳ
fur veniret, vigilaret vtique, & non vtique fineret per-
ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν ἀφῆκε διο-
fodi domum suam. Et vos igitur estote parati:
40 ρυγῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ ὑμεῖς οὖν γίνεσθε ἕτοιμοι·
ρ veniet.
quia qua hora non putatis, filius hominis ρ venit.
ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.
Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos para-
41 εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ πέτρος, κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν παρα-
bolam hanc dicis, an & ad omnes?
βολὴν ταύτην λέγεις, ἢ καὶ πρὸς πάντας;
§ putas
Dixit autem Dominus: Quis § nam est fidelis dispensator, &
42 εἶπε δὲ ὁ κύριος, τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος καὶ
* supra familiam suam, vt det illis
prudens, quem constituet dominus * super familitio suo,
φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ,
ad dandum in tempore tritici mensuram? Beatus seruus
43 τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον; μακάριος ὁ δοῦλος
‖ cùm venerit
ille, quem ‖ veniens dominus eius inuenerit facientem ita.
ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως.
ρ supra omnia quæ possidet
Verè dico vobis, quoniā ρ super omnibus substantiis ipsius
44 ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ
constituet illum.
καταστήσει αὐτόν.